

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมเพื่อ การดำรงอยู่และพัฒนาอย่างยั่งยืนจากอดีตถึงปัจจุบัน

การศึกษาเรื่อง“ การบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครเพื่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืน” เป็นการศึกษาในประเด็นเรื่องของการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และการสืบทอดอาสาสมัครที่นำไปสู่การพัฒนาสู่ความยั่งยืนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลพร้อมวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยจะแจกแจง และตอบใจท้ยตามประเด็นปัญหานำวิจัย 2 ข้อ ประกอบด้วย ปัญหานำวิจัย ข้อที่ 1 คือ การบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครในลักษณะใดที่นำไปสู่การพัฒนาสู่ความยั่งยืน และปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครภายในวิद्यุชุมชนปฐมสาคร และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนลักษณะใดที่นำไปสู่การพัฒนาสู่ความยั่งยืน เพราะจากข้อมูลที่ค้นพบแสดงให้เห็นว่าการที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครมีการดำเนินงานมายาวนานกว่า 6 ปี ตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือ การบริหารจัดการวิद्यุชุมชน และการมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 บริบทของชุมชน

4.1.1 บริบทของสถานที่ตั้งและพื้นที่หลักในรัศมีการกระจายเสียงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร

4.1.1.1 บริบทชุมชนหมู่ที่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา

4.1.1.2 บริบทชุมชนที่เป็นพื้นที่รัศมีการกระจายเสียง

4.1.2 การเมือง การปกครอง

4.1.3 สภาพการเปิดรับสื่อและสภาพการสื่อสารโดยทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร

4.1.4 กลุ่มอาชีพ และสินค้า

4.1.5 ความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร

- 4.1.6 ข้อมูลการดำเนินงานจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครตั้งแต่ปี
พ.ศ.2545-2551

4.2 การบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

4.2.1 การบริหารบุคคล

- (1) จะมีใครเข้ามาร่วมงาน
- (2) การกำหนดคุณสมบัติของผู้ร่วมงาน
- (3) ช่องทางในการได้มาซึ่งบุคลากร
- (4) อาสาสมัคร
- (5) คณะกรรมการ
- (6) การตรวจสอบแรงจูงใจและความเข้าใจของบุคคลที่เข้ามาร่วมงาน

4.2.2 การบริหารงบประมาณ, วัสดุอุปกรณ์

- (1) ความสำคัญของการบริหารจัดการงบประมาณ
- (2) หลักการบริหารงบประมาณของวิทยุชุมชนปฐมสาคร
 - (2.1) ไม่แสวงหากำไร
 - (2.2) มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
 - (2.3) รักษาความเป็นอิสระ
 - (2.4) มีการกระจายแหล่งรายได้
- (3) วิธีการบริหาร
 - (3.1) มีแผนงานรับผิดชอบ
 - (3.2) การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ
 - (3.3) หลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงิน
 - (3.4) การจัดทำระบบบัญชี
 - (3.5) การจัดทำกิจกรรมหารายได้
- (4) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ แหล่งที่มาของวัสดุอุปกรณ์

4.2.3 การบริหารจัดการงาน

- (1) ลักษณะเฉพาะตัวของงานวิทยุชุมชน
- (2) หลักการพื้นฐานของการบริหารจัดการวิทยุชุมชนปฐมสาคร
- (3) งานกิจกรรมนอกเหนือจากงานด้านรายการ
- (4) ผู้ที่จะเข้ามาบริหารจัดการ
- (5) รูปแบบการบริหารจัดการ

4.2.4 การบริหารผู้ฟัง

- (1) กลุ่มผู้ฟัง
- (2) กลไกในการสร้างการรับฟังอย่างต่อเนื่องและผู้ฟังที่เอาการเอางาน
- (3) กลไกที่ใช้ในการสำรวจผู้ฟัง

4.3 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

- 4.3.1 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมภายในองค์กร ในฐานะคณะกรรมการและอาสาสมัคร ทั้งในส่วนของงานผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นๆนอกเหนือจากงานด้านการผลิต รายการวิทยุ
- 4.3.2 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในฐานะคณะกรรมการและอาสาสมัคร ทั้งในส่วนของงานผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นๆนอกเหนือจากงานด้านการผลิต รายการวิทยุ
- 4.3.3 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- 4.3.4 ปัจจัยของการขยับสถานะการเข้ามามีส่วนร่วมที่ผ่านมา
- 4.3.5 ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วม
- 4.3.6 แนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นในอนาคต

4.1 บริบทของชุมชน

ในการศึกษาวิทยุชุมชน บริบทของชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพิจารณา เนื่องจากวิทยุชุมชนนั้นถือกำเนิดขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ชุมชนมีความต้องการแบบใด วิทยุชุมชนก็จะบ่ายหน้าไปทางนั้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2549) ดังนั้นบริบทชุมชนจึงเป็นตัวกำหนด รูปลักษณ์ และความเฉพาะตัวของวิทยุชุมชนแต่ละแห่ง หรืออาจกล่าวได้ว่า วิทยุชุมชนพันธุ์แท้ เนื้อหาที่นำเสนอผ่านรายการต่างๆควรมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง และสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

4.1.1 บริบทของสถานที่ตั้งและพื้นที่หลักในรัศมีการกระจายเสียงของ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ประเด็นเรื่องบริบทชุมชน ผู้วิจัยจะอธิบายได้เรียงจากบริบทชุมชนที่ใกล้กับสถานที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมากที่สุด จนถึงบริบทชุมชนที่อยู่ห่างออกไป แต่เป็นพื้นที่ที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง ซึ่งบริบทชุมชนที่ยึดโยงกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร มีผลต่อการกำหนดโครงสร้างในการบริหารจัดการ และการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นตัวแปรหลักในงานวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลในส่วนของบริบทชุมชนจึงมีความจำเป็นต้องขยายความให้ชัดเจน ดังรายละเอียดที่จะแสดงผลในลำดับถัดไป

4.1.1.1 บริบทชุมชนหมู่ที่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา

เนื่องด้วยจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ตั้งอยู่ที่ชั้น 2 ของสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา หมู่ที่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยจึงได้หยิบยกรายละเอียดบริบทชุมชนในพื้นที่หมู่ที่ 5 ของตำบลเกษตรพัฒนา ขึ้นมาอธิบายก่อนเป็นพื้นที่แรก เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมากที่สุด

ภาพ สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา

หมู่ที่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา

หมู่ที่ 5 บ้านปลายนา เดิมชื่อ สามง่ามบั้งเล้ง หรือปลายนาที่ 25 เมื่อก่อนเป็น หมู่ที่ 10 ของตำบลคลองตัน แต่ในปี 2525 ได้แยกตำบลคลองตันออกเป็น 2 ตำบลย่อย คือ ตำบล คลองตันเดิม และตำบลเกษตรพัฒนาซึ่งเป็นตำบลใหม่ โดยแต่ละตำบลจะรับผิดชอบตำบลละ 5 หมู่บ้าน ฉะนั้นหมู่ที่ 10 ของคลองตันเดิม จึงได้กลายมาเป็นหมู่ที่ 5 บ้านปลายนา ตำบลเกษตรพัฒนาในปัจจุบัน

สภาพภูมิศาสตร์ เป็นพื้นที่ราบลุ่มตามริมน้ำเหมาะแก่การเพาะปลูก มีคลองเป็นจำนวนมาก เช่น คลองวิก คลองบั้งเล้ง คลองวัดปริตาราม

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดกับหมู่ที่ 3 และหมู่ 14 ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดกับหมู่ที่ 4 ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว
ทิศตะวันออก	ติดกับหมู่ที่ 2 และหมู่ 3 ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว
ทิศตะวันตก	ติดกับหมู่ที่ 1 ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว

หลังคาเรือน 160 หลังคาเรือน

ประชากร

ชาย	315	คน
หญิง	343	คน
รวม	658	คน (ข้อมูลเมื่อเดือนธันวาคม 2551)

สถานศึกษา 3 แห่ง

โรงเรียน	1	แห่ง
ศูนย์เด็กเล็ก	1	แห่ง
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	1	แห่ง

สถานพยาบาล

อนามัย	1	แห่ง
--------	---	------

การสื่อสาร

หอกระจายข่าว	2	แห่ง
วิทยุชุมชน	1	แห่ง
ตู้โทรศัพท์	3	ตู้

ระบบประปา

ห้องประปา	4	แห่ง
-----------	---	------

ร้านค้า

ร้านขายของชำ	5	ร้าน
ร้านขายปุ๋ย-ยา	1	ร้าน
ร้านเสริมสวย	2	ร้าน

อื่นๆ

กองทุนหมู่บ้าน	1	กองทุน
กองทุนแม่ของแผ่นดิน	1	กองทุน
กองทุนสัจจะออมทรัพย์	1	กองทุน

4.1.1.2 บริบทชุมชนที่เป็นพื้นที่รศมีการกระจายเสียง

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการ อาสาสมัคร และกลุ่มผู้ฟังของจุดปฏิบัติการ เรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมธานีพบว่า การส่งกระจายเสียงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนแห่งนี้ ครอบคลุมพื้นที่ 7 ตำบล ของ 2 จังหวัด คือ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐม โดยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร 2 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอบ้านแพ้ว 4 ตำบล คือ ตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลคลองตัน / ตำบลเจ็ดริ้ว / ตำบลหลักสอง และเขตอำเภอกระทุ่มแบน 1 ตำบล คือ ตำบลหนองนกไข่ และพื้นที่จังหวัดนครปฐม ในเขตอำเภอสามปราชญ์ 2 ตำบล คือ ตำบลคลองจินดาและตำบลตลาดจินดา ซึ่งนอกเหนือจากพื้นที่หลัก 7 ตำบล ยังมีพื้นที่บางส่วนของตำบลสวนส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครที่สามารถรับสัญญาณได้เช่นกัน

ข้อมูลของพื้นที่หลักที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง

(1) ตำบลเกษตรพัฒนา

(<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=740312>)

เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอบ้านแพ้ว ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ 1 บ้านคลองคุณนม หมู่ 2 บ้านบึงสองตอน หมู่ 3 บ้านเกษตรพัฒนา หมู่ 4 บ้านวังคุณฤ หมู่ 5 บ้านปลายนา

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลเกษตรพัฒนา ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอบ้านแพ้ว ห่างจากอำเภอบ้านแพ้ว ประมาณ 13 กิโลเมตร

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม / ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลคลองตัน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,467 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำสวน อาชีพเสริม รับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา และ วัดคลองตันราษฎร์บำรุง

(2) ตำบลคลองตัน

(<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=740309>)

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลคลองตันเป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอบ้านแพ้ว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ห่างจากตัวอำเภอ 18 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 9,092 ไร่ หรือ 14.54 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเกษตรพัฒนา / ทิศใต้ ติดต่อกับ คลองดำเนินสะดวก ตำบลสวนส้ม / ทิศตะวันออก ติดต่อกับ คลองดำเนินสะดวก หมู่ 1 ตำบลบางบาง อำเภอกระทุ่มแบน / ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเจ็ดริ้ว หมู่ 1 ตำบลหลักสอง

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 4,914 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม เลี้ยงปลา และรับจ้างทั่วไป

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

โรงเรียนบ้านรางสายบัว หมู่ที่ 1 สถานีอนามัยบ้าน คลองเก่า หมู่ที่ 3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านรางสายบัว หมู่ที่ 1

(3) ตำบลเจ็ดริ้ว

(<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=740308>)

สภาพทั่วไปของตำบล

เป็นที่ราบลุ่ม อากาศร้อน การตั้งบ้านเรือนของประชากร อาศัยอยู่ตามแนวคลองเจ็ดริ้ว และคลองพาดหมอน และกระจายอยู่ตามพื้นที่ส่วนของตนเอง

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม / ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 3,784 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม รับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

วัดเจ็ดริ้ว วัดอุทยาน โรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว วิทยาลัยการอาชีวศึกษาบ้านแพ้ว สถานีอนามัยเจ็ดริ้ว และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเจ็ดริ้ว

(4) ตำบลหลักสอง

(<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=740307>)

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลหลักสอง เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบ้านแพ้ว ประกอบไปด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า หมู่ 2 บ้านหลักสอง หมู่ 3 บ้านปากคลองเขื่อนขันธุ์ หมู่ 4 บ้านคลองเขื่อนขันธุ์ หมู่ 5 บ้านกระโจมทอง หมู่ 6 บ้านพัฒนา หมู่ 7 บ้านรางช้างสี

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบล
สวนส้ม ตำบลหลักสาม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบล
สวนส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบ้านแพ้ว อำเภอ
บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 4,542 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำสวน และรับจ้างทั่วไป

(5) ตำบลหนองนกไข่

(<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=740207>)

สภาพทั่วไปของตำบล

เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอกระทุ่มแบน ประกอบไปด้วยหมู่บ้านทั้งสิ้น 8
หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านคลองโรงปูน หมู่ 2 บ้านชุมทอง หมู่ 3 บ้านหนองนกไข่ หมู่ 4 บ้านหนอง
นกไข่ หมู่ 5 บ้านหนองนกไข่ หมู่ 6 บ้านคลองคุณนม หมู่ 7 บ้านแนวลิขิต หมู่ 8
บ้านวังนกไข่

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม / ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลคลองตัน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด
นครปฐม / ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบางยาง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดนครปฐม /
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครปฐม

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 3,216 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำสวน และรับจ้างทั่วไป

(6) ตำบลคลองจินดา

(<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=730613>)

สภาพทั่วไปของตำบล

ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอสามพรานประมาณ 7 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 14 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 26.2048 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 16,378 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรเป็นอาชีพเกษตรกรรม

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลโคกพระเจดีย์ ตำบลท่ากระชับ ตำบลคลองใหม่ อำเภอนครชัยศรี จังหวัด นครปฐม / ทิศใต้ ติดกับ ตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และ ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดนครปฐม / ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม / ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 11,851 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำสวน ทำไร่ ค้าขาย รับจ้าง อาชีพเสริม แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรม ในครัวเรือน

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

วัดปริตาราม (ยายส้ม) วัดวังน้ำขาว ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนวัดวังน้ำขาว โรงเรียนมัธยม 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง สถานีอนามัย 2 แห่ง

(7) ตำบลตลาดจินดา

(<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=730612>)

สภาพทั่วไปของตำบล

พื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ดินเป็นดินค่อนข้างเหนียวเหมาะแก่การปลูกพืชสวน มีพื้นที่ทั้งหมด 24.3 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 15,202 ไร่

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม / ทิศใต้ ติดกับ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม / ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลดอนคา อำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี

จำนวนประชากรของตำบล

มีจำนวนประชากรของตำบล 7,176 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำสวนผลไม้และเลี้ยงกุ้ง, ปลา อาชีพเสริม ค้าขายและรับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

วัดจินดาราม วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม สถานีอนามัย ตลาดจินดา (หมู่ที่ 2) สถานีอนามัยตากแดด (หมู่ที่ 3) ที่ทำการ อบต. ตลาดจินดา

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่การกระจายเสียงอีกหนึ่งตำบลที่สามารถรับสัญญาณการกระจายเสียงได้บางส่วน นั่นคือ พื้นที่ตำบลสวนส้ม

ตำบลสวนส้ม เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบ้านแพ้ว ประกอบไปด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านดอนกระเบื้อง หมู่ 2 บ้านหลักหนึ่ง หมู่ 3 บ้านสวนส้ม หมู่ 4 บ้านสวนส้ม หมู่ 5 บ้านคลองสำโรง

สภาพทั่วไปของตำบล

มีเนื้อที่ประมาณ 19.51 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มภาคกลาง มีแม่น้ำไหลผ่าน ดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม การตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายตามริมฝั่งแม่น้ำ

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลคลองตัน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลอำแพง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลท่าเสา อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร / ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหลักสาม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 5,102 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,239 หลังคาเรือน

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ศูนย์ปฏิบัติธรรมสิรินธร วัดสวนส้ม วัดศรีสินนา สถานีอนามัย 1 แห่ง และสถานีตำรวจ, ป้อมตำรวจ 1 แห่ง

สถานที่ตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครกับการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วม

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร ตั้งอยู่ที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ จากลักษณะของสถานที่ตั้งดังกล่าวส่งผลต่อทัศนคติของคนในชุมชน ที่มองวิद्यุชุมชนแห่งนี้เป็นที่ส่วนรวม กล่าวที่จะเดินเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าวิद्यุชุมชนที่ตั้งอยู่ที่บ้านหรือพื้นที่ส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่ง กล่าวได้ว่าตำแหน่งที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการ

หากจะกล่าวถึงความใกล้-ไกล ของสถานที่ตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครที่ส่งผลต่อความยาก-ง่าย ในการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะมีความแตกต่างกันออกไปตามจุดยืนในการพิจารณา หากพิจารณาจากจุดยืนของคนในพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนา นับว่าสถานที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครมีความสะดวกและง่ายต่อการเข้าถึง เพราะสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนา และยังเป็นสถานที่ที่คนในตำบลเกษตรพัฒนาและตำบลใกล้เคียงรู้จักเป็นอย่างดี สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย นอกจากนี้สถานที่ตั้งดังกล่าวยังเชื่อมต่อกับพื้นที่ที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงอีก 2 ตำบล คือ ตำบลเจ็ดริ้ว และตำบลคลองจินดา ทำให้ผู้ฟังในพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานีวิทยุชุมชนได้โดยง่าย คนฟังที่อยู่บริเวณใกล้เคียงสามารถแวะเวียนเข้ามาเยี่ยมเยียนนักจัดรายการ พูดคุย แสดงความคิดเห็น ติ ชม รวมถึงเข้าร่วมการประชุมรายเดือนพร้อมกับคณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวส่งผลดีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมและการบริหารจัดการหลายด้าน ทั้งการบริหารจัดการบุคคล การบริหารจัดการงาน การบริหารจัดการงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการผู้ฟัง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การบริหารจัดการบุคคล ทำเลที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร อยู่ใจกลางชุมชน ส่งผลดีต่อการแสวงหาอาสาสมัคร เพื่อสร้างระบบการหมุนเวียนบุคลากรที่คล่องตัว

การบริหารจัดการงาน วิद्यุชุมชนประกอบไปด้วยงานด้านการผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นๆนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ ซึ่งงานทั้ง 2 ลักษณะจำเป็นต้องใช้อาสาสมัครเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก การที่สถานที่ตั้งที่ของวิद्यุชุมชนอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ง่ายต่อการเข้าถึง ส่งผลดีต่อการระดมความช่วยเหลือและสร้างแรงสนับสนุนจากคนในชุมชน เพราะการที่วิद्यุชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะส่งผลให้วิद्यุชุมชนมีความกลมกลืนกับชุมชน การบริหารจัดการงานในระบบอาสาสมัครจะได้รับความร่วมมือเพราะคนในชุมชนจะรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

การบริหารจัดการงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ตั้งที่ของวิทยุชุมชนอยู่ในพื้นที่ สาธารณะง่ายต่อการเข้าถึง ส่งผลดีต่อการระดมทุน เนื่องจากสามารถกระจายข่าวสารแก่คนใน ชุมชนเพื่อขอรับบริจาคทั้งงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ได้อย่างสะดวก และที่สำคัญคนในชุมชน สามารถเดินทางมาดูการทำงานจริง สามารถเข้าร่วมการประชุมเพื่อตรวจสอบการทำงานได้ ซึ่งจะ ช่วยให้ตัดสินใจบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์ช่วยเหลือเพราะเห็นกระบวนการทำงานของสถานี อย่างเป็นทางการ ทำให้รู้สึกว่าการเงินที่ตนบริจาคช่วยเหลือไม่สูญเปล่า และจะถูกนำไปใช้ให้เกิด ประโยชน์แก่วิทยุชุมชนในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอย่างแท้จริง

การบริหารจัดการผู้ฟัง สถานที่ตั้งของวิทยุชุมชนที่เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน เป็นพื้นที่ สาธารณะ ง่ายต่อการเข้าถึง เชื้อต่อการที่นักจัดรายการจะทำความรู้จักกับกลุ่มคนฟังได้มากขึ้น ซึ่งการทำความรู้จักกับกลุ่มคนฟังเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่ต้องกระทำสำหรับการบริหารจัดการ ผู้ฟัง นอกจากนี้สถานที่ตั้งที่ง่ายต่อการเข้าถึงยังทำให้นักจัดรายการและคนฟังได้มีโอกาสร่วม กิจกรรมต่างๆ ได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการสร้างผู้ฟังแบบกระตือรือร้น ซึ่งในกรณีของ จุดปฏิบัติการเรียนรู้อวิทยุชุมชนปทุมสาครจะเห็นได้ว่าคนในพื้นที่ชั้นในที่ใกล้กับสถานที่ตั้งวิทยุ ชุมชนปทุมสาครคือบริเวณตำบลเกษตรพัฒนาการบริหารจัดการผู้ฟังให้เข้ามามีส่วนร่วมจะทำได้ ดีกว่าพื้นที่รอบนอกที่อยู่ห่างไกลออกไปจากสถานที่ตั้ง

ทั้งนี้หากมองจากจุดยืนของคนในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงอื่นๆ อีก 4 ตำบล คือ ตำบลหนองไข / ตำบลคลองตัน / ตำบลตลาดจินดา และตำบลหลักสอง สถานที่ตั้ง แห่งนี้อาจจะไม่ใช่มุมศูนย์กลางของชุมชน ถึงแม้การเดินทางจะไม่ลำบากมากนัก แต่ก็ต้องเสียค่า น้ำมันรถในการเดินทางมาจัดรายการหรือร่วมกิจกรรมอื่นๆ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมและการบริหาร จัดการในพื้นที่ที่ห่างไกลจากสถานที่ตั้งออกไปทำได้ยาก สะท้อนว่าพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงที่ กว้างเกินไปส่งผลเสียต่อการบริหารจัดการและการดึงการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ยังเป็นอุปสรรคต่อการสร้างอัตลักษณ์รายการที่เด่นชัดด้วย เพราะคณะกรรมการและนักจัด รายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้อวิทยุชุมชนปทุมสาครไม่สามารถทำความรู้จักกลุ่มคนฟังได้ดีพอ

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันในชุมชนกับวิถุชุมชนในลักษณะที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งผ่านรายการต่างๆ

	สถาบันในชุมชน	การเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถุชุมชน
โรงเรียน		รายการเปิดโลกกว้างกับกศน.(กลุ่มกศน.บ้านแพ้ว) , รายการเยาวชนนักข่าว 5 โรงเรียน (โรงเรียนหลักสอง , โรงเรียนวัดคลองตันราษฎร์บำรุง โรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว , โรงเรียนวัดธรรมเจดีย์ , โรงเรียนวัดปริตารามวิทยาคม)
วัด		*รายการธรรมะชาวบ้าน โดยพระมหาสมชาย *รายการธรรมะ โดยมหาสาทร
สถานีอนามัย , สาธารณสุข		รายการหมออนามัยห่วงใยสุขภาพ (ทีมงานสาธารณสุขบ้านแพ้ว , สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา)
หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น		รายการสานสัมพันธ์ผู้ใหญ่กำนันพบประชาชน (ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านแพ้ว) , *อบต.เกษตรพบประชาชน (อบต.เกษตรพัฒนา) *อบต.สวนส้มพบประชาชน (อบต.สวนส้ม) , *อบต.หลักสองพบประชาชน (อบต.หลักสอง) , *อบต.คลองจินดาพบประชาชน (อบต.คลองจินดา)

หมายเหตุ

รายการธรรมะชาวบ้าน , รายการธรรมะ , อบต.เกษตรพบประชาชน ,
อบต.สวนส้ม , อบต.หลักสองพบประชาชน , อบต.คลองจินดาพบประชาชน
อยู่ในผังรายการเก่า

การเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิทยุชุมชนของสถานที่ในชุมชนเหล่านี้ เท่ากับเป็นการขยายช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ให้กระจายไปสู่ผู้ฟังในชุมชนได้ทั่วถึง กว้างขวางและรวดเร็วมากขึ้น

ในลำดับถัดไปเพื่อให้เห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างวิทยุชุมชนและบริบทด้านต่างๆ ของชุมชน จะขอนำเสนอประเด็นดังต่อไปนี้

- การเมือง การปกครอง
- สภาพการเปิดรับสื่อและสภาพการสื่อสารโดยทั่วไป
- กลุ่มอาชีพ และสินค้า

4.1.2 การเมือง การปกครอง

(<http://www.samutsakhon.go.th/data/data51/31s.htm>)

จังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร (มี 18 ตำบล 116 หมู่บ้าน) อำเภอกระทุ่มแบน (มี 10 ตำบล 76 หมู่บ้าน) อำเภอบ้านแพ้ว (มี 12 ตำบล 98 หมู่บ้าน)

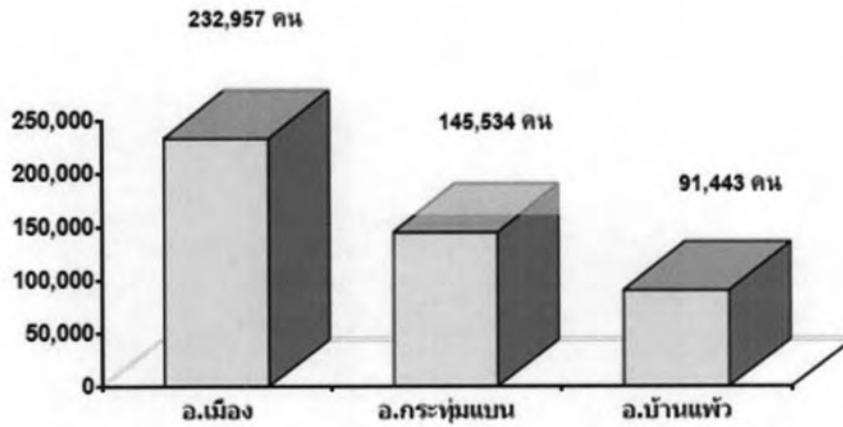
ตารางที่ 3 จำนวน อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เทศบาล และ อบต.ในจังหวัดสมุทรสาคร

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	องค์การบริหาร ส่วนตำบล
เมืองสมุทรสาคร	492.040	18	116	2	15
กระทุ่มแบน	135.276	10	76	3	7
บ้านแพ้ว	245.031	12	98	3	7
รวม	872.347	40	290	8	29

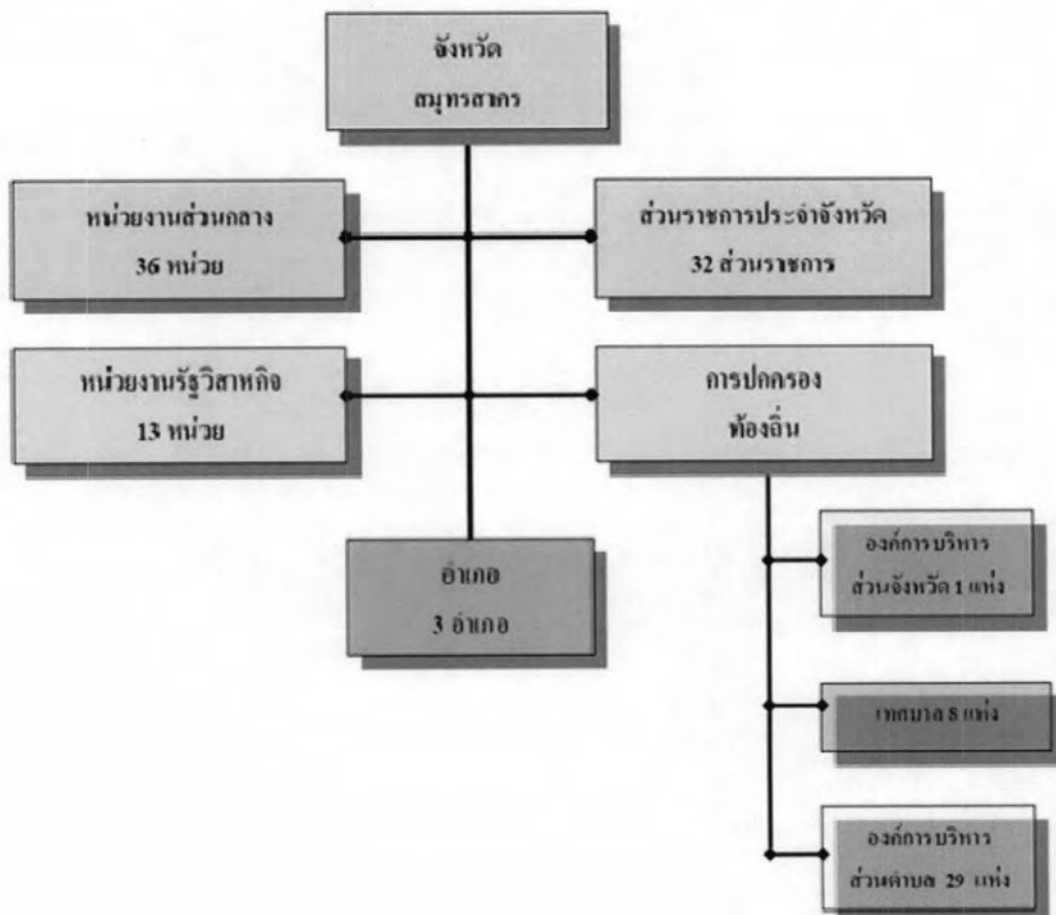
ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดสมุทรสาคร

แผนภูมิที่ 1 : จำนวนประชากร จำแนกรายอำเภอ (รวมประชากรในเขตเทศบาล)

ปี 2550

แผนภาพที่ 13 โครงสร้างการบริหารราชการจังหวัดสมุทรสาคร

อำเภอเมืองสมุทรสาคร

ปัจจุบันที่ว่าการอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตั้งอยู่ ณ ถนนเศรษฐกิจ 1 ตำบลมหาชัย มีพื้นที่จำนวน 492.040 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 18 ตำบล 116 หมู่บ้าน

(1) ตำบลท่าจีน	7	หมู่บ้าน
(2) ตำบลชัยมงคล	6	หมู่บ้าน
(3) ตำบลบางหญ้าแพรก	6	หมู่บ้าน
(4) ตำบลกาหลง	8	หมู่บ้าน
(5) ตำบลนาโคก	6	หมู่บ้าน
(6) ตำบลนาดี	9	หมู่บ้าน
(7) ตำบลบ้านเกาะ	8	หมู่บ้าน
(8) ตำบลบางกระเจ้า	9	หมู่บ้าน
(9) ตำบลโคกขาม	10	หมู่บ้าน
(10) ตำบลบางน้ำจืด	6	หมู่บ้าน
(11) ตำบลบ้านป่อ	9	หมู่บ้าน
(12) ตำบลบางโทรัด	10	หมู่บ้าน
(13) ตำบลท่าทราย	8	หมู่บ้าน
(14) ตำบลคอกกระบือ	6	หมู่บ้าน
(15) ตำบลพันท้ายนรสิงห์	8	หมู่บ้าน
(16) ตำบลมหาชัย (ในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร)		
(17) ตำบลท่าฉลอม (ในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร)		
(18) ตำบลโกรกกราก (ในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร)		

อำเภอกระทุ่มแบน

ปัจจุบันที่ว่าการอำเภอกระทุ่มแบนตั้งอยู่ริมคลองภาษีเจริญ ตำบลตลาดกระทุ่มแบน ระยะทางห่างจากตัวจังหวัด 14 กิโลเมตร มีพื้นที่จำนวน 135.276 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 76 หมู่บ้าน

(1) ตำบลท่าไม้	12	หมู่บ้าน
(2) ตำบลบางยาง	13	หมู่บ้าน
(3) ตำบลคลองมะเดื่อ	11	หมู่บ้าน

(4) ตำบลหนองนกไข่	8	หมู่บ้าน
(5) ตำบลดอนไก่อี	6	หมู่บ้าน
(6) ตำบลแคราย	5	หมู่บ้าน
(7) ตำบลท่าเสา	8	หมู่บ้าน
(8) ตำบลตลาดกระทู้มแบน (ในเขตเทศบาลเมืองกระทู้มแบน)		
(9) ตำบลอ้อมน้อย (ในเขตเทศบาลเมืองอ้อมน้อย)		
(10) ตำบลสวนหลวง (ในเขตเทศบาลตำบลสวนหลวง)		

อำเภอบ้านแพ้ว

ปัจจุบันที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ ณ ตำบลบ้านแพ้ว ริมฝั่งคลองดำเนินสะดวก ระยะทางห่างจากจังหวัด 23 กิโลเมตร มีพื้นที่จำนวน 245.031 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 98 หมู่บ้าน

(1) ตำบลบ้านแพ้ว	10	หมู่บ้าน
(2) ตำบลโรงเข้	10	หมู่บ้าน
(3) ตำบลยกกระบัตร์	12	หมู่บ้าน
(4) ตำบลอำแพง	7	หมู่บ้าน
(5) ตำบลหลักสาม	13	หมู่บ้าน
(6) *ตำบลคลองตัน	5	หมู่บ้าน
(7) *ตำบลเจ็ดริ้ว	5	หมู่บ้าน
(8) *ตำบลสวนส้ม	5	หมู่บ้าน
(9) ตำบลหนองสองห้อง	10	หมู่บ้าน
(10) ตำบลหนองบัว	9	หมู่บ้าน
(11) *ตำบลหลักสอง	7	หมู่บ้าน
(12) *ตำบลเกษตรพัฒนา	5	หมู่บ้าน

ทั้งนี้ในส่วนของตำบลเกษตรพัฒนา หมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชน ปฐมสาคร ผู้วิจัยจะให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของคุณะกรรมการชุมชน เกษตรสมบูรณ์ หมู่ที่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ภาพ รายชื่อคณะกรรมการชุมชน เกษตรสมบูรณ์
ติดอยู่ที่ลานกิจกรรมสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา

ประธาน	นายสมปอง จันบางยาง
รองประธาน	นายทองบัว น้อยนารถ
*เลขานุการ	นางสาวสุภิญญา น้อยนารถ
*เหรัญญิก	นางสาวปฎิภา ศรินทร์
*ประชาสัมพันธ์	นายกิม จันบางยาง
พัฒนาฯ	นายวิเชียร จันบางยาง
สาธารณสุข	นางสาวสุภาภรณ์ หินลอย
ส่งเสริมอาชีพ	นายเดชา วรโชติ
สวัสดิการสังคม	นางระเบียบ รัศมี
ส่งเสริมการศึกษา	นายบุญเลิศ บุญบำรุง
ป้องกันฯ	นายจำลอง อุทัย

ที่ปรึกษา

นายวีระยุทธ เขียมอำภา	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร
นายนิวัฒน์ รุ่งสาคร	นายอำเภอบ้านแพ้ว
นายบุญเชิญ ขำสาคร	นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา
นางกมลพร รัศมี	ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเกษตรพัฒนา

หมายเหตุ บุคคลที่มีเครื่องหมาย (*) เป็น/เคยเป็นคณะกรรมการและอาสาสมัครวิฑูชุมชน
ปฐมสาคร

นอกจากนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลด้านการเมืองการปกครองของอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งในอำเภอนี้มี 2 ตำบล ที่อยู่ในรัศมีการกระจายของวิทยุชุมชนปฐมศาสตร์ คือ ตำบลคลองจินดา และตลาดจินดา

การเมืองการปกครองของอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

(<http://www.nakhonpathom.com>)

ที่ตั้งและอาณาเขต	อำเภอสามพรานตั้งอยู่ทางทิศใต้สุดของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงเรียงตามเข็มนาฬิกา ดังนี้
ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเมืองนครปฐม อำเภอนครชัยศรี และอำเภอพุทธมณฑล
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอพุทธมณฑล เขตทวีวัฒนา และเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบนและอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอสามพรานแบ่งการปกครองเป็น 16 ตำบล 137 หมู่บ้าน ดังนี้

- (1) ตำบลท่าข้าม
- (2) ตำบลท่าตลาด
- (3) ตำบลทรงคนอง
- (4) ตำบลกระทุ่มล้ม
- (5) ตำบลหอมเกร็ด
- (6) ตำบลคลองใหม่
- (7) ตำบลบางกระทึก
- (8) *ตำบลตลาดจินดา
- (9) ตำบลบางเตย
- (10) *ตำบลคลองจินดา
- (11) ตำบลสามพราน
- (12) ตำบลยายชา
- (13) ตำบลบางช้าง
- (14) ตำบลบ้านใหม่
- (15) ตำบลไร่ชิง
- (16) ตำบลอ้อมใหญ่

การปกครองส่วนท้องถิ่น

อำเภอสามพรานประกอบด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 17 แห่ง ได้แก่

- (1) เทศบาลเมืองสามพราน ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลสามพราน ตำบลท่า ตลาดตำบล คลองใหม่ และตำบลยายชา
- (2) เทศบาลเมืองไร่ขิง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไร่ขิงทั้งตำบล
- (3) เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกระทุ่มล้มทั้งตำบล
- (4) เทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลอ้อมใหญ่ทั้งตำบลและบางส่วนของตำบล บ้านใหม่
- (5) เทศบาลตำบลบางกระทึก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางกระทึกทั้งตำบล
- (6) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าข้ามทั้งตำบล
- (7) องค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทรงคนองทั้งตำบล
- (8) องค์การบริหารส่วนตำบลหอมเกร็ด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหอมเกร็ดทั้งตำบล
- (9) องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางเตยทั้งตำบล
- (10) องค์การบริหารส่วนตำบลสามพราน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสามพราน (นอกเขตเทศบาลเมือง สามพราน)
- (11) องค์การบริหารส่วนตำบลบางช้าง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางช้างทั้งตำบล
- (12) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตลาด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าตลาด (นอกเขตเทศบาลเมือง สามพราน)
- (13) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองใหม่ (นอกเขตเทศบาลเมือง สามพราน)
- (14) องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตลาดจินดาทั้งตำบล
- (15) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองจินดา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองจินดาทั้งตำบล
- (16) องค์การบริหารส่วนตำบลยายชา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลยายชา (นอกเขตเทศบาลเมือง สามพราน)
- (17) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ (นอกเขตเทศบาลตำบล อ้อมใหญ่)

หมายเหตุ ตำบลที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงจะกำกับด้วยเครื่องหมาย (*)

ในช่วงแรกก่อนมีการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร ได้รับแรงสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและผู้นำภายในชุมชนจากทั้ง 7 ตำบลที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง ดังจะเห็นได้จากมีการประชุมหารือร่วมกันก่อนที่จะมีการก่อตั้งสถานีผู้นำของ 7 ตำบลที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับผู้วางแผน และกำหนดนโยบาย (Policy Maker / Planner) รวมถึงให้การสนับสนุนด้านงบประมาณด้วย

เนื่องจากในช่วงแรกที่ทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครยังมีเงินทุนไม่เพียงพอในการดำเนินการออกอากาศ จึงจำเป็นต้องระดมทุนจากคนในชุมชน ตัวแทนขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในเขตรัศมีการกระจายเสียงได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ เช่น

- กำนันสมจิตร รัศมี (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นภานุวัชร) กำนันตำบลเกษตรพัฒนา ร่วมบริจาค 5,000 บาท , คุณสมศักดิ์ อุทัย อบต.หนองนกไข่ ร่วมบริจาค 5,000 บาท , อบต.มานพ ชื่นเจริญ ประธานกรรมการบริหาร ตำบลคลองจินดา ร่วมบริจาค 1,000 บาท , กำนันสุชิน ขำขาว กำนัน ตำบลคลองจินดา ร่วมบริจาค 1,000 บาท , กำนันจิโรจน์ ทองเต็ม กำนัน ตำบลหลักสอง ร่วมบริจาค 1,000 บาท , คุณวิเชียร อารยสมสกุล สารวัตรกำนัน ตำบลหลักสอง ร่วมบริจาค 1,000 บาท , คุณอนันต์ เพิ่มพูน ประธานสภาอบต.หลักสอง ร่วมบริจาค 500 บาท , และคุณกิตติ กล่อมภิมย์ เลขานุการอบต.หลักสอง ร่วมบริจาค 500 บาท ซึ่งผู้นำท้องถิ่นที่เข้ามาร่วมบริจาคเงิน ล้วนแล้วแต่เป็นผู้นำในท้องที่ตำบลที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง คือ ตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลหนองนกไข่ ตำบลหลักสอง และตำบลคลองจินดา และถึงแม้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนจะบริจาคเงินให้กับทางสถานีแต่การดำเนินงานทุกอย่างของทางสถานียังคงมีความเป็นอิสระทางผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็มิได้เข้ามาควบคุมหรือก้าวก่ายในการนำเสนอเนื้อหาแต่อย่างใด

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในรัศมีการกระจายเสียงยังได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครโดยเข้ามาแจ้งข่าวสารและบริการที่เป็นประโยชน์แก่คนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งที่ต้องการกระจายข่าวสารบริการชุมชน นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนและจุดประกายประเด็นสาธารณะ

เมื่อพิจารณาจากผังรายการในช่วงแรกเริ่มการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครจนถึงปัจจุบันพบว่า นักจัดรายการได้นำเสนอเรื่องราวข่าวสารขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอยู่ในผังรายการเสมอ ถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนผังรายการโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในตำบลเกษตรพัฒนา แต่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่นๆผู้นำเดิมไม่ได้มีการ

ถ่ายทอดแนวคิดในการสนับสนุนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอย่างต่อเนื่อง ทำให้ในระยะหลังกลุ่มผู้นำเหล่านี้ขาดการมีส่วนร่วมไป

ตัวอย่างรายการขององค์กรท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น รายการองค์กรท้องถิ่นกับงานชุมชน ดำเนินรายการโดยคุณบุญยิ้ม น้อยนารถ ออกอากาศสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง หลังจากนั้นได้มีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในเขตศรีสะเกษกระจายเสียงหลายหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้แก่ อบต.ตำบลเกษตรพัฒนา อบต.ตำบลสวนส้ม อบต.ตำบลหลักสอง และอบต.ตำบลคลองจินดา รวมทั้งสิ้น 4 รายการ ที่เข้ามาดำเนินรายการในลักษณะส่งตัวแทนจากอบต.ในตำบลต่างๆมาจัดรายการเพื่อชี้แจงเรื่องราวและแจ้งข่าวสารที่น่าสนใจให้กับคนในชุมชนได้รับทราบและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แจ้งเรื่องราวร้องเรียนโดยตรง ซึ่งแต่ละอบต.จะได้รับการจัดสรรเวลาออกอากาศสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ส่งผลให้ในแต่ละสัปดาห์จะมีรายการของหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นออกอากาศทั้งสิ้น 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ต่อมาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็ลดน้อยลง เนื่องจากการบุคลากรเก่าที่เคยร่วมบุกเบิกจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครหมดวาระการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ และคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่ได้สานสัมพันธ์กับผู้นำหน้าใหม่ๆ ทำให้ผู้นำหน้าใหม่ไม่เกิดแรงจูงใจในการสนับสนุนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ทั้งนี้ผังรายการในปัจจุบัน เมื่อเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2551 มีรายการที่เป็นพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในชุมชน 1 รายการ คือ รายการสานสัมพันธ์ผู้ใหญ่กำนันพบประชาชน โดยชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านแพ้ว ดำเนินรายการเป็นเวลา 3 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ในช่วงวันศุกร์ตั้งแต่เวลา 10 นาฬิกา ถึง 13 นาฬิกา แต่ทั้งนี้ทางคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้เตรียมจัดสรรช่วงเวลาล่วงหน้าเป็นแผนที่จะดำเนินการในอนาคตสำหรับรายการท้องถิ่นพบประชาชน โดยเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ในวันพุธตั้งแต่ เวลา 11 นาฬิกา ถึง 13 นาฬิกา เพื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับข้อกฎหมายด้านภาษีที่คนในชุมชนควรรับทราบ ซึ่งในขณะนี้ทางคณะกรรมการได้ติดต่อเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนาแล้วแต่ยังหาเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมเข้ามาดำเนินรายการไม่ได้ (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

นอกจากนี้ยังมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอีกแห่งหนึ่งที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเพิ่มเติม เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครอย่างแนบแน่น นั่นคือ เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา

เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา (<http://www.samutsakhon.go.th/data/data51/31s.htm>)

เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก มีพื้นที่ 18.4 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนาทั้งตำบลและบางส่วนของตำบลคลองตัน จากการสัมภาษณ์ คุณบุญเยี่ยม ข้าสาคร นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา ระบุว่า เคยเดินทางไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจอาสาสมัครที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร เนื่องจากสังเกตเห็นว่า สิ่งที่มาจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนแห่งนี้นำเสนอเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย หรือเกร็ดความรู้ทางการเกษตรต่างๆ

นอกจากนี้ในรายการคุยตามลมที่ออกอากาศทุกวันพฤหัสบดี เวลา 5 นาฬิกา ถึง 8 นาฬิกา จัดโดยคุณบุญเยี่ยม น้อยนารถ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครตั้งแต่ยุคแรกเริ่มการก่อตั้ง รับหน้าที่เป็นตัวแทนของนายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา นำเสนอเรื่องราวนำรู้จากเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ที่เป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนมานำเสนอ สะท้อนว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครได้เปิดพื้นที่ให้กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้ชี้แจงและแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่คนในชุมชน แต่ทั้งนี้ผู้ดำเนินรายการมิได้ใช้วิद्यุชุมชนเพื่อประโยชน์ทางการเมืองท้องถิ่น พิจารณาจากคำสัมภาษณ์ของคุณบุญเยี่ยม น้อยนารถ ที่ว่า

“ก่อนการเลือกตั้ง 45 วัน จะหยุดจัดรายการเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจว่าจะไม่ใช้สื่อวิทยุเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว และเมื่อกลับมาจัดรายการอีกครั้ง เนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นเรื่องราวข่าวสารที่เป็นประโยชน์ของทางเทศบาลที่คนในชุมชนควรรู้ ไม่ได้เป็นการโฆษณาหาเสียงแต่อย่างใด” (บุญเยี่ยม น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2551)

จะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนาจะเข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครอย่างต่อเนื่องมากที่สุดในบรรดาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของพื้นที่อื่นๆที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง เนื่องจากตำบล

เกษตรพัฒนาเป็นที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร การถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับการตระหนักถึงความสำคัญของวิทยุชุมชนแห่งนี้จึงทำได้อย่างต่อเนื่อง มากกว่าในพื้นที่อื่นๆที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง

กล่าวโดยสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูล สาเหตุของความไม่ต่อเนื่องในการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เป็นเพราะแกนนำหรือคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่ได้สานสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกลุ่มผู้นำเหล่านั้น ไม่ได้มีการจัดเวทีพบปะพูดคุยกับผู้นำอย่างสม่ำเสมอเหมือนช่วงแรกของการก่อตั้ง ผู้นำชุมชนอื่นจึงห่างเหิน และไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมากเหมือนช่วง 2 ปีแรกหลังการก่อตั้ง (พ.ศ.2546-2547) แต่ทั้งนี้ในปี 2551 อบต.สวนส้ม และอบต.หลักสอง ยังคงส่งข่าวมาฝากประกาศกับทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอยู่ แต่ไม่ได้ส่งคนมาร่วมจัดรายการ (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2552)

4.1.3 สภาพการเปิดรับสื่อและสภาพการสื่อสารโดยทั่วไปของจังหวัด

สมุทรสาคร (<http://www.samutsakhon.go.th/data/data51/72s.htm>)

ตารางที่ 4 ข้อมูลจำนวนและประเภทการสื่อสารในจังหวัดสมุทรสาคร

ลำดับที่	ประเภท	จำนวน
1	สถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ AM	1 สถานี (วปถ.8)
2	สถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ FM (วิทยุชุมชน)	26 สถานี
3	หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น	11 ฉบับ
4	เคเบิลทีวีท้องถิ่น	2 สถานี

ที่มา : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสมุทรสาคร

(1) สถานีวิทยุกระจายเสียง

จังหวัดสมุทรสาครมีสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ใช้ในการสื่อสารและให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป จำนวน 1 แห่ง คือ สถานีวิทยุประจำท้องถิ่นที่ 8 (วปถ.8) ค่ายกำแพงเพชรอัครโยธิน ถนนเศรษฐกิจ ตำบลคลองมะเดื่อ อำเภอกระทุ่มแบน กระจายเสียงด้วยระบบ A.M. ความถี่ 1,440 กิโลวัตต์ นอกจากนี้ ยังมีสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ F.M. (วิทยุชุมชน) อีก 26 สถานี จากจำนวนวิทยุชุมชนดังกล่าวสะท้อนว่า ในปัจจุบันคือปี 2551 คนในจังหวัดสมุทรสาครมีตัวเลือกในการเปิดรับสื่อวิทยุชุมชนที่หลากหลาย ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้สถานีวิทยุชุมชนปฐมสาคร ถูกเฉลี่ยผู้ฟังมากขึ้น ความนิยมจึงลดลงกว่าปี 2546 ซึ่งเป็นปีแรกที่เริ่มออกอากาศ ในขณะนั้น วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นวิทยุชุมชนแห่งแรกของจังหวัดสมุทรสาครจึงได้รับความสนใจและเป็นที่นิยมมาก

(2) หนังสือพิมพ์และเคเบิลทีวี

จังหวัดสมุทรสาครมีแหล่งข้อมูลข่าวสารประเภทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จำนวน 11 ฉบับ และเคเบิลทีวี จำนวน 2 แห่ง คือ MC มหาชัยเคเบิลทีวี อยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร และ SPH เคเบิลทีวี ในพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบน

(3) หอกระจายข่าว

นอกเหนือจากสื่อหลักๆอย่างสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ AM สถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ FM (วิทยุชุมชน) หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และเคเบิลทีวีท้องถิ่นแล้วในพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร คนในชุมชนตำบลเกษตรพัฒนา ยังมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจาก หอกระจายข่าว อีกด้วย

ในพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนามีศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ตั้งอยู่ที่สำนักงานเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นศูนย์คัดกรองข้อมูลข่าวสารของส่วนราชการที่ต้องการประชาสัมพันธ์ และแจ้งให้กับคนในชุมชนได้รับทราบ ผ่านหอกระจายข่าว 11 แห่งโดยผู้ที่รับผิดชอบคัดกรองข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์คือ คุณบุญชอบ ทับไกร หัวหน้ากองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการของวิทยุชุมชนปฐมสาครด้วย

ภาพ ด้านหน้าศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูล

ภาพ ภายในห้องศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูล

หอกระจายข่าวเป็นช่องทางการสื่อสารหนึ่งที่เคยทำหน้าที่ร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เนื่องจากมีการพ่วงสัญญาณการกระจายเสียงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ออกอากาศร่วมกับหอกระจายข่าวด้วย แต่ภายหลังเกิดปัญหาเรื่องเทคนิคการส่งสัญญาณที่ไม่คมชัด เกิดเสียงดังอื้ออึง เป็นที่น่ารำคาญของคนในชุมชน จึงยกเลิกการออกอากาศวิทยุชุมชนร่วมกับหอกระจายข่าว ให้ใช้หอกระจายข่าวประกาศข่าวสำคัญที่จำเป็นในเวลาที่เหมาะสม ส่วนวิทยุชุมชนผู้ฟังก็สามารถเลือกเปิดฟังเองได้ในเวลาที่ต้องการ

ทั้งนี้ในทางปฏิบัติการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคเรื่องความไม่สมบูรณ์ของเสียงสามารถกระทำได้ แต่เหตุผลหลักจริงๆที่คณบุญเชิฐ ขำสาคร นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนาเห็นควรให้แยกการออกอากาศระหว่างหอกระจายข่าวและจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เพราะการพ่วงวิทยุชุมชนไปกับหอกระจายข่าวเป็นลักษณะของการบังคับให้ผู้รับสารเสฟสื่อทางอ้อม คนในชุมชนไม่สามารถเลือกปิดหรือเปลี่ยนช่องทางการสื่อสารไปฟังอย่างอื่นได้ แต่เมื่อแยกการออกอากาศระหว่างหอกระจายข่าวกับวิทยุชุมชน ผู้รับสารจะมีสิทธิในการเลือกเปิดรับสื่อในวันและเวลาที่ตนสะดวก มีอิสระในการเลือก และไม่รู้สึกรำคาญตยียดเยียดให้รับสารมากเกินไป จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้รับสารในตำบลเกษตรพัฒนาเกิดความพึงพอใจมากกว่าหลังจากมีการแยกการออกอากาศระหว่างหอกระจายข่าวและจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ซึ่งความต้องการของคนในชุมชนเป็นเหตุผลสำคัญของการแยกการทำงานของหอกระจายข่าวกับวิทยุชุมชนออกจากกัน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร

ลำดับถัดไปหลังจากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพรวมของสภาพการสื่อสารในจังหวัดสมุทรสาครไปแล้ว ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นไปที่รายละเอียดของวิทยุชุมชนซึ่งเป็นประเด็นหลักในการศึกษา โดยวิทยุชุมชนทั้งหมดของจังหวัดสมุทรสาครจะใช้คำว่า "จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน" ซึ่งในกรณีของวิทยุชุมชนปฐมสาคร จะใช้ชื่อว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดทางกฎหมาย เนื่องจากในปัจจุบันปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบังคับใช้ และยังขาดองค์การที่จะดำเนินการทางกฎหมายในการอนุญาตให้ประชาชนเป็นเจ้าของคลื่นวิทยุได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2549)

ทั้งนี้ตามข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าจังหวัดสมุทรสาครมีวิทยุชุมชนทั้งสิ้น 26 แห่ง แต่มีวิทยุชุมชนที่แจ้งรายละเอียดไว้กับทางการประชาสัมพันธ์จำนวน 24 แห่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้
(www.prd.go.th/radio_local/region8/smutprakan.pdf)

ตารางที่ 5 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร (จวช.) ในเขตอำเภอเมือง

ลำดับที่	ชื่อวิทยุชุมชน	ความถี่	ที่อยู่
1	วัดช่องลม	88.85 MHz	วัดช่องลม ตำบลท่าฉลอม
2	จวช.สมุทรสาคร	89.75 MHz	วัดป้อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย
3	จวช.คนสาคร	90.25 MHz	97 หมู่ 4 ตำบลท่าทราย
4	จวช.มหาชัย	95.25 MHz	1600/103 ตำบลมหาชัย
5	FM 96.75 มหาชัย	96.75 MHz	12 หมู่ 9 ตำบลโคกขาม
6	จวช.วัดป่ามหาไชย	96.75 MHz	วัดป่ามหาชัย ตำบลบ้านเกาะ
7	พันท้ายนรสิงห์ (D-Radio)	98.75 MHz	38 หมู่ 7 ตำบลพันท้ายนรสิงห์
8	สาครบุรี V.FM	104.75 MHz	47/35 หมู่ 7 ตำบลมหาชัย

ตารางที่ 6 จุดปฏิบัติการเรียนวิทยุชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร (จวช.)
ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว

ลำดับที่	ชื่อวิทยุชุมชน	ความถี่	ที่อยู่
1	จวช.บ้านแพ้ว	93.25 MHz	198 หมู่ 1 ตำบลบ้านแพ้ว
2	จวช.ยกกระบัตร์	93.75 MHz	3 หมู่ 6 ตำบลยกกระบัตร์
3	จวช.คนรางสายบัว	98.25 MHz	52/6 หมู่ 1 ตำบลคลองตัน
4	จวช.หลักสี่	101.25 MHz	17 หมู่ 2 ตำบลยกกระบัตร์
5	จวช.ปฐมสาคร	106.25 MHz	99 หมู่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา

ตารางที่ 7 จุดปฏิบัติการเรียนวิทยุชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร (จวช.)
ในเขตอำเภอกะทู้มแบน

ลำดับที่	ชื่อวิทยุชุมชน	ความถี่	ที่อยู่
1	จวช.บิกเอฟเอ็ม	88.25 MHz	1/2 หมู่ที่ 11 ตำบลคลองมะเดื่อ
2	จวช. Best Radio	87.75 MHz	33/60 – 61 หมู่ 10 ตำบลอ้อมน้อย
3	จวช.ศาลหลวงตาทอง	91.75 MHz	232/8-9 ตำบลตลาดกระทุ่มแบน
4	จวช. power radio	92.75 MHz	85/801-2 หมู่ 10 ตำบลอ้อมน้อย
5	จวช.สวนหลวง	97.75 MHz	9/1 หมู่ 9 ตำบลสวนหลวง
6	จวช.ศรีสำราญ	100..25 MHz	207/12 หมู่ 12 ตำบลอ้อมน้อย
7	จวช.ลูกทุ่งเน็ตเวิร์ก	101.75 MHz	1/2 หมู่ที่ 11 ตำบลคลองมะเดื่อ
8	จวช.คลองมะเดื่อ	102.75 MHz	วัดราษฎร์บำรุง หมู่ 2 ตำบล คลองมะเดื่อ
9	จวช.แก้วแสนเรดิโอ	105..25 MHz	273/406 หมู่ 6 ตำบลอ้อมน้อย
10	จวช.ท่าเสา	105.75 MHz	1 หมู่ 1 ตำบลท่าเสา
11	จวช.คนอ้อมน้อย	106.75 MHz	5/55 หมู่ 5 ตำบลอ้อมน้อย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนทั้งหมดของจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยพบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครมีความโดดเด่นและแตกต่างจากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนอื่นๆหลายประการ อาทิ เป็นวิทย์ชุมชนแห่งแรกของจังหวัดสมุทรสาคร เป็นวิทย์ชุมชนแห่งเดียวในพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนาที่ไม่มีการโฆษณาแต่สามารถดำเนินงานมาได้ยาวนานกว่า 6 ปี ทั้งนี้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนส่วนใหญ่ของจังหวัดสมุทรสาครมีการแสวงหารายได้จากการโฆษณา แต่โดยมากจะเป็นการโฆษณาสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน เช่น จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนคนรางสายบัว นอกจากนี้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครยังทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับคนหลายกลุ่มในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง รวมถึงสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของหน่วยงานต่างๆในชุมชน

สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครสามารถดำเนินงานมาได้อย่างยั่งยืนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน คือ การที่คนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เห็นประโยชน์และคุณค่าของสถานี รวมถึงความรู้สึกผูกพันระหว่างผู้ฟังกับนักจัดรายการ เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเปิดรับสื่ออย่างต่อเนื่อง เพราะนอกเหนือจากความบันเทิงที่ได้รับจากเสียงเพลงแล้ว จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครยังนำเสนอเรื่องราวข่าวสารที่เป็นเรื่องใกล้ตัวของคนในชุมชน ทั้งการประกาศแจ้งงานศพ ของหาย หรือกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน

การทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับคนในชุมชนส่งผลให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครกลมกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของคนในชุมชน และไม่เพียงแต่คนในชุมชนเท่านั้นที่ได้ใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร ผู้นำชุมชน และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ยังใช้พื้นที่วิทย์ชุมชนเป็นสื่อกลางในการแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนด้วย

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครกับหน่วยงานสาธารณสุขประโยชน์ภายในชุมชน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่สะท้อนภาพความเชื่อมโยงระหว่างจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครกับกลุ่มหน่วยงานสาธารณสุขประโยชน์ภายในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 ณ ห้องประชุมสภาเทศบาล ตั้งแต่เวลา 13.00 -16.00 น. ซึ่งเป็นการประชุมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. ของตำบลเกษตรพัฒนา ทั้ง 5 หมู่ คือ หมู่ 1 ถึง หมู่ 5 ประจำเดือนพฤศจิกายน มีผู้เข้าร่วมการประชุม 40 คน ประกอบด้วยอาสาสมัครสาธารณสุข

ประจำหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลงานด้านสาธารณสุขของชุมชน คือ คุณบุญชอบ ทับไกร หัวหน้ากองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม คุณสมจิตต์ จันทร์อัมพร หัวหน้าฝ่ายควบคุมผู้บริโภค จังหวัดสมุทรสาคร และคุณบุญเชิญ ข้ำสาคร นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา

ซึ่งตามปกติการประชุมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะมีการประชุมกันทุกวันที่ 26 ของทุกเดือน แต่ครั้งนี้มีวาระเร่งด่วนจึงทำการเลื่อนการประชุมให้เร็วขึ้น โดยวาระสำคัญเร่งด่วน คือ การแจ้งให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทราบว่า ทางตำบลเกษตรพัฒนาได้รับรางวัล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดีเด่น ชนะเลิศการประกวดประเภท Best Practice ด้านการพัฒนา ชุมชนเข้มแข็ง และมีส่วนร่วม ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านสาธารณสุขต้องเตรียมนำเสนอ แผนงานในวันที่ 27 พฤศจิกายน จึงจำเป็นต้องเรียกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าประชุม

ผู้เข้าร่วมการประชุมมีความเห็นร่วมกันว่า ที่ผ่านมากการประชาสัมพันธ์เรื่องราวเกี่ยวกับ สุขอนามัยผ่านวิทยุชุมชนได้ผลเป็นอย่างดี จึงขอให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนช่วยทำหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับสุขอนามัยที่เป็นประโยชน์ต่อไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องการเลือกซื้อ ยาที่ถูกต้อง การประกาศขอความร่วมมือจากร้านค้าในการสุ่มตรวจมาตรฐานความสะอาด และ เป็นสื่อกลางในการสร้างเสริมกำลังใจให้กับคนในชุมชนที่รักษาสุขอนามัย เช่น เมื่อมีการสุ่มตรวจ ลูกน้ำยุงลาย หรือสุ่มตรวจความสะอาดของร้านค้าแล้วพบว่า มีผลเป็นที่น่าพอใจ ให้เจ้าหน้าที่ของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม.มาแจ้งให้ผู้ดำเนินรายการของจุดปฏิบัติการ เรียนรู้วิทยุชุมชนได้รับทราบและกล่าวชื่นชมออกอากาศเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คนในชุมชน ลักษณะดังกล่าวจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนได้ทำหน้าที่สร้างการยอมรับให้กับคนในชุมชนที่ทำความดีผ่านการใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือ (Status Conferral)

จากการทำหน้าที่ที่ผ่านมาของวิทยุชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาครด้วยนั้น ที่ประชุมมีความเห็นว่า วิทยุชุมชนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ดังนั้นในแผนงานที่จะนำเสนอคณะกรรมการรางวัล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดีเด่น ซึ่งตำบล เกษตรพัฒนาชนะเลิศการประกวดประเภท Best Practice ด้านการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง และมีส่วนร่วม ควรเขียนรายละเอียดการทำหน้าที่ที่ผ่านมาของวิทยุชุมชนลงไปด้วย จากข้อมูล ดังกล่าวเป็นเครื่องชี้วัดว่า การที่ตำบลเกษตรพัฒนาซึ่งเป็นที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาคร เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง โดยที่ฝ่ายบริหารและคนในชุมชนตำบลเกษตรพัฒนา เล็งเห็นความสำคัญว่าวิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งได้

ความเข้มแข็งของชุมชนนี้จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่เอื้อให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครดำรงอยู่

ภาพ การประชุม อสม.ตำบลเกษตรพัฒนา

วันที่ 24 พฤศจิกายน 2551

ณ ห้องประชุมสภาเทศบาล

ทั้งนี้ที่ประชุมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ของตำบลเกษตรพัฒนา ได้เสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิทย์ชุมชน คือ มีการกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของวิทย์ชุมชนที่มีส่วนสนับสนุนงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือ อสม.และเสนอให้วิทย์ชุมชนมีส่วนในการผลักดันและส่งเสริมการทำงานของอสม.ให้มากขึ้น

จากการเก็บข้อมูลโดยลงพื้นที่ไปสังเกตการณ์ในฐานะผู้ฟังเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2552 พบว่าตั้งแต่เวลา 14.00 -15.00 น.ช่วงลูกทุ่งสุผืน โดยแม่หม้ายป้ายแดง ซึ่งในขณะนี้ได้ยุติบทบาทการเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการแล้ว และยังไม่มียกจัดรายการใหม่เข้ามาทดแทน รายการในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีลักษณะเปิดเพลงยาวไปตลอดทั้งรายการ จากการสังเกตพบว่าในระยะเวลา 1 ชั่วโมง มีการเปิด Spot ทรนรงค์ให้ความรู้เรื่องพิษสุนัขบ้า และทรนรงค์ให้นำสุนัข และแมวไปฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรค โดยจะเปิด Spot ขึ้นช่วงการนำเสนอเพลง จำนวน 2 ครั้ง ซึ่ง Spot ดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ได้จากส่วนงานสาธารณสุขเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ที่ทำงานร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยมีอาสาสมัครวิทย์ชุมชนคือคุณพรชัย ชาวบ้านเกาะ เป็นผู้ลงเสียงและจัดทำ Spot ตัวนี้ขึ้นมา (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2551)

ข้อมูลในส่วนนี้สนับสนุนประเด็นที่ว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครมีส่วนสนับสนุนงานของเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและหน่วยงานภายในชุมชน โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เช่น สำนักงานเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนานั้น มีการทำงานที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ทางสถานีวิทยุชุมชนได้ก้าวเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการร่วมพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลอื่นๆที่น่าสนใจ ผู้วิจัยสังเกตพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ มีคณะกรรมการและนักจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครร่วมอยู่ด้วย เช่น คุณบุญชอบ ทับไกร , คุณสุภิญญา น้อยนารถ , คุณโชคชัย สุขสาคร และคุณเหมวดี ปุจฉาการ ซึ่งอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่เข้าร่วมการประชุม ในครั้งนี้มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น คุณบุญชอบ ทับไกร เป็นหัวหน้ากองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขของชุมชน ส่วนอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครคนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณสุภิญญา น้อยนารถ , คุณโชคชัย สุขสาคร และคุณเหมวดี ปุจฉาการ มีบทบาทในการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

การที่อาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครบางคนเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้วย จุดนี้เป็นเครื่องสะท้อนความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ รักการทำงาน เพื่อส่วนรวม ซึ่งเมื่อตรวจสอบระยะเวลาการทำงานเป็นอาสาสมัครที่สถานีวิทยุชุมชนพบว่า แต่ละคนทำงานมาเป็นเวลายาวนาน แม้ว่าจะรับภาระหน้าที่ในด้านอื่นๆด้วยก็ตาม เช่น คุณสุภิญญา น้อยนารถ ทำงานเป็นอาสาสมัครของวิทยุชุมชนปฐมสาครมากกว่า 6 ปี เป็นต้น จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้บุคลากรที่มีคุณภาพเข้ามาร่วมดำเนินงาน ทำให้มีกลุ่มแกนในการบริหารจัดการสถานีให้สามารถดำรงอยู่ได้ยาวนานแต่ในมุมกลับกันการที่อาสาสมัครและคณะกรรมการมีบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายส่งผลทำให้ไม่มีเวลาเข้ามาบริหารจัดการงานภายในกลุ่มได้อย่างเต็มที่ การทำงานจึงเป็นไปในรูปแบบของการประคับประคองให้ดำรงอยู่แต่ไม่เกิดการพัฒนาเท่าที่ควร โดยข้อมูลในประเด็นนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงต่อไปในส่วนของการบริหารจัดการบุคคล

4.1.4 กลุ่มอาชีพ และสินค้า

ข้อมูลกลุ่มอาชีพและสินค้าปัจจุบันในเขตพื้นที่การกระจายเสียงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้ วิทยุชุมชนปฐมสาคร 7 ตำบลหลักประกอบด้วย ตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลหลักสอง ตำบลหนองไข่ ตำบลเจ็ดริ้ว ตำบลคลองจินดา ตำบลตลาดจินดา และอีก 1 ตำบลข้างเคียงที่สามารถรับสัญญาณได้นั้นคือ ตำบลสวนส้ม

ตารางที่ 8 รายชื่อกลุ่มธุรกิจและผลิตภัณฑ์ในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียง จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ลำดับ	ชื่อธุรกิจ SMEs	รายละเอียดผลิตภัณฑ์
1	กลุ่มสตรีหลักสอง 24/1 หมู่ 1 ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	ผลผลิตการเกษตรแปรรูป
2	กลุ่มสตรีแม่บ้านดอกไม้ประดิษฐ์ 58/2 หมู่ 3 บ้านสวนส้ม ตำบลสวนส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร 74120	ดอกไม้ประดิษฐ์ จากดินญี่ปุ่น
3	กลุ่มแม่บ้านคลองตันสามัคคี 68/1 หมู่ที่ 5 ตำบลคลองตัน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	เครื่องดื่มน้ำว่านหางจระเข้
4	กลุ่มสตรีเจ็ดริ้วรุ่งเรือง 11/2 หมู่ที่ 3 ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	เสื่อกก
5	กลุ่มพัฒนาสตรีหลักสอง เลขที่ 7/3 หมู่ที่ 1 ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	เครื่องดื่มน้ำว่านหางจระเข้ , น้ำดอกอัญชัญ น้ำตะไคร้
6	กลุ่มพัฒนาสตรีและอสม. เลขที่ 18 หมู่ที่ 2 ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	น้ำว่านหางจระเข้

7	กลุ่มที่นอนบ้านคลองหลวง 59 หมู่ 5 บ้านไผ่สน ถนนสวนส้ม ตำบลอำแพง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด สมุทรสาคร 74120	ที่นอน
8	กลุ่มสตรีแม่บ้านคลองลำโรง 97/1 หมู่ที่ 5 บ้านคลองลำโรง ตำบล สวนส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด สมุทรสาคร 74120	น้ำพริกชนิดต่างๆ
9	กลุ่มสตรีหนองนกไข่ 51 หมู่ 4 บ้านวัดหนองนกไข่ ตำบล หนองนกไข่ อำเภอกะทู้มแบน จังหวัด สมุทรสาคร 74110	น้ำพริกเผาแมงดา
10	กลุ่มผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 38 หมู่ 7 ตำบลหนองนกไข่ อำเภอ กะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร 74110	กล้วยไม้
11	กลุ่มสตรีแม่บ้านหนองนกไข่ 51 หมู่ 4 ถนนสามพราน-หนองนกไข่ ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร 74110	น้ำพริกเมี่ยงสมุนไพรมะขาม
12	กลุ่มแปรรูปอาหารทางการเกษตร 12 หมู่ 7 บ้านคลองเขื่อนขันธุ์ ซอย ศาลาปฏิบัติ ถนนพระประโทน - บ้าน แพ้ว ตำบลตลาดจินดา อำเภอสาม พราน จังหวัดนครปฐม 73110	น้ำพริกแกงเผ็ด , ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย เด็กเล็ก
13	กลุ่มผู้ปลูกและขายดอกกุหลาบ เลขที่ 46/1 หมู่ที่ 5 ตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	กุหลาบตัดดอก
14	กลุ่มทำสวนฝรั่ง 97 หมู่ 3 ต.คลองจินดา อ.สามพราน จังหวัดนครปฐม 73110	ฝรั่ง

ลำดับ	ชื่อธุรกิจ SMEs	รายละเอียดผลิตภัณฑ์
15	กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา เลขที่ 2 หมู่ที่ 14 ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110	แชมพูสระผม , ครีมนวดสมุนไพร , น้ำยาซักแห้ง , น้ำยาล้างจาน , ยาหม่อง

ที่มา : <http://www.thaitambon.com> ส่วนของกลุ่มอาชีพและสินค้าจังหวัดสมุทรสาคร

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพอื่นๆที่รวมกลุ่มกันแต่ไม่ได้มีข้อมูลบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลเกษตรพัฒนา (หมู่ที่ 4) , กลุ่มน้ำพริก , กลุ่มผลไม้ , กลุ่มเกษตรชีวภาพ , กลุ่มพลาสติก และโครงการเรียนรู้การเผาถ่าน (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

ภาพถ่ายอย่างกลุ่มอาชีพในชุมชน

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครกับกลุ่มสินค้าต่างๆ แรกเริ่มของการก่อตั้งสถานี พบว่า

ในช่วงปี 2546 มีกลุ่มอาชีพของชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงส่งตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วม 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแม่บ้านคลองจินดา ซึ่งเป็นกลุ่มแม่บ้านในเขตตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหลักสองสามัคคี และกลุ่มพัฒนาสตรี ตำบลหลักสอง ซึ่งเป็นกลุ่มแม่บ้านในเขตตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งในส่วนของคณะกรรมการที่ปรึกษาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนั้น มีรายชื่อของคุณอนงค์ น้อยนารถ รองประธานกลุ่มแม่บ้านคลองจินดา ร่วมเป็นคณะที่ปรึกษาอยู่ด้วย

ส่วนคุณสุดาทิพย์ มีแสงเงิน จากกลุ่มกลุ่มพัฒนาสตรีตำบลหลักสอง และคุณวันดี มหาวีโร จากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหลักสองสามัคคี ได้ร่วมบริจาคเงินประเดิมในการก่อตั้งสถานีเป็นเงินคนละ 500 บาท

นอกจากนี้ในผังรายการชุดก่อน มีรายชื่อรายการ “เสน่ห์แม่บ้านกับงานชุมชน” โดยชุมชนคนคลองตัน ซึ่งนำเสนอเรื่องราวของเกร็ดความรู้ในการประกอบอาชีพให้กับคนในชุมชน เช่น การผลิตน้ำว่านหางจระเข้ เป็นต้น แต่ในผังรายการชุดต่อมาจนกระทั่งถึงผังรายการชุดปัจจุบัน ไม่มีรายชื่อของรายการที่จัดโดยกลุ่มอาชีพและสินค้าในชุมชน สาเหตุประการหนึ่งเนื่องจากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีหลักการบริหารจัดการที่ไม่แสวงหาผลกำไรและไม่รับโฆษณาสินค้าประเภทใดทั้งสิ้น ตามข้อกำหนดในจรรยาบรรณของอาสาสมัครข้อ 4 ที่ว่า “ไม่เสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการใด ๆ ที่อาจเป็นเครื่องมือของธุรกิจหรือเป็นภัยต่อเศรษฐกิจชุมชน ยกเว้นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน” ดังนั้นทางคณะกรรมการของวิทยุชุมชนปฐมสาครจึงระมัดระวังการโฆษณาแฝงจากสินค้าประเภทต่างๆ แต่ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสอนอาชีพสามารถทำได้ แต่อย่างไรก็ดีการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงยังมีอยู่น้อยมาก จากกลุ่มอาชีพกว่า 15 กลุ่ม มีกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานีเพียง 2-3 กลุ่มเท่านั้น

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุของการเข้ามามีส่วนของกลุ่มอาชีพในชุมชนมีน้อย เป็นเพราะกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหวังเพื่อการหารายได้เลี้ยงชีพ แต่งานวิทยุชุมชนเป็นงานที่ไม่มีค่าตอบแทน ประกอบกับหลักการดำเนินงานของวิทยุชุมชนปฐมสาครที่ห้ามมิให้มีการโฆษณาสินค้าในรายการจึงทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากนัก

ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มสินค้า อาชีพ มีการลดระดับของการมีส่วนร่วมลง โดยในช่วงแรกการมีส่วนร่วมจะอยู่ในระดับของผู้ผลิตรายการ (Producer) เห็นได้จากผังรายการช่วงแรกที่มีการนำเสนอรายการเสน่ห์แม่บ้านกับงานชุมชน แต่ต่อมามีการมีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มสินค้า อาชีพอยู่ในระดับของผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) ซึ่งเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมที่มีความเข้มข้นในระดับที่น้อยที่สุด คือเป็นเพียงผู้ฟังเฉยๆ จนถึงขั้นให้ความคิดเห็น , ข้อเสนอแนะ และร่วมกิจกรรมของวิทยุชุมชน แต่ส่วนมากผู้ฟังที่อยู่ในสังกัดกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มสินค้า อาชีพ ในรัศมีการกระจายเสียงจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะปัจเจกไม่ใช่ในฐานะกลุ่มที่ตนสังกัด ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุที่กลุ่มอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมไม่มาก เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องกฎเกณฑ์การปฏิเสธการรับโฆษณา เพราะกลุ่มอาชีพในชุมชนรวมตัว

กันเพื่อหารายได้ เมื่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนปฐมสาครไม่ตอบสนองในส่วนของการประชาสัมพันธ์สินค้าเพื่อหารายได้ การเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพจึงน้อย ประกอบกับในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงเดียวกันมีจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนแห่งอื่นที่สามารถเข้าไปประชาสัมพันธ์สินค้าได้ จึงทำให้กลุ่มอาชีพเลือกที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนแห่งอื่นมากกว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนปฐมสาคร

4.1.5 ความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนปฐมสาคร

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนปฐมสาครมีการเตรียมความพร้อมก่อนการก่อตั้งสถานี โดยกลุ่มแกนอาสาได้เข้าร่วมในเวทีการเรียนรู้และจัดการประชุมหลายต่อหลายครั้ง ผู้วิจัยได้สรุปออกมาเป็นตารางการดำเนินความพร้อมก่อนการก่อตั้งสถานีวิद्यชุมชนเกษตรพัฒนา หรือชื่อภายหลังคือ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यปฐมสาคร ดังนี้

ตารางที่ 9 การเตรียมความพร้อมก่อนการก่อตั้งสถานีวิद्यชุมชนเกษตรพัฒนา

วัน เดือน ปี	เนื้อหา	วัตถุประสงค์	ผู้เข้าร่วม	สถานที่ ผู้จัด
1) 20 ม.ค. 2545	แนวทางการจัดตั้งสถานีวิद्यชุมชน	เพื่อเป็นแกนในการรับหลักการเข้าสู่ชุมชน	1.คุณสมจิตร รัศมี 2.คุณบุญไทย จักกระนอง 3.คุณอัมพร เชียวพุ่ม 4.คุณพงศ์พัฒน์ ชวโรกร 5.คุณบุญชอบ ทับไกร	ห้องประชุม อบต. นาดี จังหวัด สมุทรสาคร โดยกองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF
2) 9 ก.พ.2545	เวทีบอกเพื่อน , บอกสิทธิ์	เพื่อให้ชนในรัศมีกระจายเสียงรับทราบข้อมูลในการจัดตั้งวิद्यชุมชนและ	กลุ่มประชาชนที่คาดว่าจะอยู่ในพื้นที่กระจายเสียง 7 ตำบลหลัก	สถานีอนามัยเกษตรพัฒนาโดยคณะทำงาน

		ทราบสิทธิ์ของ ประชาชนใน ด้านสื่อตาม มาตรา 40	เกษตรพัฒนา , คลองจินดา , คลองตัน เจ็ดริ้ว , หลักสอง , หนองนกไข่ ตลาดจินดา จำนวน 63 คน	
3) 15 –16 มี.ค. 2545	อบรมการจัดตั้ง วิทย์ชุมชน	เรียนรู้การ ดำเนินการ เบื้องต้น ,ดูงาน	1.สุภิญญา น้อยนารท 2.ลัดดาวัลย์ หลงสมบุรณ์ 3.กิม จันบางยาง	วิทย์ชุมชน กาญจนบุรี โดย กองทุนเพื่อ สังคมหรือ SIF
4) 4 เม.ย.2545	ศึกษาความ พร้อมของ ชุมชน	เพื่อดูว่าชุมชน พร้อมหรือไม่	1.สมจิตร รัศมี 2.กิม จันบางยาง 3.สมควร จันบางยาง 4.บุญชอบ ทับไกร 5.สุภิญญา น้อยนารท	องค์กรแคร์ สมุทรสาคร โดย กองทุนเพื่อ สังคมหรือ SIF
5) 9 เม.ย.2545	เวทีทำความเข้าใจเกี่ยวกับ สถานีวิทยุ ชุมชน	เพื่อให้กลุ่มผู้นำ ชุมชนทำความเข้าใจกับสถานี วิทยุ	กลุ่มผู้นำชุมชน จาก 7 ตำบล จำนวน 37 คน	สถานีอนามัย เกษตรพัฒนาโดย คณะทำงาน
6) 26-28 เม.ย. 2545	โครงการการ สัมมนา ปฏิบัติการ	เพื่อเรียนรู้ หลักการ วัตถุประสงค์	กลุ่มแกนนำภาค ตะวันตก 7 จังหวัดเกษตร	SIF ตะวันตก อ.เอื้อจิตร วิโรจน์ไตรรัตน์

	<p>เรียนรู้ การดำเนินการ สถานีวิทย์ ชุมชนภาค ตะวันตก ของ เครือข่ายยุทธ- ศาสตร์สี่ภาค ตะวันตก</p>	<p>กติกา,ธรรมเนียม ในการจัดตั้ง สถานีวิทย์</p>	<p>พัฒนาเข้าร่วม 13 คน 1.สมจิตร 2.บุญไทย 3.บุญชอบ 4. มนุ 5. ไพรัตน์ 6.เสถียร 7.สมพร 8.ชุตินา 9.บุญญา 10.บุญชูบ 11.บุญเทิม 12. สะอาด 13.อนันต์</p>	
<p>7)17 - 19 พ.ค. 2545</p>	<p>โครงการการ สัมมนา ปฏิบัติการเพื่อ การพัฒนา วิทยากรชุมชน ด้านการผลิต และการ นำเสนอ รายการ วิทยุกระจายเสี ยภาค ตะวันตก</p>	<p>เข้ารับการ อบรม เรียนรู้ เทคนิค ในการจัดและ ผลิตรายการ วิทยุ</p>	<p>กลุ่มแกนนำภาค ตะวันตก 7 จังหวัดเกษตร พัฒนา เข้าร่วม 11 คน 1.อสนทร 2. อ.สุวิชา 3. บุญชอบ 4.สุภิญญา 5.ชุตินา 6. อ.ประจวบ 7.บุญยิ้ม 8.บุญเหลือ 9. ลัดดาวัลย์ 10. วิชาติ 11. สมพร</p>	<p>SIF ตะวันตก อ.เอื้อจิตร วิโรจน์ ไตรรัตน์ ทีมคณาจารย์จาก กรมประชาสัมพันธ์ ที่ศูนย์ฝึกอบรมม. เกษตรกำแพงแสน</p>

8) 3 มิ.ย.2545	สัมมนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับองค์กรเรื่องเกี่ยวกับวิทยุชุมชน	ค้นหาทางออกให้ภาคประชาชนในการจัดตั้งสถานีให้ถูกต้องตามกฎหมาย เรียกร้องสิทธิภาคประชาชน ตามมาตรา 40	กลุ่มสิทธิมนุษยชน ภาคประชาชน วุฒิสภา อธิปไตยกรรม ประชาสัมพันธ์ ตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมไปรษณีย์ , สำนักงานตำรวจแห่งชาติ , ตัวแทนองค์กรอิสระ , ศาลปกครอง , ตำบลเกษตรพัฒนาส่ง ผู้ใหญ่สมพรแดงจีน เข้าร่วมประชุม	กรมประชาสัมพันธ์ โดยกลุ่มพิทักษ์สิทธิมนุษยชนและคณะกรรมการ
9) 5 มิ.ย.2545	ประชุมกลุ่มแกนดำเนินการทำความเข้าใจขั้นตอนงบประมาณ	เรียนรู้ขั้นตอนการดำเนินงานในพื้นที่จริง รับทราบการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ	กลุ่มแกนอาสา, คณะทำงานและผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ตำบล ในรัศมีกระจายเสียงรวม 35 คน	อบต.นาดี โดยกลุ่ม กองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF ตะวันตก
10) 9 มิ.ย.2545	เวทีการเรียนรู้เพื่อกำหนดชุมชน	กำหนดชุมชนและสถานที่ที่แน่นอน	กลุ่มแกนอาสา, คณะทำงาน, และประชาชนที่	สถานีอนามัย เกษตรพัฒนา โดยคณะทำงานและ

	หลักในการ บริหารจัดการ ทำความเข้าใจ วัตถุประสงค์ ,กติกา	กำหนด งบประมาณ และที่มาขอ งบประมาณ เรียนรู้เพิ่มเติม หลักการ , วัตถุประสงค์	อยู่ในรัศมี กระจายเสียง 7 ตำบล จำนวน 44 คน	กองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF
11) 15 มีย. 2545	ส่งตัวแทนร่วม ประชุม ยุทธศาสตร์สื่อ วิทยุภาค ตะวันตก	แถลงผลการ ดำเนินงานของ กลุ่ม รับทราบการ ดำเนินการเรื่อง พรบ. ประกอบการ นัดหมายการ ประชุมครั้ง ต่อไป	กลุ่มแกนอาสา สื่อวิทยุชุมชน ภาคตะวันตก 7 จังหวัด ตัวแทนตำบล เกษตรพัฒนาคือ สุภิญญา - ชูติมา น้อยนารถ	วัดพระศรีอารย ราชบุรี โดยกลุ่มกองทุน เพื่อสังคมหรือ SIF ตะวันตก
12) 30 มีย. 2545	เวทีสรรหา คณะกรรมการ ทำความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ ประชุม รวมกลุ่ม ผู้สนใจ ผลิตรายการ วิทยุชุมชน	กำหนด โครงสร้าง สถานี กำหนด แผนการ ดำเนินการ ต่อไป จัดตั้ง คณะกรรมการ เพื่อให้ คณะกรรมการ ศึกษาบทบาท หน้าที่ของตน	กลุ่มแกนอาสา คณะทำงานรวม 58 คน	สถานีอนามัย เกษตรพัฒนา โดย คณะกรรมการและ กองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF

13) 14 กค. 2545	ส่งตัวแทนร่วม ประชุม ยุทธศาสตร์สื่อ วิทยาภาค ตะวันตก	แถลงความ คืบหน้าของแต่ละ จังหวัด นัดหมายส่งผู้ เข้าอบรมการ ผลิตและจัด รายการวิทยุ นัดหมายการ เตรียมงาน"ต้น กล้าประชาชน คน	กลุ่มแกนอาสา วิทยุตะวันตก 7 จังหวัด ตัวแทนตำบล เกษตรพัฒนา คือ 1.สุภิญญา น้อยนารถ 2. ชุติมา น้อยนารถ 3.บุญเชิญ ข้าสาคร 4.ชาติรี ทองสิมา	โรงแรมรีเจน ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยคณะทำงาน และ กองทุนเพื่อ สังคมหรือ SIF
14) 16 -18 กค. 2545	พัฒนาบุคลากร การผลิต เผยแพร่ เทคโนโลยี การศึกษา (วิทยุ)	เรียนรู้การผลิต และจัดรายการ วิทยุ	1.สุภิญญา น้อยนารถ 2.นวลฉวี บุญจันทร์	ศูนย์ฝึกอบรม กศน. ภาคกลาง ราชบุรี
15) 26 -28 กค. 2545	อบรมทักษะ การเป็น วิทยากร การผลิตและ จัดรายการวิทยุ	เรียนรู้การผลิต และจัดรายการ วิทยุ เรียนการเป็น วิทยากร ถ่ายทอด ขั้นตอน และวิธีการใน การผลิตและ จัดรายการวิทยุ	1.อ.สุนทร โคจร 2.อ.ประจวบ ดิษฐ์โฮม 3.คุณสมนึก สมบูรณ์จัน 4.คุณชุติมา น้อยนารถ	ศูนย์ฝึกอบรม กำแพงแสน
16) 8 สค.2545	ประชุม คณะกรรมการ	แถลงผลการ ดำเนินงานและ	คณะกรรมการทั้ง 7 ตำบล	สถานีอนามัย เกษตรพัฒนา โดย

	วิทยุชุมชน	วางแผนงานขั้นต่อไป นัดหมายการประชุมครั้งต่อไป		คณะทำงานและกองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF
17) 9 -11 สค. 2545	อบรมเยาวชนกับการผลิตรายการวิทยุ	ให้เยาวชนเรียนรู้การผลิตรายการวิทยุ	กลุ่มเยาวชนใน 7 ตำบล	ศูนย์ฝึกอบรมกำแพงแสน

หมายเหตุ ตารางแสดงการเตรียมความพร้อมก่อนการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนเกษตรพัฒนา ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่ทางคณะกรรมการจัดทำไว้ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากคำสัมภาษณ์ของคณะกรรมการวิทยุชุมชน

ข้อสังเกต จากตารางแสดงการเตรียมความพร้อมก่อนการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนเกษตรพัฒนา พบว่าในแง่ของการอบรมความรู้ในเรื่องสิทธิในก่อตั้งวิทยุชุมชน และทักษะของฝ่ายบริหารจะมีการส่งคนไปเข้าร่วมการประชุมเป็นกลุ่มใหญ่ มีคนเข้าร่วมการประชุมจำนวนมาก แต่ในส่วนของ การอบรมด้านการผลิต กลุ่มแกนได้ส่งคนไปร่วมอบรมเป็นกลุ่มเล็ก เพียงไม่กี่คน

จากเอกสารแสดงประวัติของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร (ไฟล์เอกสารประวัติของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, 2546) ระบุว่า วิทยุชุมชนของจังหวัดสมุทรสาครนั้น ได้เริ่มมาจากการประสานงานจากทีมงานของทีมพระราชรัฐคือ คุณรัชตพล มีลาภ และคุณสมพงษ์ สระแก้ว ซึ่งในขณะนั้นทำงานร่วมกับสำนักงาน กองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF ซึ่งคุณสุภิญญา น้อยนารถ คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร อธิบายความหมายของคำว่าพระราชรัฐว่าหมายถึง “หน่วยงานที่เกิดจากการประสานความร่วมมือของหน่วยงานราชการกับภาคประชาชน ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารของจังหวัดสมุทรสาคร เกิดขึ้นในช่วงเดียวกับการเข้ามาของกองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF ซึ่งปัจจุบันนี้ไม่มีทีมพระราชรัฐจังหวัดแล้ว ในส่วนของจังหวัดสมุทรสาคร แต่บางจังหวัดยังมีหน่วยงานนี้อยู่”

ในลำดับถัดไปผู้วิจัยจะหยิบยกการประชุมและการอบรมที่โดดเด่นบางเหตุการณ์มา กล่าวถึงประกอบการอธิบายความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร ดังนี้ จุดเริ่มต้นความสนใจในงานวิद्यุชุมชนของกลุ่มแกนมาจากกองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF ได้เข้ามา เปิดเวทีทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไป แนวทางการจัดตั้งสถานีวิद्यุชุมชน ลักษณะและวิธีดำเนินการ ของวิद्यุชุมชนในจังหวัดสมุทรสาคร ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลนาดี จังหวัด สมุทรสาคร เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2545 เนื้อหาหลักเป็นการพูดถึงแนวทางการจัดตั้งสถานีวิद्यุ ชุมชน โดยผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนั้นประกอบด้วย คุณสมจิตร์ รัศมี , คุณบุญไทย จักกระนอง , คุณอัมพร เขียวพุ่ม , คุณพงศ์พัฒน์ ขวโรกร และคุณบุญชอบ ทับไกร

หลังจากกองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF จัดเวทีทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไปแล้ว ได้มีการจัดเวที ทำความเข้าใจเรื่องวิद्यุชุมชนตามมาตรา 40 เพื่อให้ประชาชนในรัศมีกระจายเสียงรับทราบข้อมูล ที่ตำบลเกษตรพัฒนา โดยกิจกรรมแรกที่ทำร่วมกันคือการเดินทางไปศึกษาดูงานที่สถานีวิद्यุ ชุมชนของคุณบุญส่ง จันทร์ส่องรัศมี ที่จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งการเดินทางในครั้งนี้มีตัวแทนจาก ตำบลเกษตรพัฒนาร่วมเดินทางไป 3 คน คือ คุณกิม จันบางยาง , คุณสุภิญญา น้อยนารถ และคุณลัดดาวัลย์ หลงสมบุญ เดินทางไปพร้อมกับกลุ่มที่สนใจเรื่องวิद्यุชุมชนจากพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดสมุทรสาครการเดินทางในครั้งนี้เป็นจุดประกายความคิดเรื่องวิद्यุชุมชนให้เกิดขึ้น จากเรื่องที่ไม่เคยรู้ และไม่เคยมคิดว่าจะเป็นไปได้ เมื่อได้รับรู้ข้อมูลและเห็นวิธีการดำเนินงานของ วิद्यุชุมชนอื่น ทำให้กลุ่มแกนเกิดความคิดที่ว่าในพื้นที่ของตำบลเกษตรพัฒนาก็น่าจะมีวิद्यุชุมชน เกิดขึ้นได้เช่นกัน

ทั้งนี้ ในจังหวัดสมุทรสาคร ช่วงแรกที่มีการเปิดเวทีชาวบ้านเรื่องวิद्यุชุมชนนั้น มีหลาย พื้นที่ที่สนใจ และร่วมเดินทางไปศึกษาดูงานเรื่องวิद्यุชุมชนที่ จังหวัดกาญจนบุรี เช่น ตำบลนาดี ตำบลท่าทราย และตำบลพันท้ายนรสิงห์ เป็นต้น แต่มาในระยะหลังที่มีการจัดอบรมในเรื่อง ของการวางแผนการดำเนินการ การฝึกอบรมนักจัดรายการ ฝึกประกอบเครื่องส่งจะมีเพียง ตำบลเกษตรพัฒนาและตำบลนาดี ที่เข้าร่วมอบรมในฐานะตัวแทนของจังหวัดสมุทรสาคร ต่อมาในระยะหลังๆ ก็เหลือแต่ ตำบลเกษตรพัฒนา เพียงแห่งเดียวที่ยังสนใจที่จะดำเนินการ ในเรื่องนี้ สำหรับตำบลนาดีได้ล่าถอยไปเนื่องจากขาดความพร้อมในส่วนของคุณคลากรที่จะ ประสานงานในเรื่องนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มแกนนำผู้สนใจงานวิद्यุชุมชน ของตำบลเกษตรพัฒนา ได้ทำหน้าที่เป็นสถานีถ่ายทอดความรู้ คือขยายโอกาสการมีส่วนร่วมใน งานวิद्यุชุมชนไปสู่ตำบลอื่นๆที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง ด้วยการจัดอบรมและเปิดเวทีสร้าง ความเข้าใจให้กับกลุ่มแกนของตำบลอื่นๆก่อนการก่อตั้ง สะท้อนว่ากลุ่มแกนของวิद्यุชุมชน

ปฐมสภากรนอกจากจะทำหน้าที่เป็นผู้รับความรู้เกี่ยวกับวิทยุชุมชนจากกองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF และหน่วยงานภายนอกอื่นๆแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้ให้และถ่ายทอดความรู้ไปสู่กลุ่มแกนของ ตำบลใกล้เคียงที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงอีกด้วย

จากจุดเริ่มต้นเล็กๆที่มีเพียงไม่กี่คนที่สนใจงานวิทยุชุมชน ก็เริ่มขยายวงกว้างมากขึ้น เมื่อกำนันสมจิตร รัศมี (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นภานุวัชร) ได้ทำการติดต่อผู้นำชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงและคาดว่าน่าจะอยู่ในรัศมีการกระจายเสียง 6 ตำบลคือ ตำบลคลองตัน , ตำบลเจ็ดริ้ว , ตำบลหลักสอง , ตำบลหนองนกไข่ , ตำบลคลองจินดา และตำบลลาดจินดา มาร่วมประชุมกับกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนาเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2545 ซึ่งในครั้งนั้นมีกลุ่มผู้นำชุมชนเข้าร่วมทั้งสิ้น 37 คน เพื่อรับรู้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานวิทยุชุมชน

การประชุมดังกล่าวเทียบได้กับ ระยะที่ 1 การสร้างกลุ่ม ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1.ขั้นตอนค้นหาแกนนำ หรือค้นหาโหนด เพื่อตั้งเป็นกลุ่มแกน 2.ขั้นตอนพูดคุยชักชวน เสริมสร้างความเข้าใจ และ 3.ขั้นตอนจัดโครงสร้างกลุ่ม สร้างความเป็นเอกภาพ เป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการก่อตั้งวิทยุชุมชน ซึ่งชาลิสมา มากแผ่นทอง ได้สรุปไว้ในงานวิจัยเพื่อสรุปบทเรียน กระบวนการเตรียมกลุ่มวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี

ต่อมาในวันที่ 26 – 28 เมษายน 2545 ทางกลุ่มผู้นำได้เดินทางไปร่วม การสัมมนา ปฏิบัติการการเรียนรู้ การดำเนินการวิทยุชุมชนภูมิภาคตะวันตก ที่ โรงแรมบ้านสวนฝัน ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับกลุ่มผู้นำที่เข้าร่วมการสัมมนาของ ตำบลเกษตรพัฒนานั้นประกอบด้วย

- (1) กำนันสมจิตร รัศมี (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นภานุวัชร)
- (2) อบต.บุญไทย จักกระนอง
- (3) ผอ.มณู บัวสมบุญณ์
- (4) คุณอนันต์ เพิ่มพูน
- (5) คุณบุญญา สุจิตรจูล
- (6) คุณบุญชอบ ทับไกร
- (7) คุณสุภิญญา น้อยนารถ
- (8) ผู้ใหญ่ สมพร แดงจิ้น

ภาพ การสัมมนาปฏิบัติการการเรียนรู้ การดำเนินการวิद्यุชุมชนภูมิภาคตะวันตก

วิทยากรหลักในการสัมมนาครั้งนี้ คือ ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ พร้อมด้วยทีมงานจากสำนักงานสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ซึ่งวัตถุประสงค์ของงานในครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อ

- (1) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละพื้นที่เพราะงานนี้มีผู้มาจากหลายจังหวัดในภาคตะวันตก
- (2) พูดคุยและทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องแนวคิดและหลักการสถานีวิद्यุชุมชน
- (3) การกำหนดโครงสร้างการบริหารและการดำเนินการสถานีวิद्यุชุมชน
- (4) กำหนดแผนปฏิบัติการการเรียนรู้ร่วมกันและกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

การอบรมความรู้ระยะที่ 2 ของการเตรียมความพร้อมก่อนการก่อตั้งสถานีวิद्यุชุมชน ตามการแบ่งของซาลิสซา (ซาลิสซา มากแผ่นทอง, 2547) คือการเตรียมความพร้อมที่ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

- (1) สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดวิद्यุชุมชน
- (2) สร้างเสริมทักษะการบริหารจัดการกลุ่ม
- (3) การเตรียมความพร้อมด้านการผลิตรายการ
- (4) การสร้างคนเป็นวิทยากรเรื่องวิद्यุชุมชน
- (5) ส่งเสริมเรื่องการดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

เมื่อพิจารณารายละเอียดของวัตถุประสงค์ในการอบรมสัมมนาปฏิบัติการการเรียนรู้ การดำเนินการวิทยุชุมชนภูมิภาคตะวันตกพบว่า การเตรียมความพร้อมในครั้งนี้มีเพียง 4 ด้าน คือ

- (1) สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดวิทยุชุมชน
- (2) สร้างเสริมทักษะการบริหารจัดการกลุ่ม
- (3) การเตรียมความพร้อมด้านการผลิตรายการ
- (4) การสร้างคนเป็นวิทยากรเรื่องวิทยุชุมชน

การอบรมครั้งนี้ไม่ได้มีการส่งเสริมเรื่องการดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะ ทำให้วิทยุชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและเกิดการพัฒนา ซึ่งผลที่ตามมาภายหลังจาก การขาดแนวคิดเรื่องการดำรงอยู่ด้วยตัวเอง ส่งผลให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมธานี ถึงแม้ว่าจะสามารถดำรงอยู่มาได้ยาวนานกว่า 6 ปี จากการเรียนรู้ที่จะปรับตัวตาม สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง แต่ในระยะหลังเริ่มตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา พบว่า การพัฒนาในหลาย ด้านเริ่มชะงักงัน ทั้งระบบการบริหารจัดการภายในที่เริ่มประสบปัญหา ไม่สามารถควบคุมปริมาณ อาสาสมัครให้หมุนเวียนอย่างต่อเนื่องได้ การจัดฝึกอบรมเพื่อเสริมศักยภาพแก่คณะกรรมการและ อาสาสมัครน้อยลง เป็นต้น

ทั้งนี้หลังจากได้เข้าร่วมสัมมนาทำให้กลุ่มผู้นำชุมชนมีแนวทางการบริหารและแนวทางการ ดำเนินงานวิทยุชุมชนที่ชัดเจนขึ้น คือเรียนรู้และรับทราบกระบวนการขั้นตอนการเตรียมความพร้อม ก่อนการก่อตั้งวิทยุให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จึงเริ่มขยายแนวคิดวิทยุชุมชนจากกลุ่มแกน นำไปสู่คนในชุมชนผ่านการประชุมประชาคมของหมู่บ้าน

หลังจากนั้นได้มีการเสริมทักษะด้านการผลิตรายการเพิ่มเติม ภายหลังจากที่ได้มีการ เรียนรู้เบื้องต้นไปบ้างแล้ว ในการสัมมนาปฏิบัติการการเรียนรู้ การดำเนินการวิทยุชุมชนภูมิภาค ตะวันตก กลุ่มแกนได้ส่งตัวแทนผู้สนใจงานวิทยุชุมชนไปอบรมในเวทีต่างๆอีกหลายครั้ง อาทิ การฝึกอบรมคนในชุมชนและจัดทีมแกนนำรุ่นแรกเข้าร่วมงานสัมมนาปฏิบัติการเพื่อการพัฒนา วิทยุชุมชน ด้านการผลิตและการนำเสนอรายการวิทยุกระจายเสียง ของเครือข่ายยุทธศาสตร์ สื่อภาคตะวันตก เมื่อวันที่ 17 – 19 พฤษภาคม 2545 ณ ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยมีกลุ่มแกนนำที่เดินทางไป ร่วมงานในครั้งนี้ประกอบด้วย

- (1) คุณบุญชอบ ทับไกร
- (2) คุณลัดดาวัลย์ หลงสมบุญ
- (3) คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ
- (4) คุณกิม จันบางยาง
- (5) คุณชุติมา น้อยนารถ
- (6) คุณสุภิญญา น้อยนารถ
- (7) คุณบุญเหลือ วงแคน

สำหรับวัตถุประสงค์ของการสัมมนาในครั้งนี้คือ

- (1) การกำหนดผังรายการออกอากาศของแต่ละสถานี
- (2) หลักประเด็นรายการ การออกแบบการนำเสนอรายการ การวางแผนการผลิตรายการ หลักการนำเสนอรายการวิทยุชุมชน
- (3) ทดลองผลิตรายการจริง

ภาพ การสัมมนาปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาวิทยุชุมชน ด้านการผลิตและการนำเสนอรายการวิทยุกระจายเสียง ของเครือข่ายวิทยุศาสตร์สื่อภาคตะวันตก

หลังจากนั้นกองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF ได้เข้ามาจัดเวทีทำความเข้าใจอีกครั้งเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2545 ณ ห้องประชุมชั้น 3 อบต.นาดี อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครมีผู้เข้าร่วมการประชุมซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำในชุมชนและคนที่สนใจงานวิทยุชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 35 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการมну บั้วสมบุรณ์ , กำนันสมจิตร รัศมี (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นภาณุวัชร) , กำนันประเทือง กลีบบ้านเกาะ , อาจารย์มну บั้วสมบุรณ์ , อาจารย์ไพรัตน์ จันทรเสน , อาจารย์สุนทร โคจร , คุณบุญญา สุทธิจิตกุล , ผู้ใหญ่สมพร แดงจีน , น.ส.สุภิญญา น้อยนารถ , น.ส.ชุติมา น้อยนารถ , คุณบุญชอบ ทับไกร , คุณบุญไทย จักกระนอง , น.ส.ลัดดาวัลย์ หลงสมบุรณ์ , คุณกิม จันบางยาง , คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ , คุณอนันต์ เพิ่มพูน , คุณบุญเชิด

เหنينสมบุญ , คุณวิชาติ จุลสวัสดิ์ , อาจารย์กำพล พูนเพชร , ผู้ใหญ่สุชิน คงทับทิม ,
 อาจารย์ประจวบ ดิษฐ์เอม , คุณสมควร จันบางยาง , คุณบุญเชิญ ข้าสาคร , คุณเฉลา
 ใจดี , คุณลำภา ชาวใต้ , ผู้ใหญ่วิโรจน์ รัศมี , คุณโสภณ อินทร์จินดา , น.ส.ศิริญา เขียวพุ่ม ,
 คุณกวี วรวงษ์ , คุณชาติรี ทองสีมา , อาจารย์สุวิชา วรวงษ์ , คุณเสียมลิ่ง รัศมี , กำนันสุชิน
 ข้าขาว , กำนันสมผล เจียรธรรม และอบต.สุชาติ คุ่มพงษ์พันธ์

กลุ่มแกนที่มีความสนใจในเรื่องวิทยุชุมชนที่เข้าร่วมการประชุมในครั้งนั้นจากจำนวน
 35 คน ยังคงอยู่ช่วยงานสถานีจนถึงปัจจุบันจำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- (1) กำนันสมจิตร รัศมี (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นภาณุวัชร) หัวหน้าสถานี
- (2) คุณสุภิญญา น้อยนารถ คณะกรรมการฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด
 ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี
- (3) คุณบุญชอบ ทับไกร คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและ
 จัดผังและรายการ และฝ่ายเลขานุการ
- (4) คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ คณะกรรมการฝ่ายเทคนิคและฝ่ายตรวจสอบการดำเนิน
 รายการและจัดผังรายการ
- (5) คุณบุญเชิด เห็นนสมบุญ คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการและฝ่าย
 ตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ

หมายเหตุ ตำแหน่งดังกล่าวเป็นไปตามมติการเลือกตั้งคณะกรรมการเมื่อแรกตั้งสถานี แต่ใน
 ปัจจุบันการทำหน้าที่ต่างๆของคณะกรรมการจะเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 ไม่ได้แยกฝ่ายอย่างชัดเจน แต่ใครที่เคยทำหน้าที่เป็นแกนหลักในฝ่ายใดก็ยังคงดูแล
 รับผิดชอบอยู่ในฝ่ายนั้น

นอกจากนี้จากข้อมูลดังกล่าวยังพบว่ามียุชื่อของคุณบุญเชิญ ข้าสาคร ซึ่งในปัจจุบัน
 เป็นนายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนาได้เข้าร่วมทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไปและจุดกำเนิดของ
 จุดปฏิบัติการเรียนวิทยุชุมชนปฐมสาครด้วย จุดนี้เองเป็นส่วนหนึ่งของคำตอบที่ว่า เพราะเหตุใด
 เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนาจึงให้การสนับสนุน และเข้าใจในการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน
 ปฐมสาคร รวมทั้งให้ความสำคัญกับสถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้

ต่อมาได้มีการประชุมร่วมกันอีกครั้งของกลุ่มผู้นำทั้ง 7 ตำบล ในวันที่ 9 มิถุนายน 2545 ซึ่งครั้งนี้มีผู้นำของ 6 ตำบลที่เคยมาครั้งแรกครบถ้วน ยกเว้นตำบลหลักสอง และมีผู้นำของอีกหนึ่งตำบลที่มาร่วมประชุมเพิ่มเติม นั่นคือ ตำบลสวนส้ม ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียง โดยในการประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมการประชุมทั้งสิ้น 44 คน ซึ่งเป็นคนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น ตัวแทนจากวัด , โรงเรียน , ผู้นำชุมชน , กำนัน , ผู้ใหญ่บ้าน , อบต. , เทศบาล , กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน , กลุ่มเกษตร , สาธารณสุข อสม. , ผู้ดูแลหออกระจายข่าว , ชมรมคนรักสุขภาพ , กศน. , บัณฑิตกองทุน และ ตัวแทนจากกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น เนื้อหาหลักในการประชุมครั้งนี้มี 2 ประเด็น คือ (1) ทำความเข้าใจเรื่องการค้าเงินงานวิทย์ชุมชน และ (2) เปิดโอกาสให้คนในชุมชนที่คาดว่าจะอยู่ในรัศมีการกระจายเสียงได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิทย์ชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการหาตัวแทนที่จะเข้ามาเป็นแกนอาสาในการทำงาน รวมถึงชี้แจงว่าถ้าเข้ามาร่วมดำเนินงานวิทย์ชุมชนแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างไร และจะต้องดำเนินการอย่างไรให้วิทย์ชุมชนเกิดขึ้นได้ รวมถึงจะทำอย่างไรให้วิทย์ชุมชนเกิดความยั่งยืน

ข้อมูลในส่วนนี้สะท้อนว่า แกนนำชุมชน (ในที่นี้คือ กำนันสมจิตร) ที่มีความสนใจในงานวิทย์ชุมชนเป็นตัวแปรสำคัญในการขยายการรับรู้ในงานวิทย์ชุมชนให้กับแกนนำและประชาชนในพื้นที่รัศมีการกระจายตำบลอื่นๆ เกิดการยอมรับและร่วมกันผลักดันให้งานวิทย์ชุมชนดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินงานอย่างยั่งยืนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร ส่วนหนึ่งมาจากการถ่ายทอดความรู้และอุดมการณ์ในเบื้องต้นที่ปลูกฝังรากฐานความคิดในเรื่องทำอย่างไรให้สถานีดำรงอยู่ได้ให้กับกลุ่มแกนนำก่อน และไม่เพียงแต่สามารถดำรงอยู่ได้เท่านั้น แต่ทำอย่างไรจึงจะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนด้วย

จากกลุ่มที่เป็นแกนนำในขั้นแรกได้กลับมาขยายงานโดยการจัดฝึกอบรมในชุมชนให้กับกลุ่มผู้ที่สนใจจะมาจัดรายการวิทยุ โดยวิทยากรที่มาดำเนินรายการก็คือคุณรัชพล มีลภา นักวิชาการสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสมุทรสาคร กระบวนการดังกล่าวเทียบได้กับระยะที่ 3 ของการเตรียมความพร้อมก่อนการก่อตั้งวิทย์ชุมชน ในช่วงของการขยายโหมดหรือการสร้างกลุ่มวิทย์ชุมชน

หลังจากจัดอบรมในรุ่นของผู้ใหญ่ผ่านไปแล้วก็มีการส่งกลุ่มเยาวชนไปร่วมงาน การสัมมนาเชิงปฏิบัติการการผลิตรายการวิทยุเยาวชน ในวันที่ 9 – 11 สิงหาคม 2545 จัดฝึกอบรม ที่ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม กลุ่มเยาวชนที่เดินทางไปร่วมอบรมก็คือ

- (1) น.ส.เพชรรัตน์ ทองลิมา
- (2) คุณเอกเพชร บุญชู
- (3) น.ส.ดวงใจ วัฒนอนุรักษ์
- (4) น.ส.ชุติมา ตั้งสายันต์
- (5) น.ส.รสสุคนธ์ ชูกร
- (6) น.ส.สุกัญญา ไข่บางยาง
- (7) คุณชัยยศ สุขสาคร

ภาพ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการการผลิตรายการวิทยุเยาวชน

นอกจากการส่งกลุ่มแกนนำและเยาวชนไปเข้ารับการอบรมแล้ว ทางด้านฝ่ายเทคนิค ก็มีการจัดอบรมเช่นกัน โดยได้ส่ง (1) คุณบุญยืม น้อยนารถ เกษตรกรในตำบลเกษตรพัฒนาผู้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องงานช่างเทคนิค และในปัจจุบันเป็นสมาชิกสภาเทศบาล (2) คุณจารึก เจียรธรรม ซึ่งประกอบอาชีพส่วนตัว แต่มีความสนใจงานด้านเทคนิค ไปร่วมสัมมนาในเรื่องการดำเนินการประกอบเครื่องส่ง การประกอบเสาอากาศ รายละเอียดของการติดตั้งเครื่องส่งรวมถึง การดูแลรักษาเครื่องส่งและเสาให้สามารถใช้งานได้อย่างดี

พิจารณาข้อมูลการส่งอาสาสมัครเข้ารับการอบรมของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาครพบว่า แกนนำของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการผลิตบุคคลากร 2 รุ่นพร้อมๆกัน เนื่องจากกลุ่มแกนนำยุคแรกไม่เพียงแต่จะให้ความสำคัญกับการส่งอาสาสมัครในรุ่น

ผู้ใหญ่ไปเข้ารับการอบรมงานวิทยุชุมชนเท่านั้น ยังได้ส่งอาสาสมัครที่เป็นเยาวชนไปเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวิทยุชุมชนอีกด้วย นอกจากนี้แกนนำของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร ยังสนใจการฝึกอบรมงานวิทยุชุมชนในหลายด้าน ทั้งการฝึกอบรมด้านการจัดรายการและงานด้านเทคนิค ทำให้การสร้างกำลังคนและการปลูกฝังฐานความรู้ของแกนนำในยุคแรกมีความเข้มแข็ง ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

ภาพ การเปิดเวทีชาวบ้าน

ภาพ การเปิดเวทีชาวบ้าน

เมื่อเตรียมการดำเนินงานพร้อมแล้ว ทางชุมชนก็เริ่มเตรียมการออกอากาศแต่เกิดปัญหาเรื่องงบประมาณในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน จนต้องเรียกประชุมด่วนเพื่อวางแผนกันใหม่ ในช่วง ประมาณปลายปี 2545 สำหรับปัญหานั้นก็คือ ทีมงานของประจักษ์รัฐจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ประสานงานระหว่างกลุ่มแกนที่สนใจจะก่อตั้งวิทยุชุมชนกับกองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF ไม่สามารถประสานงานเพื่อนำเงินก้อนที่ 2 มาใช้ดำเนินการวิทยุชุมชนต่อได้ จึงไม่มีงบประมาณที่จะจัดเตรียมห้องส่งออกอากาศ แต่ทางสถานีก็ผ่านช่วงนี้ไปได้ เพราะความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มแกนนำในรุ่นแรกที่เห็นความสำคัญของการมีวิทยุชุมชน จึงช่วยกันบริจาคเงินเพื่อจัดหาอุปกรณ์ที่จะใช้ในการออกอากาศให้ครบถ้วน จนสามารถเปิดดำเนินการได้

“ในช่วงแรกได้เงินทุนจาก SIF ซื้อเครื่องส่งตัวแรก 3 หมื่นห้า เท่านั้นเอง แต่เราวางแผนสำหรับห้องส่ง สำหรับอะไรอย่างอื่น คือ แขนงหนึ่ง แต่ประจักษ์รัฐมีปัญหาเรื่องการเคลียร์งบประมาณไม่ลงตัวก็เลยได้มาสามหมื่นห้า ทีนี้ผู้นำรอบๆพอทำเวทีเสร็จแล้ว มาดูรัศมีช่วงนั้นประมาณ 30 กิโล ก็จะมาดูแผนที่รอบข้างว่ามีที่ไหนบ้างก็ชวนมา มีคลองจินดา ตลาดจินดา หลักสอง เจ็ดริ้ว คลองตัน หนองนกไข่ ก็คุยกันหลายครั้ง ผู้นำก็โอเค คุยเรื่องการดำเนินการ ไปดูงาน ไปฝึกอบรมการจัดรายการ เอาผู้นำไปอบรมเรื่องการเขียนธรรมนูญสถานี การบริหารจัดการสถานีว่าตัวอย่างเขาทำยังไงบ้าง แล้วก็กลับมาขับเคลื่อนสถานี แต่ก็มาติดเรื่องงบประมาณ แต่ผู้นำมองว่าถึงเวลาแล้ว ก็ต้องช่วยกัน ผู้นำ 7 ตำบลก็ควักเงินออกไปก่อน แล้วก็ซื้อพวกซีดี ไมค์ อุปกรณ์ต่างๆ ตอนแรกห้องไม่มีก็คุยกับเจ้าหน้าที่หัวหน้าอนามัยคนเก่า ขอใช้ห้องเก็บของด้านล่าง แล้วเสาชุด

แรกก็ใช้เสาชของหอกกระจายข่าว เมื่อก่อนไม่ค่อยมีใครคิดว่าจะทำได้ แต่เสียงมันออกมาได้
จริง ๆ” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์
22 มิถุนายน 2551)

ตารางที่ 10 รายละเอียดเงินบริจาคจากคนในชุมชนของ
จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ที่อยู่	ชื่อ	เงินบริจาค	หมายเหตุ
	กลุ่มภายในรัศมีการ กระจายเสียง		
ตำบลเกษตร พัฒนา			
เกษตรพัฒนา	1.คุณสมจิตร รัศมี	5,000 บาท	กำนัน ตำบล เกษตรพัฒนา (เมื่อปี 2545)
เกษตรพัฒนา	2.คุณสนั่น จันทร์บางยาง	500 บาท	
เกษตรพัฒนา	3.คุณลำภาและคุณดี๊ด เกตุแก้ว	1,000 บาท	
เกษตรพัฒนา	4.คุณบรรพหัตต์ เหลืองขมิ้น	500 บาท	
เกษตรพัฒนา	5.คุณวิสานและคุณธีรเดช สงเจริญ	1,000 บาท	
เกษตรพัฒนา	6.คุณแพร ใช้บางยาง	1,000 บาท	
เกษตรพัฒนา	7.ร้านเอกอรรจงคลองตัน	1,000 บาท	
เกษตรพัฒนา	8.คุณสมพิษ คุณเบญจา ชื่นวารี	1,500 บาท	
เกษตรพัฒนา	9.ศูนย์ต่อต้านยาเสพติด	1,000 บาท	
ตำบล คลองจินดา			
คลองจินดา	1.อบต.มานพ ชื่นเจริญ	1,000 บาท	ประธาน กรรมการบริหาร

			ตำบลคลองจินดา
คลองจินดา	2.คุณวีระ สมจิตร	1,000 บาท	
คลองจินดา	3.คุณประดิษฐ์ จรดล	1,000 บาท	
คลองจินดา	4.คุณสุบิน คงทับทิม	1,000 บาท	
คลองจินดา	5.กำนันสุชิน ขำขาว	1,000 บาท	กำนันตำบล คลองจินดา
คลองจินดา	6.คุณขุน เจียบนา	1,000 บาท	
คลองจินดา	7.อสม.ตำบลคลองจินดา	1,000 บาท	
คลองจินดา	8.คุณวีระและคุณสมพิตร สมจิตร	5,000 บาท	
คลองจินดา	9.ภรรยา บุตร ธิดา เขย โตเลี้ยง คุณพ่อปุ่นโตเลี้ยง	10,000 บาท	
คลองจินดา	10.คุณหยวน จันไร่ชิง	1,000 บาท	
คลองจินดา	11.คุณอนงค์ น้อยนารถ	5,000 บาท	
ตำบล หลักสอง			
หลักสอง	1.คุณจิโรจน์ ทองเต็ม	1,000 บาท	กำนันตำบลหลัก สอง
หลักสอง	2.คุณวิเชียร อารยสมสกุล	1,000 บาท	สารวัตรกำนัน ตำบลหลักสอง
หลักสอง	3.คุณสมเจต รอดกรุง	500 บาท	ประธาน กรรมการบริหาร ตำบลหลักสอง
หลักสอง	4.คุณอนันต์ เพิ่มพูน	500 บาท	ประธานสภาอบต. หลักสอง
หลักสอง	5.คุณกิตติ กล่อมภิรมย์	500 บาท	เลขานุการอบต. หลักสอง
หลักสอง	6.คุณสุมาลี พิพัฒน์สุนทร	500 บาท	
หลักสอง	7.คุณสุตาทิพย์ มีแสงเงิน	500 บาท	กลุ่มพัฒนาสตรี

			ตำบลหลักสอง
หลักสอง	8.คุณวันดี มหาวิโร	500 บาท	กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรหลักสอง สามัคคี
ตำบล หนองนกไข่			
หนองนกไข่	1.คุณสมศักดิ์ อุทัย	5,000 บาท	อบต.หนองนกไข่
หนองนกไข่	2.คุณวิรัช คงสกุล	1,000 บาท	
ตำบล ตลาดจินดา			
ตลาดจินดา	1.คุณเฉลาและคุณตุ๊กตา มณีจินดา	1,000 บาท	
ตำบล คลองตัน			
คลองตัน	1.โรงงานตะวันแดง	2,000 บาท	
ตำบล เจ็ดริ้ว			
เจ็ดริ้ว	1.วัดเจ็ดริ้ว	1,000 บาท	
	กลุ่มนอกระบบการ กระจายเสียง		
อำเภอง	1.โรงสีข้าวกลุ่มเกษตร ธัญญาราม	1,000 บาท	
กรุงเทพฯ	2.บริษัทเอราวัณมณีเกษตร	500 บาท	
กรุงเทพฯ	3.คุณอนันต์และคุณเหมียง เฮียง แป้นสด	500 บาท	

กรุงเทพฯ	4. นักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนดุสิต	500 บาท	
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น		58,000 บาท	

นอกจากในส่วนของเงินบริจาค บุคคลและหน่วยงานในชุมชนยังมอบอุปกรณ์และจัดการเป็นธุระอำนวยความสะดวกให้ในหลายลักษณะ ดังนี้

(1) คุณจอมขวัญ กลับบ้านเกาะ	มอบเครื่องเล่นซีดีหนึ่งเครื่อง
(2) ทีมงานอบต.สวนส้ม	ประสานงานการขอสนับสนุนเสาทาวเออร์
จากอุตสาหกรรมจังหวัด
(3) หมอปริญญา หมอปาริฉัตร อุทิศลาศัย	มอบโทรศัพท์
(4) คุณวิเชียร คุณปาน รัศมี	ประสานการติดตั้งโทรศัพท์
(5) โรงพยาบาลบ้านแพ้ว	ส่งเจ้าหน้าที่มาร่วมจัดรายการและสนับสนุน
เงินงบประมาณในการก่อสร้างสถานีตามแบบ
มาตรฐาน
(6) ร้านทีวีสดี คอมพิวเตอร์	บริการซ่อมคอมพิวเตอร์ของสถานีฟรี
(7) คุณอาคม แสงพิทักษ์	มอบชุดโต๊ะและเก้าอี้ในสถานี

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2546 หลังจากรวบรวมเงินบริจาคได้แล้ว คณะกรรมการได้มอบหมายให้อาจารย์ภูงศ์ แจ่มแจ้ง อาจารย์เหรียญทอง เรืองรอง อาจารย์โรงเรียนวัดหลักสอง อาจารย์สุนทร โคจร อาจารย์โรงเรียนบ้านคลองตัน และคุณจารึก เจียรธรรม อาสาสมัครซึ่งมีความชำนาญทางด้านเทคนิคไปจัดซื้ออุปกรณ์มาดำเนินการติดตั้ง ซึ่งกลุ่มครูในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้ชุมชนปฐมสาครตั้งแต่ช่วงเปิดเวทีอบรมความรู้เกี่ยวกับงานวิทยุชุมชนก่อนการก่อตั้งสถานีเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2545 ข้อมูลตรงส่วนนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าโรงเรียนต่างๆที่อยู่ในพื้นที่รัศมีมีการกระจายเสียงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นหนึ่งในภาคีที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครด้วย

ทั้งนี้วันที่ทดลองออกอากาศครั้งแรกคือในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2546 ในสัปดาห์แรกที่ทดลองออกอากาศ การดำเนินงานยังไม่สมบูรณ์มากนัก ต้องปรับในส่วนของเสาอากาศและสายอากาศ ในสัปดาห์ที่ 2 อาจารย์ภูงศ์ได้นำเอาหม้อแปลงไฟมาติดตั้ง เพราะกระแสไฟตก

ทำให้เป็นอุปสรรคกับการออกอากาศ เมื่อติดตั้งหม้อแปลงไฟแล้วปรากฏว่าสามารถออกอากาศได้ดีพอสมควร จึงเริ่มประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนการกำหนดผังรายการและกำหนดเวลาออกอากาศครั้งแรก วันละ 2 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 5 นาฬิกา ถึง 7 นาฬิกาของทุกวัน โดยแต่ละวันจะมีนักจัดรายการเข้ามารับผิดชอบ 1 คน ดังนี้

วันอาทิตย์ อาจารย์ภูงศ์ แจ่มแจ้ง
 วันจันทร์ คุณกาญจนา จักกระนอง
 วันอังคาร อาจารย์สุนทร โคจร
 วันพุธ คุณสุภิญญา น้อยนารถ
 วันพฤหัสบดี คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ
 วันศุกร์ คุณบุญชอบ ทับไกร
 วันเสาร์ อาจารย์เหรียญทอง เรืองรอง

สำหรับชื่อของสถานีนั้นในที่ประชุมมีมติให้ใช้ชื่อว่า "ปฐมสาคร" ซึ่งคนที่คิดชื่อนี้ก็คือ อาจารย์เหรียญทอง คำว่า "ปฐมสาคร" ความหมายโดยนัยของชื่อนี้ มีสองความหมาย คำว่า ปฐม ความหมายแรก หมายถึงชุมชนคลองจินดาและชุมชนตลาดจินดา ที่อยู่ในจังหวัดนครปฐม แต่มาร่วมทำงานร่วมกับชุมชนในจังหวัดสมุทรสาคร จึงให้เกียรติชุมชนทั้งสองนำคำว่า ปฐม มารวมกับคำว่า สาคร และความหมายที่สอง คำว่า ปฐม หมายถึง สถานที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชน ตั้งอยู่ที่ตำบลเกษตรพัฒนาซึ่งเป็นพื้นที่แรกในการเดินทางเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาคร ทุกคนในที่ประชุมจึงเห็นด้วยกับการใช้คำว่า "ปฐมสาคร" เป็นชื่อของสถานีวิทยุเรื่อยมา

ในช่วงทดลองออกอากาศเริ่มแรก ยังไม่มีผู้ดำเนินรายการมากนักจึงเปิดสถานีแค่ช่วงเช้า คือตั้งแต่เวลา 5 นาฬิกา ถึง 7 นาฬิกา เท่านั้น จากการสัมภาษณ์คุณสุภิญญา น้อยนารถ และ คุณบุญชอบ ทับไกร คณะกรรมการและอาสาสมัครรุ่นแรกพบว่า การออกอากาศช่วงแรกๆไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าที่ควร แต่ก็มีผู้รับฟังเป็นประจำอยู่บ้างและให้การติดต่อพูดคุยเป็นระยะๆ ต่อมาคุณบุญยิ้ม น้อยนารถ ได้ชวนคุณสุนทอง ตีรณี ซึ่งเป็นนักจัดรายการมืออาชีพที่มีความสามารถและคุณบุญเชิด เหน็นสมบุญ ที่มีอาชีพเป็นพิธีกรในงานต่างๆมาร่วมงานกับทางสถานี เพื่อช่วยสร้างสีสันให้กับจุดปฏิบัติเรียนรู้อาชีพวิทยุชุมชนปฐมสาคร

เมื่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้รับการยอมรับจากชุมชนมากขึ้น จากเดิมที่เปิดสถานีแค่ 2 ชั่วโมงคือ 5 นาฬิกา ถึง 7 นาฬิกา ได้มีการขยายเวลาการออกอากาศเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป คือตั้งแต่เวลา 5 นาฬิกา ถึง 12 นาฬิกาของทุกวัน รวมเวลาการออกอากาศถึง 7 ชั่วโมงต่อวัน

ตั้งแต่ช่วงหลังจากออกอากาศอย่างเป็นทางการได้ประมาณ 3 เดือน ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากคนในชุมชน เพราะนักจัดรายการเริ่มมีเทคนิคการนำเสนอรายการที่ดี มีเนื้อหาสาระมาพูดคุยสลับกับการเปิดเพลงทั้งเก่าและใหม่ รวมถึงมีการนำเอาโทรศัพท์เข้ามาเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างผู้ดำเนินรายการและผู้ฟังที่บ้าน สำหรับโทรศัพท์นั้น คุณขุนทองได้ขอความร่วมมือจากคุณหมอบริณญา อุทิศรานนท์ ได้มอบโทรศัพท์ให้มาใช้ในสถานี จำนวน 1 เครื่อง และจากการที่มีโทรศัพท์เข้ามาใช้ ทำให้เกิดความนิยมในการติดตามรับฟังและร่วมสนุกกับผู้ดำเนินรายการ มีการโทรศัพท์เข้ามาร่วมพูดคุยและขอเพลงที่ตนเองอยากจะฟัง ทำให้เครื่องเล่นซีดีที่มีอยู่เครื่องเดียวไม่พอใช้ ทางคณะกรรมการจึงขอรับบริจาคเพิ่ม

ในระยะต่อมา หลังจากสถานีขยายเวลาออกอากาศ 7 ชั่วโมง ต่อวัน มาได้ประมาณ 1 เดือน ได้รับการตอบรับจากผู้ฟังมากขึ้น สังเกตจากการที่ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาพูดคุยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากช่วงละ 5-6 สาย กลายเป็น 10-20 สาย ทางคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร จึงได้เรียกประชุมคณะกรรมการและอาสาสมัคร เพื่อพิจารณาเรื่องการปรับผังรายการใหม่เพราะมีผู้ที่ใช้เวลาของสถานีเพิ่มขึ้นอีกหลายราย เช่น โรงพยาบาลบ้านแพ้ว , ที่มงานสาธารณสุขอำเภอบ้านแพ้ว และกลุ่มเด็กเยาวชน เป็นต้น และเนื่องจากการขอใช้ช่วงเวลาของสถานีจำนวนมาก การจัดผังต้องดำเนินการอย่างรอบคอบเพราะการจะจัดเวลาหรือจำนวนชั่วโมงให้เป็นไปตามที่ทุกคนต้องการคงไม่เป็นไปได้อย่าง

จากมติของที่ประชุมในครั้งนั้น ทางคณะกรรมการจึงต้องขยายเวลาการออกอากาศอีกครั้ง จากเดิมที่จะปิดสถานีในเวลา 12 นาฬิกา เลื่อนมาเป็น 15 นาฬิกา รวมเวลาการออกอากาศ 10 ชั่วโมง ต่อวัน โอกาสนี้ทางคณะทำงานได้มีการกำหนดระยะเวลาการประชุมของทางสถานีเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งแต่ก่อนคณะกรรมการและอาสาสมัครยังไม่มีวาระการประชุมร่วมกันที่ชัดเจน แต่จะจัดการประชุมเมื่อจำเป็นต้องมีเรื่องสำคัญพิจารณาหรือแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

ทั้งนี้การกำหนดวาระการประชุมอย่างสม่ำเสมอสะท้อนความเป็นนักกิจกรรมมืออาชีพของบุคลากรที่ทำงานอยู่ในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร โดยเฉพาะคณะกรรมการกลุ่มแกนนำ ที่ได้ถูกหล่อความเป็นนักกิจกรรมมืออาชีพจากงานพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆที่คณะกรรมการได้มีส่วนร่วม เช่น การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. ที่จะมีความเคยชินกับการประชุมเป็นประจำ แต่ทั้งนี้ในระยะหลังการประชุมขาดความสม่ำเสมอเนื่องจากภารกิจของกลุ่มแกนนำที่เป็นคณะกรรมการมีภารกิจมากขึ้น

นอกจากนี้ทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครยังประสบปัญหาด้านคุณภาพของนักจัดรายการหลังจากออกอากาศมาได้ประมาณ 2 สัปดาห์ เริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับการพูดสื่อสารผ่านวิทยุชุมชน ทั้งเรื่องการเลือกใช้คำผิดความหมาย ใช้คำพูดสองแง่สามง่าม หยอกล้อกับผู้ฟังมากเกินไป และปัญหาเรื่องการออกเสียงไม่ถูกต้องชัดเจนตามอักขระการใช้ภาษา รวมไปถึงมีปัญหาในการใช้อุปกรณ์ ทางคณะกรรมการจึงได้จัดประชุมกันใหม่ และเห็นชอบร่วมกันว่าควรเพิ่มกฎระเบียบขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความไม่พร้อมของนักจัดรายการ โดยกำหนดว่าผู้ที่เข้ามาจัดรายการจะต้องผ่านการอบรมจากคณะกรรมการอย่างน้อย 30 ชั่วโมง ในลักษณะเป็นผู้ช่วยนักจัดรายการเพื่อศึกษาวิธีการทำงานจริงก่อนที่จะเข้ามาจัดรายการของตนเอง ผลจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทำให้รายการต่าง ๆ มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ในช่วงแรกที่กลุ่มแกนนำสนใจงานวิทยุชุมชนได้เดินทางไปดูงานที่วิทยุชุมชนของคุณบุญส่ง จันทร์ส่องรัศมี จะซึมซับในส่วนของหลักการความเป็นวิทยุชุมชนที่ไม่แสวงหากำไร การจัดรายการที่มีเนื้อหาหลากหลาย และสอดแทรกสาระประโยชน์แก่คนในชุมชน การดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงได้เรียนรู้กระบวนการขั้นตอนพื้นฐานในการผลิตรายการวิทยุชุมชน แต่ไม่ได้เรียนรู้การสร้างกฎระเบียบเพื่อควบคุมมาตรฐานของนักจัดรายการ ทั้งนี้ในระยะเริ่มแรกของการออกอากาศ สถานียังไม่มีกฎระเบียบที่สร้างขึ้นมาเป็นเงื่อนไขในการควบคุมคุณภาพในการพูดหรือการใช้อุปกรณ์ สะท้อนว่าคณะกรรมการที่ไปศึกษาดูงานหรือการอบรมนอกสถานที่ในระยะแรกนั้น ยังไม่ได้เรียนรู้เรื่องการควบคุมมาตรฐานการพูดของนักจัดรายการจากการอบรมเหล่านั้น แต่ได้มาเรียนรู้และเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมของนักจัดรายการทั้งในส่วนของทักษะในการพูดและทักษะในการใช้อุปกรณ์หลังจากที่เกิดปัญหาขึ้นแล้ว

หลังจากดำเนินการออกอากาศมาได้ระยะหนึ่ง ทางคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครได้รายงานผลการดำเนินงานของทางสถานีให้ นายแพทย์วิฑิต อรรถเวชกุล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านแพ้วและทีมงานคณะกรรมการโรงพยาบาลรับทราบ

ซึ่งนายแพทย์วิฑิตขึ้นชมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ จึงส่งเจ้าหน้าที่มาร่วมจัดรายการ และสนับสนุนเงินงบประมาณในการก่อสร้างสถานีตามแบบมาตรฐาน ประกอบกับทีมงานจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอบ้านแพ้วได้ขอเข้ามาจัดรายการ พร้อมทั้งจัดหาคอมพิวเตอร์มาให้ใช้ ซึ่งรายละเอียดของข้อมูลในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าโรงพยาบาลบ้านแพ้วจะเป็นหน่วยงานที่อยู่นอกพื้นที่การกระจายเสียงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร แต่ทางผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านแพ้วก็ยังให้การสนับสนุนการดำเนินงานของทางวิทยุชุมชนอย่างเต็มที่ เพราะเล็งเห็นว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะ และทางโรงพยาบาลสามารถใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องสุขภาพอนามัยให้แก่คนในชุมชนได้ แต่ต่อมาโรงพยาบาลบ้านแพ้วได้มีการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนเป็นของตนเอง นั่นคือ สถานีวิทยุชุมชนบ้านแพ้ว ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมหรือแรงสนับสนุนที่เคยมีจึงน้อยลงไป แต่ทั้งสองสถานีก็ยังเป็นพันธมิตรต่อกัน เพราะแนวทางในการดำเนินงานของทั้งสองสถานีเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนและไม่แสวงหาผลกำไร

นอกจากนี้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ ยังมีแนวคิดที่จะช่วยเหลือชุมชนให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากสถานีวิทยุปฐมสาครได้อย่างเต็มที่ โดยส่งคุณบุญยิ้ม น้อยนารถและคุณบุญเชิด เหน็นสมบุญ ไปศึกษาเกี่ยวกับระบบการถ่ายทอดสดและให้คุณสุภิญญา น้อยนารถติดต่อขอยืมเครื่องส่งสำรวจจากสหพันธ์วิทยุชุมชนภาคตะวันตก มาดำเนินการถ่ายทอดสดงานประจำปีวัดปริตาราม ในระหว่างวันที่ 9 – 11 มกราคม พ.ศ.2547 ซึ่งไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่สามารถถ่ายทอดสดจากกองอำนวยการมายังสถานีคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจึงได้ประชุมปรึกษาหาข้อบกพร่องและดำเนินการปรับปรุงให้ดีขึ้น และได้จัดการถ่ายทอดสดอีกครั้งในงานปิดทองฝังลูกนิมิต วัดเจ็ดริ้ว ระหว่างวันที่ 19 – 28 มกราคม พ.ศ.2547 ปรากฏว่าการดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จสามารถถ่ายทอดสดพิธีเปิด เหตุการณ์ในช่วงสำคัญ พร้อมกับการรายงานผลรายรับจากการทำบุญในงาน ปิดทองของแต่ละวัน จากกองอำนวยการสลับกับการจัดรายการเพลงได้ ซึ่งถือว่าเป็นงานหนึ่งที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้ดำเนินการช่วยเหลือชุมชนและได้รับการตอบรับจากชุมชนอย่างดียิ่ง

“ จากข้อมูลประวัติความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร กล่าวได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนสะท้อนว่าชุมชนที่นี่มีความเข้มแข็ง และกลุ่มแกนนำที่เป็นคณะกรรมการเรียนรู้จากความคิดพลาดที่ผ่านมาแล้วนำมาปรับปรุงให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น”

4.1.6 ข้อมูลการดำเนินงานจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครตั้งแต่
ปี พ.ศ.2545-2551

ชื่อสถานี

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

สถานที่ตั้ง

สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา เลขที่ 99 หมู่ 5

ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด

สมุทรสาคร

สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา

ข้อมูลทางเทคนิค

กำลังส่ง 30 วัตต์ (เคยปรับใช้กำลังส่ง 300 วัตต์

เนื่องจากปัญหาการรบกวนของสัญญาณการกระจาย
เสียงข้างเคียง)

ภาพ เครื่องส่งออกอากาศ

ความสูงของเสาสัญญาณ

เสาสูง 22 เมตร

ภาพ เสาสัญญาณ

รัศมีการกระจายเสียง

30 กิโลเมตร

สภาวะการออกอากาศ

เริ่มทดลองออกอากาศครั้งแรก เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2546 กระจายเสียงด้วยคลื่นความถี่ F.M.106.25 MHz.

เวลาออกอากาศ

วิทยุชุมชนปฐมสาครมีพัฒนาการของการขยายเวลาออกอากาศอย่างต่อเนื่อง

เดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2546

05.00-07.00น. รวมเวลาได้ 2 ชั่วโมง ต่อวัน

เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2546

05.00-12.00น. รวมเวลาได้ 7 ชั่วโมง ต่อวัน

เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ.2546

05.00-14.00น. รวมเวลาได้ 9 ชั่วโมง ต่อวัน

เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ.2546

05.00-15.00น. รวมเวลาได้ 10 ชั่วโมง ต่อวัน

ไม่ระบุเดือนปี พ.ศ.2547

05.00-15.00น.และ18.00-22.00น.

รวมเวลาได้ 14 ชั่วโมง ต่อวัน

ไม่ระบุเดือนปี พ.ศ. 2551

วันจันทร์ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ ออกอากาศเวลา

05.00-15.00น.และ18.00-21.00น.

รวมเวลาได้ 13 ชั่วโมง ต่อวัน

วันอังคาร วันพุธ เสาร์ และวันอาทิตย์ ออกอากาศ เวลา

05.00-15.00น.และ18.00-22.00น.

รวมเวลาได้ 14 ชั่วโมง ต่อวัน

หมายเหตุ พัฒนาการด้านเวลาในการออกอากาศของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในงานวิจัยฉบับนี้อ้างอิงตามเอกสารประวัติ(ไฟล์เอกสารประวัติจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, 2546) ที่ค้นพบและบทสัมภาษณ์ที่ตรงกันของคณะกรรมการและอาสาสมัคร เนื่องจากเวลาในการออกอากาศมีการปรับบ่อยครั้ง

ปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดเวลาปิดเปิดสถานี

ปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดเวลาปิดเปิดสถานี คือ (1) อาสาสมัคร (2) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อวิทยุของคนในชุมชน

(1) อาสาสมัคร

คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะเปิดโอกาสให้อาสาสมัครแสดงความคิดเห็นในการกำหนดเวลาการทำงานของตนเองได้ รวมถึงเวลาปิดเปิดสถานีด้วย แต่ทั้งนี้ต้องมีการประชุมเพื่อหารือร่วมกัน โดยสาเหตุที่เวลาปิดสถานีในแต่ละวันไม่เหมือนกันนั้น มาจากความพร้อมของอาสาสมัครที่จัดรายการที่แตกต่างกันไป

(2) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อวิทยุของคนในชุมชน

คนในชุมชนที่อยู่ใกล้มีการกระจายเสียงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำสวนผลไม้ ดังนั้นจึงตื่นเช้าและนอนเร็ว ประกอบกับวิทยุยังเป็นสื่อใกล้ตัวที่คนในชุมชนเปิดรับไปพร้อมๆ กับการเริ่มต้นการทำงาน การเปิดรับสื่อจะสอดคล้องกับวิถีชีวิต ดังนั้นวิทยุชุมชนปฐมสาครจึงเปิดสถานีตั้งแต่เช้าตรู่ คือ 5 นาฬิกา เพื่อเป็นเพื่อนแก้เหงาและคลายเครียดในยามทำงานให้กับคนในชุมชน และปิดสถานีในช่วงเวลา 21 นาฬิกา และ 22 นาฬิกา ซึ่งเป็นเวลานอนของคนส่วนใหญ่ในชุมชน (บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

วัตถุประสงค์ กฎ , กติกา , ธรรมนูญของสถานี และจรรยาบรรณของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ประเด็นถัดมาที่จะกล่าวถึงคือการกำหนดวัตถุประสงค์ กฎ , กติกา , ธรรมนูญของสถานี และจรรยาบรรณของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

วัตถุประสงค์ กฎ , กติกา , ธรรมนูญของสถานี และจรรยาบรรณของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร มีที่มาจากการเข้าร่วมประชุมกับการสัมมนาปฏิบัติการการเรียนรู้ การดำเนินการวิทยุชุมชนภูมิภาคตะวันตก เมื่อวันที่ 26 – 28 เมษายน 2545 และได้มีการปรับเปลี่ยนกฎกติกาบางประการให้เข้ากับการดำเนินงานของสถานีมากขึ้นในภายหลัง

ส่วนกฎกติกาของการทดสอบก่อนเข้ามาดำเนินการรายการในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนั้น ทางคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้บัญญัติขึ้นมา

ภายหลังจากที่ดำเนินการแล้วประสบปัญหาคุณภาพของผู้จัดรายการ จากข้อมูลทีระบุในไฟล์ เอกสารประวัติของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่ระบุว่า หลังจากออกอากาศไป สักระยะเริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับการพูด การใช้อุปกรณ์ ทางคณะกรรมการจึงได้จัดประชุมกันใหม่ โดยกำหนดกฎเพิ่มขึ้น สำหรับผู้ที่จะมาใช้สถานีจะต้องผ่านการอบรมจากคณะกรรมการอย่างน้อย 30 ชั่วโมง พร้อมทั้งการทดลองจัดออกอากาศ ซึ่งระเบียบดังกล่าวมีขึ้นในปีเดียวกันกับที่มีการ ออกอากาศเป็นครั้งแรก นั่นคือ ปี 2546 ซึ่งการกำหนดระเบียบข้อบังคับดังกล่าวสะท้อนลักษณะ การบริหารจัดการงานที่เป็นระบบของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

พิจารณาจากผลผลิตของการดำเนินงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ที่ปรากฏในรูปของเนื้อหารายการที่ออกอากาศพบว่า มีการผลิตรายการออกมาเพื่อให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ทั้ง 5 ประการ ที่ได้มาจากการเข้าร่วมประชุมกับการสัมมนาปฏิบัติการการเรียนรู้ การดำเนินการวิทยุชุมชนภูมิภาคตะวันตก เมื่อวันที่ 26 – 28 เมษายน 2545 ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อกระจายข่าวสารบริการชุมชน นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อชุมชน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการนำเสนอข่าวสาร บริการชุมชนอย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมใช้พื้นที่โดยไม่ปิดกั้น คนในชุมชนสามารถฝากข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์ได้ เช่น การฝากประกาศแจ้งข่าวงานศพ หรือนักเรียนของโรงเรียนในชุมชนสามารถฝากแจ้งข่าวต่างๆภายในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน อื่นๆในชุมชนที่เข้ามาใช้พื้นที่ของวิทยุชุมชนเป็นสื่อกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสาร เช่น อบต. ของตำบลที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง สามารถใช้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็น ช่องทางในการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่นำรู้ต่างๆให้กับคนในชุมชนได้รับทราบ แต่ต้องไม่ใช่เรื่องการหา เสียงของเมืองระดับท้องถิ่น ซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับ ทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้ง่ายขึ้น นั่นคือ ข้อได้เปรียบของสถานที่ตั้ง เพราะ การที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครตั้งอยู่ที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นที่ รู้จักของคนในชุมชนตำบลเกษตรพัฒนา และเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนทำให้การเข้ามามีส่วน ร่วมกับทางสถานีเป็นไปได้ง่าย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในการเผยแพร่ความรู้ ด้านอาชีพ การศึกษา สุขภาพอนามัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครเปิดกว้างให้หน่วยงานด้านสาธารณสุขในท้องถิ่น ทั้งโรงพยาบาล หรือสถานีนอนามัย รวมทั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้มีโอกาสเข้ามา ใช้พื้นที่ของสถานีเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขอย่างเต็มที่ เช่น รายการ สาธารณสุขห่วงใยใส่ใจตัวคุณ โดยบุญชอบ ทับไกร รายการคุณภาพชีวิตชุมชน โดยโรงพยาบาล บ้านแพ้ว รายการหมอนอนามัยห่วงใยสุขภาพ โดยทีมงานสาธารณสุขบ้านแพ้ว และเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขของสถานีนอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา เป็นต้น

ส่วนรายการที่ส่งเสริมอาชีพ ในผังรายการชุดเก่ามีรายการชื่อว่า เสน่ห์แม่บ้านกับงาน ชุมชน โดยชุมชนคนคลองตัน และรายการเกษตรปลายสวนโดยอาจารย์เหรียญทอง ซึ่งเป็น 2 รายการที่นำเสนอเรื่องการประกอบอาชีพเป็นหลัก ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะไม่มีรายการเหล่านี้แล้ว เพราะผู้ดำเนินรายการที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ 2 รายการนี้หยุดจัดรายการ และคนที่เข้ามาใหม่ไม่มีใครมีความสนใจจัดรายการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ แต่ทั้งนี้รายการที่มีเนื้อหารายการส่งเสริม อาชีพจะสอดแทรกอยู่ในรายการอื่นๆ เช่น รายการบ้านแสนสุข โดยวรวิทย์ ปิ่นแก้ว ซึ่งจะมีการพูด ถึงเรื่องการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และเรื่องเกษตรต่างๆไป ส่วนรายการที่เกี่ยวกับการศึกษาก็มีเช่นกัน นั่นคือรายการ เปิดโลกกว้างกับกศน. โดยกลุ่มกศน.บ้านแพ้ว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครมีรายการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่บ้าง เช่น รายการอนุรักษ์เพลงเก่ากับเจ้าขุนทอง โดย ชุนทอง ตีรืน หรือรายการภูมิปัญญาน่ารู้คู่เพลงไทย โดยชุนทอง ตีรืน รายการตำนานเก่าเล่าให้ฟัง โดยลุงเหง่ หรือ คุณบุญเขต เหน็นสมบุญ และรายการวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยคุณสมนึก สมบูรณ์จันทร์ ซึ่งเนื้อหารายการจะสอดแทรกความรู้ทางภาษา ภูมิปัญญาของชาวมอญ เนื่องจากในตำบลเจ็ดริ้ว ซึ่งอยู่ในรัศมีการกระจายเป็นแหล่งที่อยู่ของชาวมอญจำนวนหนึ่ง คุณสมนึกจึงมีการสอดแทรก สาระความรู้เกี่ยวกับชาวมอญลงไปในการด้วย แต่ทั้งนี้รายการที่จัดโดยคุณชุนทอง ตีรืน ไม่ปรากฏในผังรายการชุดปัจจุบัน เนื่องจากคุณชุนทองได้เลิกจัดรายการแล้วซึ่งรายการประเภท เผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชน ปฐมสาครถือว่ายังมีอยู่น้อยมาก ควรได้รับการส่งเสริมให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อเป็นสื่อกลางในการสร้างความรัก – ความเข้าใจของคนในชุมชน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครมีผู้ส่งสารเป็นคนภายในชุมชนและผู้รับสารก็เป็นคนภายในชุมชนผู้ดำเนินรายการจึงมีความเข้าใจในวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นภายในชุมชน เช่น การไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจคุณภาพสินค้าของร้านค้าภายในชุมชน หรือไม่ตระหนักถึงความสำคัญในปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยและการใช้ยาที่ถูกต้อง จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครได้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนได้รับรู้ในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน ว่าการให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามคำแนะนำของอาสาสมัครสาธารณสุขจะส่งผลได้อย่างไร

นอกจากนี้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครยังเป็นสื่อกลางในการสร้างความรักระหว่างคนในชุมชน ยกตัวอย่างกรณีที่มีคนในชุมชนเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะมีอาการฝากความห่วงใยไปถึงกันและกันผ่านวิทย์ชุมชน เช่น “ลุงโต๊ะไม่สบายหรือ คนมาอวยพรลุงโต๊ะ ฟังเพลงนี่นะหายดี ๆ แล้วกัน สิ่งนี้เป็นจุดเล็กๆที่เชื่อมโยงให้ผู้ฟังไม่เปลี่ยนไปฟังคลื่นอื่นเพราะความผูกพันระหว่างคนในชุมชนและสถานี” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนและจุดประกายประเด็นสาธารณะ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครมีรายการที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น พัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนและจุดประกายประเด็นสาธารณะ เช่น รายการคุยกันวันอาทิตย์ โดย สุภิญญา น้อยนารถ หรือรายการคุยตามลม โดย บุญยิ้ม น้อยนารถ ซึ่งทั้งสองรายการจะมีลักษณะการหยิบยกประเด็นที่น่าสนใจมานำเสนอ แต่รายการในลักษณะนี้ไม่มากนัก และผู้ฟังก็ไม่นิยม เนื่องจากส่วนใหญ่ชอบรายการเพลงมากกว่า การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจึงมีน้อย

กฎ , กติกา , ธรรมนูญของสถานีวิทยุชุมชนเกษตรพัฒนา เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันตก สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ

กฎ , กติกา , ธรรมนูญของสถานีมีที่มาจากการประชุมสัมมนาปฏิบัติการ การเรียนรู้ การดำเนินการวิทยุชุมชนภูมิภาคตะวันตก เมื่อวันที่ 26 – 28 เมษายน 2545 มีดังนี้

- (1) สถานีวิทยุเป็นของชุมชน ดำเนินการเพื่อชุมชน ไม่เอื้อประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
- (2) สถานีวิทยุดำเนินการตามระเบียบแบบแผนข้อตกลงร่วมกันของชุมชน

- (3) สถานีวิทยุต้องเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นกลาง รวดเร็วทันเหตุการณ์ ตามความต้องการและสถานการณ์ของชุมชน
- (4) สถานีวิทยุดำเนินการด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้
- (5) ผู้ดำเนินรายการวิทยุมีศีลธรรม รับผิดชอบผลการดำเนินงานโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน ต้องทำงานแบบใจอาสาสมัคร
- (6) ผู้ดำเนินรายการต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม,องค์กรภายในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน
- (7) คนในชุมชนมีสิทธิในการใช้สถานีวิทยุอย่างเท่าเทียมกัน โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการของสถานี
- (8) ผู้ดำเนินรายการต้องเดินทางมาถึงสถานีก่อนจัดรายการอย่างน้อย 15 นาที หากไม่สามารถมาจัดรายการได้จะต้องรับผิดชอบหาผู้ที่มาจัดแทน หรือแจ้งมาที่สถานีล่วงหน้า 1 – 2 วัน

เมื่อพิจารณากรอบแนวทางการดำเนินของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร ที่บัญญัติในรูปของกฎ, กติกา, ธรรมนูญของสถานีเทียบกับการดำเนินงานจริงพบว่า ใน 8 ข้อ สามารถดำเนินการได้จริง 6 ข้อ คือ ข้อ 1 สถานีวิทยุเป็นของชุมชน ดำเนินการเพื่อชุมชน ไม่เอื้อประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ข้อ 2 สถานีวิทยุดำเนินการตามระเบียบแบบแผนข้อตกลงร่วมกันของชุมชน ข้อ 4 สถานีวิทยุดำเนินการด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ข้อ 5 ผู้ดำเนินรายการวิทยุมีศีลธรรม รับผิดชอบผลการดำเนินงานโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน ต้องทำงานแบบใจอาสาสมัคร ข้อ 6 ผู้ดำเนินรายการต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม,องค์กรภายในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน และข้อ 7 คนในชุมชนมีสิทธิในการใช้สถานีวิทยุอย่างเท่าเทียมกัน โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการของสถานี

ส่วนข้อ 3 คือ สถานีวิทยุต้องเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นกลาง รวดเร็วทันเหตุการณ์ ตามความต้องการและสถานการณ์ของชุมชนนั้น ในประเด็นนี้วิทยุชุมชนปทุมสาครยังไม่สามารถปฏิบัติได้เต็มที่ เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีรายการที่นำเสนอข่าวสารแบบเกาะติดสถานการณ์ภายในชุมชน เนื่องจากยังไม่มีอาสาสมัครที่ทำหน้าที่เป็นนักข่าวประจำชุมชนอย่างเต็มตัวมีเพียงนักข่าวเฉพาะกิจ ที่สามารถรายงานสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วทันท่วงที เช่น กรณีมีคนถูกกระชากสร้อยบริเวณตลาดนัดวัดคลองตัน แล้วนักจัดรายการบางคนอยู่ในสถานะนั้นจึงแจ้งให้นักจัดรายการที่กำลังดำเนินรายการอยู่รับทราบและประกาศเตือนภัย เป็นต้น ซึ่งในประเด็นนี้คณะกรรมการของวิทยุชุมชนก็อยากจะมีเริ่มทำสำนักข่าวในชุมชนขึ้นมา แต่ยังไม่สามารถทำได้สำเร็จเนื่องจากขาด

บุคลากรที่จะอาสาเข้ามารับผิดชอบ เพราะส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในอาชีพหลักกันอยู่แล้ว

“ชาวมันมีตลอด แต่เราไม่ได้แสวงหาไม่ได้ไปทำมันขึ้นมา ชาวมันมีทุกวัน แต่รอบบ้านเราก็มีครั้งละหลายเรื่อง ใครทำอะไรที่ไหนยังไง แต่มันไม่ได้มีการทำสำนักข่าวย่อยๆ ในชุมชน ตรงนี้ที่เราขาด แล้วก็เวลาของคนที่จะเข้ามาทำ ถ้าทำได้มันจะยกระดับวิทยุชุมชนตรงนี้ขึ้นมา ชาวบ้านจะยอมรับมากขึ้น” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

ส่วนข้อ 8 คือ ผู้ดำเนินรายการต้องเดินทางมาถึงสถานีก่อนจัดรายการอย่างน้อย 15 นาที หากไม่สามารถมาจัดรายการได้จะต้องรับผิดชอบต่อผู้ที่มาจัดแทน หรือแจ้งมาที่สถานีล่วงหน้า 1-2 วัน จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่า ผู้จัดรายการบางคนมิได้มาถึงสถานีก่อนเวลาจัด 15 นาที เนื่องด้วยติดภารกิจต่างๆ หรือในบางกรณีที่ยืดหรือไม่มาจัดรายการก็ได้แจ้งล่วงหน้าก่อน 1-2 วัน การแก้ปัญหาก็คือ เมื่อคณะกรรมการที่เปิดฟังรายการอยู่พบว่าไม่มีนักจัดรายการมาดำเนินรายการก็จะโทรศัพท์ติดต่อนักจัดรายการคนอื่นๆ ที่บ้านอยู่ใกล้กับสถานีวิทยุชุมชนมากที่สุด มาจัดรายการแทน แต่ถ้าไม่สามารถหาใครมาแทนได้ก็จะเปิดเพลงยาวต่อเนื่องไปทั้งรายการ โดยขอความช่วยเหลือแม่บ้านของสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนาซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนช่วยเปิดเพลงให้

สาเหตุที่ไม่สามารถเข้าไปกำกับการทำงานให้อาสาสมัครทำตามกฎระเบียบได้มากนัก เนื่องจากการเข้ามาทำงานวิทยุชุมชนเป็นลักษณะของระบบอาสาสมัคร อาสาสมัครจะทำงานตามความสมัครใจและจะทำงานได้ในเวลาที่เหลือจากการประกอบอาชีพหลัก ดังนั้นการกำหนดระเบียบตายตัวให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดจึงกระทำได้ยาก เนื่องจากการจัดรายการวิทยุไม่ใช่อาชีพหลักที่สร้างรายได้ แต่เป็นการมาทำด้วยใจสาธารณะ เมื่อเกิดเหตุสุดวิสัยฉุกเฉินต้องไปรับผิดชอบต่องานในอาชีพหลักส่งผลให้ไม่สามารถมาถึงสถานีก่อนจัดรายการได้ 15 นาที และไม่สามารถล่วงหน้าก่อน 1-2 วัน

ภาพ ประตูหน้าห้องจัดรายการ

ภาพ บอร์ดที่ติดข้อความมาตรา 40

กฎกติกาการทดสอบก่อนเข้ามาดำเนินการรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาคร

กฎกติกาการทดสอบก่อนเข้ามาดำเนินการรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีที่มาหลังจากคณะกรรมการประสบปัญหาคุณภาพของนักจัดรายการหลังจากออกอากาศไปได้ประมาณ 2 สัปดาห์ ซึ่งกฎกติกาของการทดสอบก่อนเข้ามาดำเนินการรายการนี้มีขึ้นในปี พ.ศ.2546

- (1) ผู้ที่จะมาดำเนินการรายการจะต้องผ่านการเรียนรู้จากผู้ดำเนินการที่ชำนาญการแล้ว ประมาณ 30 ชั่วโมง หรือแล้วแต่ดุลพินิจของผู้ฝึกสอน
- (2) การผ่านการทดสอบจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการและลงลายมือชื่อในแบบรับรองการทำกิจกรรมของผู้ที่มารับการทดสอบก่อนการดำเนินการวิทยุอย่างน้อย 3 ใน 5 ท่าน
- (3) ผู้ที่จะมาขอจัดรายการต้องกรอกแบบฟอร์มการขอใช้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและนำเสนอต่อคณะกรรมการฝ่ายจัดผังและตรวจสอบการดำเนินการรายการ

การกำหนดกฎกติกาการทดสอบก่อนเข้ามาดำเนินการรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร สะท้อนว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีแนวคิดเรื่องการคัดกรองอาสาสมัคร โดยส่วนหนึ่งเป็นเพราะคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและอาสาสมัครบางส่วนทำงานกับองค์กรที่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และให้ความสำคัญกับการคัดกรองบุคคล เช่น คุณบุญชอบ ทับไกร หัวหน้ากองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมตำบลเกษตรพัฒนา ที่มีทักษะเกี่ยวกับการคัดกรองบุคคลจากการเรียนรู้แบบแผนการคัดเลือกคนให้

เหมาะกับการทำงาน จากการซึมซับวิถีคิดมาจากหน่วยงานปัจจุบันสังกัดอยู่ และได้มีการนำเอา
ต้นทุนความรู้ดังกล่าวมาปรับใช้ในการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนด้วย

การให้ความสำคัญกับการคัดกรองอาสาสมัครเป็นสิ่งชี้วัดว่า คณะกรรมการของ
จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแสวงหาอาสาสมัครในเชิง
ปริมาณเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพของอาสาสมัครอีกด้วย เพื่อที่ว่าอย่าง
น้อยคนที่จะเข้ามาทำหน้าที่ดำเนินรายการควรจะมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในการดำเนิน
รายการวิद्यุชุมชน แต่ทั้งนี้ระเบียบแบบแผนที่สร้างขึ้นมาก็มิได้เคร่งครัดมากนัก หากอาสาสมัคร
ที่สนใจเข้ามาร่วมงานยังไม่ผ่านการประเมินผล ทางคณะกรรมการก็ได้ตัดสิทธิในการเข้าร่วมงาน
กับทางสถานี หากแต่อาสาสมัครผู้นั้นจะต้องฝึกฝนและทำความเข้าใจกับการเข้ามาดำเนิน
รายการให้มากขึ้น กระทั่งมีความพร้อมก็สามารถเข้ามาดำเนินรายการได้ ซึ่งรูปแบบของข้อสอบ
ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นการคัดกรองอาสาสมัครต่อไป

จรรยาบรรณของวิद्यุชุมชน

จรรยาบรรณของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครมีที่มาจาก การเข้าร่วมประชุม
กับการสัมมนาปฏิบัติการ การเรียนรู้ การดำเนินการวิद्यุชุมชนภูมิภาคตะวันตก เมื่อวันที่ 26 – 28
เมษายน 2545

- (1) ต้องธำรงและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความเลื่อมใสและส่งเสริม
การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข
- (2) ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความรัก ความเข้าใจ ความสามัคคีภายในชุมชนของตนเองและ
ชุมชนอื่น ไม่ก่อให้เกิดการทำลายวิถีชีวิตวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน
- (3) เสนอข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือนและแต่งเติมต้องแยกข้อเท็จจริงออกจาก
ความคิดส่วนตัว หรือบววิเคราะห์โดยเด็ดขาด
- (4) ไม่เสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการใด ๆ ที่อาจเป็นเครื่องมือของธุรกิจหรือเป็นภัย
ต่อเศรษฐกิจชุมชน ยกเว้นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน
- (5) ไม่พูดส่อเสียด คำหยาบ เพ้อเจ้อ หรือคำพูดที่เป็นการลบหลู่ดูหมิ่น ดูถูกเหยียดหยาม ทำให้
ผู้อื่นเสียหาย รวมถึงศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมความเชื่อของบุคคลอื่นทั่วไป
- (6) ให้ความเสมอภาคในการเสนอข้อมูลข่าวสาร มีความยุติธรรม มีความเป็นกลางทางการเมือง
ทุกระดับ

- (7) ส่งเสริมการเรียนรู้ สิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การศึกษา เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประเพณี ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สังคมแบบเอื้ออาทรของชุมชน,ท้องถิ่น
- (8) การดำเนินการใด ๆ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ ดำเนินรายการโดยมีจิตสาธารณะ แบบมีใจเป็นอาสาสมัคร ไม่เรียกร้องค่าตอบแทนใด ๆ ไม่แสวงหากำไร ในทางธุรกิจ ไม่เอื้อประโยชน์เฉพาะส่วนตนหรือพวกพ้อง ชื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ทันเหตุการณ์ และความต้องการของชุมชน แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- (9) อ่างไรซึ่งภาษาถิ่น ภาษาไทยที่สุภาพและถูกต้อง
- (10) เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และมีศีลธรรมประจำใจ ไม่เสพสิ่งมีเงินมาใด ๆ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ทำตัวให้เป็นที่เคารพรัก ศรัทธาของคนในชุมชน

พิจารณาในส่วนของจรรยาบรรณทั้ง 10 ข้อ พบว่า ในภาพรวมเป็นหลักการพื้นฐานกว้างๆ โดยทั่วไปที่ควรยึดถือปฏิบัติกันในฐานะผู้ส่งสารผ่านสื่อกระจายเสียง แต่จะมีลักษณะพิเศษเพิ่มเติมจากสื่อกระจายเสียงทั่วไป ในส่วนของการเน้นย้ำให้คำนึงถึงชุมชน โดยหลักการที่เป็นจรรยาบรรณของวิทยุชุมชนที่บัญญัติขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติตัวของอาสาสมัคร ซึ่งข้อปฏิบัติที่เน้นย้ำกันเป็นพิเศษ ก็คือ การไม่เสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการใด ๆ ที่อาจเป็นเครื่องมือของธุรกิจหรือเป็นภัยต่อเศรษฐกิจชุมชน ยกเว้นการประชาสัมพันธ์ของชุมชน เนื่องจากหลักการสำคัญที่สถานวิทยุชุมชนปฐมสาครยึดถือก็คือ การเป็นสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่แสวงหากำไร และไม่มีการโฆษณาใดๆทั้งสิ้น ผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครทุกคนจะได้รับทราบถึงหลักปฏิบัติในข้อนี้และยึดถืออย่างเคร่งครัด เพราะเป็นปณิธานที่สืบทอดกันมาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถานี

ทั้งนี้ทางคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะติดตามเนื้อหาจาก มาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญปี 2540 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการถือกำเนิดวิทยุชุมชนอย่างเป็นทางการ เอาไว้ เพื่อให้อาสาสมัครได้ทราบถึงที่มาที่ไปของการเกิดขึ้นของวิทยุชุมชน

นอกจากนี้ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ การมุ่งเน้นให้อาสาสมัครนักจัดรายการ อ่างไรซึ่งภาษาถิ่น ภาษาไทยที่สุภาพและถูกต้อง จากการสังเกตการจัดรายการพบว่าอาสาสมัครนักจัดรายการบางคนออกเสียงคำต่างๆยังไม่ชัดเจน เนื่องจากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดกว้างให้กับคนทุกกลุ่มในชุมชน ทุกสาขาอาชีพเข้ามาใช้พื้นที่จัดรายการได้อย่างเต็มที่ ไม่มีการปิดกั้น และผู้ที่เข้ามาดำเนินรายการล้วนแล้วแต่เป็นคนในชุมชนที่ไม่ได้ฝึกการ

ออกเสียงที่ถูกต้อง หรือมีใบผู้ประกาศ จึงทำให้ประสบปัญหาการออกเสียงไม่ถูกต้องตรงตามอักขระวิธี แต่ทางคณะกรรมการก็ได้มีการกำชับให้อาสาสมัครพยายามสื่อสารให้ชัดเจนมากที่สุด

เนื้อหารายการ

ผู้วิจัยได้สรุปประเภทของเนื้อหารายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร จากผังรายการประจำเดือนกันยายน 2551 ได้ 8 รูปแบบ ดังนี้

- (1) ข่าวบริการชุมชน
- (2) รายการสาระน่ารู้ภายในชุมชน
- (3) รายการศิลปวัฒนธรรม และรายการเพลง
- (4) รายการเด็กและเยาวชน
- (5) รายการสุขภาพอนามัย
- (6) รายการส่งเสริมการศึกษา
- (7) รายการสาระที่นำเสนอข่าวสารจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น
- (8) สาระความรู้จากหน่วยงานภายนอก

ก่อนที่จะนำเสนอในส่วนของรายละเอียดเนื้อหารายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร มี 2 ประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหารายการ นั่นคือ เรื่องของภาษาและเป้าหมายในการสื่อสาร

ภาษาที่ใช้

ภาษาเป็นส่วนสะท้อนอัตลักษณ์ของวิทย์ชุมชนได้ดีประการหนึ่ง เพราะวิทย์ชุมชนแต่ละแห่งในแต่ละภาคจะมีการใช้ภาษาในการสื่อสารกับกลุ่มผู้ฟังที่แตกต่างกันออกไป จุดนี้เป็นความแตกต่างประการสำคัญของวิทย์ชุมชนกับวิทยุสาธารณะและวิทยุธุรกิจซึ่งต้องใช้ภาษากลางในการสื่อสารเท่านั้น แต่สำหรับในกรณีจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครการสะท้อนอัตลักษณ์จากภาษาอาจจะยังไม่ชัดเจนเพราะวิทย์ชุมชนแห่งนี้ใช้ภาษากลางในการสื่อสารเป็นหลัก แต่จะมีการสอดแทรกความรู้เรื่องภาษามอญเล็กน้อยในรายการวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยคุณสมนึก สมบูรณ์จันทร์ เนื่องจากตำบลเจ็ดริ้ว ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงของวิทย์ชุมชนปทุมสาครเป็นถิ่นที่อยู่ของคนไทยเชื้อสายมอญ

เป้าหมายของการสื่อสาร

ผู้วิจัยจะหยิบยกเกณฑ์ที่ซาลิสซา(ซาลิสซา มากแผ่นดินทอง , 2549) กำหนดไว้ 3 เกณฑ์มาเป็นกรอบในวิเคราะห์ คือ มีเป้าหมายเพื่อแสดงออกซึ่งความเป็นตัวตนของผู้จัดรายการ เพื่อแสดงออกซึ่งความเป็นตัวตนของท้องถิ่น และเพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทั่วไป

จากการศึกษาเนื้อหารายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครพบว่า มีเป้าหมายของการสื่อสารเป็นไปใน 2 ลักษณะ ตามเกณฑ์การแบ่งเป้าหมายการสื่อสารของซาลิสซา นั่นคือ เพื่อแสดงออกซึ่งความเป็นตัวตนของผู้จัดรายการ และเพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทั่วไป ซึ่งในภาพรวมผังรายการของวิทยุชุมชนปฐมสาครไม่มีภาพของการแสดงออกซึ่งความเป็นตัวตนของท้องถิ่น เนื้อหารายการส่วนใหญ่เป็นรายการเพลง ยังไม่มีเนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชนมากนัก และไม่มีรายการที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น

(1) ข่าวบริการชุมชน

ข่าวบริการชุมชน เป็นเนื้อหารายการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครข้อที่ 1 เพื่อกระจายข่าวสารบริการชุมชน นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อเป็นสื่อกลางในการสร้างความรัก – ความเข้าใจของคนในชุมชน

ข่าวบริการชุมชนที่มีมากที่สุดของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร คือ ข่าวงานศพ เนื่องจากข่าวมงคลประเภทงานแต่งงานหรืองานบวช โดยมากจะมีการพิมพ์บัตรเชิญและนำแจกด้วยตนเอง แต่งานศพเป็นงานที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ดังนั้นการประกาศแจ้งให้เกิดความทั่วถึงและรวดเร็วที่สุด จึงนิยมใช้สื่อวิทยุชุมชน ซึ่งในวิทยุหลายแห่ง เช่นวิทยุชุมชนคอนเนียงจังหวัดสงขลา ข่าวงานศพจะเป็นข่าวบริการที่มีการฝากประชาสัมพันธ์มากที่สุดเช่นกัน แต่สำหรับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีสิ่งที่แตกต่างกันจากวิทยุชุมชนแห่งอื่น ตรงที่นอกจากอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะประกาศข่าวประชาสัมพันธ์เพื่อร่วมแสดงความเสียใจแล้ว ยังไปร่วมงานศพของคนในชุมชนในวาระที่สามารถกระทำได้อีกด้วย เป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นเพื่อนแท้ในยามทุกข์ยากของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่มีต่อคนในชุมชน และการประสานตัววิทยุชุมชนเข้ากับสถาบันทางสังคม คือ วัด ลักษณะการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนดังกล่าว เป็นเครื่องบ่งชี้วัดความกลมกลืนของวิทยุชุมชนกับวิถีชีวิตคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังมีข่าวฝากประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานอื่นๆภายในชุมชนกลุ่ม
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน , เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา , สถานีอนามัยตำบลเกษตร
พัฒนา และหน่วยงานภายนอกชุมชน เช่น ข่าวฝากประชาสัมพันธ์จากกต.เพื่อรณรงค์การ
เลือกตั้ง หรือจากสปสช.เรื่องหลักประกันสุขภาพที่นำรู้ เป็นต้น

ตัวอย่างข่าวสารข้อมูล

ประกาศเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา เรื่อง การยื่นแบบเมื่อชำระค่าภาษีประเภทต่าง ๆ ประจำปี 2552

1. ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	กำหนดระยะเวลาการยื่นแบบเพื่อชำระค่าภาษี ระหว่างวันที่
1 มกราคม 2551 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2551
2. ภาษีป้าย	กำหนดระยะเวลาการยื่นแบบเมื่อชำระค่าภาษี ระหว่างวันที่
1 มกราคม 2551 ถึง 31 มีนาคม 2551
3. ภาษีบำรุงท้องที่	กำหนดระยะเวลาการยื่นแบบเพื่อชำระค่าภาษี ระหว่างวันที่
1 มกราคม 2551 ถึง 30 เมษายน 2551
4. ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	ยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตและ
ชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเมื่อเริ่มตั้งแต่ประกอบกิจการ
"การต่ออายุใบอนุญาต" ต้องยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต
ภายในกำหนด 30 วัน ก่อนสิ้นอายุใบอนุญาต
- ให้นำทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน และโฉนดที่ดินมายื่นที่ เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา
ในวันเวลาราชการ 08.30 - 16.30 น.

หมายเหตุ ถ้าไม่มายื่นภายในระยะเวลาที่กำหนดต้องเสียเงินเพิ่ม (ค่าปรับ)
ตามที่กฎหมายกำหนด ฯลฯ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการหลักในการขับเคลื่อนสถานี คือ คุณสุภิญญา น้อยนารถ
พบว่า ในส่วนของข่าวสารบริการชุมชน ต้องการเพิ่มเติมรายการประเภทฉลาดซื้อฉลาดใช้
ที่นำเสนอราคาสินค้าประเภทต่างๆ ในชุมชน แต่ขณะนี้ยังไม่สามารถหาวิธีการนำเสนอที่เลี่ยงการ
โฆษณาได้ จึงยังไม่ได้ดำเนินการ รวมไปถึงยังไม่มีรายการที่นำเสนอข่าวสารภายในชุมชนอย่าง
เต็มรูปแบบ เนื่องจากขาดอาสาสมัครที่จะเข้ามาดูแลรับผิดชอบเป็นทีมข่าวของชุมชน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าในประเด็นของการนำเสนอข่าวสารในชุมชน ควรพยายามชักจูงให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นนักข่าวที่คอยรายงานเรื่องราวต่างๆ เพราะวิธีดังกล่าวจะเป็นการสร้างให้ผู้ฟังมีความกระตือรือร้นและก้าวเข้ามามีส่วนร่วมกับการรายงานมากขึ้น

ในปัจจุบันรูปแบบการแสวงหาข้อมูลมานำเสนอในรายการ ผู้ดำเนินรายการจะแสวงหาข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต และข้อมูลจากเอกสารการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่ฝากประกาศ ซึ่งเป็นการแสวงหาข่าวสารมือสอง การแสวงหาข่าวสารด้วยตนเองจากข้อมูลที่มีอยู่ในท้องถิ่นยังมีอยู่น้อย

ตัวอย่างข่าวประชาสัมพันธ์ในรายการบ้านแสนสุข โดยวรวิทย์ ปิ่นแก้ว ออกอากาศเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2552 เวลา 14.00-15.00 น.

- เชิญชวนร่วมงานวัดยกระบัตร์
- เชิญชวนร่วมงานวัดกระโจมทอง
- ประกาศเรื่อง การลงทะเบียนผู้สูงอายุ
- ประกาศเรื่องเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนาปรับแจ้งภาษี บุคคล ตั้งแต่วันที่ถึงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2552 ภาษีป้าย 30 มีนาคม 2552 และภาษีบำรุงท้องที่ 30 เมษายน 2552
- ประกาศศูนย์เด็กเล็กวัดปริตาราม รับสมัครเด็กอายุตั้งแต่ 2 ปี 5 เดือน ถึง 4 ปี ตั้งแต่วันที่ถึงวันที่ 16 พฤษภาคม 2552
- ประกาศเชิญชวนผู้ฟังมาร่วมรับประทานอาหารและสังสรรค์กันเนื่องในวันเกิดสถานี "ใครที่ไม่พร้อมเรื่องอาหารก็สามารถมาได้ จะได้มารู้จักกับนักจัดรายการ ได้สนิทสนมเห็นหน้าค่าตากันมากขึ้น"

(2) รายการสาระน่ารู้ภายในชุมชน

รายการประเภทนี้เป็นเครื่องสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างบริบทชุมชนอันเป็นที่มาที่ส่งผลต่อเนื้อหารายการอันเป็นที่ไป เพราะวิทยุชุมชนแต่ละแห่งจะมีเรื่องราวข่าวสารสาระในชุมชนที่ไม่เหมือนกัน ยกตัวอย่าง กรณีจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและวิทยุชุมชนควนเนียงมีบริบทชุมชนทางการเกษตรเหมือนกันแต่เนื้อหาสาระที่นำเสนอภายในชุมชนมีความแตกต่างกัน เช่น นักจัดรายการของควนเนียงจะพูดเรื่องราวการเกษตรในประเด็นการปลูกผัก หรือทำสวนยางพารา แต่สำหรับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะพูดถึงเรื่องการปลูกฝรั่ง แก้วมังกร ราคากระดาษห่อฝรั่ง การทำน้ำอานหางจรเข้ เป็นต้น ซึ่งการนำเสนอรายการประเภทสาระน่ารู้

ภายในชุมชนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครข้อที่ 1 เพื่อกระจายข่าวสารบริการชุมชน นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 คือ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพัฒนาการเรียนรู้อุปกรณ์ของชุมชนและจุดประกายประเด็นสาธารณะ

(3) รายการศิลปวัฒนธรรม และรายการเพลง

รายการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม เป็นรายการที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนฟังสูงอายุในชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นกลุ่มผู้ฟังหลักของรายการประเภทนี้ และนอกจากนี้ยังเป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรม เรื่องราวน่ารู้ต่างๆ ในชุมชนให้กับคนรุ่นหลังได้อีกด้วย รายการประเภทศิลปวัฒนธรรมของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เช่น รายการตำนานเก่าเล่าให้ฟัง รายการรับอาทิตย์ใหม่กับลูกทุ่งไทยย้อนยุค และอีกหนึ่งรายการที่มีความน่าสนใจมาก นั่นคือ รายการวันหยุดสุดสัปดาห์ จะเป็นรายการที่ผสมผสานการนำเสนอลูกทุ่งเก่าๆ และสอดแทรกศิลปวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายมอญทั้งวิถีชีวิตและภาษาประกอบกับเรื่องราวธรรมะน่ารู้

ส่วนรายการเพลงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นประเภทรายการที่ได้รับความนิยมสูงสุด โดยรายการเพลงที่นำเสนอผ่านจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร จะมีความหลากหลาย ทั้งเพลงลูกทุ่งย้อนยุค ลูกทุ่งรุ่นใหม่ ลูกกรุง และเพลงไทยสากลร่วมสมัย ซึ่งการนำเสนอรายการศิลปวัฒนธรรมและรายการเพลงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครข้อที่ 3 เพื่อเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

(4) รายการเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนถือเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งในชุมชนที่ควรได้รับสิทธิในการสื่อสารเท่ากับคนกลุ่มอื่นๆ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเด็กและเยาวชนมาก เห็นได้จากการเปิดโอกาสและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเข้ามาเรียนรู้การจัดรายการวิทยุโดยจัดช่วงเวลาเฉพาะให้ในวันอาทิตย์เวลา 9 นาฬิกา ถึง 10 นาฬิกา ภายใต้ชื่อรายการเยาวชนนักข่าว ซึ่งเป็นรายการที่เด็กๆ จากโรงเรียนในชุมชน จะได้เข้ามาถ่ายทอดข่าวสารของโรงเรียนตนเองผ่านทางรายการวิทยุชุมชน นอกจากนี้ยังมีรายการอื่นๆ ที่เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสทำเอง เช่น รายการ Power wave และ Student wave เป็นต้น ซึ่งการนำเสนอเนื้อหา รายการเด็กและเยาวชนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ข้อที่ 5 คือ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนและจุดประกายประเด็นสาธารณะ

(5) รายการสุขภาพอนามัย

เรื่องราวของสุขภาพอนามัยเป็นสิ่งจำเป็นที่คนในชุมชนควรจะรู้และถูกกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครที่จะต้องเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โดยเรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยได้รับการสนับสนุนเนื้อหาในการนำเสนอจากทีมงานสาธารณสุขของสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ที่เข้ามาดำเนินรายการหมออนามัยห่วงใยสุขภาพ

(6) รายการส่งเสริมการศึกษา

การศึกษาถือเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ดังนั้นคณะกรรมการของสถานีจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ในข้อที่ 2 ให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครมีหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางด้านการศึกษาด้วย โดยรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมการศึกษาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครก็คือ รายการเปิดโลกกว้างกับกศน.

(7) รายการสาระที่นำเสนอข่าวสารจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันและสนับสนุนให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครสามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างราบรื่น การที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเป็นเรื่องที่ต้องรู้ของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเปิดพื้นที่ให้หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีช่องทางสื่อสารกับคนในชุมชนผ่านรายการต่างๆ เช่น รายการสานสัมพันธ์กำนันผู้ใหญ่บ้านพบประชาชน รายการเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนในชุมชนมากขึ้น และการดำเนินงานตามโครงการต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นก็จะได้รับความร่วมมือจากคนในพื้นที่มากขึ้นด้วย เพราะประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ที่มาที่ไปของการดำเนินงานจากฝ่ายบริหาร ทำให้ฝ่ายบริหารและชาวบ้านได้ใกล้ชิดและสื่อสารกันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กระจายข่าวสารบริการชุมชน นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 คือ เพื่อเป็นสื่อกลางในการสร้างความรักความเข้าใจของคนในชุมชน

(8) สาระความรู้จากหน่วยงานภายนอก

รายการประเภทสาระความรู้จากหน่วยงานภายนอก มีขึ้นเพื่อเติมเต็มข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่คนในชุมชน เช่น รายการประชาไทใส่เสียง CD.จากปปส. พุดคุยภาษากฎหมาย รายการเส้นทางสู่ประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งรายการเหล่านี้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่ต้องการกระจายข่าวสารบริการชุมชน นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และนอกจากนี้ยังมีสาเหตุอีกหนึ่งประการที่จำเป็นต้องมีการนำเสนอสาระความรู้จากภายนอกชุมชนเพราะวิทยุชุมชนมีพื้นที่กระจายเสียงในพื้นที่จำกัด ดังนั้นข้อมูลข่าวสารอาจไม่เพียงพอในการนำเสนอตลอดเวลาออกอากาศ การเปิดรับความรู้จากหน่วยงานภายนอกนอกจะเป็นการเปิดโลกทัศน์ยังเป็นการเติมเต็มข้อมูลข่าวสารของคนฟังให้รอบด้านมากขึ้น

(9) รายการธรรมะ

รายการธรรมะ เป็นรายการที่ช่วยจรรโลงจิตใจและเป็นรายการที่มีประโยชน์แก่คนในชุมชน โดยเนื้อหาธรรมะของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะมี 2 ลักษณะ คือ สอดแทรกอยู่ในรายการอื่นๆ เช่น รายการวันหยุดสุดสัปดาห์ การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะในรูปแบบนี้ผู้ฟังจะมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือสื่อสารกับผู้จัดรายการได้ เป็นการสื่อสารแบบสองทางหรือ Two way communication และในลักษณะที่สองคือ รายการที่นำเสนอเนื้อหาธรรมะทั้งรายการ อย่างเช่น รายการเปิดใจใส่ธรรม ซึ่งรูปแบบรายการจะเปิดเทปธรรมะให้คนในชุมชนได้ฟังกัน เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว หรือ One way communication เปรียบเสมือนการยกธรรมมาสดของพระมาเทศน์ผ่านวิทยุ ซึ่งผู้ฟังจะไม่มีโอกาสได้สื่อสารหรือแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมก็จะน้อยกว่าแบบแรก ซึ่งเหตุผลของการเปิดเทปธรรมะแทนการนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์สดที่สถานี เพราะว่่านักจัดรายการไม่สะดวกในการไปนิมนต์พระสงฆ์ในตอนเช้าตรู่ ไม่สะดวกในการจัดการรับส่งพระสงฆ์กลับวัด รวมถึงไม่สะดวกในการดูแลรับผิดชอบการฉันอาหารมือเช้า เพราะบางคนจัดรายการเสร็จในช่วงเช้าก็ต้องรีบลงสวน หรือไปทำงาน ดังนั้นเพื่อเป็นการลดความรับผิดชอบลงมา จึงใช้การเปิดเทปธรรมะแทนการนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์สด (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2552) การนำเสนอรายการธรรมะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อเป็นสื่อกลางในการสร้างความรัก – ความเข้าใจของคนในชุมชน

ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะสรุปเนื้อหาและรูปแบบรายการจากผังชุดปัจจุบันที่ใช้เมื่อเดือนกันยายน 2551 ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครทั้งหมด ดังตารางแสดงผล ที่ 11 ด้านล่าง

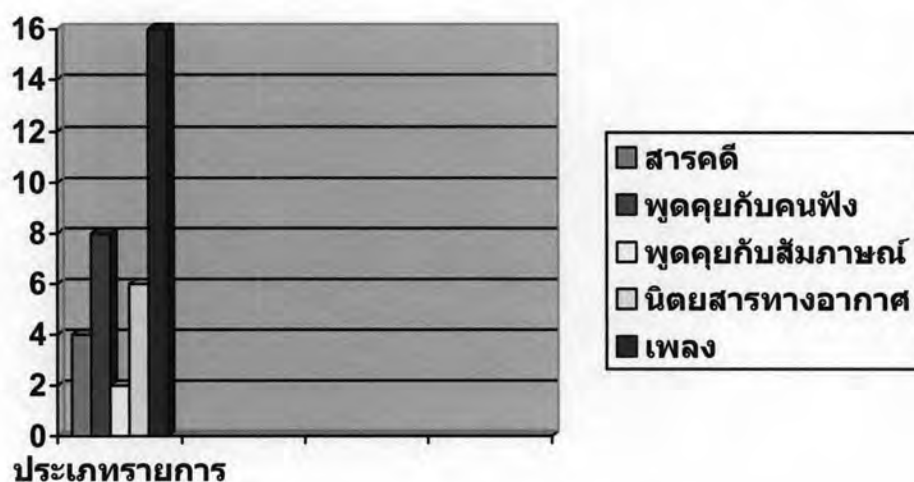
ตารางที่ 11 เนื้อหาและรูปแบบรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร

ชื่อรายการ	รูปแบบ	เนื้อหา
รายการสารคดี		
1. พุดคุยภาษา กฎหมาย	รายการสารคดี	สาระความรู้จากหน่วยงานภายนอก
2. ประชาไทใส่เสียง	รายการสารคดี	สาระความรู้จากหน่วยงานภายนอก
3. เส้นทางสู่ ประชาธิปไตย	รายการสารคดี	สาระความรู้จากหน่วยงานภายนอก
4. CD ปปส.	รายการสารคดี	สาระความรู้จากหน่วยงานภายนอก
รายการพุดคุยกับผู้ฟัง		
1. ตำนานเก่าเล่าให้ฟัง	รายการพุดคุยกับผู้ฟัง	ศิลปวัฒนธรรม
2. สาระน่ารู้คู่ชุมชน	รายการพุดคุยกับผู้ฟัง	สาระน่ารู้ภายในชุมชน
3. บ้านแสนสุข	รายการพุดคุยกับผู้ฟัง	สาระน่ารู้ภายในชุมชน , ศิลปวัฒนธรรม การเกษตร ประกอบการนำเสนอ เพลง
4. สาระที่นำรู้	รายการพุดคุยกับผู้ฟัง	สาระน่ารู้ภายในชุมชน
5. เปิดโลกกว้าง กับกศน.	รายการพุดคุยกับผู้ฟัง	ส่งเสริมการศึกษา
6. สานสัมพันธ์ผู้ใหญ่ กำนันพบประชาชน	รายการพุดคุยกับผู้ฟัง	ข่าวสารจากหน่วยงานปกครองส่วน ท้องถิ่น , เรื่องน่ารู้ใกล้ตัว
7. เปิดใจใสธรรม	รายการพุดคุยกับผู้ฟัง	ธรรมมะ
8. ข่าวบริการชุมชน	รายการพุดคุยกับผู้ฟัง	ข่าวน่ารู้ภายในชุมชน

รายการพูดคุยกับผู้ฟัง แต่ในบางโอกาสจะเชิญบุคคลอื่นๆมาร่วมสัมภาษณ์		
1. คู่กันวันอาทิตย์	รายการพูดคุยกับผู้ฟัง (แต่ในบางโอกาสจะเชิญ บุคคลอื่นๆมาร่วม สัมภาษณ์)	สาระน่ารู้ภายในชุมชน , สาระความรู้จากหน่วยงานภายนอก
2. หมออนามัยห่วงใย สุขภาพ	รายการพูดคุยกับผู้ฟัง (แต่ในบางโอกาสจะเชิญ บุคคลอื่นๆมาร่วม สัมภาษณ์)	สุขภาพอนามัย
รายการนิตยสารทางอากาศ		
1. Student Wave	รายการนิตยสารทางอากาศ	เรื่องเด็กและเยาวชน , เพลง , น่ารู้ภายในโรงเรียน
2. Power Wave	รายการนิตยสารทางอากาศ	เรื่องเด็กและเยาวชน , เพลง , สาระน่ารู้ภายในโรงเรียน
3. รับอาทิตย์ใหม่กับ ลูกทุ่งไทยย้อนยุค	รายการนิตยสารทางอากาศ	ศิลปวัฒนธรรมด้านเพลง ย้อนยุค
4. คอยตามลม	รายการนิตยสารทางอากาศ	สาระน่ารู้ภายในชุมชน ประกอบการ นำเสนอเพลง
5. วันหยุดสุดสัปดาห์	รายการนิตยสารทางอากาศ	ศิลปวัฒนธรรมและรายการเพลง
6. เยาวชน 4 โรงเรียน	รายการนิตยสารทางอากาศ	เด็กและเยาวชน , เพลง
รายการเพลง		
1. เดี่ยวจัดให้	รายการเพลง	เพลง แทรกเกร็ดความรู้ใกล้ตัว
2. เพลงเพื่อคุณ	รายการเพลง	เพลง ประกอบการนำเสนอสาระ ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
4. ฟังสบายสไตล์เทพ ธारा	รายการเพลง	เพลง ประกอบสาระ ประโยชน์ใน ชีวิตประจำวัน
5. The Music	รายการเพลง	เพลง
6. ถนนรับอรุณ	รายการเพลง	เพลง

7. ลูกทุ่งสู้ฝัน	รายการเพลง	เพลง
8. ฟรีสไตล์วไรตี้	รายการเพลง	เพลง
9. มิวสิคอินเทรน	รายการเพลง	เพลง
10. ลูกทุ่งประทับใจ	รายการเพลง	เพลง
11. เลาะรั้วริมทาง	รายการเพลง	เพลง
12. ชุมชนคนลูกทุ่ง	รายการเพลง	เพลง
13. ลูกทุ่งวไรตี้	รายการเพลง	เพลง
14. มนต์เพลงลูกทุ่ง	รายการเพลง	เพลง
15. รอดเดี่ยวสไตล์เด็กซ์ เหงา	รายการเพลง	เพลง
16. ปฐมสาครปาดี้	รายการเพลง	เพลง
** ห้องถิ่นพบ ประชาชน	วางแนวคิดไว้ยังไม่มีการจัด รายการ	วางแนวคิดไว้ยังไม่มีการจัดรายการ
วิทยุชุมชนปฐมสาครมีรูปแบบการนำเสนอรายการ 4 ลักษณะ ประกอบด้วย		
1.รายการสารคดี	4	รายการ
2.รายการพูดคุยกับผู้ฟัง	8	รายการ
3.รายการพูดคุยกับผู้ฟัง แต่ในบางโอกาสจะเชิญบุคคลอื่น ๆ มาร่วมสัมภาษณ์	2	รายการ
4.รายการนิตยสารทางอากาศ	6	รายการ
5.รายการเพลง	16	รายการ
หมายเหตุ เรียงลำดับรายการตามการมีส่วนร่วมจากน้อยไปมาก		

แผนภูมิที่ 2 : สัดส่วนรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

จากตารางแสดงเนื้อหาและรูปแบบรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร พบว่า รูปแบบรายการส่วนใหญ่ คือ รูปแบบรายการเพลง และเนื้อหาส่วนใหญ่ที่นำเสนอ จะเป็นการนำเสนอเพลงเป็นหลัก ข้อมูลนี้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการรายการเพลงมากกว่ารูปแบบและเนื้อหารายการประเภทอื่นๆ และไม่เพียงแต่รายการเพลงจะเป็นที่ต้องการของผู้ฟัง ยังเป็นที่ชื่นชอบของนักจัดรายการอีกด้วย โดยเฉพาะนักจัดรายการหน้าใหม่ที่เข้ามาจัดรายการในระยะหลัง มีความสมัครใจอยากจัดรายการเพลงเป็นส่วนมาก ทำให้รายการประเภทอื่นๆหายไปจากผัง เช่น รายการเกี่ยวกับการเกษตร

เมื่อพิจารณาต่อไปถึงเนื้อหาที่นำเสนอพบว่า เนื้อหารายการส่วนใหญ่ คือ เพลง ซึ่งมีความเหมือนกับเนื้อหารายการของสถานีวิทยุธุรกิจที่มีอยู่ทั่วไป ความเหมือนนี้เป็นตัวสะท้อนว่าวิทยุชุมชนได้ลดความสำคัญลงไปมาก และไม่ได้เป็นเครื่องมือในการสร้างประโยชน์ต่อชุมชนเท่าที่ควร อีกทั้งยังทำหน้าที่ไม่แตกต่างไปจากสื่อกระแสหลัก เพราะสื่อกระแสหลักได้นำเสนอเพลงเพื่อความบันเทิงอยู่แล้ว เนื้อหาประเภทนี้จึงไม่ได้สร้างอัตลักษณ์ คุณค่าให้กับวิทยุชุมชน แต่ทั้งนี้ก็ยังมีส่วนที่แตกต่างจากวิทยุกระแสหลัก เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การศึกษา การเมืองการปกครองในท้องถิ่น รวมไปถึงความเชื่อดั้งเดิมที่สอดแทรกอยู่ในบางรายการ เป็นสิ่งเสริมให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น เพราะได้ทำหน้าที่เติมเต็มบทบาทที่วิทยุกระแสหลักไม่ได้ทำ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครมีการปรับเปลี่ยนผังเวลาบ่อยครั้งตามความสะดวกของอาสาสมัคร ดังนั้นผู้วิจัยจึงหยิบยกตัวอย่างผังรายการ 3 รูปแบบ ซึ่งมีความแตกต่างกันในส่วนของการปรับเปลี่ยนเวลาออกอากาศ

ผังรายการแบบที่ 1 ออกอากาศวันจันทร์ถึงเสาร์ ตั้งแต่เวลา 05.00-12.00 น. รวมเวลาออกอากาศ 7 ชั่วโมง ต่อวัน และวันอาทิตย์ ออกอากาศตั้งแต่เวลา 05.00-14.00 น. รวมเวลาออกอากาศ 9 ชั่วโมง ต่อวัน

ผังรายการแบบที่ 2 ออกอากาศวันจันทร์ ถึง อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 05.00-15.00 น. รวมเวลาออกอากาศ 9 ชั่วโมง ต่อวัน

ผังรายการแบบที่ 3 ออกอากาศวันจันทร์ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 05.00-15.00 น. และ 18.00-21.00 น. รวมเวลาออกอากาศ 13 ชั่วโมง ต่อวัน และออกอากาศวันอังคาร วันพุธ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ เวลา 05.00-15.00 น. และ 18.00-22.00 น. รวมเวลาออกอากาศ 14 ชั่วโมง ต่อวัน

ตัวอย่างผังรายการทั้ง 3 รูปแบบด้านล่างสะท้อนพัฒนาการของระยะเวลาการออกอากาศที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร

ตารางที่ 13 ตัวอย่างผังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครแบบที่ 2

วัน ,เวลา	05.00 - 06.00	06.00 - 07.00	07.00 - 08.00	08.00 - 09.00	09.00 - 10.00	10.00 - 11.00	11.00 -12.00	12.00 - 13.00	13.00 - 14.00
จันทร์	เพื่อชุมชน อ.สุนทร โคจร		ตำนานเก่าเล่าให้ฟัง ลุงเหน่ง		อนุรักษ์เพลงเก่ากับเจ้าขุนทอง ขุนทอง ตีรัน				
อังคาร	ธรรมะ ชาวบ้าน พระมหา สมชาย	บ้านแสน สุข อสม. คลอง จินดา	ตำนานเก่าเล่าให้ฟัง ลุงเหน่ง		อนุรักษ์เพลงเก่ากับเจ้าขุนทอง ขุนทอง ตีรัน				
พุธ	ภูมิปัญญาหน้ารู้คู่เพลงไทย ขุนทอง ตีรัน				อนุรักษ์เพลงเก่ากับเจ้า ขุนทอง ขุนทอง ตีรัน				
พฤหัสบดี	องค์กรท้องถิ่นกับงาน ชุมชน บุญยิ้ม น้อยนารถ		ตำนานเก่าเล่าให้ฟัง ลุงเหน่ง		อนุรักษ์เพลงเก่ากับเจ้าขุนทอง ขุนทอง ตีรัน				
ศุกร์	สาธารณสุขห่วงใยใส่ใจ ตัวคุณ บุญชอบ ทับไกร		ตำนานเก่าเล่าให้ฟัง ลุงเหน่ง		อนุรักษ์เพลงเก่ากับเจ้าขุนทอง ขุนทอง ตีรัน				
เสาร์	School wave อ.เหรียญทอง เรื่องรอง		ตำนานเก่าเล่าให้ฟัง ลุงเหน่ง		อนุรักษ์เพลงเก่ากับเจ้าขุนทอง ขุนทอง ตีรัน				
อาทิตย์	รอบรู้เรื่องเครื่องไฟฟ้า อ.ภูรงค์ แจ่มแจ้ง		บ้านเราเข้านี้ หัสดี ขวัญไตรรงค์		ตำนานเก่าเล่าให้ฟัง ลุงเหน่ง			ตาย เป็น เหมือนหอม โดย สมใจนึก สมนึก สมบูรณ์จันทร์	

ตารางที่ 12 ตัวอย่างผังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครแบบที่ 1

วัน ,เวลา	05.00 - 06.00	06.00 - 07.00	07.00 - 08.00	08.00 - 09.00	09.00 - 10.00	10.00 - 11.00	11.00 - 12.00	12.00 - 13.00	13.00 - 14.00	14.00- 15.00
จันทร์	เพื่อชุมชน อ.สุนทร โคจร		อบต.เกษตรพบ ประชาชนอบต. เกษตรพัฒนา	อนุรักษ์เพลงเก่า ขุนทอง ตีรัน	หมออนามัยห้องโสตภาษา ทีมงานสาธารณสุขบ้านแพ้ว		มนต์เพลงลูกทุ่งยามบ่าย ลุงเห่ง บุญเชิด เหน็นสมบุญ			
อังคาร	ธรรมมะมหา สถาพร	บ้านแสนสุข อสม.คลอง จินดา	อบต.สวนส้ม พบประชาชน อบต.สวนส้ม	อนุรักษ์เพลงเก่า ขุนทอง ตีรัน	คุณภาพชีวิตชุมชน โรงพยาบาลบ้านแพ้ว		มนต์เพลงลูกทุ่งยามบ่าย ลุงเห่ง บุญเชิด เหน็นสมบุญ			
พุธ	หมออนามัยห้องโสตภาษา บุญชอบและทีมงาน สาธารณสุขบ้านแพ้ว		อบต.หลักสอง พบประชาชน อบต.หลักสอง	อนุรักษ์เพลงเก่า ขุนทอง ตีรัน	ลูกทุ่งวาไรตี้ พงษ์ศักดิ์ ระหงษ์ (น้องเล็ก)		มนต์เพลงลูกทุ่งยามบ่าย ลุงเห่ง บุญเชิด เหน็นสมบุญ			
พฤหัสบดี	คุยตามลม บุญยิ้ม น้อยนารถ		กฎหมายน่ารู้ เทศบาลเกษตร พัฒนา	อนุรักษ์เพลงเก่า ขุนทอง ตีรัน	คุณภาพชีวิตชุมชน โรงพยาบาลบ้านแพ้ว		เปิดโลกกว้างกับการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่ม กคน.บ้านแพ้ว			
ศุกร์	เพื่อชุมชน อ.สุนทร โคจร		อบต. คลองจินดาพบ ประชาชนอบต. คลองจินดา	อนุรักษ์เพลงเก่า ขุนทอง ตีรัน	หมออนามัยห้องโสตภาษา ทีมงานสาธารณสุขบ้านแพ้ว		มนต์เพลงลูกทุ่งยามบ่าย ลุงเห่ง บุญเชิด เหน็นสมบุญ			
เสาร์	เกษตรปลาย สวน อ.เหรียญ ทอง	School wave ครูเหรียญทอง		ฟังสบาย สไตส์เกษม เกษมพันธ์	โมเดิร์นทีน เยาวชน เกษตรฯ	เล่นแม่บ้านกับงานชุมชน ชุมชนคนคลองตัน		ลูกทุ่งวาไรตี้ พงษ์ศักดิ์ ระหงษ์,กุลวดี เขียมบางยาง		
อาทิตย์	เครื่องไฟฟ้า อ.ภูรงค์	บ้านเราเข้านี้ 1 ครูภูรงค์		บ้านเราเข้านี้ 2 ทัศนีย์ ขวัญ ไตรรงค์		ลูกทุ่งวาไรตี้ พงษ์ศักดิ์ ระหงษ์(น้องเล็ก)		วันหยุดสุดสัปดาห์ สมนึก สมบูรณ์จันทร์		ทีนคลับ ภาวินี+อร พรรณ

ตารางที่ 1 ตัวอย่างผังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร แบบที่ 3 (ชุดปัจจุบัน)

วัน /เวลา	05.00-06.00	06.00-07.00	07.00-08.00	08.00-09.00	09.00-10.00	10.00-11.00	11.00-12.00	12.00-13.00	13.00-14.00	14.00-15.00	15.00-17.00	18.00-19.00	19.00-20.00	20.00-21.00	21.00-22.00	
จันทร์	ตำนานเก่าเล่าให้ฟัง ลุงหนึ่ง		ฟังสบาย สไตส์ เทพธาวา เทพธาวา		หมออนามัยห่วงใยสุขภาพ ทีมงานสาธารณสุขบ้านแพ้ว			บ้านแสนสุข วรวิทย ปิ่นแก้ว			พัก	สาระน่ารู้ชุมชน บุญชอบ ทับไกร				
อังคาร	เปิดใจ ใส่ธรรม	รับอาทิตย์ใหม่กับลูกทุ่งไทยย้อนยุค พ่อน้ำย ไกลเมียบ			พูดคุยภาษากฎหมาย วิทยาศาสตร์		สาระน่ารู้ พ.ท.บุญส่ง แก้วน้อย		หมออนามัยห่วงใย สุขภาพทีมงานหมออนามัย		พัก	The music ไทแจ้	รอเดีวสไตส์เด็กซ์เหงา ปอพลอย			
พุธ	ถนนรับอรุณ ด้อม ทรงพล		มนต์เพลงลูกทุ่ง สุกฤษฏี			ห้องดินพบประชาชน เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา		ลูกทุ่งสู้ฝัน แม่หม้ายป้ายแพง		พัก	Freestyle Variety ครูหนู	Power Wave น้องเอี่ยม น้องเจี๊ยบ				
พฤหัสบดี	คุยตามลม บุญยิ้ม น้อยนารถ			ประชา ไทย ใส เสียง	สาระน่ารู้ พ.ท.บุญส่ง แก้วน้อย		เปิดโลกกว้างกับคน. กลุ่มคน.บ้านแพ้ว				พัก	เพลงเพื่อคุณ พี่ดี พี่กฤษณา				
ศุกร์	รับอาทิตย์ใหม่กับลูกทุ่งไทยย้อนยุค พ่อน้ำย ไกลเมียบ				เส้นทางสู่ ประชาธิปไตย	สานสัมพันธ์ผู้ใหญ่บ้านกำนันพบประชาชน ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านแพ้ว อภิชาติ เข้มทอง			ลูกทุ่งสู้ฝัน แม่หม้ายป้ายแพง		พัก	มิวสิค อินเทรน น้องเอก ซอย 80				
เสาร์	ถนนรับอรุณ ด้อม ทรงพล		Student Wave น้องหน่วย เด็ก ปว.		เลาะวีรวิททาง น้องแต ชุมชนคนคลองตัน		ชุมชนคนลูกทุ่ง น้องขาวจ๊ะ		เดี่ยวจัด ให้ น้องเบล / น้องวนัส		ปฐมสาครปาร์ตี้ ทีมงาน ปฐมสาคร		ลูกทุ่งวาไรตี้ ดีเจเนก			
อาทิตย์	คุยกันวันอาทิตย์ สุภิญญา			CD ปปส.	เยาวชน นักข่าว 4 โรงเรียน	ลูกทุ่งประทับใจ น้องเปรม		วันหยุดสุดสัปดาห์ คุณสมนึก สมบูรณ์จันทร์		วันหยุดสุด สัปดาห์ สนใจนี่		มิวสิค อินเทรน น้องเอก ซอย 80		ลูกทุ่งวาไรตี้ ดีเจเนก		

ผังรายการที่หยิบยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์ เป็นที่น่าสังเกตว่า สัดส่วนเนื้อหารายการประเภทรายการเพลง ซึ่งผู้วิจัยหมายถึงรายการที่มีการนำเสนอบทเพลง เป็นหลักไม่นับรายการที่มีบทเพลงเป็นส่วนประกอบ จะมีมากกว่ารายการประเภทอื่นๆ

ในตัวอย่งผังรายการแบบที่ 1 พบว่า จากเวลาออกอากาศทั้งหมด 63 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีรายการเพลง 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนในผังรายการแบบที่ 2 พบว่า จากเวลาออกอากาศทั้งหมด 70 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีรายการเพลง 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และผังรายการแบบที่ 3 จากเวลาออกอากาศทั้งหมด 95 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีรายการเพลง 44 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ส่วนรายการเกษตรในลักษณะเต็มรูปแบบ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับบริบทชุมชน เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องการเกษตรเป็นหลักไม่ปรากฏในผังรายการแบบที่ 1 และแบบที่ 3 แต่จะปรากฏในผังรายการแบบที่ 2 คือรายการเกษตรปลายสวน แต่ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนผังรายการ รายการเกษตรปลายสวนได้หายไป เนื่องจากผู้จัดรายการเดิมที่มีความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องการเกษตรเลิกจัดรายการ และอาสาสมัครคนใหม่ที่เข้ามาทำงานมีความสนใจในรายการรูปแบบอื่นมากกว่า รายการที่เกี่ยวกับการเกษตรจึงไม่มีคนเข้ามารับผิดชอบ รายการประเภทนี้จึงหายไปจากผัง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของคณะกรรมการวิทยุชุมชนปฐมสาครที่ว่า

“เมื่อก่อนรายการเกษตรก็บ้างนะแต่ไม่มาก เมื่อก่อนมีครูอยู่คนนึง ก็จะมีพูดคุยเรื่องเกษตรแต่ด้วยภาระงานและเขาก็ป่วยเค้าก็เลยไม่ได้มา เมื่อก่อนจะมีมาพูดเรื่องการปลูกต้นไม้ ราคาสินค้าเกษตร จริงๆเรื่องพวกนี้ชาวบ้านเค้าอยากรู้ แต่ตอนหลังเขามีภาระมากขึ้นก็เลยหายไป” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

อย่างไรก็ตามเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการเกษตรยังมีให้ได้ฟังได้บ้างในบางรายการ เช่น รายการบ้านแสนสุข ซึ่งจัดโดยคุณวรัญญู ปิ่นแก้ว แต่รายการนี้ไม่ใช่รายการเกษตรโดยตรง เพราะรายการบ้านแสนสุข เป็นรายการที่พูดถึงเรื่องราวที่หลากหลาย เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเกษตร ศิลปวัฒนธรรม ความปลอดภัยในชุมชน การประหยัดพลังงาน ประหยัดเงิน ไม้ประดับไม้ดอก เรื่องของลานกีฬาของชุมชน รวมถึงเรื่องของการประชาสัมพันธ์ทั่วไป และมีเพลงเป็นส่วนประกอบ (วรัญญู ปิ่นแก้ว, อาสาสมัครจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2551)

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการนำเสนอเนื้อหารายการเพลงมากกว่า รายการรูปแบบอื่น พบว่า เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ฟังส่วนใหญ่ เนื่องจาก ความต้องการของผู้ฟังในชุมชนต้องการรับฟังเพลงเพื่อผ่อนคลายในระหว่างการทำงาน เพราะ รูปแบบการเปิดรับสื่อของกลุ่มผู้ฟังวิทยุชุมชนปทุมสาครจะเปิดฟังรายการตลอดทั้งวันในระหว่าง การทำงานในร่องสวน ดังนั้นจึงใช้วิทยุเป็นเครื่องมือในการสร้างความเพลิดเพลินในระหว่าง ทำงาน จึงไม่ชอบการรับฟังเรื่องราวที่มีสาระหรือหนักมากเกินไป

จากการสัมภาษณ์คุณดวงใจ แสงทอง อายุ 19 ปี อาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ฟังที่เริ่มฟัง รายการมาตั้งแต่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครเริ่มออกอากาศ พบว่า รายการที่นำเสนอ สาระมากกว่าการเปิดเพลงจะได้รับความนิยมจากคนในชุมชนน้อยกว่ารายการที่มีสัดส่วนการเปิด เพลงมากกว่า เพราะรูปแบบการเปิดรับสื่อของคนในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงส่วนใหญ่ จะเปิดวิทยุฟังพร้อมๆกับการทำงานในสวน ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการฟังจึงเป็นไปเพื่อใช้วิทยุ ชุมชนเป็นเครื่องมือในการผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน และต้องการที่จะฟังบทเพลง สบายๆมากกว่าการฟังข้อมูลหนักๆที่ต้องใช้ความคิด ซึ่งการฟังเพลงเหล่านี้สามารถฟังได้จากวิทยุ สาธารณะหรือวิทยุธุรกิจทั่วไป แต่สิ่งที่ทำให้คุณดวงใจและกลุ่มผู้ฟังของวิทยุชุมชนปทุมสาครยังคง เลือกฟังวิทยุชุมชนปทุมสาครต่อไป เพราะความชื่นชอบและผูกพันในตัวผู้ดำเนินรายการ เนื่องจาก คนที่ดำเนินรายการเป็นคนที่คุ้นเคยกันดีในชุมชน รู้จักกันเห็นหน้าค่าตากันเป็นประจำจึงเลือกที่จะ ฟังวิทยุชุมชนปทุมสาครมากกว่าวิทยุคลื่นอื่นๆ

ทั้งนี้คณะกรรมการและอาสาสมัครได้มีการทำความเข้าใจซึ่งกันและกันทุกครั้งที่มีการ ประชุมร่วมกันทุกเดือนว่า ถึงแม้การนำเสนอเรื่องนำรู้ที่มีสาระจะไม่ได้รับความสนใจจากผู้ฟัง เท่าที่ควร แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้ดำเนินรายการของวิทยุชุมชนปทุมสาครควรคงไว้ซึ่งการนำเสนอ เนื้อหาสาระที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ เพื่อที่ว่าวิทยุชุมชนจะได้เป็นวิทยุของชุมชน เพื่อชุมชน และทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้อย่างแท้จริง

สาเหตุของการปรับเปลี่ยนผังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ผังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมและความสะดวกของนักจัดรายการ ไม่มีการกำหนดความถี่ในการปรับผังตายตัวว่าจะมีการปรับผังเมื่อใด

“ปรับหลักๆไม่บ่อย แต่ถ้าย่อยๆบ่อย เพราะผังจะปรับตามคนจัด อย่างเราเคยไปประชุม DSI เดือนหนึ่งไม่ได้มาจัดเลยก็ต้องหาคนมาแทน แล้วแต่คนจัดว่างไหม อย่างหน้าชมพู หน้าฝรั่ง ออกเยอะ หรือบางคนตัดผัก ว่างมาจัดก็ต้องหาคนแทน ว่างไหมมาช่วยแทนหน่อย ส่วนใหญ่ก็จะอยู่ใกล้ๆกัน” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

สาเหตุส่วนใหญ่ในการปรับเปลี่ยนผังรายการรวมไปถึงเนื้อหาที่นำเสนอของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะมาจากอาสาสมัคร

อาสาสมัครคนเก่าหยุดดำเนินรายการไป และมีอาสาสมัครคนใหม่เข้ามาดำเนินรายการแทน แต่มีความสนใจในรูปแบบและเนื้อหารายการที่แตกต่างออกไปจากอาสาสมัครคนเดิม ส่งผลให้ลักษณะการดำเนินรายการและเนื้อหาที่นำเสนอเปลี่ยนแปลงไป

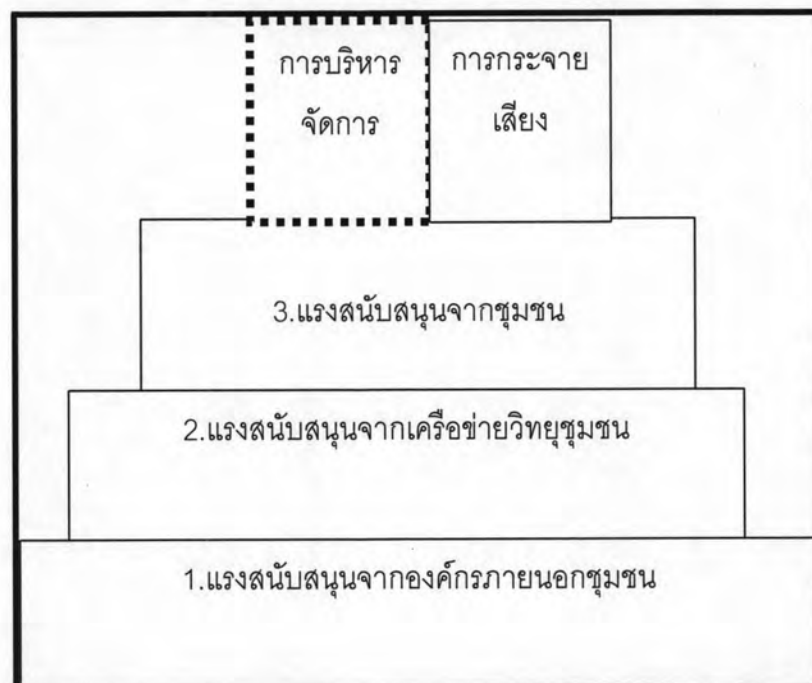
ในบางครั้งอาสาสมัครมีภารกิจเพิ่มขึ้นช่วงเวลาที่ว่างสำหรับจัดรายการไม่เหมือนเดิม สาเหตุนี้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนผังรายการ เพื่อให้สอดคล้องกับวันและเวลาว่างของอาสาสมัคร เนื่องจากวิทยุชุมชนเป็นวิทยุอาสาสมัคร คนที่เข้ามาทำงานเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่ได้รับค่าตอบแทน และทุกคนจะมีอาชีพหลักที่ต้องรับผิดชอบกันอยู่แล้ว ดังนั้นเวลาที่เข้ามาช่วยงานสถานีจึงต้องเป็นเวลาที่เหลือจากการประกอบอาชีพ ดังนั้นตารางเวลาการทำงานจึงยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามความสะดวกของอาสาสมัครแต่ละคนที่เข้ามาช่วยงาน

นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนผังรายการยังเกิดจากอาสาสมัครที่จัดรายการอยู่เดิมมีความต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหารายการให้แตกต่างจากเดิม แต่ทุกครั้งที่มีการปรับเปลี่ยนผังรายการจะมีการนำเรื่องเข้าที่ประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและรับฟังความเห็นชอบร่วมกันในที่ประชุมรายเดือน ซึ่งแต่ละครั้งจะมีผู้เข้าร่วมการประชุมไม่น้อยกว่า 10 คน

การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมด้วยแนวคิดองค์ห้าของความรู้เรื่องวิทยุชุมชน

เมื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ทั้งในส่วนของสภาพการเปิดรับสื่อของคนในชุมชน การปกครอง กลุ่มสินค้าและอาชีพ รวมถึงประวัติความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาครมาวิเคราะห์ร่วมกับแผนภาพองค์ห้าของความรู้เรื่องวิทยุชุมชนสามารถวิเคราะห์ในส่วน ของฐานรากทั้ง 3 คือ แรงสนับสนุนจากชุมชน แรงสนับสนุนจากเครือข่ายวิทยุชุมชน และ แรงสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชนได้ดังนี้

แผนภาพที่ 7 องค์ห้าของความรู้เรื่องวิทยุชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2549)

แผนภาพที่ 14 องค์ห้าของความรู้เรื่องวิद्यชุมชนในกรณีจุดปฏิบัติการเรียนรู้
วิद्यชุมชนปฐมสาคร

(1) แรงสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนปฐมสาครจังหวัดสมุทรสาครได้รับแรงสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชนอย่างชัดเจนในช่วงแรกของการเริ่มก่อตั้งสถานี นั่นคือได้รับแรงสนับสนุนจาก กองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF (Social Investment Fund) ที่ให้ทุนเพื่อสนับสนุนตัวแทนชุมชนที่สนใจงานด้านวิद्यชุมชนของตำบลเกษตรพัฒนาได้มีโอกาสเดินทางไปอบรมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิद्यชุมชนในหลายเวที เป็นการเปิดรับองค์ความรู้ด้านสิทธิพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญในการใช้สื่อ รวมไปถึงได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงาน วิद्यชุมชนเบื้องต้นว่ามีกระบวนการขั้นตอนอย่างไรบ้าง อีกทั้ง SIF ยังให้การสนับสนุนด้านเงินทุนจำนวน 35,000 บาท (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการวิद्यชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนปฐมสาครยังได้รับการสนับสนุนในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับสิทธิในการใช้สื่อเพิ่มเติมจาก นักวิชาการทางด้านสื่อ ที่ได้จัดสัมมนาปฏิบัติการการเรียนรู้ เพื่อให้ความรู้ในการบัญญัติธรรมนูญของทางสถานี กฎระเบียบต่างๆ รวมไปถึงองค์ความรู้ในด้านการจัดผังรายการและการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงอีกด้วย นอกจากนี้โรงพยาบาลบ้านแพ้ว ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่นอกพื้นที่การกระจายเสียงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนปฐมสาคร

แต่ทางผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านแพ้วเล็งเห็นว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะ จึงส่งเจ้าหน้าที่มาร่วมจัดรายการและสนับสนุนเงินงบประมาณในการก่อสร้างสถานีตามแบบมาตรฐานแต่ต่อมาโรงพยาบาลบ้านแพ้วได้มีการก่อตั้ง สถานีวิทยุชุมชนเป็นของตนเอง นั่นคือ สถานีวิทยุชุมชนบ้านแพ้ว ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมหรือ แรงสนับสนุนจึงน้อยลงไป แต่ทั้งสองสถานีก็ยังเป็นพันธมิตรต่อกัน

(2) แรงสนับสนุนจากเครือข่ายวิทยุชุมชน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายยุทธศาสตร์สื่อ ภาคตะวันตกในการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตและการนำเสนอรายการวิทยุกระจายเสียง และจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครยังเป็นสมาชิกของเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันตก สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติอีกด้วย ซึ่งวิทยุชุมชนที่อยู่ในเครือข่ายได้มีกิจกรรมร่วมกันในลักษณะ การจัดการสัมมนาอบรมเรื่องราวที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการดำเนินงานวิทยุชุมชน เช่น อบรม เรื่องการพูด และการจัดผังรายการ เป็นต้น รวมถึงการแลกเปลี่ยนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในวิทยุชุมชน แต่ละแห่ง แต่ทั้งนี้ปัจจุบันทางสมาชิกของเครือข่ายงดเว้นการจัดกิจกรรมร่วมกันไปเนื่องจากไม่มี เงินทุนสนับสนุน

ในส่วนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านแพ้วและพื้นที่อำเภอกะทู้มแบน ซึ่งเป็น 2 อำเภอที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงเดียวกันกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีด้วยกันทั้งสิ้น 16 แห่ง ดังนี้

ตารางที่ 14 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านแพ้ว และพื้นที่อำเภอกะทู้มแบน

ลำดับที่	ชื่อวิทยุชุมชน	ความถี่	ที่อยู่
1	จวช.บ้านแพ้ว	93.25 MHz	198 หมู่ 1 ตำบลบ้านแพ้ว
2	จวช.ยกกระบัตร	93.75 MHz	3 หมู่ 6 ตำบลยกกระบัตร
3	จวช.คนรางสายบัว	98.25 MHz	52/6 หมู่ 1 ตำบลคลองตัน
4	จวช.หลักสี่	101.25 MHz	17 หมู่ 2 ตำบลยกกระบัตร
5	จวช.ปฐมสาคร	106.25 MHz	99 หมู่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา
6	จวช.บีกเอฟเอ็ม	88.25 MHz	1/2 หมู่ที่ 11 ตำบลคลองมะเดื่อ
7	จวช. Best Radio	87.75 MHz	33/60 – 61 หมู่ 10 ตำบลอ้อมน้อย
8	จวช.ศาลหลวงตาทอง	91.75 MHz	232/8-9 ตำบลตลาดกะทู้มแบน

9	จวช. power radio	92.75 MHz	85/801-2 หมู่ 10 ตำบลอ้อมน้อย
10	จวช.สวนหลวง	97.75 MHz	9/1 หมู่ 9 ตำบลสวนหลวง
11	จวช.ศรีสำราญ	100..25 MHz	207/12 หมู่12 ตำบลอ้อมน้อย
12	จวช.ลูกทุ่งเน็ตเวิร์ก	101.75 MHz	1/2 หมู่ที่ 11 ตำบลคลองมะเดื่อ
13	จวช.คลองมะเดื่อ	102.75 MHz	วัดราษฎร์บำรุง หมู่2 ตำบล คลองมะเดื่อ
14	จวช.แก้วแสนเรดิโอ	105..25 MHz	273/406 หมู่ 6 ตำบลอ้อมน้อย
15	จวช.ท่าเสา	105.75 MHz	1 หมู่1 ตำบลท่าเสา
16	จวช.คนอ้อมน้อย	106.75 MHz	5/55 หมู่ 5 ตำบลอ้อมน้อย

ทั้งนี้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนของจังหวัดสมุทรสาครจะมีการจัดประชุมหารือร่วมกัน บางเป็นครั้งคราว เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแนวทางการดำเนินงานระหว่างกัน ซึ่งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมรับฟังการประชุมเหล่านั้นด้วย แต่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากหลักการทำงานแตกต่างกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนแห่งอื่นๆ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการหารายได้จากการโฆษณาสินค้า ซึ่งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนแห่งอื่นส่วนใหญ่จะเปิดรับการโฆษณาสินค้า มีเพียงจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครที่ไม่มีการเปิดรับการโฆษณาสินค้าใดๆทั้งสิ้น ทำให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครไม่มีการสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายวิทยุชุมชนภายในจังหวัดสมุทรสาครมากเท่าใดนัก ซึ่งการสร้างร่วมมือกับวิทยุชุมชนแห่งอื่นๆที่เกิดขึ้นมาใหม่ภายหลังนั้นสามารถกระทำได้ แม้จะไม่ได้มีหลักในการบริหารจัดการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องการแสวงหาเงินทุนจากการโฆษณา แต่หากใช้วิธีการแสวงหาจุดร่วมและสงวนจุดต่าง พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในประเด็นอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ ให้ความช่วยเหลือกันในส่วนที่สามารถทำได้ก็จะเกิดผลดีและเกิดประโยชน์แก่สถานีมากกว่าการปิดโอกาสในการหารือกัน

(3) แรงสนับสนุนจากชุมชน

แรงสนับสนุนจากชุมชนเป็นแรงสนับสนุนหลักที่ทำให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานกว่า 6 ปี เพราะวิทยุชุมชน เป็นวิทยุของชุมชนโดยชุมชน เพื่อชุมชน กลุ่มผู้ฟังของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร ผูกพันกับนักจัดรายการ เนื่องจากสื่อวิทยุชุมชนได้เข้าไปแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชน เนื่องด้วยแบบแผนการใช้สื่อของคนในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงทั้ง 7 ตำบล ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทาง

การเกษตร จะเปิดวิทยุฟังตลอดทั้งวันในขณะที่ทำงานอยู่ในร่องสวน นักจัดรายการจึงเปรียบเสมือนเพื่อนที่ให้ทั้งสาระและความบันเทิงในช่วงระหว่างวันทำงาน ผู้ฟังจึงมีลักษณะการใช้สื่อแบบผูกติด คือ ฟังเป็นประจำสม่ำเสมอ ประกอบกับในทุกปีจะมีการจัดงานวันเกิดสถานที่ที่ทำให้ผู้ฟังและนักจัดรายการได้พบปะกันทำให้เกิดความผูกพันกันมากขึ้น เห็นได้จากเมื่อครั้งที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอยู่ในภาวะวิกฤต เช่น ในช่วงปี 2548 เครื่องส่งชำรุดใช้การไม่ได้ และทางสถานีไม่มีเงินซ่อมแซม ทางกลุ่มผู้ฟัง นำโดยคุณสำเร็จ พิงไพร ปัจจุบันเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เป็นแกนนำระดมทุนคนฟังในชุมชนตำบลเกษตรพัฒนา และตำบลข้างเคียงที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง จัดตั้งกองทุนคนรักสถานี เมื่อปี 2548 เพื่อช่วยเหลือให้สถานีผ่านพ้นวิกฤตไปได้

นอกจากนี้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในชุมชน เช่น สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งให้การสนับสนุนในหลายด้าน ทั้งสถานที่ตั้งของสถานีวิทยุ และการให้ความร่วมมือในการนำข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยที่เป็นประโยชน์มาเผยแพร่ให้ความรู้กับคนในชุมชนผ่านรายการ หมออนามัยห่วงใยสุขภาพ เป็นต้น และในบางกรณีที่อาสาสมัครไม่สามารถจัดรายการได้ แม่บ้านของสถานีอนามัยจะเป็นธุระในการเปิดเพลงให้ เป็นต้น

อีกหน่วยงานหนึ่งซึ่งให้การสนับสนุนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ก็คือเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งนายกเทศมนตรีคนปัจจุบันคือคุณบุญเชิด ขำสาคร เคยเป็นหนึ่งในบุคคลที่เข้ารับการอบรมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินการวิทยุชุมชนในช่วงแรกของการริเริ่มก่อตั้งสถานี ส่งผลให้มีความเข้าใจและให้การสนับสนุนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นอย่างดี โดยนายกเทศมนตรีจะแวะเวียนมาเยี่ยมเยียนอาสาสมัครของทางสถานีในบางโอกาส และในงานวันเกิดครบรอบ 6 ปี ของวิทยุชุมชนปฐมสาคร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2552 นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนาก็ได้เดินทางมาร่วมงานเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับอาสาสมัครและคณะกรรมการของทางสถานีด้วย

นอกจากนี้คุณบุญชอบ ทับไกร หนึ่งในคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครทำงานเป็นหัวหน้ากองสาธารณสุข อยู่ที่เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจึงได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนาในส่วนของงานเขียนงบประมาณในบางโครงการ

“ผมพยายามให้ความร่วมมือกับเขา ให้ความสำคัญกับเขา อย่างบางที่รายการที่สมาชิกสภาเทศบาลไปจัด เขาให้ไปออกอากาศด้วยบ้างก็จะพยายามไป เข้าไปดู ไปให้กำลังใจ กำลังใจถือเป็นสิ่งสำคัญแม้มันจะไม่ออกมาในรูปแบบของตัวเงิน ตอนนี้ผมก็จะให้คนที่เทศบาลไปให้ความรู้เรื่องการปลูกสร้างอาคารมีรูปแบบขั้นตอนยังเิงการเขียนคำร้อง หรืองานทะเบียนราษฎร เอาให้เขารู้ ส่วนตัวผมก็อยากจะหาเวลาไปจัดเหมือนกันแต่ตอนนี้ก็มีงานต้องรับผิดชอบเยอะแต่ในอนาคตก็พยายามจะหาเวลา” (บุญเชิญ ขำสาคร, นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2551)

ทั้งนี้ ในรายงานการประเมินผลองค์กรชุมชน ศึกษากรณี เครือข่ายวิทยุชุมชนปฐมสาคร (F.M106.25 MHz) ของกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปี พ.ศ.2549 ได้สรุปเครือข่ายที่เป็นแรงสนับสนุนภายในชุมชนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครตั้งแต่อดีตถึงปี พ.ศ.2549 ดังนี้

- (1) เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา
- (2) องค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว
- (3) องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง
- (4) องค์การบริหารส่วนตำบลสวนส้ม
- (5) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่
- (6) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองจินดา
- (7) กลุ่ม อสม. ตำบลคลองจินดา
- (8) กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอบ้านแพ้ว
- (9) กลุ่มแม่บ้านคลองตัน
- (10) กลุ่มเยาวชนคนคลองตัน
- (11) กลุ่มข้าราชการครู
- (12) กลุ่มคณะกรรมการวัด
- (13) ศูนย์ต่อต้านยาเสพติดเฉลิมพระเกียรติ
- (14) กลุ่มหมออนามัย
- (15) กลุ่มเยาวชนโมเดิร์นทีน
- (16) กลุ่มอนุรักษ์เพลงเก่า
- (17) กลุ่มลูกทุ่งไทย
- (18) โรงพยาบาลบ้านแพ้ว (*ถอนความร่วมมือไปแล้วเนื่องจากโรงพยาบาลบ้านแพ้วมีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการเอง นั่นคือ วิทยุชุมชนบ้านแพ้ว)

- (19) กลุ่มพระ
- (20) กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้ง 7 ตำบล

นอกจาก 20 กลุ่มที่ทางนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ทำการสรุปรวบรวมไว้แล้วนั้น ผู้วิจัยยังพบว่ายังมีกลุ่มอื่นๆเพิ่มเติมอีกดังนี้

- (1) องค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรพัฒนา
- (2) กลุ่มแม่บ้านคลองจินดา
- (3) กลุ่มพัฒนาสตรีตำบลหลักสอง
- (4) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหลักสองสามัคคี

ตารางที่ 15 การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน / กลุ่มต่างๆภายในชุมชน

ประเภทของกลุ่ม	การมีส่วนร่วมในอดีต	การมีส่วนร่วมในปัจจุบัน
หน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น		
1.เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> - คุณทองหลอม เกตุแก้ว นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา ปี 2545 เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา - คุณชาติ ทองสิมา เทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา ปี 2545 เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - คุณบุญเชิญ ขำสาคร นายกเทศมนตรีคนปัจจุบันปี 2551 ร่วมสัมภาษณ์กับทางสถานี / ร่วมกิจกรรมของทางสถานี ในวาระต่างๆ - ฝากข่าวประชาสัมพันธ์
2.องค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> - คุณวิง รัชมี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรพัฒนา ปี 2545 เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา - คุณสุอาภรณ์ ลิ้มไพบูลย์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรพัฒนาปี 2545 เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - ฝากข่าวประชาสัมพันธ์
3.องค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว	<ul style="list-style-type: none"> - คุณสำเนา ชาวใต้ นายกอบต.เจ็ดริ้ว ปี 2545 เป็นรองหัวหน้าสถานี และเป็นคณะกรรมการฝ่ายบริหาร - มีตัวแทนจัดรายการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ปี 2551 ไม่มีส่วนร่วม
4.องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง	<ul style="list-style-type: none"> - คุณอนันต์ เพิ่มพูน รองนายก อบต.หลักสองปี 2545 เป็นรองหัวหน้าสถานี และเป็นคณะกรรมการฝ่ายบริหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - ฝากข่าวประชาสัมพันธ์

	<ul style="list-style-type: none"> - คุณอนันต์ เพิ่มพูน ประธานสภาอบต.หลักสอง ปี 2545 บริจาคเงิน 500 บาท - คุณกิตติ กล่อมภิรมย์ เลขานุการอบต.หลักสอง ปี 2545 บริจาคเงิน 500 บาท - มีตัวแทนจัดรายการ - ฝากข่าวประชาสัมพันธ์ 	
5.องค์การบริหาร ส่วนตำบลสวนส้ม	<ul style="list-style-type: none"> - มีตัวแทนจัดรายการ - ฝากข่าวประชาสัมพันธ์ 	- ฝากข่าวประชาสัมพันธ์
6.องค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองนกไข่	<ul style="list-style-type: none"> - คุณสมศักดิ์ อุทัย อบต. หนองนกไข่ ปี 2545 บริจาคเงิน 5,000 บาท - มีตัวแทนจัดรายการ 	- ปี 2551 ไม่มีส่วนร่วม
7.องค์การบริหาร ส่วนตำบลคลองจินดา	<ul style="list-style-type: none"> - คุณมานพ ชื่นเจริญ ประธาน กรรมการบริหาร ตำบลคลอง จินดา ปี 2545 บริจาคเงิน 1,000 บาท - มีตัวแทนจัดรายการ 	- ปี 2551 ไม่มีส่วนร่วม
8.กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทั้ง 7 ตำบล	<ul style="list-style-type: none"> - คุณสมจิตร รัศมี กำนันตำบล เกษตรพัฒนาปี 2545 เป็นหัวหน้าสถานี และเป็นคณะกรรมการฝ่าย บริหาร / บริจาคเงิน 5,000 บาท - คุณจิโรจน์ ทองเต็ม กำนัน ตำบลหลักสองปี 2545 เป็นรองหัวหน้าสถานีและ เป็นคณะกรรมการฝ่ายบริหาร/ บริจาคเงิน 1,000 บาท - คุณวิเชียร อารยสมสกุล สารวัตรกำนันตำบลหลักสอง 	<ul style="list-style-type: none"> - คุณสมจิตร รัศมี เป็นหัวหน้าสถานีและ เป็นคณะกรรมการฝ่าย บริหาร - คุณอภิชัย เข้มทองผู้ช่วย ใหญ่บ้านตำบลคลองตัน เป็นอาสาสมัคร นักจัดรายการสานสัมพันธ์ ผู้ใหญ่กำนันพบประชาชน

	<p>ปี 2545 บริจาคเงิน 1,000 บาท</p> <ul style="list-style-type: none"> - คุณสมเจต รอดกรุง ประธานกรรมการบริหารตำบลหลักสอง <p>ปี 2545 บริจาคเงิน 500 บาท</p> <ul style="list-style-type: none"> - คุณสำเร็จ ช้อยจินดา กำนันตำบลตลาดจินดา ปี 2545 เป็นรองหัวหน้าสถานีและเป็นคณะกรรมการฝ่ายบริหาร - คุณสมพร แดงเงิน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลคลองตันปี 2545 เป็นรองหัวหน้าสถานีและเป็นคณะกรรมการฝ่ายบริหาร - คุณสุชิน ขำขาว กำนันตำบลคลองจินดา ปี 2545 บริจาคเงิน 1,000 บาท 	
กลุ่มหน่วยงาน สาธารณสุข		
1.กลุ่ม อสม. ตำบล คลองจินดา	- ผเอกขาวประชาสัมพันธ์	- ปี 2551 ไม่มีส่วนร่วม
2.กลุ่มเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขอำเภอ บ้านแพ้ว	- คุณอาภรณ์ กุลวานิช เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ บ้านแพ้ว ปี 2545 เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา	- มีตัวแทนจัดรายการ หมุนเวียนกัน
3.กลุ่มหมออนามัย	- คุณอัมพร เขียวพุ่ม หัวหน้า สถานีอนามัยเกษตรพัฒนา ปี 2545 เป็นคณะกรรมการที่ ปรึกษา	- มีตัวแทนจัดรายการ

กลุ่มวัด		
1.กลุ่มคณะกรรมการ วัด กลุ่มพระ	- วัดเจ็ดริ้ว บริจาค 1,000 บาท - พระมหาสมชาย มาเทศน์ ในรายการ - พระมหาสถาพรมาเทศน์ ในรายการ	- ฝากข่าวประชาสัมพันธ์ งานบุญ งานวัดประจำปี เช่น งานวัดยกกระบัตร์ / งานวัด กระโจมทอง ตำบลหลักสอง
กลุ่มเด็กและเยาวชน		
1.กลุ่มเยาวชน โมเดิร์นทีน	- มีตัวแทนจัดรายการ	เยาวชนจากโครงการเยาวชน นักข่าวเข้ามาจัดรายการแต่
2.กลุ่มเยาวชนคน คลองตัน	- มีตัวแทนจัดรายการ	จำนวนลดลง
กลุ่มสินค้าและอาชีพ		
1.กลุ่มแม่บ้าน คลองจินดา	- คุณอนงค์ น้อยนารถ รองประธานกลุ่มแม่บ้าน คลองจินดา ปี 2545 เป็น คณะกรรมการที่ปรึกษา	ปี 2551 ไม่มีส่วนร่วม
2.กลุ่มแม่บ้านคลองตัน	- มีตัวแทนจัดรายการ	ปี 2551 ไม่มีส่วนร่วม
3.กลุ่มพัฒนสตรีตำบล หลักสอง	- คุณสุดาทิพย์ มีแสงเงิน บริจาค 500 บาท	ปี 2551 ไม่มีส่วนร่วม
4.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หลักสองสามัคคี	- คุณวันดี มหาวิโร บริจาค 500 บาท	ปี 2551 ไม่มีส่วนร่วม
กลุ่มข้าราชการครู		
	- คุณสุนทรโคจร อาจารย์ โรงเรียนบ้านคลองตัน คณะกรรมการฝ่ายคัดกรอง ผู้ดำเนินรายการ ฝ่ายตรวจสอบ การดำเนินรายการและจัดผัง	- นายสยาม ชูกรและกลุ่มครู กศน. จัดรายการเปิดโลก กว้างกับกศน.

	<p>รายการและฝ่ายทะเบียนและ การเงินการบัญชี</p> <p>- คุณภุชงค์ แจ่มแจ้ง อาจารย์ โรงเรียนวัดหลักสอง คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ การดำเนินรายการและจัดผัง รายการ</p>	
	<p>- คุณเหรียญทอง เรืองรอง อาจารย์โรงเรียนวัดหลักสอง คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ การดำเนินรายการและจัดผัง รายการ</p> <p>- คุณสยาม ชูกรและกลุ่มครู กศน. จัดรายการเปิดโลกกว้าง กับกศน.</p>	
กลุ่มกิจกรรมพิเศษ ในชุมชน		
1. ศูนย์ต่อต้านยาเสพติด ติดเฉลิมพระเกียรติ	- ฝากข่าวประชาสัมพันธ์	- ฝากข่าวประชาสัมพันธ์
2. กลุ่มอนุรักษ์เพลงเก่า	- มีตัวแทนจัดรายการ	- มีตัวแทนจัดรายการ
3. กลุ่มลูกทุ่งไทย	- มีตัวแทนจัดรายการ	- มีตัวแทนจัดรายการ

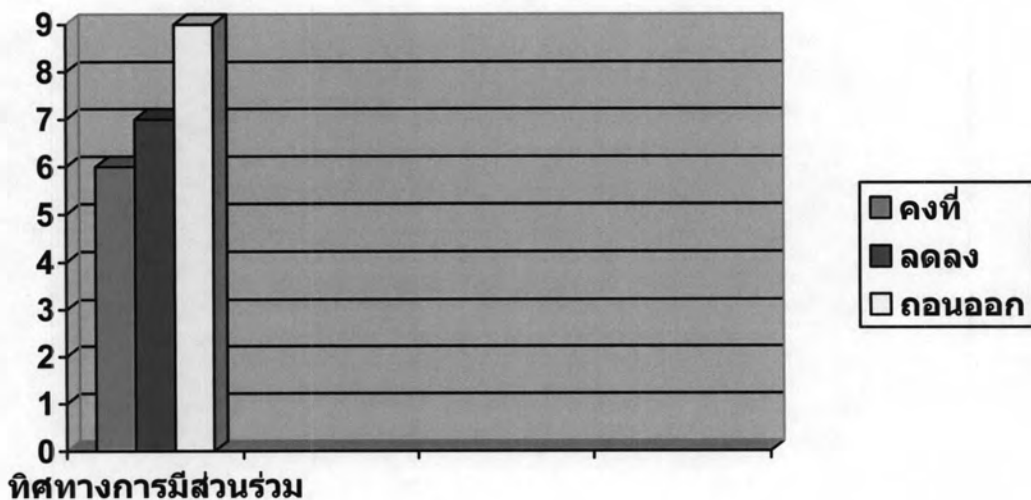
ตารางที่ 16 ทิศทางการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆภายในชุมชน

ลำดับที่	ประเภทกลุ่ม	ทิศทางการมีส่วนร่วม
	หน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น	
1	เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา	ความร่วมมือคงที่
2	องค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรพัฒนา	ความร่วมมือลดลง
3	องค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว	ถอนความร่วมมือ
4	องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง	ความร่วมมือลดลง
5	องค์การบริหารส่วนตำบลสวนส้ม	ความร่วมมือลดลง
6	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่	ถอนความร่วมมือ
7	องค์การบริหารส่วนตำบลคลองจินดา	ถอนความร่วมมือ
8	กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้ง 7 ตำบล	ความร่วมมือลดลง
	กลุ่มหน่วยงานสาธารณสุข	
1	กลุ่ม อสม. ตำบลคลองจินดา	ถอนความร่วมมือ
2	กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอบ้านแพ้ว	ความร่วมมือลดลง
3	กลุ่มหมออนามัย	ความร่วมมือคงที่
	กลุ่มวัด	
1	กลุ่มคณะกรรมการวัด กลุ่มพระ	ความร่วมมือคงที่
	กลุ่มเด็กและเยาวชน	
1	กลุ่มเยาวชนโมเดิร์นทีน	ความร่วมมือลดลง
2	กลุ่มเยาวชนคนคลองตัน	ถอนความร่วมมือ

กลุ่มสินค้าและอาชีพ		
1	กลุ่มแม่บ้านคลองจินดา	ถอนความร่วมมือ
2	กลุ่มแม่บ้านคลองตัน	ถอนความร่วมมือ
3	กลุ่มพัฒนาสตรีตำบลหลักสอง	ถอนความร่วมมือ
4	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหลักสองสามัคคี	ถอนความร่วมมือ
1	กลุ่มข้าราชการครู	ความร่วมมือลดลง
กลุ่มกิจกรรมพิเศษในชุมชน		
1	ศูนย์ต่อต้านยาเสพติดเฉลิมพระเกียรติ	ความร่วมมือคงที่
2	กลุ่มอนุรักษ์เพลงเก่า	ความร่วมมือคงที่
3	กลุ่มลูกทุ่งไทย	ความร่วมมือคงที่
สรุปทิศทางการมีส่วนร่วม		
หน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น 8 กลุ่ม		การมีส่วนร่วม คงที่ 1 กลุ่ม การมีส่วนร่วม ลดลง 4 กลุ่ม ถอนการมีส่วนร่วม 3 กลุ่ม
หน่วยงานสาธารณสุข 3 กลุ่ม		การมีส่วนร่วม คงที่ 1 กลุ่ม การมีส่วนร่วม ลดลง 1 กลุ่ม ถอนการมีส่วนร่วม 1 กลุ่ม
กลุ่มวัด 1 กลุ่ม		การมีส่วนร่วม คงที่ 1 กลุ่ม
กลุ่มเด็กและเยาวชน 2 กลุ่ม		การมีส่วนร่วม ลดลง 1 กลุ่ม ถอนการมีส่วนร่วม 1 กลุ่ม
กลุ่มสินค้าและอาชีพ 4 กลุ่ม		ถอนการมีส่วนร่วม 4 กลุ่ม
กลุ่มข้าราชการครู 1 กลุ่ม		การมีส่วนร่วม ลดลง 1 กลุ่ม

	<p>กลุ่มกิจกรรมพิเศษในชุมชน 3 กลุ่ม</p> <p>จากทั้งหมด 22 กลุ่ม มีทิศทางความร่วมมือดังนี้</p> <p>ความร่วมมือ คงที่ 6 กลุ่ม</p> <p>ความร่วมมือ ลดลง 7 กลุ่ม</p> <p>ถอนความร่วมมือ 9 กลุ่ม</p>	<p>การมีส่วนร่วม คงที่ 3 กลุ่ม</p>
--	--	---

แผนภูมิที่ 3 : ทิศทางการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆภายในชุมชน

4.2 การบริหารจัดการปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร

ในส่วนของการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนผู้วิจัยจะขอนำเสนอใน 4 ประเด็นคือ

4.2.1 การบริหารจัดการบุคคล

4.2.2 การบริหารจัดการงบประมาณ / วัสดุอุปกรณ์

4.2.3 การบริหารจัดการงาน

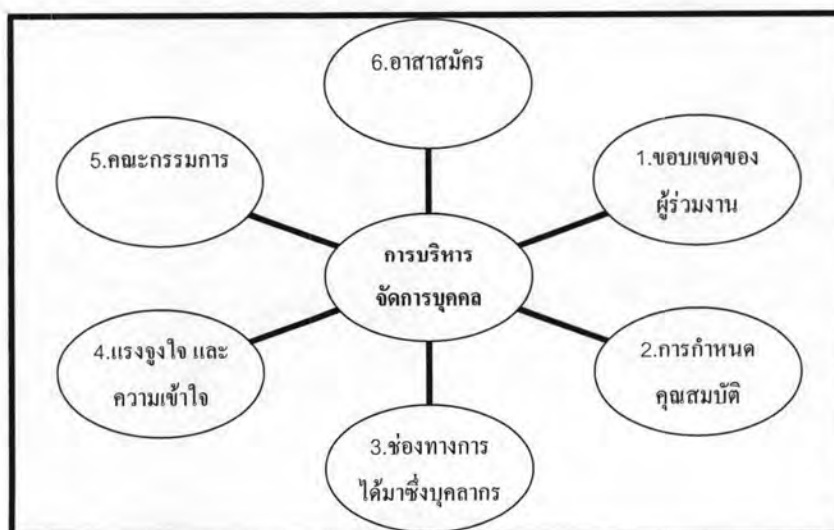
4.2.4 การบริหารจัดการผู้ฟัง

4.2.1 การบริหารจัดการบุคคล

การบริหารบุคคล เป็นปัจจัยสำคัญที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของการบริหารจัดการวิद्यุชุมชน เนื่องจากคนเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อการขับเคลื่อนการทำงานของวิद्यุชุมชนให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม วิद्यุชุมชนมีลักษณะเป็นวิद्यุอาสาสมัคร ซึ่งมีความแตกต่างจากวิद्यุวิद्यุสาธารณะและวิद्यุธุรกิจ ความเป็นอาสาสมัคร คนที่เข้ามาทำงานจะต้องเข้ามาทำด้วยความสมัครใจ มีจิตสาธารณะ เพราะการทำงานจะไม่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งประเด็นนี้เป็นความแตกต่างหลักของวิद्यุชุมชนกับวิद्यุแบบอื่น เนื่องจากวิद्यุสาธารณะและวิद्यุธุรกิจ ผลตอบแทนที่ได้จากการทำงานในรูปของตัวเงินจะเป็นตัวสร้างแรงกระตุ้นให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นและเต็มใจทำงาน เป็นสิ่งเร้าเสริม นอกเหนือไปจากการสร้างให้เกิดความชื่นชอบและมีใจรักในการทำงาน ดังนั้นการบริหารจัดการบุคคลให้ทำงานกับทางสถานีโดยที่ไม่มีค่าตอบแทนจึงเป็นที่น่าสนใจและน่าค้นหาคำตอบว่ามีวิธีการเช่นไร ซึ่งผู้วิจัยจะใช้แผนภาพที่แสดงแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการบุคคลตามที่ได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 2 เป็นกรอบในการวิเคราะห์

แผนภาพที่ 9 แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการบุคคล

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ (2549)

ประเด็นในการพิจารณาการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล มีดังนี้

(1) ขอบเขตของผู้ที่จะเข้ามาร่วมงาน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีกลยุทธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ดึงให้คนทุกกลุ่มในชุมชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครจัดรายการ หรือดูแลรับผิดชอบงานในด้านอื่นๆตามความสนใจ เนื่องจากงานวิทยุชุมชนเป็นงานที่ต้องทำด้วยจิตสาธารณะ และไม่มีค่าตอบแทน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีกลุ่มคนที่เข้ามาร่วมงาน เป็นคนในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่การกระจายเสียงทั้ง 7 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลคลองตัน ตำบลเจ็ดริ้ว ตำบลคลองจินดา ตำบลตลาดจินดา ตำบลหลักสอง และตำบลหนองนกไข่ รวมถึงบางส่วนในพื้นที่ตำบลสวนส้มด้วยแต่ในปัจจุบันการรับสัญญาณการกระจายเสียงที่ตำบลหนองนกไข่มีปัญหา รับสัญญาณได้น้อยลง การรับฟังได้ไม่ชัดเจน อาสาสมัครที่มาจากตำบลหนองนกไข่จึงทยอยไปตามลำดับ

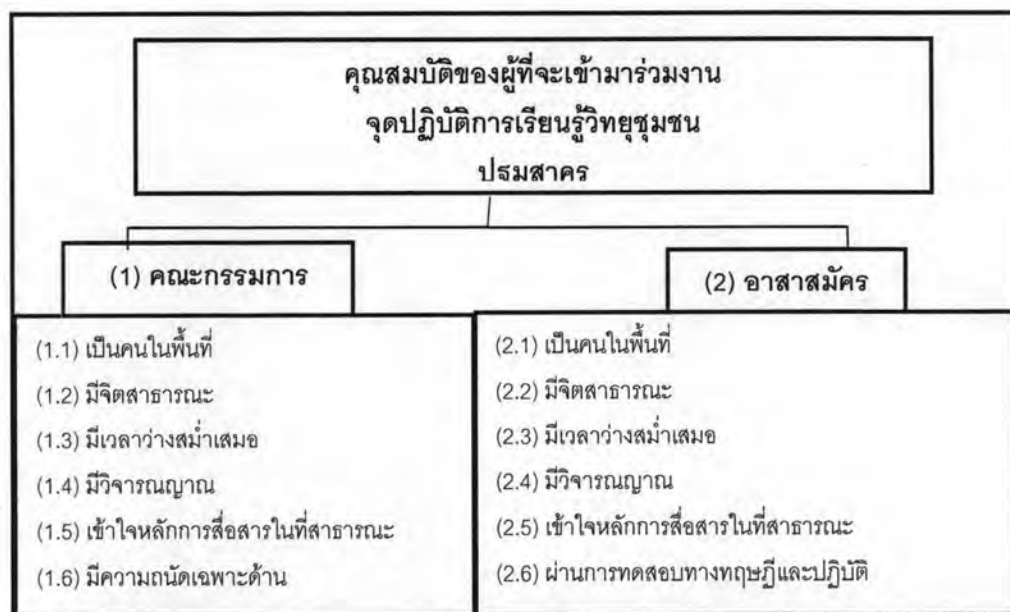
(2) การกำหนดคุณสมบัติของผู้ร่วมงาน

Atton (2003) นำเสนอคุณสมบัติของอาสาสมัครที่จะมาทำงานในชื่อของชุมชนว่า ควรมีดังนี้ คือ

- มีจิตสาธารณะเป็นอันดับแรก
- มีเวลาว่างพอสมควร (เนื่องจากงานวิทยุเป็นงานประจำ ต้องทำทุกวัน)
- มีวิจรรย์ญาณที่ดี
- เข้าใจหลักเรื่องการสื่อสารในที่สาธารณะ

แม้ว่าคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะระบุว่าไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาร่วมงานทั้งในตำแหน่งคณะกรรมการและอาสาสมัคร แต่ในทางปฏิบัติเมื่อพิจารณาจากระเบียบข้อบังคับของทางสถานี ไบสมัครขอเข้ามาเป็นอาสาสมัครแบบทดสอบภาคทฤษฎี ประกอบกับการวิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์คณะกรรมการในประเด็นการพูดคุยเบื้องต้นกับผู้สนใจเข้ามาทำงานกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร พบว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาร่วมงานวิทยุชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการแรกในการคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาทำงาน โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกการกำหนดคุณสมบัติของผู้ร่วมงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครออกเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) กลุ่มผู้บริหารหรือคณะกรรมการ และ(2) อาสาสมัครนักจัดรายการ

แผนภาพที่ 15 คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาร่วมงานจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน
ปฐมสาคร

(1) คุณสมบัติของคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ผู้บริหารหรือคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครรุ่นแรก ทั้ง 47 คน ได้มาจากการคัดเลือกตามความเห็นชอบของคนในชุมชนที่เข้าร่วมประชุมจำนวน 58 คน เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2545 ณ สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา

“คณะกรรมการเขาเลือกในแต่ละพื้นที่มาก่อน เขาเฉพาะแถมๆมา แขนบางส่วนก็อยู่ บางส่วนก็หายไปบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำ เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มัคทายกวัด แล้วก็ผสมกันมา คือทุกกลุ่ม” (บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

ตามระเบียบการ กฏ , กติกา , ธรรมนูญของสถานี ที่มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาร่วมงานกับทางสถานี ระบุว่า
“ ผู้ดำเนินรายการต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม,องค์กรภายในชุมชนที่อยู่ในรัศมีกระจายเสียงหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน” “ผู้ดำเนินรายการวิทยุมีศีลธรรม รับผิดชอบผลการดำเนินงานโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทนต้องทำงานแบบใจอาสาสมัคร” (ไฟล์เอกสารประวัติสถานีวิทยุชุมชนปฐมสาคร, 2546)

เมื่อตีความจากคำสัมภาษณ์คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครทั้ง 7 คน ประกอบกับคุณสมบัติบางประการที่ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรพบว่า คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาร่วมงานกับทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งในส่วนของคณะกรรมการและอาสาสมัคร มีความสอดคล้องกับหลักทางวิชาการที่ Atton (2003) ได้ระบุไว้ และมีคุณสมบัติบางประการที่เพิ่มเติมขึ้นมา ซึ่งรายละเอียดของคุณสมบัติของคณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีดังนี้

(1.1) เป็นสมาชิกของกลุ่ม,องค์กรภายในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

คุณสมบัติข้อนี้ถูกระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในกฎ กติกา , ธรรมนูญของสถานี ข้อ 6 ผู้ดำเนินรายการต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม,องค์กรภายในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน” เนื่องจากว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นวิทยุชุมชนประเภทรวมตัวกันตามสภาพทางภูมิศาสตร์ ภายภาพ ไม่ใช่วิทยุชุมชนเชิงประเด็น ดังนั้นจึงต้องการบุคลากรที่จะเข้ามาร่วมงานเป็นผู้ที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงเดียวกัน ซึ่งการที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นคนในพื้นที่เดียวกัน หรือใกล้เคียงกันจะเข้าใจสภาพบริบทชุมชน และนำเสนอเรื่องราวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้มากกว่าคนนอกพื้นที่ เพราะวิทยุชุมชนเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่ม การกำหนดขอบเขตหรือบทบาทของคณะกรรมการให้อยู่ในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงจะทำให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เนื่องจากมีการบริหารจัดการกันเองโดยคนในพื้นที่ ซึ่งทั้ง 7 ตำบล ที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง ประกอบด้วย ตำบล เกษตรพัฒนา ตำบลเจ็ดริ้ว ตำบลคลองตัน ตำบลหนองนกไข่ ตำบลหลักสอง ตำบลคลองจินดา และตำบลตลาดจินดา แต่ในทางปฏิบัติเมื่อพิจารณารายชื่อของคณะกรรมการทั้ง 8 ฝ่าย พบว่า 7 ฝ่าย มีคณะกรรมการเป็นคนในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงทั้ง 7 ตำบล แต่อีก 1 ฝ่าย คือ ฝ่ายคณะกรรมการที่ปรึกษา มีคนจากนอกพื้นที่เข้ามาร่วมทำงานด้วย นั่นคือ คุณอาภรณ์ กุลวานิช สาธารณสุขอำเภอบ้านแพ้ว และคุณวิจิต อรอดเวทกุล ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลบ้านแพ้ว

(1.2) การมีจิตสาธารณะ

คุณสมบัติข้อนี้ถูกกำหนดเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในกฎ กติกา และธรรมนูญของสถานี ข้อ 5 ที่ระบุว่า “ผู้ดำเนินรายการวิทยุมีศีลธรรม รับผิดชอบผลการดำเนินงาน โดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน ต้องทำงานแบบใจอาสาสมัคร” ซึ่งคุณสมบัติเบื้องต้น ประการแรกและเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของผู้ที่จะเข้ามาทำงานเป็นคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร คือ ต้องการงานเสียสละเพื่อส่วนรวม มุ่งมั่นอยากพัฒนาชุมชน เพราะการเข้ามาทำงาน

วิทยุชุมชนเป็นการทำงานที่ไม่มีค่าตอบแทนจุดมุ่งหวังในการเข้ามาทำควรมุ่งมั่นเพื่อจะสร้าง
 ทูทางสังคมมิใช่สร้างผลกำไรแบบวิทยุธุรกิจ

(1.3) มีเวลาว่างในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งอย่างสม่ำเสมอ

เนื่องจากงานวิทยุชุมชนเป็นงานประจำที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง

หากคณะกรรมการไม่มีเวลาเข้ามาร่วมประชุมหรือรับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ตนดูแลอยู่อย่าง
 ต่อเนื่องสม่ำเสมอการดำเนินงานก็ไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(1.4) มีวิจรรณญาณ

ผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครควรมี

วิจรรณญาณในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆตามสถานการณ์ให้เหมาะสม

(1.5) เข้าใจหลักการสื่อสารในที่สาธารณะ

เนื่องจากการสื่อสารผ่านวิทยุชุมชน เป็นการสื่อสารไปยังคนหมู่มากในชุมชนการถ่ายทอด
 ข้อมูลข่าวสารหรือการเลือกใช้ภาษาและคำพูดที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญมาก คณะกรรมการ
 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจึงต้องมีความเข้าใจในการ สื่อสารสาธารณะเพื่อที่จะได้
 ถ่ายทอดแนวคิดนี้ไปยังอาสาสมัครคนอื่นๆได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าคณะกรรมการ
 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครตระหนักในประเด็นเรื่องการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะจึงมี
 การจัดการอบรมในเรื่องการจัดรายการการพูดในที่สาธารณะเพื่อปลูกฝังแนวคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับ
 การสื่อสารในพื้นที่สาธารณะให้แก่คณะกรรมการและอาสาสมัคร

(1.6) มีความถนัดเฉพาะด้าน

การทำงานในส่วนของคณะกรรมการบริหารยังต้องมีความถนัดเฉพาะด้าน เช่น
 คณะกรรมการฝ่ายบริหารและที่ปรึกษา ต้องเป็นคนที่มีความสามารถในการผลักดันและสนับสนุน
 การดำเนินงานของวิทยุชุมชนให้ราบรื่นไปได้ในส่วนที่เกี่ยวกับแนวนโยบายงานด้านเทคนิคต้อง
 เป็นคนที่มีความรู้เรื่องการดูแล ซ่อม ประกอบสร้างเครื่องหรืออุปกรณ์ต่างๆ คนที่เข้ามาดูแลใน
 เรื่องการประสานงานระดับจังหวัด ต้องเป็นคนที่กว้างขวาง เป็นที่รู้จักทั้งในระดับท้องถิ่นชุมชนของ
 ตนเองและระดับจังหวัด คนที่เป็นเลขานุการ ต้องมีความถนัดในการจัดบันทึกรายงานการประชุม
 เก็บรายละเอียดสิ่งต่างๆได้ดี คนที่ฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ ต้องเป็นคนที่มีความสามารถในการจัด
 รายการดี ฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ เป็นผู้ที่มีความละเอียดรอบคอบมี

เวลาในการติดตามรับฟัง รายการอย่างต่อเนืองจึงจะสามารถตรวจสอบการดำเนินรายการ ในช่วงต่างๆได้อย่างทั่วถึง เป็นต้น

ในปัจจุบันการทำหน้าที่ของคณะกรรมการและอาสาสมัครไม่ได้แบ่งแยกชัดเจน การทำงานเป็นไปในลักษณะช่วยเหลือพึ่งพาทิ้งกันและกัน คณะกรรมการในรุ่นหลังซึ่งไม่มีการ กำหนดระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งจึงมาจากอาสาสมัครนั้กจัดรายการที่ทำงานอยู่เดิม และขยับสถานะมาช่วยดูแลงานในด้านอื่นๆเพิ่มเติม เช่น กรณีของคุณกฤษฏา แก้วอรุณ ที่แต่เดิม รับผิดชอบหน้าที่ในการจัดรายการอย่างเดียวมาเป็นเวลา 3 ปี ต่อมาในปี 2551 ได้ขยับเข้ามาช่วย ดูแลในเรื่องระบบบัญชีของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

(2) คุณสมบัติของอาสาสมัครกลุ่มนั้กจัดรายการ

ตามแผนผังแสดงรายชื่อคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร จะมีฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการประกอบด้วย คุณขุนทอง ตีร์น , คุณบุญเขต เหน็นสมบุญ , คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ , คุณสุนทร โคจร และคุณสมชาย ช่วยชูกร เป็นคณะกรรมการที่ดูแล รับผิดชอบในส่วนของการคัดกรองผู้ดำเนินรายการโดยตรง ซึ่งในปัจจุบันคณะกรรมการ ฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการที่ยังทำงานอยู่ คือคุณบุญเขต เหน็นสมบุญ และคุณบุญยิ้ม น้อยนารถ ซึ่งยังคงช่วยดูแลคัดกรองอาสาสมัครหน้าใหม่ แต่ในทางปฏิบัติ โดยมากอาสาสมัครที่ เข้ามาทำงานใหม่จะผ่านการคัดกรองทั้งจากอาสาสมัครรุ่นพี่และจากคณะกรรมการคนอื่นๆที่อาจ ไม่ได้ทำงานอยู่ในฝ่ายคัดกรองโดยตรง

(2.1) เป็นสมาชิกของกลุ่ม,องค์กรภายในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงหรือ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

คุณสมบัติข้อนี้ถูกระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น แต่ในทางปฏิบัติมีคนนอกชุมชนรัศมีการกระจายเสียงเข้ามาเป็นนั้กจัดรายการด้วย เช่น คุณธงชัย คล้ายแก้วมาจากตำบลโคกพระเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

(2.2) ความมีจิตสาธารณะ

คุณสมบัติข้อนี้ถูกกำหนดเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อาสาสมัครต้องมีใจรักการเสียสละ เพื่อส่วนรวม เพราะการก้าวเข้ามาเป็นอาสาสมัครทำงานในสถานีวิทยุชุมชนไม่มีค่าตอบแทนต้อง ทำงานด้วยความเสียสละ

(2.3) เป็นบุคคลที่มีเวลารว่างในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งอย่างสม่ำเสมอ

เนื่องจากงานวิทยุชุมชนเป็นงานประจำที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง หากนักจัดรายการไม่สามารถมาจัดได้อย่างสม่ำเสมอจะส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการกลุ่มผู้ฟัง เนื่องจากไม่สามารถสร้างให้เกิดการติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง หรือที่เรียกว่า "สร้างแฟนประจำรายการ" ได้ เมื่อผู้ฟังไม่รู้สึกผูกพันกับนักจัดรายการ ก็จะทำให้ความเบื่อหน่ายกระทั่งเลิกฟังรายการไปในที่สุด ตัวอย่าง คำชักชวนคนในชุมชนที่สะท้อนคุณสมบัติเงื่อนไขเรื่องเวลา "บ้านกว้างใหม่ มาจัดรายการด้วยกัน ลองดูหน่อยสิ"

(2.4) มีวิจารณญาณ

เป็นคุณสมบัติอีกหนึ่งข้อที่มีความจำเป็น และคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ให้ความใส่ใจในการตรวจสอบคุณสมบัติข้อนี้ ซึ่งการตรวจสอบควมมี วิจารณญาณนั้นสะท้อนอยู่ในแบบทดสอบภาคทฤษฎีใน ส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อสอบถูก ผิด ในประเด็น สิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำในการดำเนินรายการ เช่น "อย่าพูดที่เล่นที่จริงกับเรื่องสำคัญ หรือนำเรื่องสำคัญไปพูดตลก" "คำพูดที่ใช้ต้องสุภาพ ไม่หยาบคาย ลามก ไม่ใช่คำฉวน คำสองแง่สอง มุม" เป็นต้น

อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะต้องมีวิจารณญาณในการทำงาน อย่างมาก เพราะทางคณะกรรมการจะให้อิสระในการดำเนินรายการอย่างเต็มที่ด้วยตนเอง ทั้งการกำหนดแนวคิดของรายการ การตั้งชื่อรายการ การเลือกเนื้อหาเลือกเปิดเพลง ดังนั้นอาสาสมัครนักจัดรายการต้องมีวิจารณญาณที่ดีในการเลือกสรรสิ่งต่างๆที่จะนำเสนอ อย่างเหมาะสม รวมถึงการเลือกใช้ภาษาและถ้อยคำที่สุภาพ ถูกต้อง และไม่เป็นไปในลักษณะสอง แง่สามง่าม

(2.5) เข้าใจหลักการสื่อสารในที่สาธารณะ

การเข้าใจในหลักการสื่อสารสาธารณะเป็นอีกประเด็นที่สะท้อนอยู่ในแบบทดสอบทาง ทฤษฎีใน ส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อสอบถูก ผิด เช่น "ควรใช้ภาษาให้เหมาะสม เข้าใจง่าย ไม่ดูถูก ก้าวร้าวผู้ฟัง" "มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ กล่าวคิด กล่าวพูด กล่าวรับผิดชอบ"

นอกจากการทดสอบทางทฤษฎีเรื่องความเข้าใจในการสื่อสารในที่สาธารณะแล้วกลุ่ม นักจัดรายการหน้าใหม่จะได้รับการอบรมและถ่ายทอดในเรื่องความสำคัญของการพูดในที่ สาธารณะจากรุ่นพี่และวิทยากรภายนอก เพราะการพูดในพื้นที่สาธารณะผ่านวิทยุชุมชน

หากนำเสนอข้อมูลที่ผิดพลาดหรือพูดจาไม่เหมาะสม ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในวงกว้าง เนื่องจากผู้รับสารของวิทยุชุมชนไม่ได้เป็นเพียงแค่มุบุคคลเพียงคนเดียว แต่เป็นคณนับริ้อยนับพันคนที่อยู่ในพื้นที่การกระจายเสียง

(2.6) ต้องผ่านการทดสอบทางทฤษฎีและปฏิบัติ

สำหรับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร มิได้เน้นในเรื่องของอาสาสมัครในเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวยังมีการควบคุมคุณภาพของอาสาสมัครที่จะเข้ามาเป็นนักจัดรายการด้วย พิจารณาได้จากผังโครงสร้างของสถานีที่จะมีฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ ซึ่งเป็นฝ่ายที่มักไม่ปรากฏในผังโครงสร้างของสถานีวิทยุชุมชนแห่งอื่นๆ โดยฝ่ายดังกล่าวจะทำหน้าที่ในการประเมินผลนักจัดรายการรุ่นใหม่ ด้วยการให้ทำแบบทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

ในส่วนของแบบทดสอบภาคทฤษฎีเป็นความตั้งใจของคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่ต้องการให้อาสาสมัครหน้าใหม่ได้รับรู้ความหมายและอัตลักษณ์เฉพาะของสถานีร่วมกัน เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อการทำงานที่ราบรื่นต่อไป

ส่วนแบบทดสอบในภาคปฏิบัติเป็นการเรียนรู้งานกับนักจัดรายการรุ่นที่เป็นเวลา 30 ชั่วโมง เพื่อให้เกิดความชำนาญก่อนจัดรายการจริง ข้อมูลในส่วนนี้เป็นสิ่งสะท้อนว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครให้ความสำคัญกับการคัดกรองอาสาสมัคร นักจัดรายการเป็นอย่างมาก มีการสร้างกลไกการทดสอบอย่างเป็นระบบ แต่ในส่วนของอาสาสมัครที่เข้ามาช่วยงานในด้านอื่นๆไม่จำเป็นต้องผ่านด่านการทดสอบในส่วนนี้

“ก่อนที่จะเข้ามาจัดรายการ หนึ่งคุณต้องฟังรายการของเราก่อน จะต้องมาผ่านเกณฑ์ 30 ชั่วโมงอย่างน้อย เพราะว่าคนเดียวต้องเป็นทุกอย่างทั้งคอม ระบบเครื่องเสียง เปิดข่าว ต้องเปิดเป็นทั้งหมด ภายใน 30 ชั่วโมงคุณต้องเป็นให้ได้ ถ้าใน 30 ชั่วโมง คุณเป็นแล้วก็มาสอบ มีสอบทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎีแต่เราก็ไม่ได้เข้มงวดอะไรมากมายนะ หยวนๆไปบ้าง ผมเป็นคนออกข้อสอบเอง เช่น วิทยุชุมชนปฐมสาคร คำว่าปฐมสาครมาจากอะไร คุณต้องรู้ประวัติของเราก่อน วิทยุชุมชนปฐมสาครโฆษณาได้ไหม คุณต้องรู้หัวใจของวิทยุชุมชนคุณต้องรู้” (บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

(3) ช่องทางในการได้มาซึ่งบุคลากร

ผู้วิจัยสรุปช่องทางในการได้มาซึ่งบุคลากรของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ได้มาจากหลากหลายช่องทางด้วยกัน คือ

- ประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิทยุ

- คณะกรรมการชักชวนกลุ่มผู้ฟังซึ่งหน้าเมื่อเจอกันตามแหล่งศูนย์กลางชุมชน เช่น วัด ตลาดนัด โรงเรียน เป็นต้น
- อาสาสมัครชักชวนกันปากต่อปาก
- ผู้ฟังเข้ามาร่วมประชุมรายเดือนกับคณะกรรมการและอาสาสมัครและขอเข้ามาเป็นอาสาสมัคร เนื่องจากสถานีตั้งอยู่ในที่ที่เข้าถึงง่าย เมื่อมีการประชุมก็จะเปิดกว้างให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่ปิดกั้น อาสาสมัครบางคนจึงเริ่มต้นจากการเดินเข้ามาร่วมรับฟังการประชุมและขอเข้ามามีส่วนร่วม

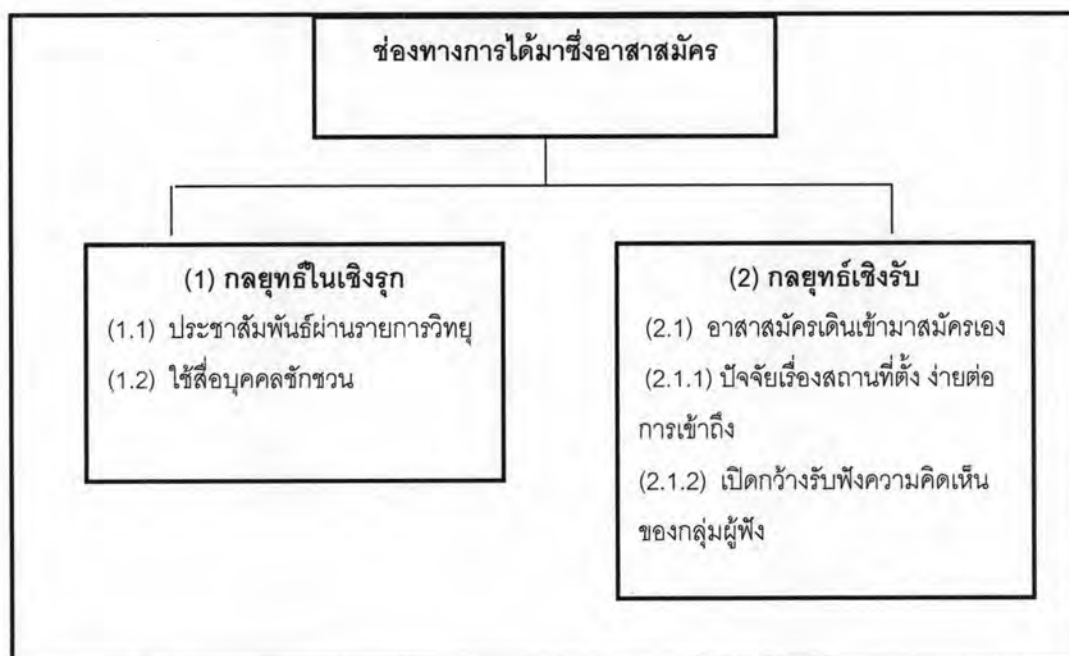
ช่องทางในการได้มาซึ่งบุคลากรทั้ง 4 ลักษณะ วิธีการที่คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครใช้แล้วประสบผลสำเร็จมากที่สุด คือ การที่คณะกรรมการชักชวนกลุ่มผู้ฟังแบบซึ่งหน้า จากการสัมภาษณ์อาสาสมัครหลายคนพบว่า จุดเริ่มต้นของการเข้ามาเป็นอาสาสมัครมาจากการชักชวนของนายบุญชอบ ทับไกร คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร สะท้อนว่าการสร้างแรงจูงใจในการเข้ามาทำงานโดยใช้สื่อบุคคล สื่อสารกันแบบซึ่งหน้า (face to face communication) จะมีอิทธิพลต่อการชักจูงใจคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมได้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะการสื่อสารแบบซึ่งหน้าผู้รับสารจะได้เห็นทั้ง วัจนภาษาและอวัจนภาษาของผู้ส่งสาร ทำให้เกิดการคล้อยตามได้มากกว่าการสื่อสารผ่านตัวกลาง หรือผ่านสื่อในลักษณะอื่นๆ

“ตอนแรกเป็นคนฟังก่อนแล้วหมอบอกก็ชวนมาทำ” (เหมวดี ปัจฉาการ, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

“ก็เข้ามาเพราะว่าหมอบอกชวนมาให้ลองมาทำดูว่าชอบไหม ทำได้ไหม” (ทรงภพ สุขโพธิ์เพชร, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 4 กุมภาพันธ์ 2552)

จากช่องทางการเข้ามาร่วมงานกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครต่างๆ เหล่านี้ สามารถสรุปเป็นกลยุทธ์ในการได้มาซึ่งอาสาสมัครใน 2 ลักษณะ นั่นคือ 1. การใช้กลยุทธ์เชิงรุก 2. กลยุทธ์เชิงรับ ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะขยายความการใช้กลยุทธ์เชิงรุกและเชิงรับของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

แผนภาพที่ 16 ช่องทางการได้มาซึ่งอาสาสมัคร

(1) กลยุทธ์ในเชิงรุก

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการชักจูงให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและต้องการที่จะเข้ามาร่วมงานวิทยุชุมชน โดยเฉพาะหากช่วงใดจำนวนอาสาสมัครลดลงอย่างมาก คณะกรรมการจะเลือกใช้กลยุทธ์เชิงรุกมากกว่าเชิงรับเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสนใจอยากเข้ามาร่วมงานกับทางสถานีให้มากขึ้น ซึ่งกลยุทธ์เชิงรุกที่คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครใช้มีลักษณะ ดังนี้

(1.1) ประชาสัมพันธ์ชักชวนผ่านรายการต่างๆ ของทางสถานีอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น “สนใจมาเป็นนักจัดรายการกับเราแวะเข้ามาคุยกันได้นะจ๊ะ”

(1.2) ใช้สื่อบุคคล โดยอาสาสมัครและคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะใช้วิธีการชักชวนคนในชุมชนซึ่งหน้าเมื่อเจอกันตามแหล่งศูนย์กลางชุมชนต่างๆ เช่น วัด ตลาดนัด โรงเรียน หรือในงานวันเกิดของสถานีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ตัวอย่างเช่น “บ้านกว้างไหม มาจัดรายการด้วยกัน ลองดูหน่อยสิ” “พูดไม่เก่งไม่เป็นไร มาลองดูก่อนก็ได้”

ทั้งนี้คณะกรรมการที่มีบทบาทอย่างมากในการจูงใจให้คนในชุมชนเกิดความเข้าใจและสนใจในงานวิทยุชุมชนปฐมสาครมากขึ้นก็คือ คุณบุญชอบ ทับไกร อดีตเจ้าหน้าที่อนามัยประจำสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งย้ายไปดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้ากองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ประจำเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา เมื่อปี 2550 คุณบุญชอบเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดและคุ้นเคยกับคนในชุมชน เนื่องด้วยเคยเป็นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมาก่อนจึงมีโอกาสได้

พบปะผู้คนในชุมชนบ่อย และจากการสังเกต ผู้วิจัยพบว่า คุณบุญชอบเป็นคนที่มีทักษะในการพูดโน้มน้าวใจ รวมถึงเป็นที่รักและนับถือของคนในชุมชน ดังนั้นประสิทธิภาพในการจูงใจคนในชุมชนให้เข้ามาร่วมงานกับทางสถานีวิทยุจึงสูง

(2) กลยุทธ์ในเชิงรับ

อาสาสมัครบางคนเริ่มต้นเข้ามาทำงานกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร จากการเดินเข้ามาร่วมรับฟังการประชุมและขอเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะอาสาสมัครและบางคนก็ขยับสถานะจากการเป็นอาสาสมัครก้าวเข้ามาเป็นคณะกรรมการของสถานี สิ่ง queื้อให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกอยากเดินเข้ามามีส่วนร่วมงานกับทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเอง คือ

(2.1) ปัจจัยเรื่องสถานที่ตั้งของวิทยุชุมชนปฐมสาคร ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครตั้งอยู่ที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา การเข้าถึงของคนในชุมชนเป็นไปได้อย่าง เพราะสถานที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชน คนในชุมชนรู้จักเป็นอย่างดี มีลักษณะของความเป็นพื้นที่ส่วนรวมมากกว่าพื้นที่ส่วนตัว ดังนั้นเมื่อมีการประชุมรายเดือนคนในชุมชนจะสามารถเข้ามาร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่มี การปิดกั้น เนื่องจากคณะกรรมการและอาสาสมัครต้องการรับทราบความคิดเห็นของผู้ฟังเพื่อนำมาประเมินผลปรับปรุงการทำงานอยู่แล้ว เช่น กรณีของเรือตรีวิทยุ ปิ่นแก้ว ที่เริ่มสนใจงานวิทยุชุมชนจากการเข้ามาร่วมฟังการประชุมกับทางคณะกรรมการและอาสาสมัครในการประชุมรายเดือน ซึ่งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการกำหนดระยะเวลาในการประชุมที่แน่นอน เดือนละ 1 ครั้ง ทุกๆสิ้นเดือน

“คนใหม่ๆที่เข้ามาจะเป็นลักษณะของคนที่เขาฟังวิทยุเรา แล้วมันตรงกันตามที่เขาต้องการอยากที่จะให้เกิด คือเป็นวิทยุที่ไม่มีโฆษณา เป็นวิทยุที่เล่าเรื่องของชุมชน เขาเลยขอเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย มาจัดรายการสักระยะนี้ เราเลยชวนมาร่วมเป็นคณะกรรมการเลยดีกว่า”

(บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

ในปัจจุบันการประชุมขาดความสม่ำเสมอ เลื่อนจากเดือนละ 1 ครั้ง เป็น 2 เดือนครั้ง หรือ 3 เดือนครั้ง การขาดความสม่ำเสมอในการประชุมจากหลายสาเหตุ ดังนี้

- แคนนำซึ่งเป็นคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร คือ คุณบุญชอบ ทับไกร หรือคุณสุภิญญา น้อยนารถ มีภารกิจมากขึ้น เวลาว่างน้อยลง การประชุมจึงต้องเลื่อนเวลาออกไป

- คณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปทุมสาคร ส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของทางชุมชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นสมาชิกที่เป็นอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปทุมสาครว่างไม่ตรงกัน

ผลกระทบจากการลดระดับความถี่ในการจัดประชุมส่งผลให้เกิดการสั่งสมของปัญหาและไม่สามารถแก้ไขได้อย่างทันท่วงที เช่น ปัญหาเรื่องของการลดจำนวนอาสาสมัครลงอย่างรวดเร็ว จะเห็น ตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ ปัญหาการลาออกของอาสาสมัคร ตั้งแต่เดือนกันยายน 2551 มีอาสาสมัครลาออกไปประมาณ 10 คน แต่คณะกรรมการและอาสาสมัครได้จัดการประชุม ขึ้นในเดือนพฤศจิกายน 2551 ทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ได้มีการหารือเพื่อหามาตรการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ต้องปิดสถานีย่อยขึ้น บางสัปดาห์ต้องปิดสถานี 2-3 ครั้ง หรือบางรายการ ต้องเปิดเพลงยาวเพราะไม่มีคนมาจัด ซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการผู้ฟังที่ไม่สามารถสร้าง ความต่อเนื่องหรือกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของวิद्यุชุมชนได้

(2.2) การเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มผู้ฟัง

คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปทุมสาครไม่เพียงแต่จะเปิดรับฟัง ความเห็นของผู้ฟังในการประชุมรายเดือนเท่านั้น ยังรับฟังความเห็นจากผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาติชม อีกด้วย และเมื่อแนวคิดถูกนำมาปฏิบัติใช้ ผู้ฟังก็จะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ความคิดเห็นของตน ได้รับการยอมรับ จึงเกิดความรู้สึกอยากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานกับทางสถานี วิद्यุชุมชนอย่างเต็มตัว เช่นกรณีของการก่อตั้งกองทุนกลุ่มคนรักสถานี ก็เกิดมาจากการเสนอ ความคิดของคุณสำเร็จ ฟิ่งไพโร ซึ่งในขณะนั้นอยู่ในฐานะผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาเสนอแนะวิธีการ แก้ไขปัญหาวิกฤตทางการเงิน และความคิดเห็นนั้นก็ถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติจริง กระทั่งภายหลัง คุณสำเร็จ ฟิ่งไพโร ได้เข้ามาเป็นนักจัดรายการจวบจนทุกวันนี้

ในลำดับถัดไปผู้วิจัยจะสรุปภาพรวมของการใช้กลยุทธ์ในการได้มาซึ่งอาสาสมัครของ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปทุมสาครดังที่แสดงผลอยู่ในตารางที่ 17 สัดส่วนกลยุทธ์ในการ ได้มาซึ่งอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปทุมสาคร

ตารางที่ 17 สัดส่วนกลยุทธ์ในการได้มาซึ่งอาสาสมัคร
จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

กลยุทธ์	ระยะเวลา การทำงาน ปี	รายชื่อ อาสาสมัคร	หน้าที่	ที่อยู่
คณะกรรมการ				
กลยุทธ์เชิงรับ	5	คุณสมจิตร (ภานุวัชร) รัศมี	คณะกรรมการ/ หัวหน้าสถานี	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรับ	5	คุณสุภิญญา น้อยนารด	คณะกรรมการ/ จัดรายการ	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรับ	5	คุณบุญเชิด เหน็นสมบุญ	คณะกรรมการ/ จัดรายการ	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรับ	5	คุณบุญยิ้ม น้อยนารด	คณะกรรมการ/ จัดรายการ	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรับ	5	คุณบุญชอบ ทับไกร	คณะกรรมการ/ จัดรายการ	อัมแพง
กลยุทธ์เชิงรับ	4	คุณโชคชัย สุขสาคร	คณะกรรมการ/ จัดรายการ	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรับ	4	คุณสุนทร โคจร	คณะกรรมการ/ จัดรายการ	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรุก	3	คุณกฤษฎา แก้วอรุณ	คณะกรรมการ/ จัดรายการ	เกษตรพัฒนา
อาสาสมัคร				
กลยุทธ์เชิงรับ	5 (ระยะเวลาที่ ทีมงาน หมุนเวียน)	ทีมงาน หมอนามัย	อาสาสมัคร	

	10 เดือน (ระยะเวลา ทำงาน รายบุคคล)	คุณ กฤติกา บุญรัตน์ประภา		เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรับ	5	ทีมสาธารณสุข บ้านแพ้ว	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรับ	5	คุณสมนึก สมบุญณจันทร์	อาสาสมัคร	หลักสอง
กลยุทธ์เชิงรับ	4	กลุ่ม กศน. บ้านแพ้ว (ครูสยาม ชูกรและ กลุ่มครู นักเรียนกศน.)	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรุก	4	คุณสำเร็จ พึงไพร	อาสาสมัคร	เจ็ดริ้ว
กลยุทธ์เชิงรุก	4	คุณทรงภพ สุขโพธิ์เพชร	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรุก	4	คุณประภาพรรณ จันบางยาง	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรุก	3	คุณธงชัย คล้ายแก้ว	อาสาสมัคร	โคกพระเจดีย์
กลยุทธ์เชิงรุก	3	คุณมนตรี พุ่มทอง	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรุก	3	คุณสุทัน คล้ายแก้ว	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรุก	3	คุณสุเทพ อรุณรัตน์	อาสาสมัคร	ตลาดจินดา
กลยุทธ์เชิงรุก	3	คุณกรรณิการ์ อุ้นไช้เจริญ	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธ์เชิงรุก	3	คุณขวัญชัย	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา

		พุกนาลุ่ม		
กลยุทธิ์เชิงรุก	3	คุณเหมวดี บุจฉาการ	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธิ์เชิงรุก	3	พ.ท.บุญส่ง แก้วน้อย	อาสาสมัคร	หลักสอง
กลยุทธิ์เชิงรุก	3	คุณปฎิภา ศิรินทร์ (ครูหมู่)	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธิ์เชิงรับ	3	ชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ บ้านแพ้ว อภิชัย เข็มทอง	อาสาสมัคร	คลองตัน
กลยุทธิ์เชิงรุก	3	คุณพรชัย ชาวบ้านเกาะ	อาสาสมัคร	เจ็ดริ้ว
กลยุทธิ์เชิงรุก	3	คุณจิราพันธ์ วรโชติ	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธิ์เชิงรุก	2	เยาวชน 4 โรงเรียน	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธิ์เชิงรับ	1	เรือตรีวรวิทย์ ปิ่นแก้ว	อาสาสมัคร	คลองจินดา
กลยุทธิ์เชิงรุก	1	คุณ จริยา ทองสิริมา	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธิ์เชิงรุก	-	คุณ วนัส แสงทอง	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธิ์เชิงรุก	-	คุณ ภรทิพย์ กันเนื่อง	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
กลยุทธิ์เชิงรุก	-	คุณเกรียงไกร บุญชู	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา
-	-	ทีมงานปฐมสาคร	อาสาสมัคร	เกษตรพัฒนา

สัดส่วนกลยุทธ์ที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครใช้ในการดึงการเข้ามามี ส่วนร่วมของคณะกรรมการและอาสาสมัคร ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และศึกษาเอกสารของคณะกรรมการและอาสาสมัครตั้งแต่เดือนกันยายน 2551 – เดือนมกราคม 2552

จากข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมจากกลยุทธ์เชิงรุกมากกว่า เชิงรับ ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ แยกวิเคราะห์เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มคณะกรรมการและ (2) กลุ่มอาสาสมัคร ดังนี้

(1) กลุ่มคณะกรรมการ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะกรรมการ จำนวน 8 คน โดย 7 คนยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน ปัจจุบัน และอีก 1 คน ยุติบทบาทไปเมื่อปี 2549

คณะกรรมการ จำนวน 7 ใน 8 คน เข้ามาร่วมงานกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาครจากกลยุทธ์เชิงรับ และ 6 ใน 7 คน ที่มาจากกลยุทธ์เชิงรับ เป็นคณะกรรมการที่มาจาก การเข้าร่วมอบรมทำความเข้าใจในงานวิทยุชุมชนตั้งแต่ก่อนการก่อตั้งสถานีเมื่อปี 2545 และ สนใจอยากเข้ามาสานต่อและขับเคลื่อนงานวิทยุชุมชน เพราะเห็นว่างานวิทยุชุมชนเป็นงานที่มี ประโยชน์ต่อท้องถิ่น และอีก 1 คน เข้ามาร่วมงานกับทางสถานีเพราะข้อได้เปรียบในเรื่องของ สถานที่ที่ตั้งของวิทยุชุมชนที่ง่ายต่อการเข้าถึงและเป็นศูนย์กลางของชุมชน เนื่องจากในปี 2548 บริเวณด้านล่างของสถานีอนามัยเป็นลานเดินเอนริบิค กลุ่มตัวอย่างจึงเข้ามาเยี่ยมชมสถานี และขอเข้ามาจัดรายการ กระทั่งขยับสถานะมาเป็นคณะกรรมการในที่สุด

ส่วนคณะกรรมการที่เข้ามาร่วมงานจากกลยุทธ์เชิงรุกมีจำนวน 1 คน เข้ามาร่วมงานกับ ทางสถานีจากการชักชวนของอาสาสมัครหน้าเก่าที่ทำงานอยู่ก่อนแล้ว หลังจากเข้ามาจัดรายการ ได้ระยะหนึ่งก็ขยับสถานะเข้ามาเป็นคณะกรรมการ

คณะกรรมการส่วนใหญ่ที่ยังมีส่วนร่วมกับทางสถานีในปัจจุบันจะมาจากกลยุทธ์เชิงรับ มากกว่าเชิงรุกและทำงานร่วมกับทางสถานีเป็นระยะเวลายาวนานแต่ทั้งนี้ลักษณะการเข้ามาด้วย กลยุทธ์แบบใดมิได้มีผลต่อระยะเวลาการดำรงอยู่ของคณะกรรมการ เพราะเหตุผลที่ทำให้ คณะกรรมการทำงานต่อหรือไม่นั้นมาจากเหตุผลส่วนตัวของแต่ละบุคคล วิธีการหรือช่องทางใน การเข้ามาร่วมงานกับทางสถานีไม่ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจร่วมงานในระยะสั้นหรือระยะยาว

(2) อาสาสมัครนักจัดรายการ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารของอาสาสมัครจำนวน 25 คน พบว่า อาสาสมัคร 21 คน มาจากกลยุทธ์เชิงรุก และอีก 4 คนมาจากกลยุทธ์เชิงรับ

อาสาสมัครนักจัดรายการ ที่เข้ามาร่วมงานกับทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาครจากกลยุทธ์เชิงรุกมากกว่าเชิงรับ เนื่องจาก ผู้ฟังหลายคนสนใจอยากเข้ามาร่วมงานกับวิทยุชุมชนแต่ยังไม่มีเวลาว่างพอที่จะเข้ามาสมัครด้วยตนเอง ประกอบกับงานวิทยุชุมชนเป็นงานที่ไม่มีผลประโยชน์ และไม่มีค่าตอบแทน คณะกรรมการและอาสาสมัครที่ทำงานอยู่ก่อนแล้ว จึงต้องทำความเข้าใจกับคนในชุมชน ชักจูง กระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นประโยชน์ของวิทยุชุมชนที่มีต่อท้องถิ่น และเสริมสร้างความมั่นใจให้คนในชุมชนเกิดความกล้าแสดงออก อาสาสมัครส่วนใหญ่จึงมาจากกลยุทธ์เชิงรุกมากกว่าเชิงรับ

ส่วนอาสาสมัครที่เข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานีจากกลยุทธ์เชิงรับ จากตารางแสดงผลพบว่า เป็นหน่วยงานบริการสังคมในชุมชน หรือผู้นำชุมชนที่เข้ามาจัดรายการ เช่น ชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านแพ้ว / กลุ่ม กศน.บ้านแพ้ว / ทีมงานหมอนามัย / ทีมงานสาธารณสุข อำเภอบ้านแพ้ว เป็นต้น เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวต้องการใช้พื้นที่วิทยุชุมชนเป็นกลไกเสริมประสิทธิภาพการทำงานของตนเองให้บรรลุผล เนื่องจากงานด้านการพัฒนาท้องถิ่น งานด้านการศึกษาและสาธารณสุข เป็นงานสาธารณะสำหรับทุกคนในชุมชน การสื่อสารผ่านช่องทางสาธารณะช่องทางหนึ่งที่เขาถึงคนหมู่มากได้ก็คือ การสื่อสารผ่านวิทยุชุมชน ดังนั้นหน่วยงานดังกล่าวจึงส่งตัวแทนมาจัดรายการที่วิทยุชุมชนด้วย

อาสาสมัครที่เข้ามาจากกลยุทธ์เชิงรุกจะมีระยะเวลาการร่วมงานกับทางสถานีสั้น-ยาวไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับเหตุผลส่วนตัวของแต่ละบุคคล แต่สำหรับอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมงานกับทางสถานีจากกลยุทธ์เชิงรับ โดยเฉพาะหน่วยงานบริการชุมชนต่างๆ จะมีอาสาสมัครหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันมาปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ตัวแทนจากหน่วยงานคนเก่าหมดวาระในตำแหน่งไปก็จะมีการส่งตัวแทนหน้าใหม่เข้ามาจัดรายการอย่างต่อเนื่อง

(4) อาสาสมัคร

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีนักจัดรายการประจำหมุนเวียนกันเข้ามาทำงาน ประมาณ 20-35 คน ซึ่งอาสาสมัครแต่ละคนที่เข้ามาทำงานมีความหลากหลายทางอาชีพ คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ประชาชนในระดับรากหญ้าจนถึงปัญญาชนคนชั้นกลาง โดยอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีลักษณะทางประชากรศาสตร์คล้ายคลึงใกล้เคียงกับคนในชุมชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ซึ่งแตกต่างกับวิทยุชุมชนจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดระยองที่เปิดโอกาสให้ปัญญาชนคนชั้นกลางหรือเจ้าหน้าที่สถานียังคงดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชนเป็นส่วนใหญ่ (อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท, 2544)

ในส่วนของการนำเสนอข้อมูลของอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐม
 สภาครูผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็นประเด็นต่างๆดังนี้

- (1) บทบาทของอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสภาครู
- (2) กลไกการควบคุมอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสภาครู

ภาพ บอร์ดแสดงรายชื่อของอาสาสมัคร
 ห้องจัดรายการจำนวน 37 คน
 (จำนวนจริงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา)

ภาพอาสาสมัครนักจัดรายการ

ตารางที่ 18 รายชื่อของอาสาสมัครนักจัดรายการและรายการที่รับผิดชอบ

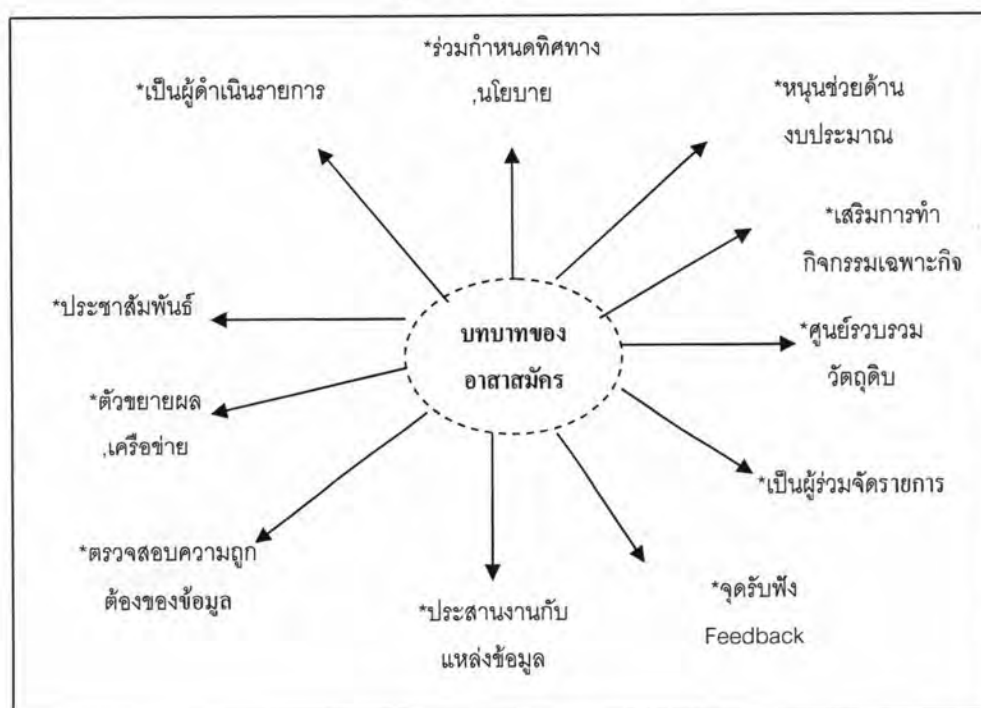
ลำดับ	รายชื่ออาสาสมัคร	รายการที่รับผิดชอบ
1	คุณ สุภิญญา น้อยนารถ	คุยกันวันอาทิตย์
2	คุณ บุญเชิด เหน็นสมบุญ	ตำนานเก่าเล่าให้ฟัง
3	คุณ บุญชอบ ทับไกร	สาระน่ารู้คู่ชุมชน
4	คุณ จิราพันธ์ วรโชติ	Power Wave
5	คุณ ประภาพรรณ จันบางยาง	Student Wave
6	คุณ สำเริง พึ่งไพร	รับอาทิตย์ใหม่กับลูกทุ่งไทยย้อนยุค
7	คุณ พรชัย ชาวบ้านเกาะ	เดี่ยวจัดให้
8	คุณ ธงชัย คล้ายแก้ว	เดี่ยวจัดให้
9	คุณ เหมวดี ปุจฉากร	เพลงเพื่อคุณ
10	คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ	คุยตามลม
11	สุเทพ อรุณรัตน์	ฟังสบายสไตล์เทพ ธารา
12	ทีมงานสาธารณสุขบ้านแพ้ว	หมออนามัยห่วงใยสุขภาพ
13	เรือดรี วรวิทย์ ปิ่นแก้ว	บ้านแสนสุข
14	พ.ท.บุญส่ง แก้วน้อย	สาระที่น่ารู้
15	ทีมงานหมออนามัย คุณ กฤติกา บุญรัตน์ประภา คุณ จริยา ทองสิริมา	หมออนามัยห่วงใยสุขภาพ
16	คุณเกรียงไกร บุญชู	The Music
17	คุณทองภพ สุขโพธิ์เพชร	ถนนรับอรุณ
18	เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา (ไม่มีคนจัดวางแนวทางไว้เท่านั้น)	ห้องถิ่นพบประชาชน
19	แม่หม้ายป้ายแพง (ไม่จัดแล้ว)	ลูกทุ่งสู้ฝัน
20	คุณปฏิภา ศรินทร์ (ครูหมู)	ฟรีสไตล์วาไรตี้
21	กลุ่ม กศน.บ้านแพ้ว (ครูสยาม ชูกร)	เปิดโลกกว้างกับกศน.
22	คุณ กฤษฏา แก้วอรุณ	เพลงเพื่อคุณ
23	ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านแพ้ว อภิชัย เข้มทอง	สานสัมพันธ์ผู้ใหญ่กำนันพบ ประชาชน

24	คุณ วณัฐ แสงทอง	เดี่ยวจัดให้
25	คุณสมนึก สมบูรณ์จันทร์	วันหยุดสุดสัปดาห์
26	คุณมนตรี พุฒทอง	ลูกทุ่งประทับใจ
27	คุณกรรณิการ์ อุ่นใช้เจริญ	เลาะรั้วริมทาง
28	คุณ ธงชัยคล้ายแก้ว	ชุมชนคนลูกทุ่ง
29	คุณขวัญชัย พุกนาลุ่ม	ลูกทุ่งวาไรตี้
30	เยาวชน 4 โรงเรียน	เยาวชน 4 โรงเรียน
31	คุณ โชคชัย สุขสาคร	มนต์เพลงลูกทุ่ง
32	คุณสุทนต์ คล้ายแก้ว	รอยยิ้มสไตล์เด็กซ์เหงา
33	ทีมงานปฐมสาคร	ปฐมสาครปาร์ตี้

(1) บทบาทของอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

เมื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในรูปแบบของอาสาสมัคร ซึ่งมีบทบาทหลากหลาย พบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีอาสาสมัครที่เข้ามาทำบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายแต่ตัวอาสาสมัครเองจะมองเห็นแต่มิติของการเป็นอาสาสมัครนักรายการเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วมีลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

แผนภาพที่ 17 บทบาทอันหลากหลายของอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

(1.1) เป็นผู้จัดรายการหลัก

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้อาสาสมัครที่สนใจเข้ามาเป็นเป็นผู้ดำเนินรายการหลัก โดยในปัจจุบันจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีผู้ดำเนินรายการหลักประมาณ 20-35 คน

(1.2) เป็นผู้ร่วมจัดรายการ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมดำเนินรายการ โดยเป็นลักษณะของการรับเชิญมาให้ความรู้เฉพาะด้าน เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่จากเทศบาล เป็นต้น

(1.3) ตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสาร

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ตรวจสอบข่าวสาร ผ่านการรับฟังแล้วให้ข้อเสนอแนะในลักษณะโทรศัพท์เข้ามาหรือในลักษณะการสื่อสารซึ่งหน้าเมื่อพบปะกัน

(1.4) เป็นผู้ประชาสัมพันธ์

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ประชาสัมพันธ์ข่าวสารภายในชุมชน เช่น กรณีข่าวงานบวช งานบุญ งานศพต่างๆหรือการแจ้งข่าวสารความปลอดภัยในชุมชน

(1.5) เป็นผู้กำหนดนโยบาย

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้กำหนดนโยบาย ตั้งแต่ช่วงเริ่มการก่อตั้งวิทยุชุมชน ผ่านการทำเวทีประชาคมระดมความคิดเห็น ซึ่งเป็นที่มาของวัตถุประสงค์ กรอบกติกา จรรยาบรรณของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะคณะกรรมการวิทยุชุมชนตามความสมัครใจและสามารถเลือกดูแลรับผิดชอบในหน้าที่ที่ตนสนใจและมีความถนัดได้โดยไม่มีการบังคับ

(1.6) เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณและเป็นผู้ร่วมจัดรายการในกิจกรรมเสริม

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้สนับสนุนงบประมาณ โดยการรับบริจาคระดมทุน "กองทุนคนรักสถานี" ซึ่งในช่วงปีแรกที่เริ่มกองทุน คือ ปี 2548 มียอดการบริจาคปีละประมาณ 20,000 บาท (ตั้งเป้าหมายไว้ปีละ 100 กองทุน กองทุนละ 200 บาท)

ในปัจจุบัน(ยอดเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2551) มียอดเงินคงเหลือในกองทุนจำนวน 52,670.82 บาท นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามาเป็นผู้ร่วมจัดรายการในกิจกรรมเสริม ซึ่งคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเคยจัดกิจกรรม

วิทยุชุมชนสัญจร และให้คนในชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้และทดลองร่วมจัดรายการ เช่น ในช่วงปี 2547 คณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนปฐมสาครเคยจัดการถ่ายทอดเสียงงานประจำปีวัดปริตาราม ในระหว่างวันที่ 9 – 11 มกราคม พ.ศ.2547 ซึ่งไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่สามารถถ่ายทอดสดจากกองอำนวยการมายังสถานีได้ จึงได้ประชุมปรึกษาหาข้อบกพร่องและดำเนินการปรับปรุงให้ดีขึ้น ต่อมาในงานปิดทองฝังลูกนิมิต วัดเจ็ดริ้ว ระหว่างวันที่ 19 – 28 มกราคม พ.ศ.2547 ปรากฏว่าการดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จสามารถถ่ายทอดสดพิธีเปิดเหตุการณ์ในช่วงสำคัญพร้อมกับการรายงานผลรายรับจากการทำบุญในงานปิดทองของแต่ละวันและอื่นๆ จากกองอำนวยการสลับกับการจัดรายการเพลงได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นตัวช่วยดึงวิทยุชุมชนเข้าไปสู่สถาบันของชุมชนได้ แต่ในปัจจุบัน ปี 2551 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่ได้จัดกิจกรรมวิทยุชุมชนสัญจร เนื่องจากปัญหาบุคลากรลดลง และบุคลากรที่มีอยู่มีเวลาว่างไม่ตรงกัน

(1.7) ตัวขยายผล / เครือข่าย

อาสาสมัครที่เป็นนักจัดรายการส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เป็นตัวขยายผลหรือเครือข่ายไปโดยไม่รู้ตัว ในลักษณะของการบอกต่อให้คนรอบข้างติดตามรับฟังรายการและเชิญชวนให้เข้ามาจัดรายการ จากการสังเกตประกอบกับพิจารณาจากคำสัมภาษณ์ของอาสาสมัครพบว่า หลายคนที่เข้ามาร่วมงานกับทางสถานีจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเกิดจากการชักชวนของคนในครอบครัว เพื่อนฝูงที่เคยเป็นอาสาสมัครอยู่เดิม เช่น ครอบครัวจันบางยาง ซึ่งคนในครอบครัวสร้างเครือข่ายและขยายผลหลังจากเข้ามาเป็นอาสาสมัครทำให้มีนักจัดรายการตระกูลจันบางยาง ถึง 3 รุ่น ประกอบด้วย คุณกิม จันบางยาง คุณวันเพ็ญ จันบางยาง และคุณประภาพรณ จันบางยาง โดยคุณกิมเป็นคุณพ่อของคุณวันเพ็ญและเป็นคุณตาของคุณประภาพรณได้เป็นตัวแทนของผู้สนใจงานวิทยุชุมชนไปศึกษาดูงานการจัดรายการที่สถานีวิทยุชุมชนของคุณบุญส่ง จันทรส์องรัมย์ ตั้งแต่ช่วงก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้กับลูกสาว คือคุณวันเพ็ญ กระทั่งลูกสาวได้เข้ามาร่วมเป็นผู้จัดรายการ และในเวลาต่อมาก็ขยายความเข้าใจเรื่องงานวิทยุชุมชนไปสู่นางสาวประภาพรณหลานสาว จนได้เข้ามาเป็นนักจัดรายการวิทยุชุมชนที่สถานีแห่งนี้เช่นกัน

(1.8) เป็นผู้รับความคิดเห็น

การสื่อสารในวิทยุชุมชนนั้นควรจะมีลักษณะเป็นการสื่อสาร 2 ทาง เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนให้ได้มากที่สุด จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้รับฟังความคิดเห็น กล่าวคือ กลุ่มคนในชุมชนจะรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากผู้ที่อยู่ในพื้นที่รัศมี

การกระจายเสียง แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาพูดคุยกับคณะกรรมการ หรือผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนเพื่อนำไปปรับปรุงวิทยุชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น

(1.9) ประสานงานกับแหล่งข้อมูล

เนื่องจากลักษณะการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนจะอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ไกลมากนัก นักจัดรายการและผู้ฟังจึงเป็นคนในพื้นที่หรือท้องถิ่นเดียวกัน เรื่องราวข่าวสารที่นำเสนอจึงมักเป็นเรื่องราวในชุมชน อาสาสมัครของสถานีวิทยุชุมชนจะทำหน้าที่ประสานงานกับแหล่งข้อมูลซึ่งก็คือคนในชุมชนนั่นเอง กรณีการประสานงานกับแหล่งข้อมูล เห็นได้ชัดจากกรณีข่าวบริการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวฝากประชาสัมพันธ์งานศพ งานโรงเรียน หรือประกาศแจ้งของหาย นักจัดรายการจะทำหน้าที่ประสานงานกับแหล่งข้อมูลโดยตรง

(1.10) เป็นผู้รวบรวมวัตถุดิบ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้รวบรวมวัตถุดิบ โดยรวบรวมเรื่องราวต่างๆในชุมชน แล้วนำมาบอกเล่าเพื่อเสนอผ่านรายการได้

ตารางที่ 19 จำแนกบทบาทของอาสาสมัคร

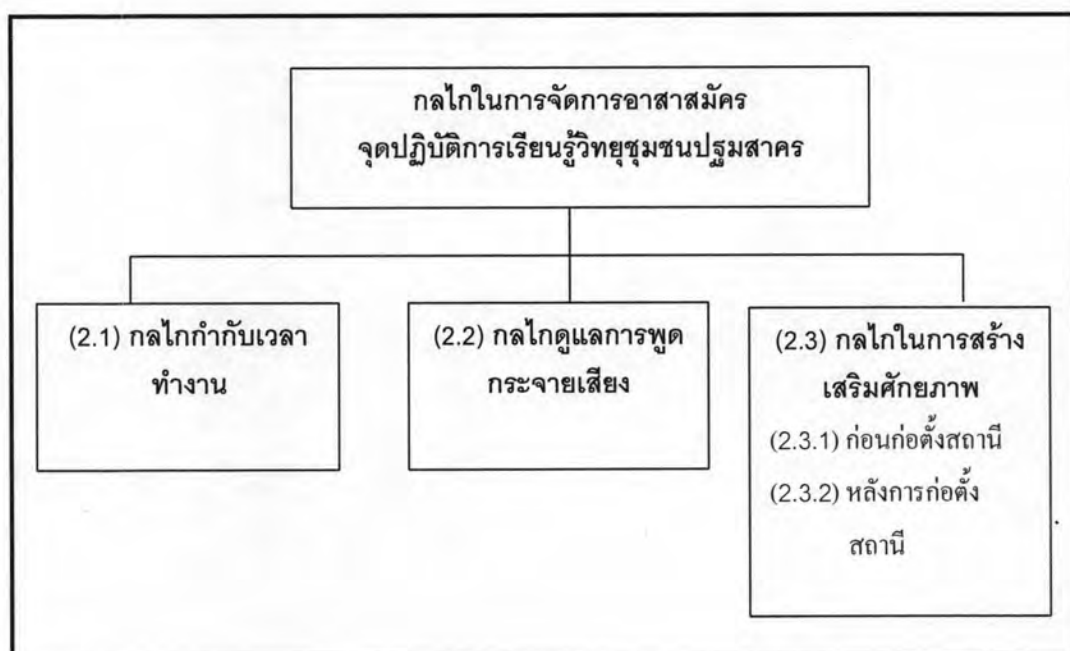
งานด้านการผลิตรายการวิทยุ (Pre / Pro / Post Production)	งานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ (Production Related)
เป็นผู้จัดรายการหลัก (Production)	เป็นผู้ประชาสัมพันธ์
เป็นผู้ร่วมจัดรายการ(Production)	เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณและเป็นผู้ร่วมจัดรายการในกิจกรรมเสริม
ตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสาร (Post-Production)	ตัวขยายผล / เครือข่าย
เป็นผู้กำหนดนโยบาย(Pre-Production) **ในส่วนนี้คาบเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ	เป็นผู้รับความคิดเห็น
ประสานงานกับแหล่งข้อมูล(Pre-Production)	
เป็นผู้รวบรวมวัตถุดิบ(Pre-Production)	

(2) กลไกการควบคุมอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

การบริหารจัดการอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครใช้กลไก 3 ลักษณะประกอบด้วย

- (2.1) กลไกกำกับเวลาทำงาน
- (2.2) กลไกดูแลการพุดกระจายเสียง
- (2.3) กลไกในการสร้างเสริมศักยภาพ

แผนภาพที่ 18 กลไกในการจัดการอาสาสมัคร
จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

(2.1) กลไกกำกับเวลาทำงาน

อาสาสมัครนั้กจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครทุกคน เมื่อมาจัดรายการจะต้องลงชื่อและลงเวลาเข้า – ออกสถานีทุกครั้ง เพื่อความเป็นระเบียบ และหากมีการละเลยจะตักเตือนกันในที่ประชุมและขอร้องให้ปฏิบัติตาม

“อย่างเต้กับบางคนมาจัดรายการแล้วพ่อแม่มาถามว่าไปไหนกลับนอกถิ่นนอกทาง เรายังเอาสมุดยืนยันันได้ว่าไม่ได้ไปทำอะไรเสียหาย” (บุญยิ้ม น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครผู้ดูแลฝ่ายเทคนิค, สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2551)

(2.2) กลไกดูแลการพูดกระจายเสียง

การดำเนินงานมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีกรณีของนักจัดรายการบางคนที่ใช้ภาษาหรือพูดจาไม่เหมาะสม พูดจาสองแง่สามง่าม หยอกล้อกับผู้ฟังมากเกินไป หรือให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทางคณะกรรมการจตุรปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้มีการว่ากล่าวตักเตือน ทั้งในลักษณะของการตักเตือนในที่ประชุม และตักเตือนโดยตรงผ่านคณะกรรมการที่มีความใกล้ชิดกับทั้งอาสาสมัครและคนในชุมชน อย่างเช่น หมอชอบ หรือคุณบุญชอบ ทับไกร ซึ่งเคยเป็นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา จะเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดและเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างอาสาสมัครและชาวบ้านดั่งนั้น เมื่อมีข้อบกพร่องหรือสิ่งใดที่ไม่เหมาะสม คุณบุญชอบจะเป็นสื่อกลางในการประสานความเข้าใจ

“มีที่โทรมาบอกบางที่เขาไม่กล้าบอกโดยตรง แต่ผมจะใกล้ชิดกับชาวบ้าน เขาก็จะบอกหมอให้ช่วยเตือนคนนี้น้อยๆ เราก็จะเป็นสื่อกลาง เราจะคุยกันตอนประชุม บอกว่าช่วยๆกันหน่อยละกัน สถานีเราต้องฟังกลุ่มผู้ฟังนะ หลายๆอย่างหมอวิเคราะห์ดูแล้วนะมันเกินไปจริงๆ ก็ช่วยกันหน่อยแล้วกันนะ คุยกันด้วยเหตุและผลมากกว่าที่นี้นะ เราอยู่กันแบบพี่น้อง” (บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจตุรปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

อีกทั้งยังมีการตักเตือนโดยคนในชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้ฟัง ที่โทรศัพท์และแวะเวียนเข้ามาหาที่สถานีเพื่อพูดคุยซึ่งหน้า เช่น ตัวอย่างจากคำสัมภาษณ์ของคณะกรรมการวิทยุชุมชน

“บางครั้งเราไม่ต้องเตือนคนฟังก็จะเตือนเค้าก็จะโทรมาบอกใช้ภาษาไทยไม่ถูกนะ หรือเรื่องนี้พูดไม่ถูกนะ เรื่องนี้เกินไปนะ เค้าก็จะโทรมาบอกเรา” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจตุรปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

กรณีเช่นนี้เท่ากับเป็นการประเมินผลการจัดรายการเชิงรับ โดยคนในชุมชนทางหนึ่งทำให้นักจัดรายการต้องมีการปรับปรุงการทำหน้าที่ให้ถูกต้องเหมาะสมโดยที่ทางคณะกรรมการไม่จำเป็นต้องเข้ามาจำกัดสิทธิหรือตรวจสอบเนื้อหาอย่างใกล้ชิดเพียงแต่กำหนดกรอบเรื่องที่ควรและไม่ควรในการนำเสนอเอาไว้เป็นภาพกว้าง แต่ในเชิงรายละเอียดและความเหมาะสมผู้ฟังจะทำหน้าที่ในการประเมินผลด้วยตนเอง

(2.3) กลไกในการสร้างเสริมศักยภาพ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมศักยภาพให้กับอาสาสมัครผ่านการฝึกอบรมความรู้ในด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมใน 2 ลักษณะ คือก่อนและหลังการก่อตั้งสถานี จากตารางแสดงผลด้านล่างจะเห็นได้ว่า การฝึกอบรมในช่วง 1 ปี ก่อนการก่อตั้ง ตั้งแต่เดือนมกราคม 2545 – เดือนสิงหาคม 2545 เฉพาะที่มีเอกสารบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีทั้งหมด 15 ครั้ง ส่วนการฝึกอบรมหลังจากก่อตั้งสถานีไม่มีเอกสารยืนยันจำนวนครั้งที่แน่นอน แต่จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการและอาสาสมัครพบว่าหากเทียบระยะเวลา 1 ปี หลังการก่อตั้งสถานีจะมีการประชุมเพื่อฝึกอบรมน้อยกว่าคือมีการอบรมประมาณ 3-4 ครั้ง เพราะในช่วงก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร คณะกรรมการกลุ่มแกนยังคงมีที่เลี้ยงคือหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะกองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF คอยดูแลสนับสนุนงบประมาณในการจัดการอบรม แต่หลังการก่อตั้งเมื่อ SIF ถอนการสนับสนุนออกไป การจัดประชุมเพื่อฝึกอบรมต่างๆจึงน้อยลงตามไปด้วย

ตารางที่ 20 รายละเอียดการอบรมก่อนการก่อตั้งสถานีวิทย์ชุมชนปฐมสาคร

เนื้อหา	ผู้จัด	สถานที่	วัน เดือน ปี
1.เวทีอบรมเรื่องแนวทางการจัดตั้งสถานีวิทย์ชุมชน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิทย์ชุมชนเบื้องต้น และเป็นแกนกลางในการรับหลักการเรื่องวิทย์ชุมชนเข้าสู่ชุมชน	กองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF	ห้องประชุม อบต. นาดี จังหวัดสมุทรสาคร	20 ม.ค.2545
2.เวทีบอกเพื่อน , บอกสิทธิ์ เพื่อให้ประชาชนในรัศมีกระจายเสียงรับทราบข้อมูลในการจัดตั้งวิทย์ชุมชนและทราบสิทธิ์ของประชาชนใน	คณะทำงานวิทย์ชุมชนปฐมสาคร	สถานีอนามัยเกษตรพัฒนา	9 ก.พ.2545

ด้านสื่อตามมาตรา 40			
3.อบรมการจัดตั้งวิทยุชุมชน เพื่อเรียนรู้การดำเนินการวิทยุชุมชนเบื้องต้นดูงานที่จังหวัดกาญจนบุรี โดยกองทุนเพื่อสังคม	กองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF	วิทยุชุมชนกาญจนบุรี	15 - 16 มี.ค.2545
4.เวทีศึกษาความพร้อมของชุมชน โดยองค์กรแคร่เพื่อดูว่าชุมชนพร้อมหรือไม่ในการมีวิทยุชุมชน	กองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF	องค์กรแคร่สมุทรสาคร	4 เม.ย.2545
5.เวทีทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานีวิทยุชุมชน เพื่อให้ประชาชนทำความเข้าใจกับสถานีวิทยุ	คณะทำงานวิทยุชุมชนปฐมสาคร	สถานีอนามัยเกษตรพัฒนา	9 เม.ย.2545
6.การสัมมนาปฏิบัติการการเรียนรู้การดำเนินการวิทยุชุมชนภูมิภาค ตะวันตกเป็นการอบรมเพื่อให้ทราบแนวทางการดำเนินการวิทยุชุมชน	SIF ตะวันตก อ.เอื้อจิตร วิโรจน์ไตรรัตน์	ศูนย์ฝึกอบรม.เกษตรกำแพงแสน	26-28 เม.ย.2545
7.การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาวิทยุชุมชนด้านการผลิตและการ	SIF ตะวันตก อ.เอื้อจิตร วิโรจน์ไตรรัตน์ ทีมคณาจารย์จากกรม	ศูนย์ฝึกอบรม ม.เกษตรกำแพงแสน	17 - 19 พ.ค.2545

นำเสนอรายการ วิทยุกระจายเสียง ของ เครือข่ายยุทธศาสตร์ สื่อภาคตะวันตก	ประชาสัมพันธ์		
8.การสัมมนาเชิง ปฏิบัติการการผลิต รายการวิทยุเยาวชน	กลุ่มพิทักษ์สิทธิ มนุษยชนและ คณะกรรมการ	กรมประชาสัมพันธ์	3 มิ.ย.2545
9.การสัมมนาในเรื่อง การดำเนินการ ประกอบเครื่องส่ง การ ประกอบเสาอากาศ รายละเอียดของการ ติดตั้งเครื่องส่งรวมถึง การดูแลรักษา เครื่องส่งและเสาให้ สามารถใช้งานได้ อย่างดี	กลุ่ม กองทุนเพื่อ สังคมหรือ SIF ตะวันตก	อบต.นาดี	5 มิ.ย.2545
10.สัมมนาร่วม ระหว่างภาครัฐกับ องค์กรเรื่องเกี่ยวกับ วิทยุชุมชน เพื่อค้นหา ทางออกให้ภาค ประชาชนในการจัดตั้ง สถานีให้ถูกต้องตาม กฎหมายเรียกเรื่องสิทธิ ภาคประชาชนตาม มาตรา 40	คณะทำงานวิทยุ ชุมชนปฐมสาครและ กองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF	สถานีอนามัยเกษตร พัฒนา	9 มิ.ย.2545
11.อบรมและรับทราบ การดำเนินการเรื่อง พรบ.ประกอบกร	กลุ่มกองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF ตะวันตก	วัดพระศรีอารย ราชบุรี	15 มิ.ย.2545
12.เรียนรู้การกำหนด	คณะทำงานและ	สถานีอนามัยเกษตร	30 มิ.ย.2545

<p>โครงสร้างสถานี กำหนดแผนการ ดำเนินการต่อไปจัดตั้ง คณะกรรมการ เพื่อให้ คณะทำงานศึกษา บทบาทหน้าที่ของตน</p>	<p>กองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF</p>	<p>พัฒนา</p>	
<p>13.พัฒนาบุคลากร การผลิตเผยแพร่ เทคโนโลยีการศึกษา (วิทยุ)เรียนรู้การผลิต และจัดรายการวิทยุ</p>	<p>กศน. ภาคกลาง ราชบุรี</p>	<p>ศูนย์ฝึกอบรม กศน. ภาคกลาง ราชบุรี</p>	<p>16-18 กค. 2545</p>
<p>14.อบรมทักษะการ เป็นวิทยากร การผลิต และจัดรายการวิทยุ เรียนรู้การผลิตและจัด รายการวิทยุ เรียนการ เป็นวิทยากรถ่ายทอด ขั้นตอน และวิธีการใน การผลิตและจัด รายการวิทยุ</p>	<p>SIF ตะวันตก</p>	<p>ศูนย์ฝึกอบรม กำแพงแสน</p>	<p>26-28 กค. 2545</p>
<p>15.อบรมเยาวชนกับ การผลิตรายการวิทยุ ให้เยาวชนเรียนรู้การ ผลิตรายการวิทยุ</p>	<p>SIF ตะวันตก</p>	<p>ศูนย์ฝึกอบรม กำแพงแสน</p>	<p>9-11 สค. 2545</p>

ตารางที่ 21 รายละเอียดการอบรมหลังการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้
วิทยุชุมชนปฐมสาคร

เนื้อหา	ผู้จัด	สถานที่	วัน เดือน ปี
1.อบรมเทคนิคการจัดรายการจากนักจัดรายการมืออาชีพ จากคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยภายนอกชุมชนที่ทางคณะกรรมการติดต่อมาให้อบรม	คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยภายนอกชุมชน	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ
2.อบรมเรื่องเทคนิคการใช้คอมพิวเตอร์กับสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย	สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ
3.อบรมเรื่องสุขภาพกับ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือ สปสช. เพื่อนำความรู้มาเผยแพร่ในชุมชนได้อย่างถูกต้อง	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือ สปสช.	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ

ภาพการอบรมก่อนการก่อตั้งสถานี

ภาพการอบรมหลังการก่อตั้งสถานี

จะเห็นได้ว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครได้รับความรู้จากหน่วยงานภายนอกในช่วงก่อนการดำเนินการก่อตั้งวิทยุชุมชนมากกว่าหน่วยงานภายในชุมชน เนื่องจากวิทยุชุมชนเป็นเรื่องใหม่ของท้องถิ่นที่ต้องอาศัยการติดตั้งองค์ความรู้จากหน่วยงานภายนอกที่มีการสานต่อโครงการเกี่ยวกับวิทยุชุมชนอยู่ นั่นคือกองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์ดำเนินงานวิทยุชุมชนโดยตรง เช่น คุณบุญส่ง จันทร์ส่องรัมย์ และบุคลากรในสายวิชาการ เช่น ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากหน่วยงานและบุคลากรภายนอกชุมชนในช่วงก่อนการก่อตั้งสามารถสรุปเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

- (1) การรับรู้สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญปี 2540 มาตรา 40
- (2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิทยุชุมชนและการดำเนินงานวิทยุชุมชน
- (3) ความรู้ด้านการผลิต การนำเสนอรายการวิทยุกระจายเสียง และการจัดรายการ
- (4) ความรู้ด้านการดำเนินการประกอบเครื่องส่ง การประกอบเสาอากาศ การติดตั้งเครื่องส่งรวมถึงการดูแลรักษาเครื่องส่งและเสา
- (5) ความรู้ในการบริหารจัดการทำความเข้าใจวัตถุประสงค์, กติกา เรียนรู้เรื่อง การกำหนดงบประมาณและที่มาของงบประมาณ

ทั้งนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่ายังมีองค์ความรู้สำคัญที่ยังขาดหายไปไม่ได้รับการถ่ายทอด นั่นคือ องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในวิเทศชุมชน โดยเฉพาะการบริหารจัดการคน ซึ่งมีความสำคัญมากเนื่องจากวิเทศชุมชนเป็นวิเทศอาสาสมัคร การบริหารจัดการอาสาสมัครให้เพียงพอและมีคุณภาพเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงอยู่ ซึ่งภายหลังการดำเนินการออกอากาศมาแล้ว ก็ยังไม่มีกรอบเรื่องการบริหารจัดการภายในสถานี่ แต่คณะกรรมการและอาสาสมัครจะเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในลักษณะไม่มีแบบแผนตายตัวมากนัก แต่จะอยู่ภายใต้กฎระเบียบ จรรยาบรรณ และธรรมเนียมของสถานี่ นอกจากนี้องค์ความรู้ที่ขาดหายไปอีก 2 ประการ ก็คือ การอบรมเรื่องการประเมินผลรายการ และการประเมินผลผู้ฟัง ซึ่งจะมีส่วนเติมเต็มให้รายการของสถานี่ตรงใจผู้ฟังและได้รับการติดตามได้มากขึ้น โดยคณะกรรมการที่เป็นแกนนำของสถานี่อย่าง คุณสุภิญญา น้อยนารถ ก็ตระหนักถึงองค์ความรู้เรื่องการประเมินผลที่ขาดหายไป จากคำ สัมภาษณ์พบว่า คุณสุภิญญาเห็นความสำคัญของการประเมินผลรายการ และประเมินผลผู้ฟังว่า จะมีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาและปรับปรุงเนื้อหารายการได้ เพียงแต่ยังไม่มีความรู้ในการ จัดทำแบบประเมินอย่างเป็นทางการ ซึ่งที่ผ่านมานักศึกษา 2 กลุ่มจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เข้ามาประเมินผลการทำงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชน ปฐมสาครในฐานะองค์กรท้องถิ่น และประเมินผลในด้านความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชนปฐมสาคร ทำให้คณะกรรมการได้เห็นความเป็นจริงในด้านที่ไม่เคย รู้มาก่อนจากแบบประเมินความคิดเห็นดังกล่าว แต่ก็ยังไม่ได้นำข้อค้นพบจากแบบประเมิน เหล่านั้นมาปรับใช้กับการดำเนินงานเท่าใดนัก เนื่องจากบุคลากรที่เข้ามาทำงานกับวิเทศชุมชนมี ภารกิจมากมายทั้งจากอาชีพหลัก และกิจกรรมเสริมเพื่อชุมชนต่างๆทำให้ไม่มีเวลารับผิดชอบงาน วิเทศชุมชนอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชนปฐมสาครจะไม่ได้รับการติดตั้งองค์ ความรู้เรื่องการบริหารจัดการภายในสถานี่มากนัก แต่ยังสามารถดำเนินงานมาได้ยาวนาน สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะมีกลุ่มแกนนำในยุคแรกเริ่มที่มีจิตสาธารณะ คอยผลักดัน ขับเคลื่อนสถานี่ และแสวงหาอาสาสมัครมาทำงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชนปฐมสาคร สามารถดำรงอยู่มาได้ แต่ในส่วนของ การสร้างความยั่งยืนและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น มาจาก การโยกหักชะจากภูมิหลังของอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมงานกับทางสถานี่มาใช้ในการบริหารจัดการ และการดำเนินรายการ ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงอย่างละเอียดต่อไปในบทที่ 5 ในประเด็นของอาชีพ ของอาสาสมัครที่มีผลต่อระบบการสืบทอดอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชน ปฐมสาคร

ตัวอย่างหนังสือขออนุญาตส่งอาสาสมัครเข้าอบรมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้

สถาบันวิทยุชุมชนปฐมสาคร
ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว
จังหวัดสมุทรสาคร 74120

31 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

เรื่อง ขออนุญาตให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดเข้ารับการอบรมสัมมนา

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลคลองตัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแจ้งกำหนดการอบรมสัมมนา

ด้วยสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติได้ร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) จัดกิจกรรมโครงการอบรมผู้จัดรายการวิทยุชุมชนของภาคตะวันตกขึ้นและได้ประสานงานมา เพื่อให้ทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้อวิทยุชุมชนส่งผู้จัดรายการเข้าร่วมอบรมสัมมนาในระหว่างวันที่ 7 - 9 มิถุนายน พ.ศ.2547 ณ โรงแรมโกลเด้นซิตี ตำบลโคกหม้อ อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี จุดปฏิบัติการเรียนรู้อวิทยุชุมชนปฐมสาคร FM. 106.25 MHz. ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครทางคณะกรรมการจึงได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ คุณกรรณิการ์ อุ๋นใช้เจริญ และคุณสมหมาย ถินแพ ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานด้านการจัดรายการของสถานีวิทยุ เข้าร่วมอบรมสัมมนา เพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันวิทยุชุมชนปฐมสาคร

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(คุณสมจิต รัศมี)

กำนันตำบลเกษตรพัฒนา

หัวหน้าจุดปฏิบัติการเรียนรู้อวิทยุชุมชนปฐมสาคร

ปัจจัยที่ส่งผลให้อาสาสมัครเริ่มลดลง

ในช่วงแรกเริ่มของการก่อตั้งวิทยุชุมชนมีอาสาสมัครสนใจเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก ประมาณ 58 คน พิจารณาจากจำนวนกลุ่มแกนและอาสาสมัครที่เข้าร่วมประชุมในเวทีสรรหา คณะกรรมการ และทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้สนใจผลิตรายการวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2545 ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ในช่วงแรกมีผู้ให้ความสนใจเข้าร่วมงานกับทางสถานีจำนวนมาก เพราะเห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นสิ่งแปลกใหม่ น่าสนใจ แต่เมื่อเวลาผ่านไป จำนวนอาสาสมัครของสถานีวิทยุชุมชนปฐมสาครก็ลดลงตามลำดับ

จากการสอบถามอาสาสมัครที่ทำงานกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้อาสาสมัครเริ่มลดลงได้แก่

(1) อาสาสมัครมีเวลาไม่เพียงพอ

อาสาสมัครติดภารกิจจากงานหรือหน้าที่ความรับผิดชอบประจำ ทำให้ไม่สามารถเข้ามาทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งงานวิทยุชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำหน้าที่เป็นนักจัดรายการ จะต้องใช้เวลาว่างที่สม่ำเสมอ และเข้ามาจัดรายการได้อย่างต่อเนื่อง หากนักจัดรายการหยุดจัดรายการบ่อยๆจะทำให้ไม่สามารถสร้างกลุ่มผู้ฟังที่เป็นแฟนประจำได้ เนื่องจากผู้ฟังจะเกิดความสับสนในการติดตามรับฟัง ดังนั้นนักจัดรายการส่วนใหญ่เมื่อมีภารกิจมากขึ้น หรือมีเวลาว่างที่ไม่สม่ำเสมอก็จะเลิกจัดรายการไปในที่สุด

(2) รัศมีการรับฟังรับได้เฉพาะในเขตพื้นที่จำกัด

สัญญาณการกระจายเสียงไม่สมบูรณ์เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้อาสาสมัครมีจำนวนลดลง เพราะคนส่วนใหญ่เข้ามาจัดรายการ ต้องการให้คนในครอบครัว หรือคนในพื้นที่ของตนเองได้รับฟังรายการด้วย ดังนั้นเมื่อไม่สามารถรับฟังรายการได้อย่างชัดเจน จำนวนผู้ที่เข้าร่วมมีส่วนร่วมในการจัดรายการก็น้อยลงตามไปด้วย ทั้งนี้จากเดิมพื้นที่หลักที่สามารถรับฟังได้มีด้วยกันทั้งสิ้น 7 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลคลองตัน ตำบลเจ็ดริ้ว ตำบลคลองจินดา ตำบลตลาดจินดา ตำบลหลักสอง และตำบลหนองนกไข่ แต่ในปัจจุบันการรับสัญญาณการกระจายที่ตำบลหนองนกไข่มีปัญหา รับสัญญาณได้น้อยลง รับฟังได้ไม่ชัดเจน อาสาสมัครที่มาจากตำบลหนองนกไข่จึงหดหายไปตามลำดับ ปัญหาเรื่องการกระจายเสียงที่ไม่ชัดเจน ทำให้ทางสถานีปรับเปลี่ยนเครื่องส่งให้มีกำลังส่งมากขึ้นจาก 30 วัตต์ เป็น 300 วัตต์ แต่ก็ยังไม่อาจแก้ไขปัญหาเรื่องความชัดเจนของการกระจายเสียงได้อย่างสมบูรณ์ เพราะมีวิทยุชุมชนใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การซ้อนทับของคลื่นจึงเกิดขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตามในพื้นที่ข้างเคียงคือตำบลสวนส้มก็ยังสามารถรับฟังได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่าอาสาสมัครส่วนใหญ่ที่เข้ามาจัดรายการก็คือ คนในตำบลเกษตรพัฒนา

(3) มีวิทยุชุมชนอื่นๆเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

การเกิดขึ้นของวิทยุชุมชนอื่นๆ มีส่วนทำให้อาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีจำนวนลดลง เนื่องจากคนในชุมชนมีทางเลือกในการรับฟังและเข้าไปมีส่วนร่วมกับสื่อวิทยุชุมชนมากขึ้น ไม่เหมือนเมื่อปี 2546 ที่มีจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเพียงแห่งเดียว หากคนในชุมชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิทยุชุมชน ก็จะมาที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร แต่ปัจจุบันในพื้นที่อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเฉพาะที่แจ้งข้อมูลไว้กับกรมประชาสัมพันธ์มากถึง 5 แห่ง ประกอบด้วย จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนบ้านแพ้ว 93.25 MHz จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนยกกระบัตร 93.75 MHz จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนรางสายบัว 98.25 MHz จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนหลักสี่ 101.25 MHz และจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร 106.25 MHz

(5) คณะกรรมการ

ในปี พ.ศ. 2545 ก่อนการออกอากาศอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2546 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร มีการเลือกตั้งและสรรหาคณะกรรมการของทางสถานีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2545 ได้คณะกรรมการมาทั้งสิ้น 47 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการฝ่ายบริหารจำนวน 10 คน คณะกรรมการที่ปรึกษาจำนวน 9 คน คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ 5 คน คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการจำนวน 8 คน คณะกรรมการฝ่ายเทคนิค จำนวน 5 คน คณะกรรมการฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด จำนวน 2 คน คณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ จำนวน 5 คน คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี จำนวน 3 คน รวม แต่ในปัจจุบัน พ.ศ.2551 เหลือคณะกรรมการที่ยังปฏิบัติงานอยู่จริงจำนวน 7 คน

คณะกรรมการฝ่ายต่างๆมีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

(1) ฝ่ายบริหาร

ทำหน้าที่ในส่วนของการวางนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครโดยคณะกรรมการบริหารได้แก่ ผู้นำชุมชนของแต่ละตำบลที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงทั้ง 7 ตำบลได้แก่ ตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลเจ็ดริ้ว ตำบลหนองนกไข่ ตำบลหลักสอง ตำบลคลองตัน ตำบลตลาดจินดา และตำบลคลองจินดา โดยผู้นำชุมชนในรัศมีการกระจายเสียงประกอบไปด้วย อบต.กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

(2) ฝ่ายคณะกรรมการที่ปรึกษา

ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในเรื่องที่ต้องอาศัยการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่ตัวคณะกรรมการที่ปรึกษาแต่ละคนสังกัดอยู่ โดยในส่วนของคณะกรรมการที่ปรึกษาร่วมใหญ่เป็นบุคคลที่มาจากหลายหน่วยงานในตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว ประกอบไปด้วย นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา , นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกษตรพัฒนา , ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรพัฒนา , สาธารณสุขอำเภอบ้านแพ้ว ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านแพ้ว , เทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา , หัวหน้าสถานีอนามัยเกษตรพัฒนา , หัวหน้าตำรวจชุมชนตำบลเกษตรพัฒนา เป็นต้น รวมไปถึงรองประธานกลุ่มแม่บ้านคลองจินดา

(3) ฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ

ทำหน้าที่ในการคัดสรรผู้ดำเนินรายการ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับวิทยุชุมชน ไม่พบฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการในผังโครงสร้างของสถานีวิทยุชุมชนแห่งอื่นๆสะท้อนให้เห็นว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครให้ความสำคัญกับ อาสาสมัครทั้งในมิติเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งวิทยุชุมชนโดยมากมักให้ความสำคัญกับอาสาสมัครในมิติเชิงปริมาณเท่านั้น ทั้งนี้ผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นบุคคลที่มีพื้นฐานการพูดในที่สาธารณะไม่ว่าจะเป็นพิธีกรงานวัด หมอทำขวัญ หรือครูโรงเรียนมัธยมภายในชุมชน

(4) ฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ

ทำหน้าที่ในการติดตามรับฟังรายการและประเมินข้อเด่นข้อด้อยของผู้ดำเนินรายการแต่ละช่วง รวมถึงดูแลภาพรวมของการจัดผังรายการด้วย โดยคณะกรรมการชุดแรกที่ทำหน้าที่ในฝ่ายนี้จะเป็นบุคคลจากหลากหลายสาขาอาชีพในชุมชน ทั้งเกษตรกร เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา พิธีกรงานวัด ครูโรงเรียนมัธยมในชุมชน เป็นต้น แต่ในปัจจุบันคณะกรรมการหรืออาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครทุกคนจะช่วยกันทำหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินรายการ และจัดผังรายการ เนื่องจากอาสาสมัครมีลักษณะเป็นทั้งผู้ฟังและผู้จัดรายการสลับบทบาทไม่ตายตัว ดังนั้นเมื่อพบข้อบกพร่องหรือต้องการเสนอแนะข้อคิดเห็นให้กับเพื่อนอาสาสมัครนักจัดรายการคนอื่นๆสามารถนำมาแลกเปลี่ยนกันในที่ประชุมรายเดือน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการจัดรายการต่อไป ซึ่งที่ผ่านมาเคยมีอาสาสมัครที่ถูกตักเตือนและให้หยุดพักในกรณีของการวางตัวไม่เหมาะสมหลุดจากหยอกล้อกับผู้ฟัง มากเกินไป พุดจาสองแง่สามง่าม ส่งผลทำให้เกิดปัญหาผู้สาวตามมา

ตัวอย่างการตกเดือนเรื่องการดำเนินรายการ

“ มาจัดใหม่ ๆ ก็จะได้เดือนเรื่องพูดเร็วไป พี่เขาก็จะเดือนตลอด แต่ตอนนี้ก็ดีขึ้นแล้ว พี่เขาก็จะเริ่มเดือนน้อยลง” (กฤติกา บุญรัตน์ประภา, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย ตำบลเกษตรพัฒนา, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

ส่วนการจัดผังรายการในช่วงแรกของการก่อตั้งคณะกรรมการฝ่ายนี้จะดูแลสัดส่วนของรายการที่นำเสนอ แต่ในปัจจุบันการจัดผังหรือการปรับเปลี่ยนผังรายการจะเป็นการระดมความคิดเห็นร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและอาสาสมัครในที่ประชุมรายเดือน ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์การประชุมของคณะกรรมการและอาสาสมัครประจำเดือนพฤศจิกายน พบว่าบรรยากาศการประชุมมีความเป็นกันเอง คณะกรรมการและอาสาสมัครแต่ละคนสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างเสรี การจัดผังรายการในแต่ละชุดจะเกิดจากความคิดเห็นร่วมกันของคณะกรรมการและอาสาสมัคร

(5) ฝ่ายเทคนิค

ทำหน้าที่ดูแลในรับผิดชอบในส่วนของการดูแล บำรุงรักษา และซ่อมบำรุงวัสดุอุปกรณ์ของสถานี ตั้งแต่เครื่องใช้ไฟฟ้าทั่วไป เครื่องส่งกระจายเสียง และเสาสัญญาณในการออกอากาศ โดยผู้ที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการในฝ่ายนี้ เป็นบุคคลที่มีอาชีพแตกต่างกันไป ทั้งครู เกษตรกร แต่จะเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นพื้นฐาน

(6) ฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด

ทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชนปฐมสาครกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครในเรื่องการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งการอบรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ หรือความช่วยเหลือในส่วนของการเขียนแผนของงบประมาณ โดยบุคคลที่รับผิดชอบในฝ่ายนี้จะเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคย และคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานระดับจังหวัด หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

(7) ฝ่ายเลขานุการ

ทำหน้าที่ในการประสานงานการประชุมนัดหมายและติดตามสมาชิกมาเข้าร่วมการประชุมในวาระต่างๆ รวมถึงจัดบันทึกการประชุมผู้ที่เข้ามารับผิดชอบต่องานในฝ่ายนี้จะเป็นผู้ที่มีความคล่องตัวในการประสานงานกับสมาชิก และมีทักษะในการบันทึกการประชุมได้เป็นอย่างดี โดยในระยะแรกของการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชนปฐมสาคร การประชุมระหว่างคณะกรรมการและอาสาสมัครจะเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ คือประชุมเป็นประจำทุกสิ้นเดือน อีกทั้งก่อนการประชุมจะมีการออกจดหมายเชิญเป็นทางการ แจ้งวาระการประชุมอย่างชัดเจน และภายหลังจากมีการประชุมทุกครั้งจะมีการบันทึกข้อมูลการประชุมเก็บไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ในปัจจุบันการนัดประชุมขาดความสม่ำเสมอ มีได้ประชุมเป็นประจำทุกเดือนแต่ทั้งระยะห่าง 2-3 เดือนต่อครั้ง อีกทั้งลักษณะการเรียกประชุมเป็นไปแบบไม่เป็นทางการ คือใช้โทรศัพท์แจ้งข่าวหรือประกาศออกอากาศ และไม่มีการแจ้งระเบียบวาระการประชุมล่วงหน้า นอกจากนี้การบันทึกการประชุมยังมีลดความมีแบบแผนลงมา ไม่ได้บันทึกการประชุมครั้งต่อครั้ง แต่มักเก็บเอกสารแผนภาพที่วาดไว้ในระหว่างการประชุมเอาไว้และมาถอดความภายหลัง เนื่องจากคณะกรรมการผู้รับผิดชอบหลักคือคุณสุภิญญา น้อยนารถ และคุณบุญชอบ ทับไกร มีภารกิจมากขึ้น

(8) ฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี

ทำหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบจัดเก็บเงินงบประมาณ จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละเดือนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสคร โดยในระยะแรกผู้ที่เข้ามารับผิดชอบงานด้านนี้ 2 ใน 3 คน มีอาชีพเป็นครู และอีก 1 คน เป็นเกษตรกร เพราะอาชีพครูจะมีความคุ้นเคยและมีความชำนาญในการคิดคำนวณ และมีความรอบคอบในรายละเอียดเล็กๆน้อยๆ จึงเหมาะที่จะเข้ามาปูพื้นฐานและดูแลงานด้านตัวเลข ส่วนในปัจจุบันผู้ที่ดูแลงานด้านการเงินและการบัญชีได้มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปจากเดิม โดยรายละเอียดและรายชื่อของคณะกรรมการที่รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายทั้งในอดีตและปัจจุบันจะนำเสนอให้ทราบในลำดับถัดไป

ตารางที่ 22 จำแนกบทบาทของคณะกรรมการ

งานด้านการผลิตรายการวิทยุ (Pre / Pro / Post Production)	งานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ (Production Related)
ฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ (Pre-Production)	ฝ่ายบริหาร
ฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการ (Post-Production) และจัดผังรายการ (Pre-Production)	ฝ่ายคณะกรรมการที่ปรึกษา
ฝ่ายเทคนิค (Pre / Pro / Post Production)	ฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด
	ฝ่ายเลขานุการ
	ฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี

โครงสร้างการบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

จากข้อมูลด้านบริบทชุมชนที่ได้กล่าวอ้างไปในบทที่ 4 ส่วนที่ 1 อันเป็นบริบทชุมชนที่เป็นที่มาและนำไปสู่ที่ไปคือการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่ประกอบไปด้วยผู้นำและบุคคลอื่นๆที่อยู่ในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียง ดังรายชื่อของคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งในชุดแรก ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลไปแล้วอย่างละเอียดในบทที่ 1

นอกจากนี้กระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการที่มาจากการหารือและเลือกตั้งจากความคิดเห็นของคนในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียง สะท้อนการบริหารจัดการแบบประชาธิปไตยที่ได้รับการถ่ายทอดความคิดมาจากการบริหารจัดการระดับจังหวัด อำเภอ เรื่อยลงมาถึงตำบล โดยโครงสร้างของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นหน่วยย่อยที่เกิดจากการหารือพูดคุยกันระหว่างผู้นำ และบุคคลในรัศมีการกระจายเสียงทั้ง 7 ตำบล กลุ่มแกนนำเปิดโอกาสและพยายามดึงตัวแทนจากพื้นที่ต่างๆที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงเข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เพื่อให้แต่ละพื้นที่มีตัวแทนเพื่อออกความคิดเห็นในการขับเคลื่อนสถานี ซึ่งพิจารณาจากรายชื่อของคณะกรรมการที่ปรากฏในผังโครงสร้างสะท้อนว่า การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการมีความหลากหลายทั้งในเชิงพื้นที่ และกลุ่มคนที่เข้ามาเป็นตัวแทน

ลำดับถัดไป ผู้วิจัยจะนำเสนอรายชื่อของคณะกรรมการที่ทำหน้าที่บริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในปัจจุบัน คือ ปี 2551 ดังตารางที่ 23 ด้านล่างนี้

ตารางที่ 23 หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการในปัจจุบัน (พ.ศ.2551)

ลำดับ	ชื่อ	ที่มา	รายละเอียดของหน้าที่
1	คุณสมจิตร รัศมี	เลือกตั้งครั้งแรก 30 มีย.2545	หัวหน้าสถานี คณะกรรมการฝ่าย บริหาร
2	คุณบุญเชิด เห็นสมบุญ	เลือกตั้งครั้งแรก 30 มีย.2545	คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนิน รายการ และฝ่ายตรวจสอบการดำเนิน รายการและจัดผังรายการ อาสาสมัคร จัดรายการ
3	คุณบุญยิม น้อยนารถ	เลือกตั้งครั้งแรก 30 มีย.2545	คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการ ดำเนินรายการและจัดผังรายการ และ ฝ่ายเทคนิค
4	คุณบุญชอบ ทับไกร	เลือกตั้งครั้งแรก 30 มีย.2545	คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการ ดำเนินรายการและจัดผังรายการและ ฝ่ายเลขานุการ อาสาสมัครจัดรายการ
5	คุณสุภิญญา น้อยนารถ	เลือกตั้งครั้งแรก 30 มีย.2545	คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนและ การเงินการบัญชี ฝ่ายเลขานุการและ ฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด อาสาสมัครจัดรายการ ปัจจุบันไม่ได้ ดูแลด้านการเงินแล้ว
6	คุณ โชคชัย สุขสาคร	ขยับสถานะเริ่มจาก ผู้ฟัง นักจัดรายการ คณะกรรมการ	คณะกรรมการดูแลเรื่องกิจกรรม การเงิน และอาสาสมัครจัดรายการ
7	คุณกฤษฏา แก้วอรุณ	ขยับสถานะเริ่มจาก ผู้ฟัง นักจัดรายการ คณะกรรมการ	คณะกรรมการดูแลด้านบัญชีและ การเงิน และอาสาสมัครจัดรายการ

ภาพคณะกรรมการที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบันของจุดปฏิบัติการเรียนรู้
วิทยุชุมชนปฐมสาคร

คุณสมจิตร (ภานุวัชร) รัศมี

คุณบุญเชิด เหน็นสมบุญ

คุณบุญชอบ ทับไกร

คุณโชคชัย สุขสาคร

คุณสุภิญญา น้อยนารถ

คุณบุญยืม น้อยนารถ

คุณกฤษฎา แก้วอรุณ

เมื่อพิจารณารายละเอียดของคณะกรรมการในปี พ.ศ.2545 และ พ.ศ. 2551 พบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังคงมีคณะกรรมการของแต่ละฝ่ายหลงเหลืออยู่ 7 ฝ่ายจาก 8 ฝ่าย โดย 1 ฝ่ายที่หายไปคือคณะกรรมการที่ปรึกษา

การจัดผังโครงสร้างของคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร คณะกรรมการแต่ละคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบในหลายฝ่าย ไม่ใช่ 1 คน 1 ฝ่าย ซึ่งจากจัดระบบคณะกรรมการในลักษณะนี้ทำให้การสืบทอดภาระหน้าที่ในแต่ละฝ่ายยังดำเนินต่อเนื่องไปได้ ถึงแม้ว่าจำนวนคณะกรรมการจะลดลงจาก 47 คน เหลือเพียง 7 คน เพราะคณะกรรมการแต่ละคนจะได้เรียนรู้งานในหลายลักษณะ สามารถทำงานทดแทนกันได้

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบจำนวนคณะกรรมการปี พ.ศ.2545 และ พ.ศ. 2551

ชื่อฝ่าย	คณะกรรมการปี	คณะกรรมการปี	การสืบทอด
	2545 คน	2551 คน	
ฝ่ายบริหาร	10	1	คณะกรรมการเดิม
ฝ่ายที่ปรึกษา	9	-	คณะกรรมการเดิม
ฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนิน รายการ	5	1	คณะกรรมการเดิม
ฝ่ายตรวจสอบการ ดำเนินรายการและจัด ผังรายการ	8	3	คณะกรรมการเดิม
ฝ่ายเทคนิค	5	1	คณะกรรมการเดิม
ฝ่ายประสานงาน ระดับจังหวัด	2	1	คณะกรรมการเดิม
ฝ่ายเลขานุการ	5	2	คณะกรรมการเดิม
ฝ่ายทะเบียนและ การเงินการบัญชี	3	2	ขยับสถานะเริ่มจาก ผู้ฟัง นักจัดรายการ คณะกรรมการ

กลุ่มผู้บริหารและคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครไม่มีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง แต่คณะกรรมการบริหารหลายคนที่ดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นมิได้เข้ามาทำงานกับวิद्यุชุมชนอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง หากแต่คณะกรรมการบางคน เช่น กำนันสมจิตร รัศมี(ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นภานุวัชร) ถึงแม้จะหมดวาระในตำแหน่งกำนันแล้ว แต่ก็ยังมีความสมัครใจ ที่จะดูแลสถานีในฐานะหัวหน้าสถานีต่อไป แต่ลดบทบาทลงและเปิดโอกาสให้อาสาสมัครคนอื่นๆในสถานีขึ้นมามีบทบาทในการขับเคลื่อนสถานี

ทั้งนี้นับตั้งแต่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครขึ้นมาเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2545 และดำเนินการออกอากาศเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2546 จนถึงปัจจุบันปี 2551 ทางสถานีไม่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มผู้บริหารใหม่ บุคคลที่หมุนเวียนกันเข้ามาทำงาน ไม่ได้มีการแต่งตั้งขึ้นมาดำรงตำแหน่งคณะกรรมการอย่างเป็นทางการ หรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเหมือนกรรมการชุดแรก คณะกรรมการในปัจจุบันเป็นการผสมผสานระหว่างคณะกรรมการชุดเดิมและอาสาสมัครหน้าใหม่ที่ขยับสถานะเข้ามาเป็นคณะกรรมการ ซึ่งการทำงานไม่ได้มีการแบ่งแยกเป็นฝ่ายต่างๆอย่างชัดเจนเหมือนในช่วงแรกของการก่อตั้งแต่ ขอบข่ายการทำงานจะยังคงครอบคลุมทั้ง 8 ฝ่ายตามที่ได้แบ่งแยกความรับผิดชอบไว้เมื่อครั้งปี พ.ศ.2545 สาเหตุหนึ่งที่ทำให้คณะกรรมการไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งคณะคนทำงานอย่างเป็นทางการ อาจเพราะการทำงานวิद्यุชุมชนเป็นงานที่ไม่มีผลประโยชน์ ประกอบกับอุปนิสัยการเกรงอกเกรงใจกัน ทำให้บุคคลกรที่ทำงานอยู่คิดว่าไม่มีความจำเป็นต้องปลดคณะกรรมการเก่าที่ไม่ได้ทำงานแล้วออกไปหรือสร้างระบบการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนคณะกรรมการใหม่อย่างเป็นทางการ

“ชุดแรกเลยจะเป็นกรรมการจากหลายตำบลแต่ชุดแรกเลยก็ยังเป็นกรรมการอยู่เราไม่ได้ปลดออกแต่ว่ากลุ่มคนทำงานไม่ชุดเดิมคือผู้นำเค้าหมดวาระในพื้นที่ของเขาแต่เราไม่เคยได้เลือกตั้งกรรมการใหม่เลยแต่คือคนทำงานก็จะหมุนเวียนกันเข้ามาก็จะมีน้องใหม่ๆเข้ามาช่วยกรรมการในกระดาดายังเป็นชุดเดิมแต่คนทำงานก็เปลี่ยนไป” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

ทั้งนี้การไม่ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครอย่างเป็นทางการส่งผลต่อความไม่ชัดเจนในรายละเอียดของงานที่ต้องรับผิดชอบทำให้การขับเคลื่อนงานหลายอย่างเกิดความ ชะงักงันล่าช้า เพราะคณะกรรมการที่เป็นแกนหลักต้องรับภาระมากกว่าเดิม

ในส่วนของการโอนย้ายถ่ายเทหน้าที่ความรับผิดชอบจากคณะกรรมการรุ่นเก่าไปสู่คณะกรรมการรุ่นใหม่ ถึงแม้จะไม่มีทางเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ ก็ไม่มีปัญหาในเรื่องของการยอมรับจากคณะกรรมการหรืออาสาสมัครคนอื่น ๆ เพราะก่อนที่จะมีการปรับเปลี่ยนหรือโยกย้ายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ จะมีการประชุมร่วมกันระหว่างอาสาสมัครและคณะกรรมการที่ทำงานอยู่ในช่วงเวลานั้นๆ ได้รับทราบ โดยการประชุมที่ผ่านมาจะมีอาสาสมัครและคณะกรรมการที่ทำงานในช่วงเวลานั้นๆ ประชุมร่วมกันไม่น้อยกว่า 10 คน เพื่อรับทราบและแสดงความคิดเห็นร่วมกันในลักษณะกึ่งทางการ คือไม่ได้จัดการเลือกตั้งใหม่ในลักษณะ 1 คน 1 โหวต แต่จะเป็นการประชุมสอบถามความเห็น ถ้าให้อาสาสมัครคนใหม่มาปฏิบัติหน้าที่แทนจะเห็นชอบหรือไม่ ถ้าไม่เห็นชอบคิดว่าใครเหมาะสมมากกว่า เป็นการสอบถามความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แต่ไม่ได้ลงคะแนนโหวต เช่นในกรณี คุณสุภิญญา น้อยนารถ ต้องการให้คุณกฤษฎา แก้วอรุณ มาช่วยดูแลงานด้านการเงินและการบัญชีแทน ก็จะนำเรื่องดังกล่าวเข้าหารือในที่ประชุมรายเดือน ซึ่งมีอาสาสมัครและคณะกรรมการคนอื่น ๆ ร่วมประชุมอยู่ประมาณ 10 คน ซึ่งทุกคนก็เห็นด้วยว่าคุณกฤษฎา มีความเหมาะสม นับจากนั้นคุณกฤษฎาก็เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการดูแลงานด้านการเงินและการบัญชีในที่สุด

“รายงานเยอะ ไม่มีเวลา เมื่อก่อนที่ดูเรื่องเงิน มันมีปัญหาในการเบิกจ่าย ไม่คล่องตัว เพราะเราต้องไปต่างจังหวัดบ่อย อีกอย่างเวลาประชุมเราก็ไม่สามารถทำเอกสารแจกแจงได้ เพราะว่าไม่มีเวลาจริงๆ ก็เลยหาคนมาช่วยงานใหม่ในวงประชุมแล้วก็แจ้งให้รู้กันตอนนั้นว่าใครจะมารับผิดชอบแทน” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูรย์ชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

(6) การตรวจสอบแรงจูงใจและความเข้าใจของบุคคลที่เข้ามาร่วมงาน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครได้สร้างรากฐานเกี่ยวกับความเข้าใจในปรัชญาของวิद्यุชุมชนตั้งแต่แรกเริ่ม ในระยะแรกของการก่อตั้งสถานี ที่มงานประชารัฐในขณะนั้น (ปี พ.ศ. 2545)ได้ทำงานร่วมกับกองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF (Social Investment Fund) ได้มาเปิดเวทีทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไป แนวทางในการจัดตั้งสถานีวิद्यุชุมชนในจังหวัดสมุทรสาคร ลักษณะและวิธีการดำเนินงานของวิद्यุชุมชน อีกทั้งทางกลุ่มผู้นำที่สนใจเรื่องวิद्यุชุมชนยังได้ไปศึกษาดูงานวิद्यุชุมชนในพื้นที่ต่างๆ เช่น สถานีวิद्यุชุมชนของคุณบุญส่ง จันทรสังรัมย์ ที่จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวิद्यุชุมชน และนำมาถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนได้เกิดความเข้าใจอีกทอดหนึ่ง

อีกทั้งในกระบวนการของการรับอาสาสมัครหน้าใหม่เข้ามาทำงาน ทางคณะกรรมการวิद्यุชุมชนปฐมสาครได้แจกเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานีวิद्यุชุมชน หลักการบริหารที่ไม่แสวงหากำไร และกฎระเบียบต่างๆในการจัดรายการให้กับอาสาสมัครหน้าใหม่ได้กลับไปอ่านทำความเข้าใจก่อนที่จะทดสอบภาคทฤษฎี

จากข้อมูลในส่วนนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครได้พยายามสร้างความเข้าใจร่วมในแบบแผนและถ่ายทอดความเป็นอัตลักษณ์ของสถานีให้แก่อาสาสมัคร ส่งผลให้แนวคิดและจิตสำนึกของอาสาสมัครได้รับการสานต่อจากรุ่นสู่รุ่น

นอกจากนี้คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครยังมีกลยุทธ์ในการสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นกลุ่มเดียวกันให้กับอาสาสมัครอีกหลายประการ เช่น การออกบัตรประจำตัวให้กับอาสาสมัครทุกคนที่ผ่านการคัดกรองแล้ว รวมถึงการจัดทำเสื้อโปโลสีดำที่มีตราสัญลักษณ์ของสถานีแจกจ่ายให้กับอาสาสมัครและคณะกรรมการได้สวมใส่อีกด้วย

ในลำดับถัดไปผู้วิจัยจะจำแนกข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) มูลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร (2) กระบวนการธำรงรักษามูลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร

(1) มูลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครมีการตรวจสอบแรงจูงใจและความเข้าใจของบุคคลที่เข้ามาร่วมงานทั้งคณะกรรมการและอาสาสมัคร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพราะแรงจูงใจมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ผู้ร่วมงานมีพลังที่จะทำงานต่อไป เนื่องมาจากงานวิद्यุชุมชนเป็นงานที่ไม่มีค่าตอบแทน ผู้วิจัยได้สรุปมูลเหตุจูงใจที่เกิดขึ้นโดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม

- (1.1) มวลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานของคณะกรรมการ
- (1.2) มวลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานของกลุ่มอาสาสมัคร

(1.1) มวลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานของคณะกรรมการ

ในส่วนของแรงจูงใจเบื้องต้นแรกในการเข้ามาทำงานของคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้ วิทยุชุมชนปฐมสาครที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการทั้งสิ้น 8 คน ประกอบด้วย

(1) คุณ สมจิตร (ภานุวัชร) รัศมี	หัวหน้าสถานี
(2) คุณ สุภิญญา น้อยนารถ	คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี ฝ่ายเลขานุการ และฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด
(3) คุณ บุญเชิด เหน็นสมบุญ	คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ และฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ
(4) คุณ บุญชอบ ทับไกร	คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการ และจัดผังรายการ และฝ่ายเลขานุการ
(5) คุณ ไชยศัย สุขสาคร	คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชีและดูแลงานด้านกิจกรรมพิเศษ
(6) คุณ กฤษณา แก้วอรุณ	คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี
(7) คุณ บุญยิ้ม น้อยนารถ	คณะกรรมการฝ่ายเทคนิค ฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ และฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ
(8) คุณ สุนทร โคจร	คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ ฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการและฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี (หยุดการเป็นอาสาสมัครตั้งแต่ปี 2550)

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการทั้งสิ้น 8 คน พบมวลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานดังนี้ (1) กลุ่มที่เห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นสื่อที่มีประโยชน์สำหรับท้องถิ่นจึงต้องการจะผลักดันให้มีขึ้นในชุมชน (2) กลุ่มที่เห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นงานที่น่าสนใจ อยากทดลองทำ

(1) กลุ่มที่เห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นสื่อที่มีประโยชน์สำหรับท้องถิ่นจึงต้องการจะผลักดันให้มีขึ้นในชุมชน

คณะกรรมการทั้ง 5 คน เป็นคณะกรรมการชุดแรกที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมตั้งแต่การเปิดเวทีให้ความรู้เมื่อครั้งริเริ่มความคิดในการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร เป็นผู้ที่คำนึงถึงประโยชน์ของวิทยุชุมชนเป็นสำคัญ และเมื่อเห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นสื่อที่มีประโยชน์สำหรับท้องถิ่นจึงต้องการจะผลักดันให้มีขึ้นในชุมชน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุของการที่คนกลุ่มนี้ มีแรงจูงใจจากการมองไปที่ประโยชน์ของวิทยุชุมชนก่อนเหตุผลอื่น เนื่องจากคนกลุ่มนี้ มีสถานะเป็นผู้นำหรือกลุ่มแกนนำในชุมชนจึงสนใจในเรื่องการพัฒนาท้องถิ่น อย่างเช่น กำนันสมจิตร รัชมี (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นภานุวัชร) ในขณะนั้นเป็นกำนันของตำบลเกษตรพัฒนา , คุณสุภิญญา น้อยนารด เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน , คุณบุญยิ้ม น้อยนารด ซึ่งมีใจรักการพัฒนาชุมชน กระทั่งต่อมาได้เข้ามาทำงานเป็นสมาชิกสภาเทศบาล , คุณบุญชอบ ทับไกร อดีตเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา และปัจจุบัน(พ.ศ.2551) ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้ากองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบล เกษตรพัฒนา และอาจารย์สุนทร โคจร อาจารย์โรงเรียนบ้านคลองตัน

จากข้อมูลสันนิษฐานได้ว่าคนเหล่านี้มีจิตสาธารณะเป็นพื้นฐาน เมื่อได้รับการอบรมแล้วเล็งเห็นว่าวิทยุชุมชนสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้ จึงก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดัน และสานต่อจนถึงปัจจุบันในฐานะหัวหน้าสถานี คณะกรรมการและอาสาสมัครนักจัดรายการเรื่อยมากกว่า 6 ปี ยกเว้นอาจารย์สุนทร โคจร ที่ยุติบทบาทการเป็นคณะกรรมการและนักจัดรายการเมื่อปี 2550 เนื่องจากติดภารกิจทางราชการ แต่เมื่อใดที่มีเวลาว่างก็ยังคงแวะเวียนมาที่สถานีอย่างสม่ำเสมอ

(2) กลุ่มที่เห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นงานที่น่าสนใจ อยากทดลองทำ

ส่วนคณะกรรมการอีก 3 คน คือ คุณกฤษฎา แก้วอรุณ คุณบุญเชิด เหน็นสมบุญ และคุณโชคชัย สุขสาคร ระบุว่าแรงจูงใจเบื้องต้นแรกในการก้าวเข้ามาทำงานวิทยุชุมชน คือเห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นงานที่น่าสนใจ อยากทดลองทำ

คุณบุญเชิดเป็นคนในพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนา ที่เกิดความสนใจในงานวิทยุชุมชน หลังจากได้เข้าร่วมในเวทีทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยุชุมชนก่อนการก่อตั้งสถานี กระทั่งได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ รวมถึงฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นปีที่มีการเลือกตั้งกรรมการก่อนที่ทางสถานีจะออกอากาศจริงในปี พ.ศ.2546

คุณกฤษฎา แก้วอรุณ เป็นตัวอย่างของอาสาสมัครที่มีการขยับสถานะการเข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานีวิทยุชุมชนครบทั้ง 3 ระดับ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังรายการ กระทั่งก้าวเข้ามาเป็นนักจัดรายการ และเป็นคณะกรรมการดูแลด้านงบประมาณ ทั้งนี้คุณกฤษฎาเริ่มต้นสนใจงานวิทยุชุมชนจากการติดตามรับฟังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ก่อน และเกิดความสนใจอยากทดลองทำ ดังนั้นเมื่อเพื่อนชวนเข้ามาสมัครเป็นนักจัดรายการจึงตกลงไปรับคำทันทีและจัดรายการมา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 เรื่อยมา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2551 ได้ก้าวเข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการหลักที่ดูแลในเรื่องของงบประมาณ การเงิน และการบัญชี

คุณโชคชัย สุขสาคร เริ่มรู้จักจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการเป็นผู้ฟังได้ไม่นาน จากนั้นได้มาเดินแอโรบิคที่ลานกีฬาบริเวณสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนาซึ่งเป็นที่ตั้งของวิทยุชุมชนปฐมสาคร และได้เข้ามาพูดคุยกับคณะกรรมการและอาสาสมัคร และเห็นว่างานวิทยุชุมชนมีความน่าสนใจ จึงอยากทดลองเข้ามาทำ คุณโชคชัยเป็นอาสาสมัครอีกคนหนึ่งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่มีการขยับสถานะจากนักจัดรายการ เข้ามาเป็นคณะกรรมการดูแลด้านการเงิน และกิจกรรมต่างๆของทางสถานี กรณีการเข้ามาเป็นอาสาสมัครของคุณโชคชัย แสดงให้เห็นถึงข้อดีของสถานที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนที่เข้าถึงง่าย ส่งผลดีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชน

(1.2) มูลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานของกลุ่มอาสาสมัคร

ในส่วนของแรงจูงใจเบื้องต้นแรกในการเข้ามาทำงานของกลุ่มที่เป็นอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาสาสมัครทั้ง 12 คน

(1) คุณจิราพันธุ์ วรโชติ	อาชีพเกษตรกร
(2) คุณประภาพรรณ จันบางยาง	อาชีพนักเรียน
(3) คุณสำเร็จ พึ่งไพร	อาชีพค้าขาย
(4) คุณพรชัย ชาวบ้านเกาะ	อาชีพนักเรียน
(5) คุณธงชัย คล้ายแก้ว	อาชีพช่างไฟฟ้า
(6) คุณ เหมวดี ปลูกอาหาร	อาชีพเกษตรกร
(7) เรือตรีวรวิทย์ ปิ่นแก้ว	อาชีพข้าราชการเกษียณ และค้าขาย
(8) คุณกฤติกา บุญรัตนประภา	อาชีพเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
(9) คุณจรรยา ทองสิริมา	อาชีพแม่บ้านทำความสะอาดสถานีอนามัย
(10) คุณทองภพ สุขโพธิ์เพชร	อาชีพเกษตรกร
(11) คุณมนตรี พุฒทอง	อาชีพเกษตรกร
(12) คุณสุทัศน์ คล้ายแก้ว	อาชีพรับจ้าง

จากการสัมภาษณ์อาสาสมัครทั้งสิ้น 12 คน พบมูลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานดังนี้

- (1) ความชอบหลังจากที่รับฟังรายการ (2) แนวคิดของผู้ฟังได้รับการยอมรับและนำมาปฏิบัติ
- (3) มูลเหตุจูงใจอื่นๆ

(1) ความชอบหลังจากที่รับฟังรายการ

อาสาสมัครส่วนใหญ่ จำนวน 9 ใน 12 คน เกิดจากความชอบหลังจากที่รับฟังรายการ ประกอบกับเมื่อได้รับคำชักชวนจากคณะกรรมการ คนรู้จักหรือคนในครอบครัวที่เป็นอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอยู่ก่อนแล้ว จึงติดตามมาทำ

ชื่อของ "หมอบชอบ" หรือคุณบุญชอบ ทับไกร ได้ถูกอ้างถึงมากที่สุดจากคำตอบของอาสาสมัครที่ถูกสัมภาษณ์ ว่าใครเป็นผู้ชักชวนให้เข้ามาเป็นนักจัดรายการ ซึ่งจากการสังเกตผู้วิจัยพบว่า คุณบุญชอบเป็นผู้ที่มีบุคลิกเป็นมิตร พูดจ่าน่าฟัง มีจิตวิทยาในการพูด มีความน่าเชื่อถือ จุดนี้แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการที่มีทักษะในการพูดชักจูงโน้มน้าวใจเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในการกระตุ้นให้ คนในชุมชนสนใจ และกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากอาสาสมัครบางคนระบุว่าในตอนแรกไม่กล้าที่จะเข้ามาสมัครจัดรายการ แต่เมื่อได้พูดคุยกับคุณบุญชอบแล้วก็มี ความมั่นใจและกล้าที่จะเข้ามาทำ ซึ่งประเด็นผู้นำสารที่มีประสิทธิภาพนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ ชาลิสสา (ชาลิสสา มากแผ่นทอง, 2547) เกี่ยวกับบทเรียนในการขยายแนวคิดสู่กลุ่มบุคคลอื่นทั้งเพื่อหาอาสาสมัครและเพื่อขยายผลการทำงานว่า การคัดเลือกผู้นำสารนั้น ต้องเป็นคนที่มีความ น่าเชื่อถือและมีความรอบรู้ (credibility & expertise) สามารถตอบคำถามหรือข้อสงสัยต่างๆได้

นอกจากนี้ในกรณีของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครการที่คณะกรรมการสามารถเข้าถึงกลุ่มคนฟังได้อย่างใกล้ชิด เนื่องจากมีการเปิดกว้างให้ผู้ฟังสามารถเข้ามาร่วม ประชุมกับทางสถานีได้ ซึ่งการเปิดพื้นที่ไม่ตีกรอบให้วิทยุชุมชนกลายเป็นสิ่งที่สงวนไว้เฉพาะคน บางกลุ่ม แต่ส่งเสริมให้วิทยุชุมชนกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ คนในชุมชนก็จะรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมกันและกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

(2) แนวคิดของผู้ฟังได้รับการยอมรับและนำมาปฏิบัติ

เป็นมูลเหตุจูงใจเสริมที่สนับสนุนให้ผู้ฟังอยากเข้ามาร่วมงานกับทางสถานี ผู้ฟังจะรู้สึก ภูมิใจและอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันสถานีมากขึ้นหากแนวคิดของตนได้รับการยอมรับ และนำไปปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์พบว่า คณะกรรมการและอาสาสมัครเดิมของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดกว้างรับฟังความเห็นของผู้ฟัง เช่น ในกรณีของการก่อตั้งกองทุนกลุ่มคนรัก สถานี ซึ่งเกิดจากคำแนะนำของคุณสำเร็จ ฟิงไพร เมื่อครั้งยังเป็นคนฟังรายการ ได้โทรศัพท์เข้ามา เสนอแนะความเห็นในการแก้ไขปัญหาเรื่องงบประมาณ และแนวคิดนั้นได้รับการยอมรับและ นำมาปฏิบัติจึงเป็นจุดริเริ่มให้คุณสำเร็จเกิดความรู้สึกอยากก้าวเข้ามาร่วมงานกับทางสถานี

(3) มูลเหตุจูงใจอื่นๆ

อาสาสมัครบางคนเข้ามาทำงานกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร เพราะต้องการฝึกการพูดเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ เช่น กรณีของคุณพรชัย ชาวบ้านเกาะ หรืออาสาสมัครบางคนต้องการเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายไปจากชุมชน เรื่องศิลปวัฒนธรรม เรื่องราวน่ารู้ต่างๆ เช่น กรณีของเรือตรีวรวิทย์ ปิ่นแก้ว หรือก้าวเข้ามาเป็นอาสาสมัครเพราะการจัดรายการเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน ในกรณีของคุณกฤติกา บุญรัตน์ประภา เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มาทำงาน ณ สถานีอนามัยแห่งนี้ จะต้องช่วยสนับสนุนงานวิทย์ชุมชนปทุมสาครในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หากไม่เข้ามาจัดรายการ ก็อาจจะช่วยสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

(2) กระบวนการธำรงรักษามูลเหตุจูงใจในการเข้ามาทำงานในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร

เมื่อคณะกรรมการและอาสาสมัครมีมูลเหตุจูงใจเบื้องต้นซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้อยากเข้าร่วมงานกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครแล้ว ระยะเวลาการร่วมงานอาจเป็นเพียงระยะสั้นๆหากไม่มีสิ่งใดเข้ามากระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจให้อยากเป็นอาสาสมัครต่อไป ซึ่งมูลเหตุจูงใจในการอยากร่วมงานกับทางสถานีต่อไปนั้น เป็นกุญแจของคำตอบที่ว่าเหตุใดจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครอาสาสมัครหลายคนจึงทำงานได้ในระยะยาว และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สถานีเกิดความยั่งยืน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการและอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครทั้ง 20 คน พบว่า กระบวนการกระตุ้นดำรงรักษาแรงจูงใจ ซึ่งเป็นคำตอบเดียวกันของคนทั้ง 2 กลุ่ม คือ

(2.1) ระบบการบริหารจัดการและการดูแลกันแบบพี่น้องๆ

ระบบการบริหารจัดการและการดูแลกันแบบพี่น้องๆ ทำให้ทั้งอาสาสมัครและคณะกรรมการกล้าที่จะพูดเปิดใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้มีความสบายใจในการทำงานจึงอยากที่จะทำต่อไปเรื่อยๆ

(2.2) ความรู้สึกผูกพันกับผู้ฟัง

อาสาสมัครหลายคนมาจัดรายการจนเกิดความเคยชินเสมือนการจัดรายการเป็นส่วนหนึ่งในชีวิต และรู้สึกว่าได้มาทำงานแต่รู้สึกเหมือนได้มาพักผ่อน

(2.3) เกิดความภาคภูมิใจ และได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

อาสาสมัครนักจัดรายการ เมื่อมาจัดรายการแล้วได้รับคำชื่นชมจากผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาให้กำลังใจก็จะรู้สึกตนเองได้รับการยอมรับและภาคภูมิใจ จึงเกิดความชื่นชอบและอยากทำอย่างต่อเนื่อง

4.2.2 การบริหารจัดการงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

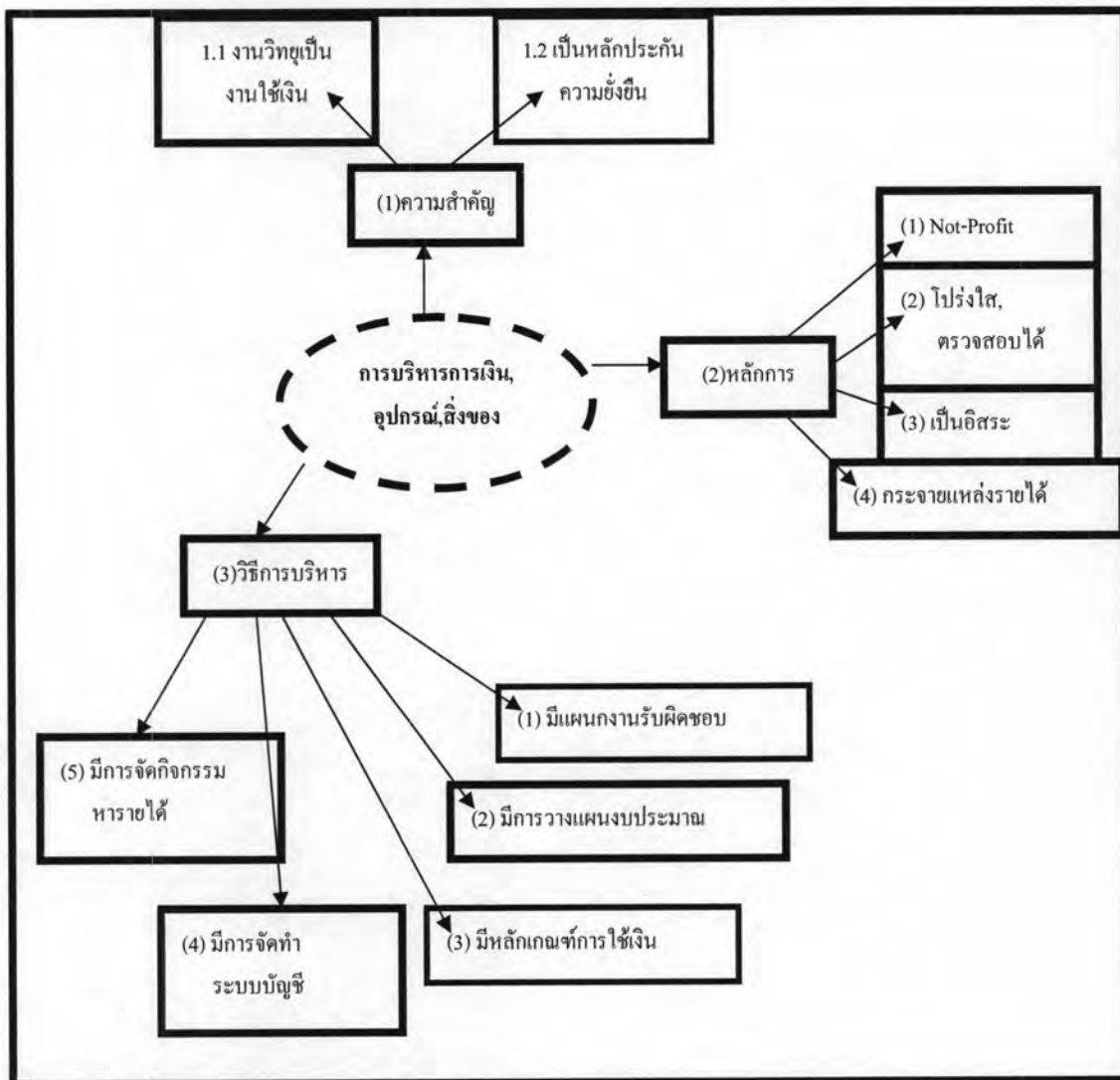
จากผังโครงสร้างจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชนปฐมสาครมีคณะกรรมการรับผิดชอบในฝ่ายบัญชีและการเงินอยู่ 3 คือ คุณสุนทร โคจร , คุณเหรียญทอง เรืองรอง และคุณสุภิญญา น้อยนารถ กระทั่งต่อมามีคณะกรรมการ 3 คน เข้ามารับช่วงต่อในการดูแลฝ่ายบัญชีและการเงิน ประกอบด้วย คุณณกฤษฎา แก้วอรุณ , คุณโชคชัย สุขสาคร และคุณสรวิทย์ ขำสาคร แต่ในปัจจุบันคุณสรวิทย์ได้หยุดพักงาน ทำให้ผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องบัญชีและการเงินหลักๆเหลืออยู่ 2 คน คือคุณณกฤษฎาและคุณโชคชัย

คุณณกฤษฎา และคุณโชคชัย เข้ามารับผิดชอบงานด้านการเงิน ภายหลังจากการที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชนปฐมสาครในส่วนของงานเป็นผู้จัดรายการ แล้วจึงขยับสถานะเข้ามาเป็นคณะกรรมการที่ดูแลด้านการเงินและการบัญชี โดยคุณโชคชัย สุขสาคร ประกอบอาชีพหลัก เปิดร้านตัดเสื้อผ้า ได้เข้ามาเป็นอาสาสมัครจัดรายการ และเริ่มก้าวเข้ามาเป็นคณะกรรมการที่ดูแลด้านการเงินและการบัญชี เมื่อปี พ.ศ.2547

ส่วนคุณณกฤษฎา แก้วอรุณ ประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ได้เข้ามาเป็นอาสาสมัครจัดรายการเมื่อปี พ.ศ.2548 และขยับมาเป็นคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เข้ามาช่วยดูแลด้านการเงินเมื่อปี 2551 และได้จัดทำสมุดบันทึกรายรับรายจ่ายอย่างเป็นทางการเพื่อแสดงรายละเอียด ให้สมาชิกตรวจสอบทุกครั้งที่มีการประชุมร่วมกัน

ในส่วนของงานบริหารจัดการงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ผู้วิจัยจะแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ การบริหารจัดการงบประมาณ และการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ตามแผนภาพแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2

แผนภาพที่ 10 การบริหารจัดการงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ (2549)

(1) ประเด็นเรื่องความสำคัญของการบริหารจัดการงบประมาณ

การดำเนินงานวิเทศชุมชนมีความจำเป็นต้องใช้เงิน เช่นเดียวกับการบริหารจัดการวิทยุประเภทอื่นๆ ซึ่งปัจจัยเรื่องเงินมีความเกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของสถานีวิเทศชุมชนโดยตรง ถึงแม้จะไม่ใช่ว่าปัจจัยหลักสำหรับการบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้อิวิเทศชุมชนปฐมสาคร เนื่องจากวิเทศชุมชนแห่งนี้ยึดหลักการบริหารจัดการที่ไม่แสวงหาผลกำไร แต่มีจุดประสงค์ในการหารายได้เพื่อมุ่งประโยชน์ใน 2 ลักษณะ คือ

(1.1) เพื่อหล่อเลี้ยงให้สถานีดำรงอยู่ เช่น เมื่อเครื่องส่งเสีย หรืออุปกรณ์ชำรุดสามารถมีงบประมาณสำรองที่จะเบิกจ่ายไปใช้ได้อย่างทันที่

(1.2) เพื่อการพัฒนาสถานี รายได้บางส่วนสำรองไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดอบรมเสริมสร้างศักยภาพของอาสาสมัครในด้านต่างๆ ดังนั้นการดูแลเรื่องการบริหารจัดการรายรับรายจ่าย เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเพราะจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่รับโฆษณา รายรับที่เข้ามาส่วนใหญ่จะมาจากการระดมทุนช่วยเหลือของคนในชุมชน ซึ่งสถานภาพทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำรงอยู่พัฒนาและขับเคลื่อนสถานีไปข้างหน้า

(2) หลักการบริหารงบประมาณของวิทยุชุมชนปฐมสาคร

หลักการบริหารงบประมาณของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครยึดถือหลักการพื้นฐานของวิทยุชุมชนอย่างเคร่งครัด คือดำเนินการโดย (1)ไม่แสวงหากำไร (2)มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (3)รักษาความเป็นอิสระ และ(4)มีการกระจายแหล่งรายได้

(กาญจนา,2549)

(2.1) ไม่แสวงหากำไร

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีนโยบายด้านงบประมาณที่ชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มว่า จะไม่เปิดรับการโฆษณาใดๆทั้งสิ้น เป็นหลักคิดในการบริหารของชาวบ้านที่คิดว่า หากมีเรื่องของเงินทองเข้ามาเกี่ยวข้องจะทำให้เกิดปัญหายุ่งยาก เกิดความเหลื่อมล้ำ และเกิดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งตามมา จากการตรวจสอบรับฟังรายการของทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่พบการโฆษณาสินค้าใดๆทั้งสิ้น มีเพียงการประชาสัมพันธ์ข่าวคราวภายในชุมชนและข่าวคราวจากทางราชการเท่านั้น

“จากที่เราทำรุ่นแรก เราเคยไปเห็นมาหลายที่ พอมีเงินเข้ามาก็ทะเลาะกัน คือถ้าไม่ถึงที่สุดจริงๆก็คงไม่รับ แต่ถ้าถึงที่สุดจริงๆก็คงไม่รับอยู่ดี วันหนึ่งถ้ามีการเปลี่ยนแปลงแล้วมีใครมาทำแบบนี้ เราขอลาออกแล้วกัน เพราะเราเสียความตั้งใจเดิม เพราะวิทยุชุมชนต้องเป็นของชุมชน ถ้าชุมชนดูแลไม่ได้ก็ไม่ใช้ของชุมชน เพราะทุกวันนี้ชุมชนก็ดูแลอยู่ เพราะอย่างค่าไฟเราก็ขอบริจาค คือที่นี้มันเป็นลานกีฬาของปปส ขอหม้อไฟของปปส.มา เขาก็มีเพดานค่าไฟให้ว่าถ้าใช้เกินจึงจะมีการมาเก็บ แต่ทุกวันนี้ก็ไม่เคยเกินค่าก็ไม่มาเก็บ ที่เราก็ใช้นามัย อนามัยก็เป็นของชุมชนอยู่แล้ว ค่าน้ำอะไรเราก็ขอบริจาคมา บอร์ดประชาสัมพันธ์เราก็ได้มา เวลาที่มีกิจกรรมเงินเหลือ คือเวลาเราไปทำกิจกรรมข้างนอกก็มีให้เงินมาบ้าง แต่หลักๆก็คือชุมชน หรืออย่างกกต บางครั้งบางทีให้เราเปิด สปอตให้ค่าก็ให้มาพันสองพัน หรืองานของชุมชนอย่างงานศพงานอะไรที่เราประชาสัมพันธ์ให้เขาก็จะให้มา ส่วนอื่นๆก็จะมีได้เงินเล็กๆน้อยๆจากการเขียนโครงการเช่นพัฒนาศักยภาพ”(สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

“ทางสถานีไม่รับโฆษณาใดๆทั้งสิ้น หลายคนพยายามดึงเพราะที่อื่นเขารับโฆษณากันเยอะ ถ้าผมรับต้องมีปัญหาแน่ๆ ผมยังยึดหลักเหมือนเดิมว่าไม่รับโฆษณา ถ้าคุณจะมาคุณมาได้ แต่ผมไม่โฆษณาให้ ถ้าเราไม่บอกเช่นนั้นเดี๋ยวก็มาอีก จากกรุงเทพ สระบุรี มาคุยเอง ผมบอกต้องขอโทษ ณ วันนี้ผมยังไม่มีเวลาจำเป็น เพราะผมอยู่ตรงนี้ก็โอเคแล้ว ผมคิดว่าผมยอมปิดสถานีดีกว่า”(บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

(2.2) มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

ผู้ดูแลงานด้านการเงิน ยึดหลักในการบริหารจัดการด้านงบประมาณด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ทุกครั้งที่มีการประชุมประจำเดือนระหว่างคณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านการเงินและบัญชี ซึ่งในปัจจุบันผู้รับผิดชอบหลักคือ คุณกฤษฎา แก้วอรุณ จะรายงานยอดเงินคงเหลือ รายรับ และรายจ่ายของเดือนนั้นๆ รวมถึงยอดรวม ให้กับคณะกรรมการและอาสาสมัครคนอื่นๆรับทราบ สถานการณ์การเงินในปัจจุบันของทางสถานี และเปิดโอกาสให้อาสาสมัครและคณะกรรมการทุกคนตรวจสอบสมุดบัญชีและซักถามได้อย่างตรงไปตรงมา ซึ่งหลักการในเรื่องความโปร่งใสตรวจสอบได้นี้เป็นหลักการสำคัญที่คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครยึดถือมาโดยตลอด เห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของคณะกรรมการที่เคยดูแลฝ่ายการเงินและบัญชีคนเก่าคือ คุณสุภิญญา น้อยนารถ เมื่อมีภารกิจต้องรับผิดชอบมากขึ้นไม่สามารถทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายมาแจกแจงแก่ที่ประชุมได้ จึงทำการหารือกับที่ประชุมว่า ขอส่งมอบหน้าที่ความรับผิดชอบนี้แก่คนที่มีความพร้อมในเรื่องเวลา และสามารถเข้ามาดูแลเรื่องการเบิกจ่าย และทำบัญชีได้ดีกว่ามารับผิดชอบแทน เพื่อความโปร่งใสและความสบายใจในการทำงาน (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

ภาพ การแจกแจงรายรับรายจ่ายประจำเดือน

ตัวอย่างการแจกแจงรายละเอียดรายรับรายจ่ายของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชน
ปฐมสาคร ในการประชุมของทางสถานีวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 ตั้งแต่เวลา 18.30-21.00 น.
ณ ห้องประชุมของสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลเกษตรพัฒนา จังหวัดสมุทรสาคร
มีอาสาสมัครและคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชนปฐมสาครเข้าร่วมการประชุม
จำนวน 15 คน

ผู้นำการประชุมคือ คุณสุภิญญา น้อยนารถ คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชน
ปฐมสาครได้กล่าวถึงวาระแรกในการประชุมคือเรื่องการระดมทุน โดยมีคุณกฤษฏา แก้วอรุณ
ทำหน้าที่แจกแจงรายละเอียดเรื่องงบประมาณรายรับรายจ่ายให้กับอาสาสมัครและคณะกรรมการ
ที่เข้าร่วมประชุมได้รับทราบ

การระดมทุน

รายรับ	2,600 บาท	อยู่ที่พี่กฤษฏา
	2,000 บาท	อยู่ที่พี่โชคชัย
	2,000 บาท	ได้จากงานศพของเตี้ยอรุณ
รวม	6,600 บาท	

รายจ่าย	ซื้อ CD	1,300 บาท
	ซื้อแม่้าร์	200 บาท
	ค่าโทรศัพท์	147 บาท
รวม		1,647 บาท

สรุปยอดเงินคงเหลือในปัจจุบัน 52,670.82 บาท

(2.3) รักษาความเป็นอิสระ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชนปฐมสาครสามารถรักษาความเป็นอิสระในการนำเสนอ
เนื้อหาได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีแหล่งรายได้ที่หลายแหล่งจากคนในชุมชน ส่งผลให้การนำเสนอ
เนื้อหารายการของทางสถานีมีความหลากหลายและเป็นอิสระ การที่มีรายรับหลายแหล่ง ทำให้ไม่
เกิดการครอบงำจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่งผลให้การดำเนินงาน
ภายในสถานีเป็นไปอย่างอิสระ ไม่เกิดการแทรกแซงเนื้อหาในการนำเสนอ

(2.4) มีแหล่งรายได้ที่หลากหลาย

การที่มีแหล่งรายได้เข้ามาจากหลายทางทำให้เสถียรภาพของสถานีนี้นับสูงมากกว่าการผูกขาดรายรับ จากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง เนื่องจากมีการกระจายความเสี่ยง หากไม่มีรายรับจากทางใดทางหนึ่ง ก็อาจจะมีรายรับจากทางอื่นเข้ามาเสริม

ข้อมูลแหล่งรายได้ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร สามารถจำแนกแหล่งรายได้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (2.4.1) แหล่งรายได้ในช่วงก่อตั้งสถานี และ (2.4.2) แหล่งรายได้ในปัจจุบัน

(2.4.1) แหล่งรายได้ในช่วงก่อตั้งสถานี ปี พ.ศ.2545-2546

- (1) SIF ให้ทุนงวดแรก จำนวน 35,000 บาท (สัญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)
- (2) เงินบริจาคจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่การกระจายเสียงทั้ง 7 ตำบล จำนวน 58,000 บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 93,000 บาท

ภาพ รายชื่อผู้บริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

พิจารณาจากรายชื่อผู้บริจาคเงินที่แสดงในส่วนที่ 1 ของบทที่ 4 ประวัติความเป็นมาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะพบว่ามียุทธศาสตร์ที่เป็นผู้นำท้องถิ่นอยู่หลายต่อหลายคนแต่ไม่มีการแทรกแซงความเป็นอิสระในการนำเสนอรายการของทางสถานี

“เราให้อิสระในการทำงานกับคนทุกกลุ่ม แต่ต้องอยู่ในกรอบของการไม่แสวงหากำไรและไม่หาประโยชน์เข้าตัวเอง เรื่องที่พูดจะต้องเป็นประโยชน์กับสาธารณะล้วนๆ”

(บุญยิ้ม น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2551)

(2.4.2) แหล่งรายได้ในปัจจุบัน ปี พ.ศ.2551 ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

- (1) กองทุนกลุ่มคนรักสถานี
- (2) การจัดงานวันครบรอบวันเกิดสถานี
- (3) ทอดผ้าป่า
- (4) การบริจาคของผู้นำชุมชนและคนในชุมชน
- (5) เงินช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐที่ฝากข่าวประชาสัมพันธ์
- (6) การเขียนโครงการเพื่อขอรับจากหน่วยงานภายนอก

ปัจจุบันมียอดเงินคงเหลือ 52,670.82 บาท (ยอดเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2551)

(1) กองทุนกลุ่มคนรักสถานี

กองทุนนี้ริเริ่มมาจากคุณสำเริง พึ่งไพโร อาสาสมัครนักจัดรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ซึ่งในขณะนั้น (เมื่อปี 2548) คุณสำเริงอยู่ในฐานะผู้ฟังได้รับทราบว่ามีเครื่องใช้และอุปกรณ์ภายในสถานีชำรุดเป็นจำนวนมาก จึงโทรศัพท์เข้าไปแนะนำกับผู้จัดการเสนอให้จัดตั้งเป็นกองทุน กองทุนละ 200 บาท โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าควรจะมีเงินเข้ากองทุนปีละ 100 ทุน ซึ่งคุณสำเริงคาดว่า การจัดตั้งกองทุนน่าจะสามารถช่วยให้ ทางสถานีมีรายได้สำรองไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็นได้

ทั้งนี้ คุณสำเริง ได้บริจาคเพิ่มเติมเริ่มต้นจำนวน 5 ทุน เป็นเงินจำนวน 1,000บาท คณะกรรมการของทางสถานีเห็นว่าข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นประโยชน์ จึงได้ยึดถือปฏิบัติเรื่อยมา ซึ่งลักษณะการบริจาค คนในชุมชนสามารถแจ้งความจำนงในการบริจาคกับทางคณะกรรมการหรืออาสาสมัครของทางสถานีคนใดก็ได้ว่าจะร่วมบริจาคกี่กองทุนโดยสามารถแจ้งความจำนงได้ตั้งแต่ต้นปี และทางคณะกรรมการจะมาแจ้งให้กับทางคุณโชคชัยและคุณกฤษฎา ผู้ดูแลด้านการ

บัญชีได้รับทราบ แต่ในส่วนของกรจ่ายเงินนั้นสามารถจ่ายเมื่อใดก็ได้ ไม่มีกำหนดเวลาที
แน่นอนผู้แสดงความจำนงสามารถจ่ายเงินได้เมื่อพร้อม

(2) การจัดงานวันครบรอบวันเกิดสถานี

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ เป็นกิจกรรมสำคัญที่ทาง
คณะกรรมการจัดขึ้นเพื่อหารายได้เข้าสถานี โดยคณะกรรมการจะเตรียมบัตรเชิญผู้นำในชุมชน
และจัดโต๊ะจีนออกขายประมาณ 50-60 โต๊ะ ราคาโต๊ะละ 2,000 บาท โดยนักจัดรายการจะ
ประกาศเชิญชวนผู้ฟังให้เข้ามาร่วมงาน ผู้ใดสนใจจะเข้าร่วมงานและรับประทานโต๊ะจีนสามารถ
โทรศัพท์เข้ามาจองโต๊ะไว้ก่อนได้ ส่วนผู้ที่นำอาหารมารับประทานเอง และอยากพบปะกับนักจัด
รายการและชมการแสดง ก็สามารถเข้าร่วมงานได้เช่นกัน โดยภายในงานจะมีการแสดงของ
นักจัดรายการ และจะมีการทำพวงมาลัยขายเพื่อหารายได้เข้าสถานีอีกทางหนึ่งด้วย กิจกรรมใน
ลักษณะนี้เป็นกิจกรรมที่กระทำมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2546-2550 ในแต่ละปีจะมีผู้เข้าร่วมงาน
ประมาณ 300-400 คนโดยวัตถุประสงค์หลักของการจัดงาน เป็นไปเพื่อเชื่อมโยงผู้ฟังกับ
อาสาสมัคร และสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน (ประภาพรรณ จันบางยาง, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการ
เรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร , 23 กุมภาพันธ์ 2552)

ในปี 2551 และ ปี 2552 กิจกรรมงานวันเกิดสถานีไม่ได้จัดขึ้นเพื่อหารายได้ เนื่องจากในปี
2551 เพื่อเป็นการไว้อาลัยแด่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส
ราชนครินทร์ จึงจัดงานเลี้ยงรื่นเริง จัดเพียงงานเลี้ยงพระทำบุญตอนเช้าเท่านั้น ส่วนในปี 2552
เนื่องด้วยสภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองทางคณะกรรมการจึงหารือกันว่าจะจัดงานเลี้ยงออกโต๊ะหา
รายได้เพื่อจะได้ไม่เป็นการเพิ่มภาระให้กับคนในชุมชน จึงจัดงานรวมตัวกันในลักษณะเชิญชวน
คณะกรรมการ อาสาสมัคร และคนในชุมชนมารับประทานอาหารร่วมกันเท่านั้น
โดยรายละเอียดของการจัดกิจกรรมงานวันเกิดสถานีผู้วิจัยจะนำเสนออย่างละเอียดต่อไปในหัวข้อ
การจัดกิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากการจัดรายการวิทยุ

(3) ทอดผ้าป่า

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะจัดให้มีการทอดผ้าป่าขึ้น เพื่อนำเงินที่ได้จาก
คนในชุมชนมามอบให้กับวัดต่างๆที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง และทางวัดก็จะมอบเงินกลับคืน
มาที่วิทยุชุมชนเพื่อให้ทางวิทยุชุมชนนำเงินที่ได้มาพัฒนาการดำเนินงานต่อไป

ตัวอย่างภาพกิจกรรมทอดผ้าป่า

(4) การบริจาคของผู้นำชุมชนและคนในชุมชน

เนื้อหาบรรยายที่สำคัญประการหนึ่งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครคือการนำเสนอข่าวบริการชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานศพ เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกะทันหัน ดังนั้นเพื่อความรวดเร็วในการกระจายข่าวสาร คนในชุมชนจึงนิยมใช้วิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการประกาศข่าว และบางครั้งคนที่มาฝากข่าวประกาศก็จะบริจาคเงินให้กับทางสถานี เพื่อแสดงความขอบคุณที่ประกาศข่าวให้ เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ทราบจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่แสวงหาผลกำไรและไม่มีการโฆษณาจึงบริจาคเงินเพื่อเป็นการสนับสนุน

(5) เงินช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐที่ฝากข่าวประชาสัมพันธ์

กกต. หรือ ปปส. หน่วยงานเหล่านี้จะบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในโอกาสที่ฝากข่าวประชาสัมพันธ์เช่นกัน

(6) การเขียนโครงการเพื่อขอของบจากหน่วยงานภายนอก

เนื่องจากคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครบางคนทำงานในหน่วยงานราชการ เช่น คุณบุญชอบ ทับไกร หัวหน้ากองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ตำบลเกษตรพัฒนา หรือคุณบุญยิ้ม น้อยนารถ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา และคุณสุภิญญา น้อยนารถ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บุคคลเหล่านี้จะเขียนโครงการของบประมาณกับองค์กรที่ตนสังกัดเป็นครั้งคราว ในกรณีที่มีโครงการที่วิทยุชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ เพื่อนำเงินที่ได้มาเก็บไว้ใช้จ่ายในยามที่สถานีวิทยุชุมชนมีความจำเป็น

“แหล่งรายได้เป็นกองทุนรวมพลคนรักสถานี รับบริจาคทุนทุนละ 200 บาท คนนั้น 5 ทุน 2 ทุน 3 ทุนก็มี ครึ่งทุนก็มี ปีหนึ่งก็ได้พอสมควรแล้ว ใครจะบริจาคเป็นพันก็ได้แล้วก็มีผ้าป่า วันที่ 23 กุมภาพันธ์ วันเกิดสถานี ก็มีจัดโต๊ะจีน แล้วก็นักจัดรายการก็มีการแสดง ร้องเพลง ก็มีหลายอย่างที่ทำหารายได้ แต่หลักๆก็คือมีอยู่ 3 ประเด็น คือกองทุนรวมพลคนรักสถานี ทุนละ 200 ประการที่สองก็คือผ้าป่า ประการที่สามก็คือโต๊ะจีน นอกนั้นก็มีการบริจาคเข้ามาอยู่เรื่อยๆ ส่วนโครงการของเรา

เกี่ยวกับการจัดอบรมบ้าง เนื่องจากเราจะเชื่อมกับหน่วยงานภาครัฐทั้งหมด คือทุกภาคเลย เอกชนจัดอบรมที่เรา ก็ประชาสัมพันธ์ให้ละ งานวัด งานบุญ งานบวช สารพัดงานเรา ประชาสัมพันธ์ให้หมดทั้ง ภาครัฐและเอกชน แต่ถ้าภาคเอกชนบอกว่าการค้า ผมไม่เอา เราไม่รับ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ได้ประโยชน์ เรื่องสุขภาพ ไม่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย โอเคเราลงให้” (บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

(3) ประเด็นเรื่องวิธีการบริหาร

(3.1) มีแผนงานรับผิดชอบ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครมีฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชีดูแลเรื่องงบประมาณ เริ่มแรกมีผู้รับผิดชอบ 3 คน ปัจจุบันมี 2 คน คือ คุณโชคชัย สุขสาคร และคุณกฤษฏา แก้วอรุณ

(3.2) การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ

จากคำสัมภาษณ์ของคุณบุญชอบ ทับไกร คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครสะท้อนว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครมีการทำบัญชีเชิงรุก คือมีการหารายได้ล่วงหน้าสำรองเป็นเงินกองกลางเพื่อเก็บไว้ใช้ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ไม่ได้ทำบัญชีเชิงรับ คือหารายได้เฉพาะเมื่อยามจำเป็นเท่านั้น เนื่องจากคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาว่า การหารายได้เฉพาะเมื่อยามจำเป็น หรือเมื่อเกิดภาวะวิกฤตฉุกเฉินฉับพลัน อย่างเช่นกรณีเครื่องส่งเสียงกะทันหัน ถ้าไม่มีเงินสำรองก็จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพในการดำรงอยู่ได้

“เรื่องงบประมาณเราจะมีการพูดคุยกันทุกครั้งที่มีการประชุม คือฝ่ายเลขานุการการเงินของเรา ต้องมีการพูดคุยว่าตอนนี้สถานการณ์ทางการเงินของเราเป็นอย่างไรบ้าง มีเงินเท่าไร อย่างตอนนี้เท่าที่พอจำได้จะมีอยู่ประมาณ 40,000 กว่าบาท ถ้าเริ่มจะมีปัญหาเราก็ต้องมีการวางแผนว่าเงินต้องนี้พอไหม แล้วถ้ามันเสร็จแล้วเราจะต้องทำอย่างไรต่อ” (บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

ทั้งนี้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณล่วงหน้าอย่างชัดเจน แต่จะมีการหารายได้เชิงรุก และจะมีการประชุมกันในวาระพิเศษเมื่อมีการเบิกจ่ายเงินไปใช้ในจำนวนมาก ซึ่งการเบิกจ่ายเงินไปใช้ซื้ออุปกรณ์ต่างๆ หากมูลค่าไม่เกิน 5,000 บาท สามารถเบิกจ่ายได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการประชุมร่วมกัน แต่ทุกครั้งจะต้องนำใบเสร็จมาแสดงไม่ว่าจะสำรองจ่ายไปก่อน หรือเบิกเงินล่วงหน้าก็ตาม จะต้องนำใบเสร็จมายืนยันทุกครั้ง แต่ใน

การเบิกจ่ายเงินจำนวนมากกว่า 5,000 บาทจะต้องมีการประชุมร่วมกันของคณะกรรมการและอาสาสมัครคนอื่นๆก่อน ซึ่งในการประชุมวาระปกติก็จะมีการสอบถามผู้ดูแลเรื่องเงินถึงยอดเงินกองกลางที่คงเหลืออยู่เสมอ (กฤษฎา แก้วอรุณ, คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2551)

(3.3) หลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงิน

การเบิกจ่ายเงินหากไม่เกิน 5,000 บาท สามารถเบิกจ่ายได้ทันที แต่จะต้องนำใบเสร็จมาแสดง แต่ในการเบิกจ่ายเงินจำนวนมากกว่า 5,000 บาทจะต้องมีการประชุมลงความเห็นร่วมกัน

(3.4) การจัดทำระบบบัญชี

จัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการจัดทำระบบบัญชีอย่างเป็นทางการเพื่อแจกแจงรายละเอียดรายรับ รายจ่าย ให้กับคณะกรรมการและอาสาสมัครทุกคนได้รับทราบ สถานการณ์การเงินทุกครั้งที่มีการประชุม โดยคุณกฤษฎา แก้วอรุณ เป็นผู้รับผิดชอบในการทำบัญชี

ภาพ สมุดบัญชี

(3.5) การจัดทำกิจกรรมหารายได้

(3.5.1) การจัดงานวันครบรอบวันเกิดสถานี จัดโต๊ะจีน

(3.5.2) ทอดผ้าป่า

ในส่วนของการจัดกิจกรรมหารายได้ ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดไปในหัวข้อแหล่งรายได้ ในปัจจุบัน ปี พ.ศ.2551 ของจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

(4) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์

พิจารณาผังโครงสร้างของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครพบว่า มีคณะกรรมการฝ่ายเทคนิคที่ดูแลรับผิดชอบในส่วนของการซ่อมบำรุงวัสดุอุปกรณ์ทั้งสิ้น 5 คน ประกอบด้วย (1) คุณบุญยืม น้อยนารถ (2) คุณธีระ ศรีรัตนพิทักษ์ (3) คุณสมชาย ช่วยชูกร (4) คุณจารึก เจียรธรรม และ (5) คุณภุชงค์ แจ่มแจ่ม แต่ในปัจจุบัน(พ.ศ.2551) ผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องของการซ่อมแซมอุปกรณ์ภายในสถานีและการซ่อมบำรุงต่างๆ จะอยู่ในความรับผิดชอบของบุคลากร 2 คน คือคุณบุญยืม น้อยนารถ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสนใจในงานช่างไฟฟ้า แต่ไม่ได้จบการศึกษามาทางด้านนี้โดยตรง อาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผ่านการอบรมเกี่ยวกับเรื่องเทคนิคเครื่องส่ง และเสอากาศมาในช่วงแรกของการก่อตั้งสถานี ทำให้มีความรู้เบื้องต้นในการซ่อมบำรุงส่วนอีกหนึ่งคนทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยแต่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการ คือคุณธงชัย คล้ายแก้ว ประกอบอาชีพช่างไฟสามารถซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆได้ ทั้ง 2 คน จะดูแลรับผิดชอบประจำในการซ่อมบำรุงเล็กๆน้อยๆภายในสถานี เช่น หลอดไฟเสีย หรืออุปกรณ์ไฟฟ้าอื่นๆเสีย เป็นต้น

นอกจากนี้อาจารย์ภุชงค์ แจ่มแจ่ม อาจารย์โรงเรียนวัดหลักสอง อดีตคณะกรรมการฝ่ายเทคนิคแม้จะไม่ได้เข้ามารับผิดชอบงานส่วนนี้อย่างเต็มตัวเหมือนเดิม แต่ก็ยังเป็นทีปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ เข้ามาซ่อมแซมในยามเครื่องส่งชำรุดเกินกว่าที่ผู้รับผิดชอบประจำทั้ง 2 คนจะแก้ไขได้ แต่ถ้าในกรณีที่มีปัญหาที่เครื่องส่งใช้การไม่ได้เกินกว่าบุคลากรที่มีอยู่จะแก้ไขซ่อมแซมเอง ก็จะต้องนำเรื่องเข้าที่ประชุมและประสานงานจ้างช่างซ่อมที่ชำนาญมาแก้ไขต่อไป (บุญยืม น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2551)

ในส่วนของการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ผู้วิจัยจะแบ่งหัวข้อในการจำแนกข้อมูลดังนี้

- (1) ประเภทของวัสดุอุปกรณ์
- (2) แหล่งที่มาของวัสดุอุปกรณ์
- (3) การจัดเก็บและบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์

(1) ประเภทของวัสดุอุปกรณ์

ผู้วิจัยได้แบ่งวัสดุอุปกรณ์ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้

- (1.1) อุปกรณ์ออกอากาศ ประกอบด้วย เครื่องส่ง เสาส่ง ไมโครโฟน
- (1.2) คอมพิวเตอร์
- (1.3) ซีดีเพลง
- (1.4) โทรศัพท์
- (1.5) เครื่องใช้ไฟฟ้า

(1.6) เอกสารต่างๆ

(1.7) สิ่งของจีปาดะ เช่น กระจาด เครื่องเขียน ที่เย็บกระจาด เป็นต้น

(2) แหล่งที่มาของวัสดุอุปกรณ์ มีดังนี้

(2.1) คณะกรรมการและอาสาสมัครของสถานีใช้เงินที่ได้จากการบริจาคมาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ซีดีเพลง หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ข่าว

(2.2) หน่วยงานในชุมชนสนับสนุนบริจาควัสดุอุปกรณ์ และช่วยประสานงานอำนวยความสะดวกในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่น สถานีอนามัยเกษตรพัฒนาสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์, ทีมงานอบต.สวนส้มประสานงานการขอสนับสนุนเสาทาวเวอร์จากอุตสาหกรรมจังหวัด

(2.3) คนในชุมชนบริจาควัสดุอุปกรณ์ และช่วยประสานงานอำนวยความสะดวกในการติดตั้งวัสดุอุปกรณ์ เช่น คุณหมอบริญญา หมอปาริฉัตร อุทิศชลาศัย มอบโทรศัพท์, คุณจอมขวัญ กลับบ้านเกาะมอบเครื่องเล่นซีดีหนึ่งเครื่อง, คุณอาคม แสงพิทักษ์ มอบชุดโต๊ะและเก้าอี้ในสถานี, คุณวิเชียร คุณปาน รัศมี ประสานการติดตั้งโทรศัพท์

(2.4) หน่วยงานภายนอกจัดส่งมา เช่น ซีดีเพลง หรือรายการสาระความรู้จาก ปปส.

(3) การจัดเก็บและบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์

จากการเก็บข้อมูลพบว่าในส่วนของงานบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ คณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครทุกคนจะช่วยกันดูแลรักษา ตรวจตราคอยแจ้งต่อคณะกรรมการและที่ประชุมเมื่อมีอุปกรณ์ชำรุด รวมถึงจัดหาอุปกรณ์ต่างๆมาเพิ่มความสนใจ ดังเช่นข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 คณะกรรมการและอาสาสมัครมีการหารือเรื่องคีย์บอร์ดคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานได้ไม่ดีนักและต้องการจะเปลี่ยนใหม่ ซึ่งคุณโชคชัยสุขสาคร เสนอว่าจะนำคีย์บอร์ดที่บ้านของตนเองมาให้ใช้เป็นต้น ทั้งนี้ในปัจจุบันบุคคลที่มีบทบาทอย่างมากในการช่วยดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ของสถานี คือ คุณธงชัย คล้ายแก้ว จากการสัมภาษณ์คุณสุภิญญา น้อยนารถ คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร พบว่า คุณธงชัย จะเข้ามาช่วยเก็บกวาด ดูดูฝุ่น ดูแลเรื่องการซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าของสถานีอยู่เป็นประจำ

“ตอนนี้เราก็พึ่งพาชาวบ้าน (คุณธงชัย) ได้มาก พอมีเวลาว่างก็จะแวะมาที่สถานี มาดูดูฝุ่น ทำความสะอาด ซ่อมโน่นซ่อมนี่ให้ตลอด” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะจำแนกการการจัดเก็บและบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ 2 ประเภทหลัก

(3.1) การจัดเก็บและบำรุงรักษาเครื่องส่งกระจายเสียง

(3.2) การจัดเก็บรักษาเอกสาร

(3.1) การจัดเก็บและบำรุงรักษาเครื่องส่งกระจายเสียง

อุปกรณ์ที่คณะกรรมการให้ความสำคัญกับการดูแล คือ เครื่องส่งกระจายเสียง เนื่องจากเป็นเครื่องส่งที่ใช้งานมานาน จึงต้องมีการกำหนดเวลาออกอากาศที่ชัดเจนเพื่อถนอมเครื่อง โดยกำหนดเวลาออกอากาศดังนี้ ในช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 5 นาฬิกา จนถึง 15 นาฬิกา พักเครื่อง 2 ชั่วโมง แล้วเริ่มต้นออกอากาศอีกครั้งในเวลา 18 นาฬิกา จนถึง 21 นาฬิกา ในวันจันทร์ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ และออกอากาศถึง 22 นาฬิกาในวันอังคาร วันพุธ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ ซึ่งไม่เพียงแต่อาสาสมัครเท่านั้นที่ให้ความสนใจดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ของสถานี แต่คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆด้วย เช่นกรณีเครื่องส่งมีปัญหาและทางสถานีไม่มีเงินทุนในการซ่อมแซม ครั้งนั้นคนในชุมชนได้จัดตั้งกองทุนขึ้นเพื่อระดมทุนมาเป็นค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเครื่องส่ง ชื่อว่า "กองทุนกลุ่มคนรักสถานี"

กรณีดังกล่าวเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่าคนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ และเต็มใจที่จะช่วยประคับประคองสถานีให้ดำเนินการต่อไปได้ นอกจากนี้ยังมีห้างร้านในชุมชนให้การสนับสนุนซ่อมบำรุงอุปกรณ์ของทางสถานีโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เช่น ร้านทวีศักดิ์ คอมพิวเตอร์ บริการซ่อมคอมพิวเตอร์ของสถานีฟรี จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คนในชุมชนไม่เพียงแต่ช่วยจัดหาวัสดุอุปกรณ์เท่านั้นในส่วนของกระบวนการบำรุงรักษาก็เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย

(3.2) การจัดเก็บรักษาเอกสาร

ระบบการจัดเก็บเอกสาร มีการจัดเก็บเอกสาร 2 ส่วน คือ (3.2.1) ในรูปแบบของแฟ้มปกแข็ง (3.2.2) ในรูปแบบของไฟล์งานในคอมพิวเตอร์

(3.2.1) ในรูปแบบของแฟ้มปกแข็ง

จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่า คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการจัดทำแบบฟอร์มเอกสารแต่ละประเภท เช่น เอกสารข้อมูลเพื่อการประชาสัมพันธ์ เอกสารขอเชิญประชุม เอกสารขออนุญาตให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดเข้ารับการอบรมสัมมนา หรือเอกสารขอแผ่นซีดี เป็นต้น

ลักษณะการจัดเก็บเอกสารอยู่ในรูปแบบการเก็บข้อมูลในแฟ้มปกแข็งจำนวนทั้งสิ้น 8 แฟ้ม ประกอบด้วย (1) แฟ้มข้อมูลสถานี (2) แฟ้มข้อมูลเทป ซีดี วีซีดี และอื่นๆ (3) แฟ้มคอลัมน์พิเศษ (4) แฟ้มเอกสารวิชาการ (5) แฟ้มเก็บข่าวประชาสัมพันธ์ (6) แฟ้มข้อมูลผู้จัดรายการ (7) แฟ้มหนังสือรับทั่วไป (8) แฟ้มวิทยุชุมชน

ปัญหาการจัดระบบเอกสาร

เอกสารทั้งหมดถูกจัดเก็บอยู่ในตู้เอกสารด้านหน้าห้องจัดรายการ ลักษณะการแบ่งประเภทเอกสารยังไม่เป็นระบบ การตั้งชื่อแฟ้มยังไม่สอดคล้องกับเนื้อหาเอกสารที่อยู่ภายในแฟ้มนั้นๆ มีการปะปนของเอกสารในหัวข้อต่างๆ เช่น พบเอกสารข้อมูลนักจัดรายการปะปนอยู่ในแฟ้มที่ชื่อว่า"วิทยุชุมชน" เนื่องจากการตั้งชื่อแฟ้มกว้างเกินไป ไม่ได้จำแนกแยกความแตกต่างของเนื้อหาอย่างชัดเจน ส่งผลให้ยากต่อการสืบค้นและเอกสารบางส่วนหายไป เช่น แบบฟอร์มการสมัครเข้ามาจัดรายการ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของอาสาสมัครบางคน เป็นต้น

ภาพ ตู้เก็บเอกสาร

(3.2.2) ในรูปแบบของไฟล์งานในคอมพิวเตอร์

จากการสังเกต ผู้วิจัยพบว่าเอกสารที่ถูกจัดเก็บในเครื่องคอมพิวเตอร์ มีการจัดเก็บอยู่ใน 3 สถานที่หลัก คือ (1) เครื่องคอมพิวเตอร์ของสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา (2) เครื่องคอมพิวเตอร์ที่บ้านคุณสุภิญญา น้อยนารถ คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และ(3) เครื่องคอมพิวเตอร์ที่เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของคุณบุญชอบ ทับไกร คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ลักษณะการจัดเก็บมีการแยกเก็บข้อมูลเป็นโฟลเดอร์(folder)ต่างๆ แต่ไม่เป็นระบบมากนัก มีการปะปนกันของข้อมูล เช่น แบบฟอร์มการขออนุญาตไปอยู่ร่วมกับเอกสารแสดงประวัติของสถานี เป็นต้น

ปัญหาการจัดระบบเอกสารไฟล์งานในคอมพิวเตอร์

ปัญหาในเรื่องการจัดระบบเอกสารเป็นหนึ่งในปัญหาที่พบได้บ่อยในวิทยุชุมชนทั่วไป ในกรณีของจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครพบว่า ข้อมูลเอกสารถูกจัดเก็บในเครื่องคอมพิวเตอร์ 3 แห่ง และ 2 ใน 3 ของแหล่งจัดเก็บข้อมูลอยู่กับคณะกรรมการซึ่งไม่มีเวลาในการ

จัดเรียงเอกสาร เนื่องจากมีภารกิจมาก และทำหน้าที่หลายบทบาทในชุมชน ส่วนไฟล์เอกสาร อีก 1 ส่วน ซึ่งถูกจัดเก็บที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนาซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของจุดปฏิบัติการ เรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนั้น อาสาสมัครและคณะกรรมการคนอื่นๆสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ แต่สาเหตุที่ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบมากนัก ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่ามาจากสาเหตุดังต่อไปนี้ (1) ลักษณะการบริหารจัดการงานแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานแบบไม่แสวงหากำไร ส่งผลให้คณะกรรมการและอาสาสมัครไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดเก็บเอกสารมากนัก เนื่องจากไม่มีผลประโยชน์ใดๆเข้ามาเกี่ยวข้อง และ (2) อาสาสมัครยังใช้คอมพิวเตอร์ไม่คล่องและไม่เห็นประโยชน์ของการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระบบ

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ควรดึงเยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยจัดระบบเอกสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดไฟล์งานในคอมพิวเตอร์ เนื่องจากเด็กและเยาวชนจะมีความถนัดและคุ้นเคยกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์มากกว่าผู้ใหญ่ เพราะผู้ใหญ่ในชุมชนส่วนมากประกอบอาชีพทำการเกษตร จึงไม่มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์หรือการจัดระบบเอกสาร

4.2.3 การบริหารจัดการงาน

ลักษณะเฉพาะตัวของวิทยุชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดหน้าตาของวิทยุชุมชน แต่ละแห่ง เพื่อการวิเคราะห์ที่เป็นระบบผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการงาน 5 ลักษณะตามแผนภาพด้านล่างซึ่งอ้างอิงไว้ในบทที่ 2 มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ดังนี้

แผนภาพที่ 19 การบริหารจัดการงาน

(1) ลักษณะเฉพาะตัวของงานวิทยุชุมชน พิจารณาจากองค์ประกอบ 7 ประการ

- (1.1) การดำเนินงาน
- (1.2) คนฟัง / คนจัดสลับบทบาทกันเป็นการสื่อสารสองทาง
- (1.3) การบริหารจัดการ โดยคนในชุมชน โปร่งใส / ตรวจสอบได้ ประชาชนมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ / บริหารงานอย่างอิสระ
- (1.4) เนื้อหา / รูปแบบของรายการหลากหลาย
- (1.5) ทำเพื่ออะไร
- (1.6) กิจกรรมเสริมที่มากกว่าการทำวิทยุ
- (1.7) การประเมินผล

ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะอธิบายรายละเอียดลักษณะงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครตามเกณฑ์ทั้ง 7 ประการที่กล่าวไปข้างต้น ดังนี้

(1.1) การดำเนินงาน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร มีคณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งเป็นตัวแทนของคนหลายกลุ่มในชุมชน สะท้อนการใช้ระเบียบวิธีการบริหารจัดการงานแบบประชาธิปไตย โดยจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้ (ทิพย์วรินทร์ ดังชัยภูมิและคณะ, 2549)

- (1.1.1) ประชาชนในพื้นที่กระจายเสียงสามารถเข้าถึงได้ง่าย เท่าเทียม และมีส่วนร่วมทุกชั้นตอน
- (1.1.2) วิทยุชุมชนเป็นสมบัติสาธารณะที่ชุมชนจัดตั้งและเป็นเจ้าของร่วมกัน รวมทั้งบริหารจัดการด้วยตนเอง
- (1.1.3) ใช้ระบบอาสาสมัครช่วยในการดำเนินการ
- (1.1.4) ไม่มุ่งหวังผลกำไรทางธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นอิสระ ปราศจากการครอบงำและการแทรกแซงจากกลุ่มผู้มีอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์โดยมิชอบและกลุ่มพรรคการเมือง
- (1.1.5) เป็นช่องทางการสื่อสารสาธารณะที่สมาชิกในชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร
- (1.1.6) เป็นสื่อเพื่อประโยชน์ตามความต้องการของชุมชน และมุ่งสร้างโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน
- (1.1.7) เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร เชื่อมโยงการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

(1.2) คนฟัง / คนจัดสลับบทบาทกันเป็นการสื่อสารสองทาง

กลุ่มคนฟังและคนจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะมีลักษณะสลับบทบาทการทำหน้าที่เสมอ จากการสัมภาษณ์อาสาสมัครนักจัดรายการพบว่า ในช่วงเวลาที่ไม่ได้จัดรายการ อาสาสมัครจะเปิดฟังรายการของทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์พูดคุยระหว่างกันของอาสาสมัครวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นวันที่มีการประชุมคณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครโดยในช่วงเช้าของวันนั้นเกิดไฟฟ้าดับในช่วงเวลาการจัดรายการบ้านแสนสุข ของคุณวริทธิ์ ปิ่นแก้ว ทำให้ไม่สามารถจัดรายการได้ ในช่วงเย็นที่มีการประชุมคณะกรรมการและอาสาสมัครพบว่า มีอาสาสมัครหลายคนเข้ามาพูดคุยกับคุณวริทธิ์ว่า “เมื่อเข้าฟังอยู่ ไฟดับซะใหม่ทำไมไม่มีรายการ” หรือในระหว่างการประชุมอาสาสมัครมีการแสดงความคิดเห็นติชมรายการซึ่งกันและกัน สะท้อนว่านักจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการสลับบทบาทหน้าที่ระหว่างการเป็นคนฟังและคนจัดรายการ

(1.3) การบริหารจัดการ โดยคนในชุมชน โปร่งใส / ตรวจสอบได้ ประชาชนมีส่วนร่วม

ร่วมในหลายรูปแบบ / บริหารงานอย่างอิสระ

คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการวางหลักเกณฑ์การบริหารจัดการงานอย่างเป็นทางการในช่วงแรก คือมีการแบ่งแยกการทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ อย่างละเอียด เพื่อให้การดูแลรับผิดชอบงานในด้านต่างๆ มีประสิทธิภาพ และเป็นไปได้อย่างทั่วถึง แต่ในปัจจุบันไม่มีการวางกฎเกณฑ์หรือแบ่งแยกการทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ อย่างชัดเจนและละเอียดเหมือนช่วงแรก เนื่องด้วยจำนวนคณะกรรมการและอาสาสมัครที่ลดลงไป การบริหารจัดการงานจึงมีความละเอียดน้อยลง การทำงานเป็นไปในลักษณะช่วยกันดูแลรับผิดชอบตามความถนัดและความสนใจ แต่สิ่งที่ยังคงเดิมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจนถึงปัจจุบัน คือ มีการบริหารจัดการกันเองโดยคนในชุมชน สังเกตได้ว่ารายชื่อของคณะกรรมการไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการชุดแรก หรือคณะกรรมการที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนปฐมสาครทั้งสิ้น

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการบริหารจัดการงานด้วยความโปร่งใส เปิดเผย และสามารถตรวจสอบได้ ในประเด็นนี้เห็นได้อย่างชัดเจนในการบริหารจัดการงบประมาณ จะมีการเปิดเผยยอดรายรับ รายจ่าย และยอดเงินคงเหลือปัจจุบันให้คณะกรรมการและอาสาสมัครทราบเป็นประจำทุกเดือน อีกทั้งการบริหารจัดการงาน ยังเปิดกว้างให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในหลายรูปแบบทั้งในลักษณะของการเป็นผู้ฟังรายการ ผู้ผลิต และผู้กำหนดนโยบาย

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการบริหารจัดการงานอย่างเป็นอิสระ เนื่องจากมีแหล่งรายได้หลายแหล่ง และคนที่เข้ามาร่วมงานกับทางสถานีเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายในชุมชน ดังนั้นจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจึงเป็นวิทยุที่ทำประโยชน์เพื่อสาธารณะไม่ใช่วิทยุเพื่อประโยชน์ของคนใดคนหนึ่งหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

(1.4) เนื้อหา / รูปแบบของรายการหลากหลาย

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1.4.1) ความหลากหลายของเนื้อหาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

(1.4.2) ความหลากหลายของรูปแบบของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

(1.4.1) ความหลากหลายของเนื้อหาของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

พิจารณาจากผังรายการ พบว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีรูปแบบรายการที่หลากหลาย ประกอบด้วย

- (1) รายการพูดคุยกับผู้ฟัง
- (2) รายการนิตยสารทางอากาศ
- (3) รายการเพลง
- (4) รายการรายการสารคดี
- (5) รายการพูดคุยกับผู้ฟังแต่ในบางครั้งจะเชิญบุคคลมาสัมภาษณ์ในรายการ

ในส่วนการนำเสนอเนื้อหารายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีความหลากหลายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อของการดำเนินงานซึ่งรายละเอียดในส่วนของเนื้อหารายการในบทที่ 1 ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลไว้ในหัวข้อเนื้อหารายการ

(1.4.2) ความหลากหลายของรูปแบบของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

งานวิทยุกระจายเสียงแบ่งรูปแบบรายการวิทยุออกเป็น 9 ประเภทด้วยกัน คือ รายการพูดคุยกับผู้ฟัง / รายการสนทนา / รายการสัมภาษณ์ / รายการอภิปราย / รายการข่าว / รายการสารคดี / รายการนิตยสารทางอากาศ / รายการละครวิทยุ และรายการเพลง (ชาลิสา มากแผ่นทอง, 2547)

พิจารณาจากผังรายการ พบว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีเนื้อหา
รายการที่หลากหลาย ประกอบด้วย

- (1) ข่าวบริการชุมชน
- (2) รายการสาระน่ารู้ภายในชุมชน
- (3) รายการศิลปวัฒนธรรมและรายการเพลง
- (4) รายการเด็กและเยาวชน
- (5) รายการสุขภาพอนามัย
- (6) รายการส่งเสริมการศึกษา
- (7) รายการสาระที่น่าสนใจข่าวสารจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น
- (8) สาระความรู้จากหน่วยงานภายนอก

(1.5) ทำเพื่ออะไร วิทยุชุมชนปฐมสาครมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน 5 ข้อดังนี้

- (1.5.1) เพื่อกระจายข่าวสารบริการชุมชน นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
- (1.5.2) เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในการเผยแพร่ความรู้ ด้านอาชีพ การศึกษา
สุขภาพอนามัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
- (1.5.3) เพื่อเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (1.5.4) เพื่อเป็นสื่อกลางในการสร้างความรัก – ความเข้าใจของคนในชุมชน
- (1.5.5) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน
และจุดประกายประเด็นสาธารณะ

(1.6) กิจกรรมเสริมที่มากกว่าการทำวิทยุ

(1.6.1) กิจกรรมหารายได้

กิจกรรมหารายได้ เช่น ทอดผ้าป่า จัดโต๊ะจีนวันเกิดสถานี ฯลฯ รายละเอียดของกิจกรรม
หารายได้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงรายละเอียดไปแล้วในหัวข้อแหล่งที่มาของรายได้ในปัจจุบันของ
จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

(1.6.2) วิทยุชุมชนสัญจร

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่ค่อยจัดกิจกรรมวิทยุชุมชนสัญจร เนื่องจาก
อุปสรรคทางด้านความพร้อมของอาสาสมัครที่มีเวลาว่างไม่ตรงกัน และอาสาสมัครมีจำนวนลดลง
การจัดกิจกรรมเสริมต่างๆจึงไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ แต่ในอดีตเมื่อปี 2547 คณะกรรมการ
ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเคยจัดการถ่ายทอดเสียงงานประจำปีวัด

ปรีดาราม ในระหว่างวันที่ 9 – 11 มกราคม พ.ศ.2547 และงานปิดทองฝังลูกนิมิตวัดเจ็ดริ้ว
ระหว่างวันที่ 19 – 28 มกราคม พ.ศ.2547

(1.7) การประเมินผล

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครมีรูปแบบการประเมินผลใน 2 ลักษณะคือ

(1.7.1) ประเมินผลแบบเป็นทางการ

การประเมินผลแบบเป็นทางการ หมายถึงการประเมินผลที่มีลักษณะบันทึกเป็น
ลายลักษณ์อักษร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือแจกแบบสอบถาม การประเมินผลในลักษณะนี้จะ
กระทำขึ้นแบบเฉพาะกิจ ไม่ได้ทำเป็นประจำ เช่น กรณีของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของนักวิชาการที่เคยอบรมเกี่ยวกับทักษะการผลิตรายการวิทยุชุมชนให้กับ
คณะกรรมการของทางสถานี อาจารย์จึงแนะนำนักศึกษา ให้เข้ามาศึกษาทำรายงานด้านการ
ประเมินผลองค์การวิทยุชุมชนที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร

ทั้งนี้ที่ผ่านมามีการประเมินผลอย่างเป็นทางการนั้นไม่ได้เกิดจากบุคลากรภายใน
จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร แต่จะเกิดจากคนภายนอก เนื่องจากคณะกรรมการและ
อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครไม่ได้รับการติดตั้งองค์ความรู้ด้านการ
ประเมินผลมาก่อน และมีความเข้าใจว่าการประเมินผลอย่างเป็นทางการนั้น เป็นกระบวนการก่อน
การผลิตรายการของวิทยุธุรกิจ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก จึงมีความเห็นว่าจากลักษณะ
ความคุ้นเคยใกล้ชิดกันของคนในพื้นที่ นักจัดรายการกับผู้ฟังสามารถที่จะพบปะกันได้บ่อย จึงไม่
จำเป็นต้องจัดทำกรประเมินผลอย่างเป็นทางการ

(1.7.2) ประเมินแบบไม่เป็นทางการ

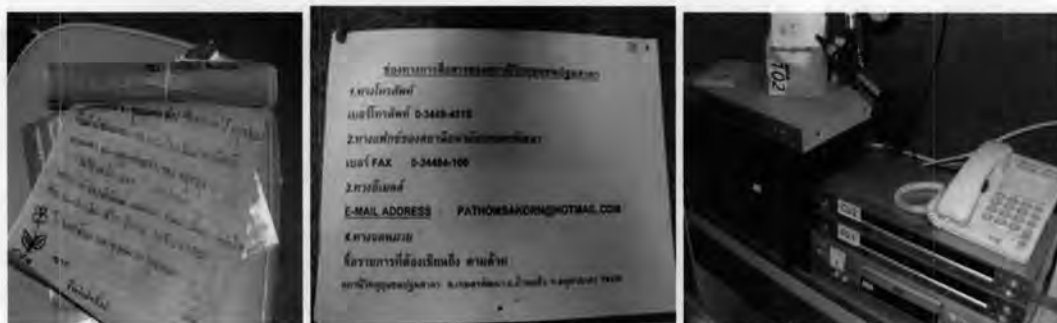
จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครได้สร้างช่องทางการสื่อสารกับผู้ฟังเพื่อรับฟัง
ความคิดเห็นและเป็นการเปิดรับการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ 4 ช่องทาง ดังนี้

1. ทางโทรศัพท์ หมายเลขโทรศัพท์ 038-448-4518
2. ทางแฟกซ์ของสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา เบอร์ 038-448-100
3. ทางอีเมลล์ Pathomsakhom@hotmail.com
4. ทางจดหมาย ชื่อรายการที่ต้องการเขียนถึงตามด้วยสถานีวิทยุชุมชนปฐมสาคร
ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

จากการสัมภาษณ์พบว่าช่องทางการสื่อสารที่ผู้ฟังใช้มากที่สุดคือ โทรศัพท์ ซึ่งการ
ประเมินผลผ่านทางโทรศัพท์จะกระทำเป็นประจำ ในลักษณะของการรับฟังคำติชมรายการ
นอกจากนี้การประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการที่พบบ่อยคือ การรับฟังคำติชมซึ่งหน้าเมื่อนักจัด
รายการหรือคณะกรรมการได้พบปะกับกลุ่มผู้ฟังโดยตรง แต่ช่องทางการสื่อสารผ่านแฟกซ์ อีเมลล์

ผู้รับสารไม่นิยมใช้เนื่องจากเป็นช่องทางการสื่อสารที่ชาวบ้านไม่คุ้นเคย ส่วนการสื่อสารผ่านจดหมายมีเข้ามาบ้างแต่ไม่บ่อย เนื่องจากการเขียนจดหมายผู้ส่งสารและผู้รับสารจะไม่ได้ผลตอบกลับในทันที อีกทั้งผู้ฟังส่วนใหญ่บ้านอยู่ไม่ไกลจากสถานีมากนักจึงไม่นิยมเขียนจดหมายแบบเป็นทางการ แต่จะมีในลักษณะเขียนจดหมายใส่ใบตองและเดินมาส่งให้กับนักจัดรายการที่สถานีเป็นต้น

ตัวอย่างสื่อแสดงความคิดเห็นจากผู้ฟังรายการ

(2) หลักการพื้นฐานของการบริหารจัดการวิทยุชุมชนปทุมธานี

(2.1) ยึดหลักการบริหารจัดการด้วยตัวเอง

จุดปฏิบัติการเรียนรู้อวิทยุชุมชนปทุมธานีมีการบริหารจัดการเองโดยคนในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง พิจารณาจากโครงสร้างการบริหารจัดการจะพบว่าคณะกรรมการทั้งชุดเก่าและชุดปัจจุบันเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่การกระจายเสียงเป็นส่วนใหญ่

(2.2) เน้นการมีส่วนร่วม

จุดปฏิบัติการเรียนรู้อวิทยุชุมชนปทุมธานีเน้นหลักการสร้างโอกาสและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับทางสถานีอย่างเต็มที่ทั้งในส่วนของกิจกรรมที่เป็นงานวิทยุ เช่น การเข้ามาเป็นคณะกรรมการวิทยุชุมชนและอาสาสมัคร รวมถึงกิจกรรมที่นอกเหนือจากงานวิทยุ เช่น กิจกรรมหารายได้ ทั้งกิจกรรมการทอดผ้าป่า และกิจกรรมการจัดงานครบวันเกิดสถานี เป็นต้น ซึ่งข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมจะกล่าวถึงอย่างละเอียดต่อไปในส่วนที่ 3 ของบทที่ 4 ในหัวข้อการมีส่วนร่วมทั้งของอาสาสมัครและคณะกรรมการภายในจุดปฏิบัติการเรียนรู้อวิทยุชุมชนปทุมธานีและการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนที่มีต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้อวิทยุชุมชนปทุมธานี

(3) งานนอกเหนือจากด้านรายการ

การบริหารจัดการกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการจัดรายการวิทยุอยู่ที่สถานีเปรียบเสมือนงานหลังฉาก ที่ช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็งในการดำรงอยู่ของสถานีวิทยุชุมชนให้มีความมั่นคง

มากขึ้นได้ นอกเหนือจากการบริหารจัดการงานด้านการผลิตรายการอันเป็นงานหน้าฉากที่หลายคนคุ้นเคยกันดี ซึ่งการจัดกิจกรรมเสริมในลักษณะดังกล่าวเทียบได้กับการจัดกิจกรรมพิเศษ หรือ Event ของสถานีวิทยุธุรกิจ

ในกรณีของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครกิจกรรมเสริมนอกเหนือจากงานจัดรายการยังมีไม่มาก แต่กิจกรรมสำคัญที่นอกเหนือจากงานด้านรายการที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ งานวันเกิดสถานีเป็นกิจกรรมเสริมในการหารายได้เข้าสถานี เป็นเครื่องมือสำคัญในการประสานความร่วมมือ และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครนักจัดรายการและกลุ่มผู้ฟัง นอกจากนี้ยังเป็นการประเมินผลความนิยมของผู้ฟังจากการสังเกตจำนวนผู้เข้าร่วมงาน และเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟังได้อีกด้วย

งานวันครบรอบวันเกิดสถานี จะจัดขึ้นทุกวันที่ 23 กุมภาพันธ์ของทุกปี โดยตั้งแต่ปี 2546-2552 พบว่ารูปแบบของกิจกรรมเปลี่ยนไป 3 ลักษณะ

รูปแบบที่ 1 : ทำบุญเลี้ยงพระตอนเช้า และออกโต๊ะเพื่อหารายได้ตอนเย็น

คณะกรรมการจะเตรียมบัตรเชิญผู้นำในชุมชน และจัดโต๊ะเงินออกขายประมาณ 50-60 โต๊ะ ราคาโต๊ะละ 2,000 บาท โดยนักจัดรายการจะประกาศเชิญชวนผู้ฟังให้เข้ามาร่วมงาน ผู้ใดสนใจจะเข้าร่วมงานและรับประทานโต๊ะเงินสามารถโทรศัพท์เข้ามาจองโต๊ะไว้ก่อนได้ ส่วนผู้ที่นำอาหารมารับประทานเอง และอยากพบปะกับนักจัดรายการและชมการแสดง ก็สามารถเข้าร่วมงานได้เช่นกัน โดยภายในงานจะมีการแสดงของนักจัดรายการ และจะมีการทำพวงมาลัยขายเพื่อหารายได้เข้าสถานีอีกทางหนึ่งด้วย

กิจกรรมในลักษณะนี้เป็นกิจกรรมที่กระทำมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2546-2550 ซึ่งผู้ที่เข้ามาร่วมงานมีทั้งกลุ่มคนที่เป็นอาสาสมัครนักจัดรายการและคณะกรรมการของสถานีที่เข้ามาช่วยเตรียมงานประมาณ 30-40 คน และยังมีกลุ่มคนฟังที่เข้ามาร่วมงานอีกประมาณ 300-400 คน โดยวัตถุประสงค์หลักของการจัดงาน เป็นไปเพื่อเชื่อมโยงผู้ฟังกับอาสาสมัคร และสานสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน (ประภาพรรณ จันบางยาง, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2552)

รูปแบบที่ 2 : ทำบุญเลี้ยงพระอย่างเดียว

ในปี 2551 คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครได้งดเว้นการจัดกิจกรรมออกโต๊ะหารายได้ และงานเลี้ยงรื่นเริง เพื่อร่วมไว้อาลัยแด่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้า

กัลยาณวิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส ราชนครินทร์ เหลือเพียงการจัดทำบุญเลี้ยงพระเท่านั้น (บุญยิ้ม น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 3 กุมภาพันธ์ 2551)

รูปแบบที่ 3 : ไม่ได้ทำบุญเลี้ยงพระ จัดงานเลี้ยงสังสรรค์ภายในระหว่างนักจัดรายการและผู้ฟังไม่มีการแสดง

สำหรับการจัดงานวันเกิดสถานีในปี 2552 คณะกรรมการและอาสาสมัครมีความเห็นร่วมกันในที่ประชุมเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 ว่าจากภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดีนักจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่ควรเพิ่มภาระให้กับชาวบ้านในชุมชน จึงงดการจัดงานเลี้ยงออกโต๊ะเพื่อหารายได้ และให้คงไว้เพียงการทำบุญเลี้ยงพระเพื่อความเป็นสิริมงคล ให้กลุ่มผู้ฟังและอาสาสมัครได้พบปะกันเท่านั้น แต่เมื่อถึงกำหนดวันจัดงานจริงปรากฏว่า สถานที่คือสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนามีผู้มาขอให้ทำบุญเลี้ยงพระ นั่นคือ คุณสมศักดิ์ สายสุนทร ประธานกองทุนหมู 5 ตำบลเกษตรพัฒนา ดังนั้นคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจึงงดการทำบุญเลี้ยงพระในช่วงเช้า แต่ให้มีงานเลี้ยงสังสรรค์เล็กๆน้อยๆในช่วงเย็นแทน

ลำดับถัดไป ผู้วิจัยจะหยิบยกบรรยากาศการจัดกิจกรรมวันเกิดสถานีปี 2552 มาอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมากขึ้น

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2552 เป็นวันเกิดครบรอบ 6 ปี ของจุดปฏิบัติเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ผู้วิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรมและสังเกตการณ์พบว่า ในปีนี้กิจกรรมการจัดงานไม่ได้เป็นการจัดงานเพื่อหารายได้ ไม่มีพิธีรีตอง เป็นเพียงงานเลี้ยงสังสรรค์ระหว่างนักจัดรายการและผู้ฟังเท่านั้น โดยในแต่ละช่วงรายการนักจัดรายการจะประกาศเชิญชวนผู้ฟังให้เข้ามาร่วมงานด้วย

“ขอเชิญชวนผู้ฟังมาร่วมรับประทานอาหารและสังสรรค์กันเนื่องในวันเกิดสถานี ใครที่ไม่พร้อมเรื่องอาหารก็สามารถมาได้ จะได้รู้จักกับนักจัดรายการ ได้สนิทสนมเห็นหน้าค่าตากันมากขึ้น”

ข้อความข้างต้น เป็นตัวอย่างการประกาศเชิญชวนให้ผู้ฟังมาร่วมงานในช่วงรายการบ้านแสนสุข โดยวรวิทย์ ปิ่นแก้ว

ในปี 2552 งานวันเกิดสถานีเริ่มตั้งแต่เวลา 19.00 – 24.00 น. มีผู้เข้าร่วมงานประมาณ 34 คน แบ่งเป็นกลุ่มคณะกรรมการและอาสาสมัครประมาณ 18 คน และผู้ฟังประมาณ 14 คน และผู้นำชุมชนอีก 2 คน คือนายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา นายบุญเชิญ ขำสาคร และสมาชิกสภาเทศบาลคุณวิฑูรย์ ชูกร

ในปีนี้ไม่มีการจัดการแสดงเป็นพิเศษ มีเพียงการตั้งโต๊ะรับประทานอาหารร่วมกัน โดยผู้ร่วมงานแต่ละคนจะนำอาหารมาร่วมรับประทานกันเอง บนเวทีมีเพียงการร้องเพลงเพื่อความสนุกสนานร่วมกันระหว่างนักจัดรายการและผู้ฟัง จากการสังเกตและร่วมพูดคุยพบว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่ที่มาร่วมงานจะเป็นผู้ฟังที่เป็นแฟนประจำของรายการ ติดตามรับฟังมาอย่างต่อเนื่อง เช่น คุณสวิต จันบางยาง อายุ 60 ปี และ คุณบุญนาค ปานคงคา อายุ 54 ปี ที่ติดตามรับฟังรายการมาตั้งแต่แรกเริ่มการออกอากาศ และเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมของทางสถานี แต่ผู้ฟังเหล่านี้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับของผู้ฟังที่กระตือรือร้น หรือ Active Audience เท่านั้น ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นนักจัดรายการโดยให้เหตุผลว่า งานวิทยุชุมชนเป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว ต้องมีทักษะในการพูด การใช้อุปกรณ์ต่างๆ ตนคงไม่สามารถทำได้ และอีกเหตุผลหนึ่งคือไม่มีเวลาว่างมากพอ เนื่องจากต้องทำงาน

“ชอบ ฟังหมดทุกรายการไม่มีลำเอียง เขามั่งงานอะไรก็มาไม่เคยขาด วันนี้ก็ทำกับข้าวมาด้วยแต่ไม่ได้เข้ามาทำงานกับเขาเพราะไม่ว่างต้องทำสวน” (สวิต จันบางยาง, ผู้ฟังรายการ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2552)

ในส่วนของผู้นำชุมชน คือนายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา นายบุญเชิญ ขำสาคร ได้เข้ามาร่วมงานและกล่าวแสดงความยินดีกับคณะกรรมการและอาสาสมัครของวิทยุชุมชนปทุมสาคร เนื่องในโอกาสที่ทางสถานีได้ดำเนินการมาครบ 6 ปี โดยนายบุญเชิญ กล่าวตอนหนึ่งว่า “หากทางสถานีมีปัญหาขาดเหลือเรื่องใด ให้มาบอกได้ตลอดเวลา” สะท้อน การสนับสนุนของผู้นำชุมชนตำบลเกษตรพัฒนาโดยเฉพาะในส่วนของเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งแรงสนับสนุนในส่วนนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สถานีวิทยุชุมชนปทุมสาครดำรงอยู่มาได้ยาวนาน ถึงแม้ว่าในระยะหลังแรงสนับสนุนจากหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่นๆจะลดน้อยถอยลงไปบ้าง

ภาพบรรยากาศการจัดงานวันเกิดสถานี่

หมายเหตุ ผู้วิจัยอยู่ร่วมงานถึงเวลาประมาณ 21.00 น. เนื่องจากติดภารกิจแต่ได้สัมภาษณ์อาสาสมัครเพิ่มเติมถึงบรรยากาศและผู้ที่เข้าร่วมงานภายหลัง

นอกจากนี้ทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครยังมีการจัดงานปีใหม่ ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมอีกกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาสาสมัครนักจัดรายการและผู้ฟังในชุมชน

ภาพกิจกรรมงานปีใหม่

(4) ผู้ที่จะเข้ามาบริหารจัดการ

คณะกรรมการคือกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกรายละเอียดของผู้ที่จะเข้ามาบริหารจัดการงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไว้อย่างละเอียดในหัวข้อการบริหารจัดการบุคคลในส่วนของคณะกรรมการ

(5) รูปแบบการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์ในเรื่องความเป็นทางการ / ไม่เป็นทางการในการอธิบายรูปแบบการบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีรูปแบบการบริหารจัดการในลักษณะเป็นทางการ ในระยะแรกหลังการก่อตั้ง และเริ่มออกอากาศอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อปี 2546 คณะกรรมการทั้ง 8 ฝ่าย มีจำนวนทั้งสิ้น 47 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายบริหารจำนวน 10 คน / คณะกรรมการที่ปรึกษาจำนวน 9 คน / คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ 5 คน คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการจำนวน 8 คน / คณะกรรมการฝ่ายเทคนิค จำนวน 5 คน / คณะกรรมการฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด จำนวน 2 คน คณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ จำนวน 5 คน / คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี จำนวน 3 คน

การบริหารจัดการงานในลักษณะเป็นทางการ เป็นผลพวงมาจากการได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างการบริหารงานวิทยุชุมชนโดยวิทยากรภายนอก นั่นคือ ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ จากกองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF เมื่อครั้งอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการเรียนรู้ การดำเนินการวิทยุชุมชนภูมิภาคตะวันตก ในวันที่ 26 – 28 เมษายน 2545 ที่โรงแรมบ้านสวนฝัน ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และการประชุมอบรมการจัดโครงสร้างการบริหาร เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2545 ที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ในช่วงปี 2547 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครยังคงมีรูปแบบการบริหารจัดการงานค่อนข้างเป็นทางการอยู่ มีการประชุมจะจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของทุกสิ้นเดือน มีการออกจดหมายเวียนเชิญคณะกรรมการร่วมประชุมอย่างเป็นระบบ และในการประชุมจะมีการลงมติในวาระที่ต้องการความเห็นชอบร่วมกันในลักษณะ 1 เสียง 1 ความเห็น ทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน อีกทั้งเลขานุการ คือ คุณสุภิญญา น้อยนารถ จะจัดบันทึกการประชุมและถอดรายละเอียดของข้อมูลเพื่อชี้แจงให้ที่ประชุมทราบอย่างสม่ำเสมอ

ในระยะหลัง ประมาณช่วงปี 2548 เป็นต้นมา รูปแบบการบริหารจัดการงานของ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาครได้ลดทอนความเป็นทางการลง กระทั่งมีลักษณะเป็นการบริหารจัดการแบบกึ่งทางการ การประชุมจัดขึ้นตามความสะดวกของทั้งคณะกรรมการและอาสาสมัคร และความเร่งด่วนของปัญหาที่ต้องพิจารณา โดยจัดการประชุมเฉลี่ย 1-2 เดือน ต่อ 1 ครั้ง การเรียกคณะกรรมการประชุมจะไม่มีกรออกจดหมายเชิญ แต่จะใช้การโทรศัพท์และประกาศแจ้งข่าวผ่านทางวิทย์ชุมชน

ลักษณะการบริหารจัดการแบบกึ่งทางการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร คือไม่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการใหม่ทดแทนคณะกรรมการที่ยุติการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยของคนไทยที่ค่อนข้างเกรงใจผู้อื่น ประกอบกับงานวิทย์ชุมชนเป็นงานที่ไม่มีผลประโยชน์ และไม่มีค่าตอบแทนเหมือนการบริหารจัดการวิद्यุธุรกิจ ส่งผลให้อาสาสมัครและคณะกรรมการไม่ให้ความสำคัญต่อการแต่งตั้งตำแหน่งหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบงาน แต่ถึงแม้จะไม่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ขึ้นมารับผิดชอบงานอย่างเป็นทางการ แต่ทุกครั้งที่มีการปรับหน้าที่ ความรับผิดชอบ หรือตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ จะมีการสอบถามความเห็นร่วมกันจากผู้ร่วมประชุมแต่ไม่ใช้การลงคะแนนเสียง 1 คน 1 โหวต ดังเช่นการบริหารจัดการแบบเป็นทางการในช่วงปี 2546-2547 ส่วนการบันทึกการประชุม คุณสุภิญญายังคงบันทึกอยู่ เพียงแต่การบันทึก รายละเอียดนั้นจะขาดความสม่ำเสมอ เนื่องด้วยภาระหน้าที่ที่รัดตัวเพิ่มมากขึ้น

การลดระดับความเป็นทางการของรูปแบบการบริหารจัดการงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปทุมสาคร เป็นการปรับตัวตามสภาพความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างคณะกรรมการที่มีการหดตัวลงซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนคณะกรรมการที่ลดลง อีกทั้งรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นทางการ เป็นลักษณะการทำงานที่คนในชุมชนไม่คุ้นชิน เมื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาและบุคลากรที่เป็นผู้นำชุมชนถอนการมีส่วนร่วมออกไป บุคลากรที่เหลืออยู่จึงปรับระดับการบริหารจัดการให้มีความเป็นทางการน้อยลงตามแบบฉบับที่ตนเองถนัด ซึ่งในปัจจุบัน ปี 2551 การบริหารจัดการงานในทางปฏิบัติไม่มีการแบ่งฝ่ายการทำงานหรือหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน แต่การทำหน้าที่ยังคงครอบคลุมงาน ทั้ง 8 ฝ่าย

สำหรับคณะกรรมการที่ดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่การเลือกตั้งคณะกรรมการชุดแรก ส่วนมากจะยังคงดูแลรับผิดชอบในฝ่ายนั้นๆเหมือนเดิม เช่น คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ คณะกรรมการฝ่ายเทคนิคซึ่งดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่การเลือกตั้งคณะกรรมการชุดแรกกระทั่งในปัจจุบันก็ยังเป็นแกนหลักในการดูแลรับผิดชอบเรื่องทางเทคนิคอยู่ หรือ คุณบุญชอบ ทับไกร และคุณบุญเชิด

เห็นสมควร คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งให้ดูแลรับผิดชอบฝ่ายนี้ตั้งแต่แรกกระทั่งในปัจจุบันก็ยังคงดูแลคัดกรองผู้ดำเนินรายการเหมือนเดิม แต่มีบางคนที่ปรับเปลี่ยนหน้าที่ความรับผิดชอบเช่น คณะกรรมการฝ่ายการเงินและการบัญชี ในช่วงแรกจะมีผู้ดูแลรับผิดชอบอยู่ 3 คน คือ คุณสุนทร โคจร คุณเหรียญทอง เรืองรอง และคุณสุภิญญา น้อยนารถ แต่ในปัจจุบันคณะกรรมการที่ดูแลเรื่องบัญชีและการเงิน คือ คุณกฤษฏา แก้วอรุณ และคุณโชคชัย สุขสาคร

กล่าวได้ว่าการปรับรูปแบบการบริหารจัดการงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาครนั้นเป็นการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งการปรับตัวที่ดีนั้น เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน เพราะเมื่อวันเวลาผ่านไปจำนวนคณะกรรมการลดลง ฝ่ายต่างๆที่เคยแยกย่อยจึงถูกยุบรวมเข้าด้วยกัน เพื่อให้ระบบการทำงานมีความกระชับและคณะกรรมการที่เหลืออยู่สามารถดูแลรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆได้ทั่วถึงมากขึ้น และเมื่อคนน้อยลงความเป็นทางการก็จะน้อยลงตามไปด้วย การบริหารจัดการงานจึงมีความใกล้ชิด เป็นไปในลักษณะพี่กับน้อง ไม่ใช่เจ้านายกับลูกน้อง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา คือ เมื่อระดับความเป็นทางการลดลง กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการงานหลายอย่างเกิดความย่อหย่อน เช่น การจัดประชุมไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้เกิดภาวะปัญหาสั่งสมและไม่ได้สะสาง ซึ่งคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครควรจะปรับระดับโครงสร้างแบบการบริหารจัดการให้อยู่ในระดับกึ่งทางการเป็นอย่างน้อย เพราะหากระดับการบริหารจัดการงานลดลงไปมากกว่านี้ คือลงไปอยู่ในระดับไม่เป็นทางการ จะยิ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและความยั่งยืนในอนาคต เพราะถ้าการบริหารจัดการไม่มีระบบหรือไร้ระเบียบไว้ยึดถือร่วมกัน การระดมความคิดเห็นและดึงการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและอาสาสมัครจะไม่สามารถทำได้ ซึ่งสิ่งนี้จะนำไปสู่ความชะงักงันและถดถอย

ตัวอย่างหนังสือเชิญคณะกรรมการประชุม

สวช 2 / 2547

สถานีวิทยุชุมชน "ปฐมสารคร"

อำเภอบ้านแพ้ว

จังหวัดสมุทรสาคร 74120

3 ตุลาคม พ.ศ. 2547

เรื่อง ขอเชิญประชุม

เรียน คณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนปฐมสารคร

ด้วยสถานีวิทยุชุมชน "ปฐมสารคร" F.M. 106.25 MHz. ตั้งอยู่ที่ สถานีอนามัยเกษตรพัฒนา ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ได้รับการสนับสนุนจากโรงพยาบาลบ้านแพ้วในเรื่องการจัดสร้างห้องส่งใหม่ ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ยังเหลือเพียงการติดตั้งอุปกรณ์และย้ายขึ้นมาดำเนินการรายการ จึงขอความร่วมมือจากคณะกรรมการทุกท่านมาเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันในการดำเนินการต่อไป โดยพร้อมเพรียงกัน ในวันพุธ ที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 เวลา 17.00 น. ณ ห้องประชุมสถานีอนามัยเกษตรพัฒนา หมู่ 5 ต.เกษตรพัฒนา อ.บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(คุณสมจิตร รัตมี)

กำนันตำบลเกษตรพัฒนา

หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนเกษตรพัฒนา

ที่ทำการกำนัน โทร.034 - 484000,484111

สถานีวิทยุชุมชนปฐมสารคร 034 - 484158

ผู้ประสานงาน คุณบุญชอบ ทับไกร 034 - 484100,01-9431507

น.ส.สุภิญญา น้อยนารอด 034-484073

ระเบียบวาระการประชุม ครั้งที่ 5/2546

สถานีวิทยุชุมชนปฐมสาร F.M.106.25 MHz.

28 ตุลาคม พ.ศ.2546

ณ ที่ทำการสถานีวิทยุชุมชน (สถานีอนามัยเกษตรพัฒนา) ต.เกษตรพัฒนา อ.บ้านแพ้ว
จังหวัดสมุทรสาคร

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

- 1.1 ประวัติความเป็นมา
- 1.2 ผลการดำเนินการ
- 1.3
- 1.4
- 1.5

ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 4,2546 เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2546

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องสืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่ผ่านมา

- 3.1 ขอขอบคุณ คุณหมอบริญญา คุณหมอปาริฉัตร อุทิศชลาภนนท์
- 3.2 ขอขอบคุณ คุณสมนึก สมบูรณ์จันทร์, กำนันสมจิตร รัศมี
- 3.3 ขอขอบคุณ คุณจอมขวัญ กลับบ้านเกาะ

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

- 4.1 กฎระเบียบ,ธรรมเนียม ของสถานี
- 4.2 หัวใจของสถานีวิทยุชุมชนตามมาตรา 40
- 4.3 ตารางการออกอากาศ
- 4.4 จัดหานักข่าวประจำสถานี
- 4.5 จัดหานักจัดรายการเพิ่ม

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

ในลำดับต่อมา เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของคณะกรรมการปี พ.ศ.2545 และ พ.ศ. 2551 พบว่า โครงสร้างคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีรูปแบบการสืบทอดภารกิจที่น่าสนใจจะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลา 6 ปี ที่ผ่านมา ถึงแม้คณะกรรมการจะมีจำนวนลดลงจาก 47 คน เหลือเพียง 7 คน แต่ฝ่ายต่างๆยังคงมีตัวแทนสืบทอดการทำงานอยู่ จากการศึกษาพบว่า ในจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 8 ฝ่าย มีคณะกรรมการเพียงฝ่ายเดียวที่หายไป นั่นคือคณะกรรมการที่ปรึกษา ส่วนคณะกรรมการอีก 7 ฝ่ายยังคงมีตัวแทนสืบทอดการทำงานอยู่

การสืบทอดภารกิจของคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องเป็นผลมาจากการจัดตั้งโครงสร้างที่คณะกรรมการแต่ละคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบในหลายฝ่าย ไม่ใช่ 1 คน 1 ฝ่าย ซึ่งจากจัดระบบคณะกรรมการในลักษณะนี้ทำให้การสืบทอดภาระหน้าที่ในแต่ละฝ่ายยังดำเนินต่อเนื่องไปได้ ถึงแม้ว่าจำนวนคณะกรรมการจะลดลงจาก 47 คน เหลือเพียง 7 คน เพราะคณะกรรมการแต่ละคนจะได้เรียนรู้งานในหลายลักษณะ สามารถทำงานทดแทนกันได้ (พิจารณาตารางที่ 18 การเปรียบเทียบจำนวนคณะกรรมการปี พ.ศ.2545 และ พ.ศ. 2551)

4.2.4 การบริหารจัดการผู้ฟัง

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการพิจารณาการบริหารจัดการผู้ฟังดังนี้

- (1) กลุ่มผู้ฟัง
- (2) กลไกในการสร้างการรับฟังอย่างต่อเนื่องและผู้ฟังที่เอาการเอางาน
- (3) กลไกในการสำรวจผู้ฟัง

ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะอธิบายรายละเอียดข้อมูลด้านการบริหารจัดการผู้ฟังตามเกณฑ์ที่ได้นำเสนอไปข้างต้น ดังนี้

(1) กลุ่มผู้ฟัง

กลุ่มผู้ฟังของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นคนในชุมชน พื้นที่หลัก 7 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลเกษตรพัฒนา ตำบลคลองตัน ตำบลเจ็ดริ้ว ตำบลหลักสอง ตำบลหนองไขไต้ ตำบลคลองจินดา และตำบลตลาดจินดา รวมถึงอีกหนึ่งตำบลข้างเคียง คือตำบลสวนส้ม ซึ่งในภาพรวมกลุ่มผู้ฟังอาจจะมีคล้ายกันในการประกอบอาชีพ คือ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร แต่เมื่อพิจารณาในมิติที่ลึกซึ้งและละเอียดมากขึ้นพบว่า กลุ่มผู้ฟังมีความหลากหลายทางอาชีพและระดับการศึกษา เนื่องจากกลุ่มคนฟังจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีหลายกลุ่ม อาทิ ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร พ่อค้า ครู เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และเยาวชน เป็นต้น

ส่งผลให้มีทั้งผู้รับสารในลักษณะ Passive Audience คือฟังอย่างเดียวแต่ไม่เข้ามามีส่วนร่วม และ Active Audience คือเป็นผู้รับสารที่มีความกระตือรือร้นและเข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานี ซึ่งระดับความเข้มข้นของการเข้ามามีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่การโทรศัพท์เข้ามาขอเพลง แสดงความเห็น ตีชมรายการ ฝากความคิดเห็นผ่านนักจัดรายการโดยตรงเมื่อเจอกันตามวัด หรือตลาดนัด และอีกจำนวนหนึ่งเดินทางมาพูดคุยเยี่ยมเยียนนักจัดรายการที่สถานี เพื่อฝากข่าว ประชาสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นข่าวงานศพ ข่าวจากทางโรงเรียน หรือจะเป็นการให้กำลังใจ ตีชมรายการ และแสดงความคิดเห็นต่อรายการ

(2) กลไกในการสร้างการรับฟังอย่างต่อเนื่องและผู้ฟังที่เอาการเอางาน

นักจัดรายการแต่ละคนจะมีกลยุทธ์ในการสร้างความน่าสนใจให้กับรายการตนเอง แตกต่างกันไป ซึ่งกลยุทธ์ในการสร้างความน่าสนใจของรายการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการผู้ฟัง สามารถสรุปกลยุทธ์ในการบริหารจัดการผู้ฟังได้ดังนี้

(2.1) อาสาสมัครนักจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครแต่ละคนจะสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวในการจัดรายการ โดยกำหนดเนื้อหาการนำเสนอที่บ่งบอกความเป็นตัวเอง และมีวิธีการนำเสนอในรูปแบบเฉพาะตัว เช่น คุณทรงภพ สุขโพธิ์เพชร นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย คุณมนตรี พุฒทอง นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับกล้วยไม้ ซึ่งผู้ฟังจะจดจำเนื้อหารายการที่มีลักษณะเฉพาะตัวได้ แต่ถ้าอยากรู้เรื่องกล้วยไม้ก็ต้องฟังรายการของคุณมนตรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวในด้านการนำเสนอรายการด้วย เช่นคุณโชคชัย สุขสาคร จะมีวิธีการนำเสนอรายการในลักษณะพูดคุยกับผู้ฟังแบบสนุกสนาน สร้างความเป็นกันเอง มีการนำเอาเรื่องราวของการพยากรณ์ดวงชะตามากระตุ้นให้เกิดการติดตามรับฟังรายการ เป็นต้น

(2.2) พยายามรักษารูปแบบรายการเอาไว้ เช่น รายการที่เปิดเพลงลูกทุ่ง หากมีคนขอเพลงประเภทอื่นเข้ามา ก็จะต้องขอผัดผ่อนไปเปิดในช่วงเวลาอื่นที่เหมาะสมกับเพลงประเภทนั้นๆ เพื่อรักษาสัดส่วนของรายการประเภทต่างๆ ไว้ ให้ผังรายการมีความหลากหลาย ไม่เช่นนั้นทุกรายการก็จะมีหน้าตาเหมือนกันหมด ผู้ฟังก็จะรู้สึกเบื่อหน่าย

(2.3) ใช้ทักษะในการพูดให้น่าสนใจ เช่น คุณโชคชัย สุขสาคร จะกระตุ้นให้ผู้ฟังสนใจรายการตนเองด้วยการใช้วิธีการพูดจาที่สนุกสนาน มีมุขตลกขบขันสอดแทรกให้ไม่น่าเบื่อ

(2.4) ใช้กลยุทธ์การให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจในการติดตามรายการ ซึ่งรางวัลมี 2 ลักษณะ คือ สิ่งของและเพลงที่ต้องการจะฟัง เช่น คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ จะใช้การตั้งคำถามและแจกของรางวัลเล็กน้อยๆ เพื่อเป็นการดึงดูดผู้ฟังให้สนใจเนื้อหาสาระที่นำเสนอ และเป็นการประเมินผลว่าผู้ฟังสนใจติดตามรับฟังรายการหรือไม่ ส่วนคุณเหมวดี ปุจฉาการและคุณกฤษฎา

แก้วอรุณ ซึ่งจัดรายการเพลงเพื่อคุณคู่กันจะตั้งใช้วิธีการตั้งคำถามและเมื่อผู้ฟังตอบถูกจะได้ฟังเพลงที่ต้องการทันที เป็นต้น

(2.5) การที่สถานีเป็นสื่อกลางในการเชื่อมสัมพันธ์ของคนในชุมชน เช่น เปิดโอกาสให้คนในชุมชนโทรศัพท์เข้าไปแสดงความห่วงใยแก่คนในชุมชนได้ เช่น

“ ลุงโต๊ะไม่สบาย คนมาอวยพรลุงโต๊ะ ฟังเพลงนี้ระหายดีอยู่แล้วกัน ”

“ ขอให้ได้ดีๆทำข้อสอบกันได้นะ ”

“ ระวังเรื่องการก่อไฟ การประกอบอาหารในหน้าร้อนกันด้วยนะครับ ”

ผลจากการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้ฟังและรักษาความต่อเนื่องของกลุ่มผู้ฟัง ด้วยการสร้างกลไกให้ชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของวิทยุชุมชนร่วมกัน ทำให้เมื่อสถานีต้องประสบกับสถานการณ์ที่บั่นทอนความมั่นคงของการดำรงอยู่ คนในชุมชนก็จะไม่ดูดาบ และช่วยประคับประคองให้สถานีผ่านวิกฤตไปได้

ข้อมูลที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ส่วนใหญ่รายการที่กลุ่มผู้ฟังให้ความสนใจมากคือรายการเพลง การนำเสนอรายการที่มีสาระอื่นๆต้องมีการปรับให้มีความบันเทิงด้วยจึงจะสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้ ทั้งนี้ทางคณะกรรมการมีความต้องการพัฒนาเนื้อหารายการที่จะนำเสนอให้มีประโยชน์และหลากหลายมากยิ่งขึ้น แต่การบริหารผู้ฟังให้ยอมรับในรายการประเภทอื่นนอกเหนือจากรายการเพลงยังไม่บรรลุผลเท่าใดนัก สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ทางสถานีต้องการทำคือผลักดันรายการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น เรื่องการประหยัด การงดใช้พลังงาน เรื่องสิ่งแวดล้อม แต่ว่าความต้องการของชุมชนยังไม่เอื้อให้ทำ เพราะเนื้อหารายการที่คนส่วนใหญ่นิยม คือ รายการเพลง หรือเรื่องทั่วไปที่ไม่เครียดมากนัก ถ้านำเสนอเรื่องที่มีสาระมากๆ จะมีคนโทรศัพท์เข้ามาบอกว่า “เครียดไปแล้ว” ซึ่งตรงจุดนี้ ทางคณะกรรมการมีความเห็นว่าเป็นโจทย์ที่ต้องเร่งแก้ไข และพยายามทำเรื่องที่มีสาระให้ไม่หนักเกินไป และนำเสนอให้คนฟังเข้าใจได้ง่าย

ปัจจัยที่สนับสนุนให้กลุ่มผู้ฟังใกล้ชิดกับทางสถานี

ปัจจัยที่สนับสนุนให้กลุ่มผู้ฟังใกล้ชิดกับทางสถานีประการหนึ่ง ก็คือ สถานีที่ตั้ง เอื้อต่อการเข้าถึงของคนในชุมชน เพราะการที่จุดปฏิบัติการเรียนวิทยุชุมชนปฐมสาครตั้งอยู่ที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นสถานที่ที่อยู่ใจกลางชุมชน และคนในชุมชนตำบล

เกษตรพัฒนา รู้จักเป็นอย่างดี รวมถึงพื้นที่ด้านล่างของสถานีอนามัยเป็นลานกีฬาและลานกิจกรรมเอนกประสงค์ที่คนในชุมชนจะแวะเวียนมาทำกิจกรรมเป็นประจำ เป็นข้อได้เปรียบที่ส่งผลดีต่อการเข้าถึงวิทยุชุมชนของคนในพื้นที่

นอกจากนี้เมื่อมีการประชุมรายเดือนระหว่างคณะกรรมการและอาสาสมัคร นักจัดรายการ กลุ่มผู้ฟังในชุมชนจะสามารถเข้ามาร่วมฟังและแสดงความคิดเห็นได้ ส่งผลให้ผู้ฟังรายการในชุมชนขยับสถานะการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น คุณวรวิทย์ ปิ่นแก้ว , คุณโชคชัย สุขสาคร ทั้งสองคนนี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานีเพราะได้เข้ามาเยี่ยมเยียนและพูดคุยกับคณะกรรมการที่สถานีก่อนที่จะตัดสินใจเข้ามาร่วมเป็นอาสาสมัคร

(3) กลไกในการสำรวจผู้ฟัง

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งคณะกรรมการ อาสาสมัคร และกลุ่มผู้ฟัง ผู้วิจัยพบว่า กลไกในการสำรวจผู้ฟังของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ (1) การประเมินผล (2) การจัดกิจกรรมพิเศษ

(3.1) การประเมินผล

ในช่วงปี 2545 ซึ่งเป็นช่วงการเตรียมความพร้อมก่อนการออกอากาศ กลุ่มแกนนำในการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครไม่ได้มีการทำแบบสำรวจความต้องการของผู้ฟังอย่างเป็นทางการ จะมีก็แต่การจัดเวทีการประชุมให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบหรือเนื้อหารายการที่อยากให้มี

ในระยะต่อมาหลังการออกอากาศอย่างเป็นทางการในปี 2546 รูปแบบการประเมินผลของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีลักษณะไม่เป็นทางการแต่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ในลักษณะการเปิดรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มผู้ฟังผ่านทางโทรศัพท์ หรือดิชมเมื่อพบปะกัน ซึ่งหน้าตามสถานที่ศูนย์รวมของชุมชน เช่น วัด หรือตลาดนัด

ส่วนการประเมินผู้ฟังอย่างเป็นทางการ ซึ่งหมายถึงการประเมินผลที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทางสถานีไม่เคยได้จัดกระทำเอง จะเป็นบุคลากรภายนอกทำให้ เนื่องจากขาดองค์ความรู้ในเรื่องการสร้างแบบประเมินผล ในลักษณะของการแจกแบบประเมินผล หรือแบบสอบถาม ซึ่งความรู้ในเรื่องการประเมินผลการทำงานยังเป็นสิ่งที่ขาดหายไปและรอการเติมเต็ม เนื่องจากการประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญประการหนึ่งของการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

(3.2) การจัดกิจกรรมพิเศษ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครมีกลไกในการสร้างความต่อเนื่องและรักษาฐานผู้ฟัง โดยการจัดกิจกรรมที่ช่วยกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักจัดรายการกับคนในชุมชน เช่น งานวันเกิดสถานี ทุกวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ของทุกปี ซึ่งเป็นวันออกอากาศอย่างเป็นทางการวันแรก ทางคณะกรรมการและอาสาสมัครจะจัดทำบุญเลี้ยงพระและมิ่งงานเลี้ยงสังสรรค์ระหว่างผู้ฟังและอาสาสมัครนักจัดรายการ นอกจากนี้จะเป็นการความเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับนักจัดรายการให้แน่นแฟ้นมากขึ้นแล้ว กิจกรรมดังกล่าวยังเป็นกลไกที่ดีในการประเมินจำนวนผู้ฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ระหว่างกันในการนำมาปรับปรุงสถานีอีกด้วย ซึ่งที่ผ่านมากิจกรรมดังกล่าวมีผลตอบรับที่ดี มีผู้ฟังมาร่วมงานหลายร้อยคน ยกเว้นในปี 2551-2552 ที่ไม่ได้มีการจัดการแสดงพิเศษเหมือนปีที่ผ่านมา คณะกรรมการ อาสาสมัคร และผู้ฟังที่เข้าร่วมงานจึงมีไม่มากประมาณ 35-40 คน

หลังจากที่ได้กล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแบบประเมินอย่างเป็นทางการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครมาแล้วในหัวข้อ กลไกการสำรวจผู้ฟัง ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะหยิบยกตัวอย่างการประเมินผลจากบุคคลภายนอกมาอธิบายเป็นตัวอย่างเพื่อให้ทราบถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มผู้ฟังจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครและรับทราบพฤติกรรม การเปิดรับสื่อและการใช้ประโยชน์จากวิทย์ชุมชนของกลุ่มผู้ฟังในอดีตว่ามีแนวโน้มเป็นเช่นไรบ้าง

เมื่อปี 2549 มีบุคคลภายนอกชุมชนนั้นคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เข้ามาศึกษาวิจัย เรื่อง “การเปิดรับ ความพึงพอใจและการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ฟังรายการจากสถานีวิทยุชุมชนปฐมสาคร ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” ซึ่งเป็นการประเมินผลอย่างเป็นทางการ สรุปผลการศึกษาไว้ดังนี้ (โสภิตา สมจิตร์, 2549)

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างผู้ฟังจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 100 คน มีเพศหญิงจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 65 และมีเพศชายจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 35

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 30-41 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 23 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 41-50 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 51 ปี ขึ้นไปมีจำนวนเท่ากันคือ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 22

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาคือการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา / ปวช. มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ส่วนอาชีพนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมาคืออาชีพ นักเรียน / นักศึกษา และค้าขาย มีจำนวนเท่ากันคือ 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ข้อมูลด้านรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 43 รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 42 และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 15,000-20,000 บาท มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของผู้ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้

วิทยุชุมชนปฐมสาคร

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการฟังจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร โดยฟังทุกวันมีจำนวน 49 คน รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับฟัง 3-4 วัน ต่อสัปดาห์มีจำนวน 29 คน กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับฟัง 1-2 วันต่อสัปดาห์

มีจำนวน 18 คน และกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับฟัง 5-6 วันต่อสัปดาห์มีจำนวน 4 คน

สำหรับความถี่ในการฟังจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครใน 1 วัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการฟังครั้งละ 2-4 ชั่วโมง มีจำนวน 43 คน รองลงมาคือฟังครั้งละ 5-7 ชั่วโมง มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 22 และฟังครั้งละมากกว่า 10 ชั่วโมง มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14

ช่วงเวลาในการรับฟังรายการจากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในแต่ละวัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ฟังวิทยุชุมชนในช่วงเช้า เวลา 08.00-09.00 น. และเวลา 09.01-10.00 น. มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่ฟังในช่วงเช้าเวลา 10.01-11.00 น. และในช่วงบ่ายเวลา 14.01-15.00 น. มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 40

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบฟังรายการลูกทุ่งสุ่มีน มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 29 รองลงมาคือ รายการมนต์เพลงลูกทุ่ง และลูกทุ่งเสียงสวรรค์ มีจำนวนเท่ากันคือ 28 คน คิดเป็นร้อยละ 28 และกลุ่มตัวอย่างชอบฟังรายการลูกทุ่งวาไรตี้ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 24

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครประชาสัมพันธ์งานให้กับชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 รองลงมาคือมีความพึงพอใจมากที่สุดที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดเพลงลูกทุ่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดที่ผู้จัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีความเป็นกันเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42

สำหรับสิ่งทีกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจปานกลางได้แก่ ขึ้นชอบที่จุดปฏิบัติการ เรียนรู้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดเพลงไทยสากล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความพึงพอใจสถานวิทยุชุมชนปฐมสาครในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 4 การใช้ประโยชน์จากการฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาคร

พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์จากข่าวสาร ในเรื่องคำเตือนเกี่ยวกับโรคระบาด และทำให้คลายเหงามากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.24 รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างใช้ประโยชน์ เพื่อคลายเครียด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และใช้ประโยชน์จากข่าวสารทำให้รับรู้เรื่องราวภายใน ชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

แบบประเมินผู้ฟังจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร(พ.ศ.2551-2552)

เพื่อความชัดเจนในการตรวจสอบกลไกการบริหารจัดการผู้ฟังให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ประเมินผลการดำเนินรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครใน สถานการณ์ปัจจุบัน (พ.ศ.2551-2552) โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ฟังที่เป็นผู้นำชุมชนจำนวน 7 คน และผู้ฟังทั่วไปจำนวน 10 คน ซึ่งมีความแตกต่างในด้านอายุ อาชีพ และพฤติกรรม การติดตามรับฟัง เพื่อนำข้อมูลมาประเมินผลการดำเนินงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาครเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป ซึ่งสาเหตุที่ต้องแยกกลุ่มผู้ฟังที่เป็นผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ฟังทั่วไป เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการสร้างกลไกการบริหารจัดการเชิงรุกกับกลุ่มผู้นำ และกลุ่มผู้ฟังทั่วไป มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน จึงแยกแนวทางการบริหารจัดการผู้ฟังของทั้ง 2 กลุ่มมาวิเคราะห์ให้ชัดเจน การสร้างผู้ฟังที่มีการรับฟังอย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้ที่มีความ กระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วม (Active Audience) จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจะ ใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังนี้

การประเมินผล ส่วนที่ 1	พฤติกรรมเปิดรับสื่อของผู้ฟังจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
การประเมินผล ส่วนที่ 2	การรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และการเข้ามามีส่วนร่วม
การประเมินผล ส่วนที่ 3	ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
การประเมินผล ส่วนที่ 4	ข้อเสนอแนะต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

การประเมินผลส่วนที่ 1

ตารางที่ 25 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้
วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟังที่เป็นผู้นำชุมชน

พฤติกรรมในการเปิดรับสื่อ วิทยุชุมชนปฐมสาคร	ชื่อ-นามสกุล	อาชีพ	อายุ (ปี)
น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน ฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง	คุณ ชัยยศ สุขสาคร	กำนันตำบลคลองตัน	31
น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน ฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง	คุณ สมศักดิ์ สายสุนทร	ประธานกองทุนหมู่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา	45
น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน ฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง	คุณ บุญไทย จักรระนอง	ประธานศูนย์ต่อต้านยา เสพติด ตำบลเกษตรพัฒนา	56
น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน ฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง	คุณ ปัญญา ดวงจังหวัด	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัด คลองตันราษฎร์บำรุง ตำบลเกษตรพัฒนา	59
สัปดาห์ละ 6-7 วัน ฟังครั้งละมากกว่า 5 ชั่วโมง	คุณ บุญเชิญ ข้าสาคร	นายกเทศมนตรีตำบล เกษตรพัฒนา	45
สัปดาห์ละ 6-7 วัน ฟังครั้งละมากกว่า 5 ชั่วโมง	คุณ นฤพนธ์ จินดาวัลย์	นักวิชาการสาธารณสุข ประจำอยู่ที่สถานีอนามัย ตำบลเกษตรพัฒนา	31
เฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 วัน ฟังครั้งละ 3-4 ชั่วโมง	คุณ นพดล สุนทรชื่น	ผู้ใหญ่บ้านตำบลคลอง ตัน	43

การประเมินผลส่วนที่ 1

พฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟังที่เป็นผู้นำชุมชน

มีผู้นำชุมชนจำนวน 2 คน ฟังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเฉลี่ยสัปดาห์ละ 6-7 วัน ฟังครั้งละมากกว่า 5 ชั่วโมง / มีผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ฟังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 วัน ครั้งละ 3-4 ชั่วโมง / มีผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน ฟังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเฉลี่ย น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน และฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง

สรุปว่า จากกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ 4 ใน 7 คน มีการเปิดรับสื่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครน้อย คือ เปิดฟังรายการน้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน และฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง เท่านั้น

การประเมินผลส่วนที่ 2

ตารางที่ 26 การรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำชุมชน

การรับรู้เกี่ยวกับวิทยุชุมชนปฐมสาคร และการเข้ามามีส่วนร่วม	ชื่อ-นามสกุล	อาชีพ	อายุ (ปี)
รับรู้จากการฟังรายการ ไม่มีส่วนร่วมเป็นผู้ฟังที่ไม่กระตือรือร้น (Passive Listener)	คุณ นพดล สุนทรขึ้น	ผู้ใหญ่บ้านตำบล คลองตัน	43
รับรู้จากการฟังรายการ ไม่มีส่วนร่วม เป็นผู้ฟังที่ไม่กระตือรือร้น (Passive Listener)	คุณ ชัยยศ สุขสาคร	กำนันตำบล คลองตัน	31
รับรู้จากการฟังรายการ มีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer)	คุณ สมศักดิ์ สายสุนทร	ประธานกองทุนหมู่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา	45
รับรู้จากการประชุมก่อนการก่อตั้ง วิทยุชุมชนปฐมสาครและติดตาม รับฟังเรื่อยมา	คุณ บุญเชิญ ข้าสาคร	นายกเทศมนตรีตำบล เกษตรพัฒนา	45

มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการ เอางาน (Active Listener) มีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer)			
รับรู้จากการประชุมก่อนการก่อตั้ง วิเทศชุมชนปฐมสาครแต่ไม่ได้ ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง ไม่มีส่วนร่วมเป็นผู้ฟังที่ไม่ กระตือรือร้น (Passive Listener)	คุณ บุญไทย จักรระนอง	ประธานศูนย์ต่อต้าน ยาเสพติด ตำบลเกษตรพัฒนา	56
รับรู้เพราะเป็นเจ้าของพื้นที่ สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย ตำบลเกษตรพัฒนาซึ่งเป็นที่ตั้งของ วิเทศชุมชนปฐมสาครและได้ติดตาม รับฟังรายการทุกวัน มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการ เอางาน (Active Listener) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer)	คุณ นฤพนธ์ จินดาวัลย์	นักวิชาการ สาธารณสุข ประจำอยู่ ที่สถานีอนามัยตำบล เกษตรพัฒนา	31
รับรู้เพราะเด็กนักเรียนของโรงเรียน เคยเข้าร่วมอบรมการประกาศข่าว และการจัดรายการ รวมถึงเคยรับ ฟังรายการ ไม่มีส่วนร่วมเป็นผู้ฟังที่ไม่ กระตือรือร้น (Passive Listener)	คุณ ปัญญา ดวงจังหวัด	ผู้อำนวยการโรงเรียน วัดคลองตันราษฎร์ บำรุง ตำบลเกษตร พัฒนา	59

การประเมินผลส่วนที่ 2

การรับรู้และการเข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้นำชุมชน

การรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้นำชุมชน

มีผู้นำชุมชน จำนวน 2 คนที่รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการเข้าร่วมเวทีทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ก่อนการก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2545 ณ ห้องประชุมชั้น 3 อบต.นาดี อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร / มีผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน ที่รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและได้ติดตามรับฟังรายการ / มีผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน ที่รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการที่เด็กนักเรียนของโรงเรียนเคยเข้าร่วมอบรมการประกาศข่าวและการจัดรายการ รวมถึงเคยรับฟังรายการของทางสถานี / และมีผู้นำชุมชนจำนวน 3 คน ที่รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการรับฟังรายการ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้นำชุมชน

มีผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน มีส่วนร่วมใน 2 ระดับ คือในฐานะผู้ฟังที่เอากการเอางาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังร่วมส่งข้อมูลข่าวสารของชุมชนมาจยังรายการ และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่วิทยุชุมชนดำเนินการ เช่น กิจกรรมงานวันเกิดสถานี นอกจากนี้ยังก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer) เป็นแขกรับเชิญให้สัมภาษณ์ในบางโอกาส / มีผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน มีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต,ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer) / มีผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ไม่มีส่วนร่วมเป็นเพียงผู้ฟังรายการในลักษณะไม่กระตือรือร้น ไม่ได้ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง (Passive Audience)

สรุปว่า จากกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ 3 ใน 7 คน รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการรับฟังรายการ แต่ในกลุ่มของผู้ที่รับรู้จากการรับฟังรายการ มีระดับของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน 2 ใน 3 ของผู้ที่รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการฟังรายการไม่มีส่วนร่วมกับทางสถานีเลย ส่วนอีก 1 คน มีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer) เคยเข้ามาสัมภาษณ์ในรายการ นอกจากนี้กลุ่มผู้นำชุมชนที่รับรู้เรื่องราวของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากร่วมเวทีทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ก่อนการก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2545 ณ ห้องประชุมชั้น 3 อบต.นาดี อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 2 คน ก็มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมกับทางสถานีแตกต่างกันด้วย คนหนึ่งติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอากการเอางาน

(Active Listener) และมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer) มาร่วมสัมภาษณ์ในรายการด้วย ส่วนอีกคนไม่มีส่วนร่วมกับทางสถานีเลย

ผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชนทั้ง 7 คน กล่าวได้ว่า ลักษณะการรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร และปริมาณการเปิดรับสื่อมาก-น้อย ไม่ได้ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจส่วนบุคคล

การประเมินผลส่วนที่ 3

ตารางที่ 27 ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการเรียนรู้ วิทย์ชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้นำชุมชน

ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ วิทย์ชุมชนปฐมสาคร	ชื่อ-นามสกุล	อาชีพ	อายุ (ปี)
ชอบฟังเรื่องกฎหมาย การศึกษา วิถีชีวิตชุมชน ชาวจากทางราชการ วิทย์ชุมชนปฐมสาครเป็นของคนในชุมชนใครมีอะไรดี ๆ ก็สามารถมาขอผังรายการได้ ไม่มีการปิดกั้น ทางเทศบาลมีเรื่องอะไรก็จะฝากประชาสัมพันธ์ได้	คุณ บุญเชิญ ข้าสาคร	นายกเทศมนตรีตำบล เกษตรพัฒนา	45
ฟังทักๆไปทุกรายการ โดยเฉพาะ รายการสุขภาพ อนามัย ฟังเพลง	คุณ นฤพนธ์ จินดาวัลย์	นักวิชาการสาธารณสุข ตำบลเกษตรพัฒนา ประจำอยู่ที่สถานี อนามัยตำบลเกษตร พัฒนา	31
ชอบฟังช่วงที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คลองตันมาจัด จะพูดเรื่องการ ประกอบอาชีพ สอดแทรกเรื่อง	คุณ นพดล สุนทรขึ้น	ผู้ใหญ่บ้านตำบลคลอง ตัน	43

การเกษตร เรื่องทั่วไปของ ตำบลคลองตัน			
ฟังผ่านๆ ฟังข่าว ประชาสัมพันธ์ในชุมชน	คุณ ชัยยศ สุขสาคร	กำนันตำบล คลองตัน	31
ฟังข่าวประชาสัมพันธ์จะได้ รับรู้ว่ามีสถานการณ์อะไร เกิดขึ้น ในชุมชนบ้างเหมือน เป็นสื่อให้คนในชุมชนได้รับ ทราบอย่างกองทุนมีประชุม มีจัดเลี้ยง จีบของขวัญอะไรก็ จะฝากข่าวมาประกาศ ชาวก็ ฝากบอก โทรศัพท์ถึงกัน	คุณ สมศักดิ์ สายสุนทร	ประธานกองทุนหมู่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา	45
ฟังทั่วไปแล้วแต่เปิดเจออะไร ฟังได้ทั้งสารบันเทิง แต่ก็ชอบ ฟังรายการที่มีสาระมากกว่า อย่างรายการที่แทรกเรื่อง การเกษตร	คุณ บุญไทย จักรระนอง	ประธานศูนย์ต่อต้านยา เสพติด ตำบลเกษตรพัฒนา	56
ฟังผ่านๆ ชอบที่เปิดโอกาสให้ คนในชุมชนโทรศัพท์เข้าไป แสดงความคิดเห็นได้ เพราะจะ ได้รับฟังข้อมูลหลายด้าน	คุณ บัญญา ดวงจังหวัด	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัด คลองตันราษฎร์บำรุง ตำบลเกษตรพัฒนา	59

การประเมินผลส่วนที่ 3

ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
ของกลุ่มผู้นำชุมชน

มีผู้นำชุมชนจำนวน 6 คน มีความพึงพอใจและใช้ประโยชน์จากรายการประเภทสาระ
ความรู้ เช่น รายการกฎหมาย สุขภาพ รายการที่สอดแทรกเรื่องการเกษตร ข่าวสารประชาสัมพันธ์
ภายในชุมชน และบริการฝากข่าวขององค์กร หรือหน่วยงานที่ตนสังกัดมาให้นักจัดรายการ
ประชาสัมพันธ์

มีผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน มีความพึงพอใจและใช้ประโยชน์จากที่ทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดพื้นที่ให้เกิดการสื่อสาร 2 ทาง เพราะจะได้รับข้อมูลข่าวสารจากหลายด้าน

สรุปว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้นำชุมชน 6 ใน 7 คน มีความพึงพอใจและใช้ประโยชน์จากรายการประเภทสาระความรู้

การประเมินผลส่วนที่ 4

ตารางที่ 28 ข้อเสนอแนะต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้นำชุมชน

ข้อเสนอแนะต่อวิทยุชุมชนปฐมสาคร	ชื่อ-นามสกุล	อาชีพ	อายุ (ปี)
ดีอยู่แล้ว รายการก็หลากหลายดี แต่ถ้าจะให้เสนอคงอยากให้มีรายการเกษตรให้มากขึ้น	คุณ บุญเชิญ ข้าสาคร	นายกเทศมนตรีตำบล เกษตรพัฒนา	45
ดีอยู่แล้ว ถ้าจะให้เพิ่มจริงๆก็คงเป็นเรื่องรายเกษตร เพราะมีน้อย	คุณ นฤพนธ์ จินดาวัลย์	นักวิชาการสาธารณสุข ตำบลเกษตรพัฒนา ประจำอยู่ที่สถานี อนามัยตำบลเกษตร พัฒนา	31
อยากให้มีเรื่องการเกษตร ราคาของ การทำมาหากิน หากเรานำมาเสนอก็จะเป็นประโยชน์กับชาวบ้าน ช่วยนี้ราคาอะไรดี ช่วงนี้โรคอะไรเกี่ยวกับการเกษตรอะไรระบาด หน้าหนาวควรจะใส่ยาอะไรให้พืช	คุณ นพดล สุนทรชื่น	ผู้ใหญ่บ้านตำบล คลองตัน	43
ก็ดีอยู่แล้วนะมีทั้งสาระ บันเทิง แต่ถ้าเพิ่มรายการสาระอีกก็จะดี	คุณ ชัยยศ สุขสาคร	กำนันตำบลคลองตัน	31

ทุกวันนี้รายการก็หลากหลาย ก็ดี อยู่แล้ว ผมว่าเพิ่มเรื่องเกษตรทำสวนก็ดีนะเอาคนที่ให้ความรู้ มาพูด	คุณ สมศักดิ์ สายสุนทร	ประธานกองทุนหมู่ 5 ตำบลเกษตรพัฒนา	45
อยากให้เพิ่มเรื่องสาระมากขึ้น เหมือนกัน คืออย่างที่บอกว่ามันเป็นพื้นที่เกษตร มีอะไรเกี่ยวกับการเกษตรก็ควรจะมาแนะนำ เรื่องปุ๋ยยา ปุ๋ยชีวภาพ ราคาสินค้า ก็อยากให้ผู้จัดรายการคอยแทรก คอยเสริมไปในรายการบ้าง อยากให้เพิ่มเรื่องการ ประชาสัมพันธ์ การเกษตร สินค้า ผักรู้ง ชมพู ราคาสินค้าในตลาด	คุณ บุญไทย จักกระนอง	ประธานศูนย์ต่อต้านยาเสพติด ตำบลเกษตรพัฒนา	56
อยากให้เพิ่มเรื่องสาระมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการเกษตรเพราะบริเวณนี้ทำการเกษตรกันเยอะมัน ก็จะเป็นประโยชน์กับคนในพื้นที่	คุณ ปัญญา ดวงจังหวัด	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองตันราษฎร์บำรุง ตำบลเกษตรพัฒนา	59

การประเมินผลส่วนที่ 4

ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้นำชุมชนต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ผู้นำชุมชนทั้ง 6 คน มีความเห็นว่ารูปแบบในการนำเสนอรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและเนื้อหาที่นำเสนออยู่ในเกณฑ์ดี แต่ทุกคนมีข้อเสนอแนะให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเพิ่มรายการที่มีสาระให้มากขึ้น โดยเฉพาะรายการเกี่ยวกับการเกษตร การแนะนำการใช้ปุ๋ยชีวภาพเสนอสถานการณ์ราคาสินค้าในชุมชน หรือความรู้เรื่องการประกอบอาชีพอื่นๆ

**ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะสรุปผลการสำรวจพฤติกรรมกลุ่มคนฟังที่เป็นผู้นำชุมชน
ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้**

- (1) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างคนฟังที่เป็นผู้นำชุมชนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
- (2) ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้นำชุมชน
- (3) ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้นำชุมชนต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

**(1) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างคนฟังที่เป็นผู้นำชุมชนของจุดปฏิบัติการ
เรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร**

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- (1.1) กลุ่มผู้นำที่เปิดฟังวิทยุชุมชนปฐมสาครเฉลี่ย น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน และฟัง
ครั้งละ 1-2 ชั่วโมง
- (1.2) กลุ่มผู้นำที่เปิดฟังวิทยุชุมชนปฐมสาครเฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3-4 ชั่วโมง
- (1.3) กลุ่มผู้นำที่เปิดฟังวิทยุชุมชนปฐมสาครเฉลี่ย สัปดาห์ละ 6-7 วัน ฟังครั้งละมากกว่า
5 ชั่วโมง

พิจารณาข้อมูลจากกลุ่มผู้นำชุมชนทั้ง 7 คน พบว่า มีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวิทยุชุมชนโดยเฉลี่ย น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน และฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง เป็นพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวิทยุชุมชนในลักษณะเปิดฟังผ่านๆ มากที่สุด ปริมาณการรับฟังไม่ได้บ่งบอกความสนใจ ลักษณะการประกอบอาชีพจะเป็นตัวแปรที่บ่งบอกความสนใจมากกว่า อีกทั้ง ลักษณะการรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และปริมาณการเปิดรับสื่อมาก-น้อย ไม่ได้ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจส่วนบุคคล ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์สาเหตุการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างแยกตามรายบุคคลดังนี้

**(1.1) กลุ่มผู้นำที่เปิดฟังวิทยุชุมชนปฐมสาครเฉลี่ย น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน
และฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง มีจำนวน 4 คน**

คุณชัยยศ สุขสาคร กำนันตำบลคลองตัน

คุณชัยยศ เป็นผู้นำหน้าใหม่ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งหลังปี 2545 ซึ่งเป็นปีที่มีการประชุมระดมความเห็นในการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ส่งผลให้ขาดความเข้าใจใน

การดำเนินงานจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครอย่างแท้จริง อีกทั้งผู้นำคนเก่าในพื้นที่
 รัศมีการกระจายเสียงที่เคยได้เข้าร่วมการประชุมก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชน
 ปฐมสาครและมีส่วนในการผลักดันให้จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครเกิดขึ้น
 ไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ และแนวนโยบายในการสนับสนุนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชน
 ปฐมสาครต่อผู้นำหน้าใหม่ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของผู้นำโดยเฉพาะผู้นำนอกพื้นที่ตำบล
 เกษตรพัฒนาจึงขาดตอน ผู้นำหน้าใหม่ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ไม่ได้ติดตามรับฟังสื่อวิทยุชุมชน
 อย่างตั้งใจ การรับรู้เรื่องราวของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครมีความผิวเผิน
 มิใช่การรับรู้อย่างลึกซึ้งในระดับแนวนโยบายเหมือนผู้นำยุคเก่า ดังนั้นจึงไม่เกิดการติดตามรับฟัง
 แบบผูกติด ไม่เกิดการตระหนักถึงความสำคัญ เพราะไม่ทราบความเป็นมาเป็นไปของสถานี
 ส่งผลให้พฤติกรรมมารับฟังรายการเป็นไปในลักษณะไม่ต่อเนื่อง ความพึงพอใจในสถานีอยู่ใน
 ระดับต่ำ เนื่องจากเนื้อหารายการไม่สอดคล้องกับความต้องการจึงไม่เกิดความพึงพอใจและการใช้
 ประโยชน์ ดังนั้นแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วม หรือให้การสนับสนุนเหมือนผู้นำคนเก่าที่อยู่ใน
 กลุ่มคนที่ร่วมผลักดันให้เกิดสถานีวิทยุชุมชนเมื่อปี 2545 จึงไม่เกิดขึ้น

คุณ สมศักดิ์ สายสุนทร ประธานกองทุนหมู่บ้าน 5 ตำบลเกษตรพัฒนา

คุณสมศักดิ์ นั้น มีบ้านอยู่ในละแวกเดียวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร
 และกองทุนหมู่บ้านที่คุณสมศักดิ์เป็นประธานอยู่จะจัดการประชุมที่สถานีอนามัยตำบล
 เกษตรพัฒนา ซึ่งเป็นที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร แม้จะไม่ได้รับรู้ความ
 เป็นมาเป็นไปในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนอย่างลึกซึ้ง เพราะไม่ได้เข้าร่วมการประชุมก่อนการ
 ก่อตั้งสถานี แต่ก็มีโอกาสได้เห็นการดำเนินงานของคณะกรรมการและอาสาสมัครจุดปฏิบัติการ
 เรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครอย่างใกล้ชิด จึงเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของ
 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาคร อีกทั้งการเป็นประธานกองทุนหมู่บ้านทำให้
 คุณสมศักดิ์ มีโอกาสพบปะ พูดคุยกับคนในชุมชนบ่อยครั้งจึงทราบว่าวิทยุชุมชนยังเป็นที่ต้องการ
 ของคนในพื้นที่อยู่ ประกอบกับรู้จักสนิทสนมกับอาสาสมัครและคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการ
 เรียนรู้วิद्यุชุมชนปฐมสาครเป็นอย่างดี กองทุนหมู่บ้านและจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชน
 ปฐมสาครจึงมีความสัมพันธ์ในลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แต่ด้วยภาระหน้าที่ในการทำงาน
 ทั้งงานด้านเกษตรกรรม ทำสวน และงานกิจกรรมเพื่อชุมชนที่ต้องเดินทางไปประชุมนอกพื้นที่
 บ่อยครั้ง ส่งผลให้เวลาในการติดตามรับฟังรายการมีน้อย แต่ในส่วนของกรมีส่วนร่วม
 คุณสมศักดิ์มีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer) ในลักษณะส่ง
 ข่าวสารของกองทุนหมู่บ้านมาร่วมประชาสัมพันธ์กับทางสถานี และเคยรับเชิญมาสัมภาษณ์

พูดคุยกับคุณสุภิญญา น้อยนารถ เพื่อแสดงความคิดเห็นถึงการดำเนินงานของจุดปฏิบัติการ เรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครหลังการก่อตั้งสถานีด้วย

คุณบุญไทย จักกระหนอง ประธานศูนย์ต่อต้านยาเสพติดตำบลเกษตรพัฒนา

คุณบุญไทย เป็นคนที่เคยเข้าร่วมการอบรมก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2545 ณ ห้องประชุมชั้น 3 อบต.นาดี จังหวัดสมุทรสาคร แต่หลังจากนั้นไม่ได้เข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง และไม่ได้มีบทบาทในการเข้ามาเป็นอาสาสมัครหรือคณะกรรมการของทางสถานี จึงไม่มีส่วนร่วม เป็นเพียงผู้ฟังในลักษณะไม่กระตือรือร้น หรือ Passive Audience เท่านั้น เหตุที่ระดับการมีส่วนร่วมไม่เพิ่มขึ้นเนื่องจากภาระหน้าที่ในการทำงานที่ไม่เอื้อต่อการติดตามฟังรายการวิทยุ รวมถึงเนื้อหารายการที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนำเสนอไม่ตรงกับความต้องการของคุณบุญไทยมากนัก จึงไม่เกิดการใช้ประโยชน์ และไม่เกิดความพึงพอใจในระดับที่มากพอที่จะผลักดันให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมหรือให้การสนับสนุน

คุณ ปัญญา ดวงจังหวัด ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองตันราษฎร์บำรุง ตำบลเกษตรพัฒนา

คุณ ปัญญา มีความเข้าใจในเรื่องวิทยุชุมชนตามปรัชญาวิทยุชุมชนของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชนค่อนข้างดี จากการติดตามรับฟังข่าวสารเกี่ยวกับวิทยุชุมชนจากสื่อต่างๆ แต่ไม่เคยเข้าร่วมการประชุมหรือก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร จึงขาดความเข้าใจในที่มาที่ไปของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร การรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมาจากการที่คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจัดกิจกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กในโรงเรียนวัดคลองตันราษฎร์บำรุงให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมพิเศษของทางสถานี นั่นคือการฝึกฝนเด็กเป็นผู้ประกาศ และเข้าไปร่วมจัดรายการ

“โรงเรียนสัมผัสกับวิทยุชุมชนอยู่ คือทางเทศบาลโดยการนำของหมอบุญซึ่งเป็นแกนนำ เคยนำนักเรียนไปมีส่วนร่วม เป็นการฝึก เา่นักเรียนไปฝึกเป็นผู้ประกาศข่าว และจัดรายการ อันนี้ก็เป็นการฝึกเด็กรุ่นใหม่ในการสื่อสาร” (ปัญญา ดวงจังหวัด, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองตันราษฎร์บำรุง ตำบลเกษตรพัฒนา, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

ทั้งนี้ โดยส่วนตัวผู้อำนวยการปัญญา ไม่มีส่วนร่วมกับวิทยุชุมชนปฐมสาคร เป็นผู้ฟังที่มีลักษณะไม่กระตือรือร้น (Passive Listener) เหตุที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับอื่นๆ เพราะภาระหน้าที่ในการทำงานมีมาก

(1.2) กลุ่มผู้นำที่เปิดฟังวิทยุชุมชนปฐมสาครเฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3-4 ชั่วโมง จำนวน 1 คน

คุณนพดล สุนทรชื่น ผู้ใหญ่บ้านตำบลคลองตัน

คุณนพดล เป็นผู้นำหน้าใหม่ที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดแนวคิดหรืออุดมการณ์ในการผลักดันสถานต่อการมีส่วนร่วมหรือพัฒนาจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากผู้นำคนเก่า การรับรู้ในความเป็นมาเป็นไปของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีลักษณะผิวเผิน แต่มีพฤติกรรมติดตามรับฟังที่มีแบบแผนค่อนข้างตายตัว คือฟังสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เนื่องจากมีบุคคลที่รู้จักใกล้ชิดไปเป็นอาสาสมัครนำจัดรายการ นั่นคือ คุณอภิชัย เข้มทองผู้ช่วยใหญ่บ้านตำบลคลองตัน ซึ่งเข้าไปจัดรายการเกี่ยวกับเรื่องราวในพื้นที่ตำบลคลองตัน ซึ่งอยู่ในความดูแลของคุณนพดล ส่งผลให้เกิดการติดตามรับฟังในช่วงเวลานั้น แต่การมีส่วนร่วมของคุณนพดลอยู่ในระดับของการเป็นผู้ฟังรายการเท่านั้น ความพึงพอใจเกิดขึ้นเฉพาะแค่รายการนี้รายการเดียว เนื่องจากนำเสนอเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการ นั่นคือ ต้องการรู้เรื่องราวความเป็นไปในพื้นที่ตำบลคลองตันที่ตนเองดูแลรับผิดชอบอยู่ให้มากขึ้นรวมถึงตำบลข้างเคียงด้วย ซึ่งมีการนำข้อมูลที่ได้รับฟังไปใช้ประโยชน์เล็กน้อย ในลักษณะของการรับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวในท้องถิ่นของตนและท้องถิ่นอื่นๆแล้วนำมาปรับประยุกต์ในการทำงานพัฒนาท้องถิ่น

(1.3) กลุ่มผู้นำที่เปิดฟังวิทยุชุมชนปฐมสาครอย่างสม่ำเสมอ สัปดาห์ละ 6-7 วัน ฟังครั้ง ละมากกว่า 5 ชั่วโมง

คุณ บุญเชิญ ขำสาคร นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา

คุณบุญเชิญ เห็นชอบกับการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอย่างมาก เพราะมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์การดำเนินงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นอย่างดีเนื่องจากได้เคยเข้ารับการอบรมในกิจกรรมก่อนการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนปฐมสาคร เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2545 ซึ่งจัดขึ้นโดยกองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF ณ ห้องประชุมชั้น 3 อบต.นาดี อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และในฐานะผู้ฟังก็มีความชื่นชอบรูปแบบ เนื้อหารายการที่นำเสนอและติดตามรับฟังมาอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ออกอากาศครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2546 ถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงก่อนที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา

คุณบุญเชิญ ประกอบอาชีพเกษตรกร และมีโอกาสได้ติดตามรับฟังรายการของทางสถานีตลอดทั้งวัน ทุกวัน แต่หลังจากเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมื่อปี 2550 ยังคงติดตามรับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่มากขึ้น ปริมาณการติดตามรับฟังจึงลดลงบ้าง ทั้งนี้คุณบุญเชิญมีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในหลาย

ลักษณะทั้งในฐานะผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง และยังมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมผลิต (Co-Producer) รับเชิญไปให้สัมภาษณ์แสดงวิสัยทัศน์หลังได้รับการเลือกตั้ง เดินทางมาร่วมงานวันเกิดสถานี 23 กุมภาพันธ์ รวมถึงพยายามให้การสนับสนุนสถานีในการแสวงหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการเพื่อเป็นตัวแทนของเทศบาลไปให้ความรู้และแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน

“ในส่วนของวิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นวิทยุชุมชนนำร่องของจังหวัดสมุทรสาครซึ่งผมได้เข้าไปร่วมประชุมในการหาแนวทางในการก่อตั้งหลายเวที เป็นการทำความเข้าใจว่าวิทยุชุมชนที่ดีจะต้องทำอย่างไรบ้าง การจัดตั้งวิทยุชุมชนนำร่องนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ทำอย่างไร วิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นความร่วมมือกันของจังหวัดสมุทรสาครและนครปฐม ร่วมกัน 7 ตำบล

การดำเนินงานผมพอใจมาก เพราะก่อนที่ผมจะมาดำรงตำแหน่งตรงนี้ผมก็ทำการเกษตรมาก่อน แล้วก็ได้ฟังวิทยุชุมชนปฐมสาครมาโดยตลอดตั้งแต่ตีห้าเย็นสามโมงเย็นแล้วก็ปิดพัก มาเปิดอีกที่หกโมงเย็นจนสี่ทุ่ม ตอนที่ผมได้รับเลือกตั้งผมก็ได้ไปพูดแนวทางวิสัยทัศน์ว่าผมมีแนวทางการทำงานยังไง ผมก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วม มีการนำเสนอข่าวสารที่น่ารู้ว่าตอนนี้ตำบลเกษตรพัฒนามีอะไรบ้าง

ผมว่ารายการเขามีสาระเยอะนะ ข่าวราชการ กฎหมายต่างๆ การพัฒนาของเทศบาลผมก็พยายามให้ความร่วมมือกับเขาให้ความสำคัญกับเขาอย่างบางที่รายการที่สท.ผมไปจัด เขาให้ไปออกอากาศด้วยบ้างก็จะพยายามไป เข้าไปดู ไปให้กำลังใจกำลังใจถือเป็นสิ่งสำคัญแม้มันจะไม่ออกมาในรูปของตัวเงินแต่ผมว่ากำลังใจสำคัญนะ

ผมก็ชอบติดตามทุกวัน โดยเฉพาะภรรยาผมที่ทำการเกษตรอยู่จะชอบมาก เขาก็จะเปิดวิทยุทรานซิสเตอร์ฟัง รายการผมชอบฟังก็จะชอบฟังเรื่องกฎหมาย การศึกษา วิถีชีวิตชุมชน ข่าวจากทางราชการ อีกอย่างวิทยุชุมชนปฐมสาครเป็นของคนในชุมชนใครมีอะไรดีก็ก็สามารถมาขอผังรายการได้ ไม่มีการปิดกัน จริงๆผมก็อยากผลักดันให้มีส่วนร่วมมากขึ้น ตอนนี้ผมก็จะให้คนที่เทศบาลไปให้ความรู้เรื่องการปลูกสร้างอาคารมีรูปแบบขั้นตอนนี้การเขียนคำร้อง หรืองานทะเบียนราษฎร เอาให้เขารู้ คือตอนนี้ก็จะมีสท.บุญยิ้มน้อยนารถที่จัดอยู่ ส่วนตัวผมก็อยากจะหาเวลาไปจัดเหมือนกันแต่ตอนนี้ก็มีงานต้องรับผิดชอบเยอะแต่ในอนาคตก็พยายามจะหาเวลา “ (บุญเชิญ ขำสาคร, นายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2551)

คุณ นฤพนธ์ จินดาวัลย์ นักวิชาการสาธารณสุข ตำบลเกษตรพัฒนา ประจำอยู่ที่สถานี
อนามัยตำบลเกษตรพัฒนา

มีพฤติกรรมเปิดรับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอย่างสม่ำเสมอ สัปดาห์ละ 6-7 วัน พึ่งครั้งละมากกว่า 5 ชั่วโมง เนื่องจากนายณฤพนธ์ ได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นนักวิชาการสาธารณสุข ตำบลเกษตรพัฒนา และต้องประจำการอยู่ที่สถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนาซึ่งเป็นที่ตั้งของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ดังนั้นจึงได้ติดตามรับฟังรายการของทางสถานีตลอดทั้งวันทุกวัน กล่าวได้ว่าในบรรดากลุ่มผู้นำชุมชนทั้ง 7 คน ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นายณฤพนธ์มีการเปิดรับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมากที่สุด แต่การรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ของนายณฤพนธ์นั้นจะเป็นการรับรู้ในสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าการรับรู้เรื่องราวความเป็นมาเป็นไปเกี่ยวกับประวัติการก่อตั้งสถานีในอดีต เนื่องจากนายณฤพนธ์มิได้เข้าร่วมการประชุมในช่วงก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ทั้งนี้ในกรณีของนายณฤพนธ์แม้จะไม่ได้รับรู้ความเป็นมาเป็นไปของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจนเกิดความผูกพันเหมือนกรณีนายบุญเชิด แต่ความผูกพันกับสถานีเกิดขึ้นเพราะการรับฟังที่ต่อเนื่อง ซึ่งนายณฤพนธ์ได้มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) คือติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง และเข้าร่วมกิจกรรมกับทางสถานี เช่น กิจกรรมการจัดงานวันเกิดของสถานี ร่วมบริจาคเงินเข้ากองทุน และขยับเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมผลิต (Co-Producer) สนับสนุนข้อมูลทางด้านสุขภาพอนามัยแก่นักจัดรายการ ซึ่งนายณฤพนธ์ไม่ได้เข้ามาจัดรายการด้วยเนื่องจากเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีความชำนาญดังนั้นจึงต้องให้บริการคนในชุมชนตลอดเวลาทั้งวัน จึงไม่มีเวลาว่าง

**(2) ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน
ปฐมสาครของผู้นำชุมชน**

ส่วนใหญ่ผู้นำ 6 ใน 7 คน ใช้ประโยชน์จากรายการประเภทสาระความรู้ เช่น รายการกฎหมาย สุขภาพ รายการที่สอดแทรกเรื่องการเกษตร และข่าวสารประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน และฝากข่าวขององค์กร หรือหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่เพื่อประชาสัมพันธ์ เพราะความต้องการของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ ต้องการทราบเรื่องราวที่เป็นสาระซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับอาชีพหรือกิจกรรมกลุ่มที่ตนทำอยู่ โดยเฉพาะข่าวที่เกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชน แต่ทั้งนี้ระดับความพึงพอใจในการตอบสนองความต้องการของผู้นำชุมชนแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันออกไป ดังที่ได้แจกแจงรายละเอียดไว้ข้างต้น

(3) ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้นำชุมชนต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

ผู้นำชุมชนทั้ง 7 คน ต้องการให้เพิ่มรายการที่มีสาระให้มากขึ้น โดยเฉพาะรายการเกี่ยวกับการเกษตร การแนะนำการใช้ปุ๋ยชีวภาพ เสนอสถานการณ์ราคาสินค้าในชุมชน หรือความรู้เรื่องการประกอบอาชีพอื่นๆ

ลำดับถัดมาผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มผู้ฟังทั่วไปประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คนดังนี้

การประเมินผลส่วนที่ 1

ตารางที่ 29 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน
ปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟังทั่วไป

พฤติกรรมการเปิดรับ สื่อวิทยุชุมชนปฐม สาคร	ชื่อ-นามสกุล	อาชีพ	อายุ (ปี)
น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน ฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง	คุณ สมนึก ผดุงกิจ	อดีตพนักงานธนาคาร	60
น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน ฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง	คุณ เก่งกาจ ต้นทองคำ	อาจารย์มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐม	38
น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน ฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง	คุณ ยิ้ม เกตุแก้ว	อาสาสมัครสาธารณสุข	68
น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน ฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง	คุณ สุวิชา วรวงษ์	ครูโรงเรียนมัธยมวัดคลอง ตันราษฎร์บำรุง	54
สัปดาห์ละ 3-5 วัน ฟังครั้งละประมาณ 5-7 ชั่วโมง	คุณ ภูศรี เกตุแก้ว	รองนายกเทศมนตรีตำบล เกษตรพัฒนา	52
สัปดาห์ละ 3-5 วัน ฟังครั้งละประมาณ 5-7 ชั่วโมง	คุณ นवलสมร แก้ววิเชียร	เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตำบลเกษตรพัฒนา	49
สัปดาห์ละ 3-5 วัน ฟังครั้งละประมาณ 5-7 ชั่วโมง	คุณ ประไพ เกตุแก้ว	เกษตรกร	34

สัปดาห์ละ 3-5 วัน ฟังครั้งละประมาณ 5-7 ชั่วโมง	คุณ พรชัย ตะเพียนทอง	ค้าขาย	52
สัปดาห์ละ 6-7 วัน ฟังครั้งละมากกว่า 8 ชั่วโมง	คุณ ดวงใจ แสงทอง	เกษตรกร	19
สัปดาห์ละ 6-7 วัน ฟังครั้งละมากกว่า 8 ชั่วโมง	คุณ บุญนาค ปานคงคา	รับจ้างทั่วไป	54

การประเมินผลส่วนที่ 1

พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟัง
ทั่วไป

มีผู้ฟังจำนวน 2 คน ที่ฟังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร สัปดาห์ละ
6-7 วัน และฟังครั้งละมากกว่า 8 ชั่วโมง

มีผู้ฟังจำนวน 4 คน ที่ฟังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร สัปดาห์ละ
3-5 วัน และฟังครั้งละประมาณ 5-7 ชั่วโมง

มีผู้ฟังจำนวน 4 คน ฟังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร น้อยกว่า
สัปดาห์ละ 2 วัน และฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง

สรุปว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ฟังรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร มีระดับ
การเปิดรับสื่อ 4 ใน 10 คน เท่ากันอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มีการเปิดรับสื่ออยู่ในระดับปานกลางคือ
สัปดาห์ละ 3-5 วัน และฟังครั้งละประมาณ 5-7 ชั่วโมง และกลุ่มที่ 2 มีการเปิดรับสื่ออยู่ในระดับ
น้อย คือ น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน และฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง

การประเมินผลส่วนที่ 2

ตารางที่ 30 การรับรู้และการเข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟังทั่วไป

การรับรู้เกี่ยวกับวิทยุชุมชน ปฐมสาคร และการเข้ามามี ส่วนร่วม	ชื่อ-นามสกุล	อาชีพ	อายุ (ปี)
รับรู้จากการฟังรายการ มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอา การเอางาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่วิทยุ ชุมชนดำเนินการ	คุณ ดวงใจ แสงทอง	เกษตรกร	19
รับรู้จากการฟังรายการ มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอา การเอางาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่วิทยุ ชุมชนดำเนินการ	คุณ บุญนาค ปานคงคา	รับจ้างทั่วไป	54
รับรู้จากการฟังรายการ มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอา การเอางาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง	คุณ ประไพ เกตุดแก้ว	เกษตรกร	34
รับรู้จากการฟังรายการ เป็นผู้ฟังในลักษณะไม่เอากการ เอางาน (Passive Audience) คือไม่ได้ติดตามรับฟังอย่าง ต่อเนื่อง ไม่มีส่วนร่วมใน ลักษณะใดๆ	คุณ ยิ้ม เกตุดแก้ว	อาสาสมัครสาธารณสุข	68

<p>รับรู้จากการฟังรายการ เป็นผู้ฟังในลักษณะไม่เอาการเองงาน (Passive Audience) คือไม่ได้ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง ไม่มีส่วนร่วมในลักษณะใดๆ</p>	<p>คุณ สมนึก ผดุงกิจ</p>	<p>อดีตพนักงานธนาคาร</p>	<p>60</p>
<p>เริ่มรับรู้จากนายบุญชอบ ทับไกร และเป็นผู้ฟังรายการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการเองงาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง และร่วมส่งข้อมูลข่าวสารของชุมชนมายังรายการในลักษณะของข่าวประชาสัมพันธ์</p>	<p>คุณ ภาศิริ เกตุแก้ว</p>	<p>รองนายกเทศมนตรีตำบล เกษตรพัฒนา</p>	<p>52</p>
<p>เริ่มรับรู้จาก นายบุญชอบ ทับไกร และเป็นผู้ฟังรายการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการเองงาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง และร่วมส่งข้อมูลข่าวสารของชุมชนมายังรายการในลักษณะของข่าวประชาสัมพันธ์</p>	<p>คุณ นवलสมร แก้ววิเชียร</p>	<p>เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตำบลเกษตรพัฒนา</p>	<p>49</p>
<p>เริ่มรับรู้จากการที่ลูกสาวเข้ามาเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการเองงาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>คุณ พรชัย ตะเพียนทอง</p>	<p>อาชีพค้าขาย</p>	<p>52</p>

<p>เริ่มรับรู้จากเพื่อนที่มาเป็นอาสาสมัครจัดรายการและเคยฟัง</p> <p>มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) แม้จะไม่ได้รับฟังอย่างต่อเนื่อง แต่ก็โทรศัพท์เข้ามาตีชมแสดงความคิดเห็น</p> <p>ไม่ได้รับฟังอย่างต่อเนื่อง แต่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต,ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer)</p>	<p>คุณ เก่งกาจ</p> <p>ต้นทองคำ</p>	<p>อาจารย์มหาวิทยาลัย</p> <p>ราชภัฏนครปฐม</p>	<p>38</p>
<p>เริ่มรับรู้จากการประชุมก่อนการก่อตั้งวิทยุชุมชนปฐมสาคร</p> <p>เป็นผู้ฟังในลักษณะไม่เอาการเอางาน (Passive Audience) คือไม่ได้ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง ไม่มีส่วนร่วมในลักษณะใดๆ</p>	<p>คุณ สุวิชา</p> <p>วรวงษ์</p>	<p>ครูโรงเรียนมัธยมวัดคลอง</p> <p>ต้นราษฎร์บำรุง</p>	<p>54</p>

การประเมินผลส่วนที่ 2

การรับรู้และการเข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟังทั่วไป

การรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟังทั่วไป

มีผู้ฟัง จำนวน 1 คน ที่รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการเข้าร่วมเวทีทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ก่อนการก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2545 ณ ห้องประชุมชั้น 3 อบต.นาดี อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

มีผู้ฟัง จำนวน 5 คน ที่รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการเป็นผู้ฟัง

มีผู้ฟัง จำนวน 2 คน ที่รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากคณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

มีผู้ฟัง จำนวน 2 คน ที่รับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

การมีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟังทั่วไป

มีผู้ฟังจำนวน 2 คน มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่องและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่วิทยุชุมชนดำเนินการ เช่น โทรศัพท์เข้ามาพูดคุย มาเยี่ยมเยียนที่สถานี และเข้าร่วมกิจกรรมงานวันเกิดสถานี

มีผู้ฟังจำนวน 2 คน มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่องและร่วมส่งข้อมูลข่าวสารของชุมชนมายังรายการในลักษณะของข่าวประชาสัมพันธ์

มีผู้ฟังจำนวน 2 คน มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง

มีผู้ฟังจำนวน 1 คน ไม่ได้รับฟังอย่างต่อเนื่อง แต่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Producer / Co-Producer) โดยเข้ามาช่วยเป็น ผู้ช่วยนักจัดรายการเป็นเวลา 3-4 วัน

มีผู้ฟังจำนวน 3 คน เป็นผู้ฟังในลักษณะไม่เอาการเอางาน (Passive Audience) คือไม่ได้ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง ไม่มีส่วนร่วมในลักษณะใดๆ

สรุปว่า มีผู้ฟังจำนวน 5 ใน 10 คน ที่รู้จักจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการรับฟังรายการ แต่ในจำนวนนั้น 3 ใน 5 คนเป็นผู้ที่ฟังที่มีความกระตือรือร้น เป็น Active Listener ส่วนอีก 2 คนไม่มีส่วนร่วม เป็น Passive Audience ซึ่งผลการศึกษาออกมาในลักษณะเดียวกันกับกลุ่มผู้ฟังที่เป็นผู้นำ คือ ลักษณะการรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และปริมาณการเปิดรับสื่อมาก-น้อย ไม่ได้ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจส่วนบุคคล

การประเมินผลส่วนที่ 3

ตารางที่ 31 ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการเรียนรู้ วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟังทั่วไป

ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ วิทยุชุมชนปฐมสาคร	ชื่อ-นามสกุล	อาชีพ	อายุ (ปี)
ชอบเปิดเพลงดี เปิดเพลงเพราะ มีสาระให้ความรู้กับชุมชนดีแล้ว	คุณ ภูศรี เกตุแก้ว	รองนายกเทศมนตรี ตำบลเกษตรพัฒนา	52
ชอบฟังเพลง แล้วก็ชอบที่เขาเอาสาระในชุมชนมาพูด	คุณ นवलสมร แก้ววิเชียร	เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตำบลเกษตรพัฒนา	49
รายการที่ชอบ ชอบฟังเพลง เสาร์อาทิตย์จะเปิดเพลงยาวไม่มีคนพูดเราจะชอบ ฟังเพลงเป็นหลัก สาระความรู้ก็ฟังบ้าง แต่ก็ชอบเพลงมากกว่า	คุณ ประไพ เกตุแก้ว	เกษตรกร	34
ชอบฟังเพลง ฟังไปเพลินๆเวลาทำงาน	คุณ พรชัย ตะเพียนทอง	ค้าขาย	52
ดีชอบ พวกเรื่องสุขภาพเคยเอาไปปรับใช้ อย่างการรักษาโรคภูมิแพ้ บรรเทาอาการปวดท้อง ประโยชน์ที่ได้ก็พวกสาระจากงานชุมชน ฝากข่าวประชาสัมพันธ์งานบวช งานแต่ง งานศพ มีวิทยุชุมชนเราก็จะรับรู้เรื่องข่าวสารในชุมชน	คุณ ดวงใจ แสงทอง	เกษตรกร	19
รายการที่มีสาระก็ดีนะ คำก็จะมาประกาศที่เราไม่รู้เราก็จะได้รู้ รายการธรรมะก็ฟัง	คุณ ยิ้ม เกตุแก้ว	อาสาสมัครสาธารณสุข	68

มีปฐมสาครก็ดีเพราะทำให้เรา ไม่ใช่คนโง่ เราก็ได้รู้เรื่องนั้นเรื่องนี้ เรื่องลูกน้ำยุงลาย การออกกำลัง กาย เราก็ได้เอามาทำตาม ชอบ ฟังเพลงเปิดเพลงเพราะ ได้คุยกับ ดีใจแล้วชื่นใจ	คุณ บุญนาค ปานคงคา	รับจ้างทั่วไป	54
เปิดเพลงเยอะเกินไป และเปิด สายหน้าไมค์มากทำให้ดูเป็นเรื่อง ส่วนตัวไม่ใช่ส่วนรวม ไม่ได้นำ เนื้อหาที่น่าเสนาอมาใช้ประโยชน์	คุณ สมนึก ผดุงกิจ	อดีตพนักงานธนาคาร	60
ฟังผ่านๆมีจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข หลายจุด เปิดสายหน้าไมค์เยอะ ไป ไม่ได้นำอะไรมาใช้ประโยชน์ เพราะไม่ได้ติดตามต่อเนื่อง	คุณ เก่งกาจ ตันทองคำ	อาจารย์มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐม	38
พูดถึงวัตถุประสงค์เพื่อชุมชนจริงๆ อาจจะตอบสนองได้น้อย เปิด เพลงเยอะประมาณ 80% ไม่ฟัง พอใจ	คุณ สุวิชา วรวงษ์	อาชีพรูโรงเรียนมัธยม วัดคลองตันราษฎร์บำรุง	54

การประเมินผลส่วนที่ 3

**ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
ของกลุ่มผู้ฟังทั่วไป**

มีผู้ฟังจำนวน 7 คน พึงพอใจและนำเนื้อหาสาระที่นักจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้
วิทยุชุมชนปฐมสาครนำเสนอมาใช้ประโยชน์ เช่น การดูแลสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย
ฟังเพลงเพื่อผ่อนคลาย ได้รับรู้ข่าวสารจากการติดตามความเคลื่อนไหวเหตุการณ์ในชุมชนที่นักจัด
รายการนำเสนอ เป็นต้น

มีผู้ฟังจำนวน 3 คน ไม่พึงพอใจในรูปแบบและเนื้อหาที่นำเสนอและไม่ได้นำเนื้อหา สาระที่
นักจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนำเสนอมาใช้ประโยชน์ โดยมี
ความเห็นว่าคุณจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการนำเสนอเพลงมากเกินไป เปิดสายหน้า
ไมค์เป็นจำนวนมากทำให้เกิดความรำคาญ เสมือนเป็นพื้นที่ส่วนตัว ไม่ใช่พื้นที่สาธารณะ

สรุปว่า มีผู้ฟังจำนวน 7 ใน 10 คน ที่ฟังพอใจและได้ใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการ เรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในการตอบสนองความต้องการของตนเอง และจากข้อมูลพบว่าเนื้อหา รายการที่ผู้ฟังพึงพอใจมากที่สุดคือ รายการเพลง ซึ่งตรงข้ามกับผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้นำชุมชน ที่พึงพอใจรายการประเภทสาระมากกว่า

การประเมินผลส่วนที่ 4

ตารางที่ 32 ข้อเสนอแนะต่อจุดปฏิบัติการเรียนวิทยุชุมชนปฐมสาคร ของกลุ่มผู้ฟังทั่วไป

ข้อเสนอแนะ	ชื่อ-นามสกุล	อาชีพ	อายุ (ปี)
ให้เพิ่มรายการสาระให้มากกว่านี้ เช่น รายการเกี่ยวกับการเกษตร ข่าวสารที่เกี่ยวกับชุมชน ความรู้ เรื่องการประกอบอาชีพ	คุณ ดวงใจ แสงทอง	เกษตรกร	19
ให้มีการปรับปรุงสัญญาณการ ออกอากาศให้มีความชัดเจนมาก ยิ่งขึ้น	คุณ บุญนาค ปานคงคา	รับจ้างทั่วไป	54
ดีอยู่แล้ว อาจจะปรับให้มีวิธีการ นำเสนอที่หลากหลายขึ้น	คุณ ภูศรี เกตุแก้ว	รองนายกเทศมนตรี ตำบลเกษตรพัฒนา	52
ไม่อยากให้พูดอย่างเดียว อยากให้ พูดบ้าง แทรกสาระบ้าง แทรกมุก ตลกบ้าง	คุณ นवलสมร แก้ววิเชียร	เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตำบลเกษตรพัฒนา	49
พูดให้น้อยลง เปิดเพลงยาวๆ ปรับสัญญาณให้ชัดกว่านี้	คุณ ประไพ เกตุแก้ว	เกษตรกร	34
อยากให้นักจัดรายการพูดน้อยลง เสนอแนะให้มีการรับโฆษณา เท่าที่จำเป็นเพื่อนำเงินมาปรับปรุง สถานี ให้มีการปรับปรุงสัญญาณ	คุณ พรชัย ตะเพียนทอง	ค้าขาย	52

การออกอากาศให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น			
ให้เพิ่มรายการสาระให้มากกว่านี้เหมือนวิทยุชุมชนโรงพยาบาลบ้านแพ้ว เช่น รายการเกี่ยวกับการเกษตร ข่าวสารที่เกี่ยวกับชุมชน ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ แนะนำให้ลงไปฟังวิทยุชุมชนของโรงพยาบาลบ้านแพ้วเพื่อนำมาปรับปรุง	คุณ สมนึก ผดุงกิจ	อดีตพนักงานธนาคาร	60
ให้เพิ่มรายการสาระให้มากกว่านี้ เช่น รายการเกี่ยวกับการเกษตร ข่าวสารที่เกี่ยวกับชุมชน ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ จัดผังรายการให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหลักในแต่ละช่วงเวลา จัดตั้งกลุ่มเยาวชนเพื่อสืบทอดความเป็นอาสาสมัครอย่างจริงจัง ให้นักจัดรายการมีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย นักจัดรายการควรเตรียมความพร้อมในการนำเสนอมากกว่านี้ เรียนรู้เทคนิคการพูดให้เป็นธรรมชาติ ลดการรับสายหน้าไมค์ที่มากเกินไป	คุณ เก่งกาจ ต้นทองคำ	อาจารย์มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐม	38
สัญญาณไม่ค่อยชัด อยากให้ปรับปรุงเรื่องสัญญาณ	คุณ ยิ้ม เกตุแก้ว	อาสาสมัคร สาธารณสุข	68
ให้เพิ่มรายการสาระให้มากกว่านี้ เช่น รายการเกี่ยวกับการเกษตร ข่าวสารที่เกี่ยวกับชุมชน ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ	คุณ สุวิชา วรวงษ์	ครูโรงเรียนมัธยมวัด คลองตันราษฎร์บำรุง	54

การประเมินผลส่วนที่ 4

ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ฟังทั่วไปต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
มีผู้ฟังจำนวน 4 คน เสนอแนะให้เพิ่มรายการสาระให้มากกว่านี้ เช่น รายการเกี่ยวกับการเกษตร ข่าวสารที่เกี่ยวกับชุมชน ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ

มีผู้ฟังจำนวน 2 คน เสนอให้นักจัดรายการพูดน้อยลง เปิดเพลงให้มากขึ้น

มีผู้ฟังจำนวน 2 คน เสนอให้นักจัดรายการปรับวิธีการนำเสนอให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น พูดสลับกับการเปิดเพลง แทรกสาระไปกับเรื่องราวที่สนุกสนาน

มีผู้ฟังจำนวน 3 คน เสนอแนะให้มีการปรับปรุงสัญญาณการออกอากาศให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

มีผู้ฟังจำนวน 1 คน เสนอข้อคิดเห็นอื่นๆ เช่น ให้มีการจัดผังรายการให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหลักในแต่ละช่วงเวลา ให้มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนเพื่อสืบทอดความเป็นอาสาสมัคร

ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะสรุปผลการสำรวจพฤติกรรมกลุ่มคนฟังที่เป็นผู้นำชุมชน ของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

- (1) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างคนฟังทั่วไปของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
- (2) ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มคนฟังทั่วไป
- (3) ข้อเสนอแนะของกลุ่มคนฟังทั่วไปต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
 - (1) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างคนฟังทั่วไปของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้
 - (1.1) กลุ่มที่ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร สัปดาห์ละ 3-5 วัน และฟังครั้งละประมาณ 5-7 ชั่วโมง
 - (1.2) กลุ่มที่ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน และฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง
 - (1.3) กลุ่มที่ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครสัปดาห์ละ 6-7 วัน และฟังครั้งละมากกว่า 8 ชั่วโมง

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมากที่สุด 2 รูปแบบ คือ (1) ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร สัปดาห์ละ 3-5 วัน และฟังครั้งละ ประมาณ 5-7 ชั่วโมง และ(2) ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครสัปดาห์น้อยกว่า สัปดาห์ละ 2 วัน และฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง ผลการศึกษาใกล้เคียงกับกลุ่มผู้ฟังที่เป็นผู้นำชุมชน คือ ลักษณะการรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และปริมาณการเปิดรับสื่อ มาก-น้อย ไม่ได้ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับความ ฟังพอใจส่วนบุคคล และอาชีพไม่ใช่ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงความสนใจในเนื้อหารายการ เพราะ จากการศึกษพบว่าผู้ฟังส่วนใหญ่ในหลายสาขาอาชีพ ชื่นชอบฟังรายการเพลงเหมือนกัน ทั้งนี้ พบปัจจัยหลายประการที่มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของผู้ฟังที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงแยก ผู้ฟังวิเคราะห์แต่ละคนดังนี้

(1.1) กลุ่มที่ฟังรายการวิทยุชุมชนปฐมสาคร สัปดาห์ละ 3-5 วัน และฟังครั้งละ ประมาณ 5-7 ชั่วโมง จำนวน 4 คน

คุณ นवलสมร แก้ววิเชียร อาชีพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลเกษตรพัฒนา และ คุณภูศรี เกตุแก้ว อาชีพรองนายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนา

(ซึ่งในกรณีของคุณนवलสมรซึ่งเป็นรองนายกเทศมนตรีตำบลเกษตรพัฒนาแต่ผู้วิจัยไม่ได้ จัดอยู่ในกลุ่มผู้ฟังที่เป็นผู้นำเนื่องจากเลือกคุณบุญเชิญ ขำสาคร นายกเทศมนตรีตำบลเกษตร พัฒนาเป็นตัวแทนของเทศบาลตำบลเกษตรพัฒนาแล้ว)

ทั้ง 2 คนมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในลักษณะที่ ใกล้เคียงกัน เนื่องจากทำงานอยู่ที่เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา ร่วมกับนายบุญชอบ ทับไกร คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เหมือนกัน โดยทั้ง 2 คนจะได้รับฟัง รายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการที่นายบุญชอบเปิดฟังขณะทำงาน ดังนั้นคุณนवलสมร และคุณภูศรีจึงได้ร่วมรับฟังไปด้วย ซึ่งทั้งคุณนवलสมรและคุณภูศรี รับรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากคุณบุญชอบเป็นหลัก แต่ไม่ใช่ เรื่องราวในเชิงลึกถึงที่มาที่ไป แต่เป็นเรื่องราวข่าวสารกิจกรรมปัจจุบันที่ทางสถานีทำอยู่ ซึ่งทั้ง 2 คน เปิดรับและมีความพึงพอใจในรายการทั้งสาระและบันเทิง เพราะสอดคล้องกับ ความ ต้องการ เนื่องจากทั้ง 2 คนทำงานอยู่ในหน่วยงานบริหารของท้องถิ่น จึงต้องการรับทราบความ เป็นอยู่ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร มีรายการ ที่นำเสนอเรื่องราวของชุมชนซึ่งตรงกับความสนใจ อีกทั้งในขณะที่ทำงานมีความเครียดต้องการการ ผ่อนคลาย จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครก็มีรายการเพลงที่ช่วยสร้างความเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความเครียดได้ โดยทั้ง 2 คน มีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่เอาการเอางาน

(Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่องและร่วมส่งข้อมูลข่าวสารของชุมชนมายัง
รายการในลักษณะของข่าวประชาสัมพันธ์

คุณ ประไพ เกตุแก้ว อาชีพเกษตรกร

คุณประไพ รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการรับฟัง
รายการ ไม่ทราบที่มาที่ไปในการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร และจะรับฟังวิทยุ
ชุมชนหลังเลิกงานเนื่องจากไม่มีวิทยุทรานซิสเตอร์เหมือนชาวสวนทั่วไปที่มักนำทรานซิสเตอร์ติด
ตัวเข้าไปฟังรายการในขณะทำงาน คุณประไพ ชื่นชอบและติดตามรับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง
เพราะมีรายการที่ตอบสนองความต้องการได้ นั่นคือ รายการเพลง เนื่องจากเพลงช่วยให้เกิดความ
ผ่อนคลาย สบายใจ คลายเครียด จึงเกิดความพึงพอใจในรายการเพลงมากกว่ารายการประเภท
อื่น แต่ในส่วนของรายการที่นำเสนอสาระ แม้จะไม่ใช่รายการที่ตอบสนองความต้องการหลัก
แต่ก็ได้นำไปประโยชน์บ้างในบางโอกาสที่เกิดความต้องการ เช่น ยามป่วยไข้ ได้ใช้คำแนะนำจาก
รายการหมออนามัยห่วงใยสุขภาพมาปฏิบัติตาม ทั้งนี้คุณประไพได้เข้ามามีส่วนร่วมกับ
จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในฐานะผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) รับฟัง
รายการอย่างต่อเนื่องและเข้าร่วมกิจกรรมของสถานีในงานวันเกิดสถานี

คุณ พรชัย ตะเพียนทอง อาชีพค้าขาย

คุณ พรชัย รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากลูกสาวที่เข้า
มาทำงานเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการของทางสถานีอยู่ระยะหนึ่ง แต่ไม่ทราบที่มาที่ไปของการ
ก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอย่างถ่องแท้ พฤติกรรมการรับฟังจะรับฟังวิทยุ
ชุมชนในระหว่างขับรถไปขายของในพื้นที่ต่างๆ ชื่นชอบรายการเพลง และได้ใช้ประโยชน์จาก
รายการเพลงที่สามารถตอบสนองความต้องการในด้านความเพลิดเพลิน ช่วยคลายความเครียดใน
ระหว่างการทำงานได้ แต่ประสบปัญหาสัญญาณการออกอากาศไม่ชัดเจน แม้จะยังอยู่ในพื้นที่
ตำบลเกษตรพัฒนา ส่งผลให้การใช้ประโยชน์เป็นไปไม่ได้ไม่เต็มที่ คุณพรชัยมีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังที่
เอาการเอางาน (Active Listener) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ได้เข้าร่วมกับกิจกรรมพิเศษ
ต่างๆมากนัก

(1.2) กลุ่มที่ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครส์ปดาห์น้อย
กว่าสัปดาห์ละ 2 วัน และฟังครั้งละ 1-2 ชั่วโมง จำนวน 4 คน

คุณ สมนึก ผดุงกิจอาชีพอดีตพนักงานธนาคาร

คุณ สมนึก ไม่ได้เข้าร่วมการประชุมก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน
ปฐมสาคร ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอย่างลึกซึ้ง
รับรู้เรื่องราวผิวเผินจากการรับฟังรายการ และไม่ได้ติดตามรับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง
เพราะรูปแบบและเนื้อหาของรายการที่ทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนำเสนอไม่สอดคล้อง
กับความต้องการ เนื่องจากคุณสมนึกต้องการรับทราบเรื่องราวข่าวสารที่เป็นประโยชน์มากกว่า
รายการเพลง และต้องการรูปแบบการนำเสนอที่เป็นทางการมิใช่การพูดคุยเรื่องส่วนตัว
ออกอากาศ หรือขอเพลงหน้าไมค์ ซึ่งคุณสมนึกมีความเห็นว่าเป็นการใช้พื้นที่สาธารณะในเรื่อง
ส่วนตัวมากเกินไป ดังนั้นเมื่อรูปแบบและเนื้อหาของรายการไม่สอดคล้องกับความต้องการจึงไม่เกิด
การใช้ประโยชน์และนำไปสู่การเสาะแสวงหาสื่อใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการได้มากกว่า
ส่งผลให้คุณสมนึก ไม่มีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร การติดตามรับฟังจึง
เป็นเพียงครั้งคราวในฐานะผู้ฟังที่ไม่มีความกระตือรือร้น (Passive Listener)

คุณ เก่งกาจ ต้นทองคำ อาชีพอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

คุณ เก่งกาจ ไม่ได้เข้าร่วมการประชุมก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน
ปฐมสาคร ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครอย่างลึกซึ้ง
เริ่มรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากเพื่อนที่เข้ามาเป็นอาสาสมัคร
จัดรายการและเคยฟังบ้างเป็นครั้งคราว พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของคุณเก่งกาจมีความเกี่ยวพัน
กับเวลาว่าง เมื่อมีภารกิจมากเวลาในการเปิดรับสื่อก็จะน้อยลง อีกทั้งเมื่อเปิดรับฟังมักพบกับ
เนื้อหาของรายการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ เช่นพูดขอเพลงหน้าไมค์ยาวเกินไป ส่งผลให้ไม่เกิด
การติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังประสบกับปัญหาสัญญาณไม่ชัดเจน จึงทำให้ติดตามรับ
ฟังน้อยลง

ทั้งนี้คุณเก่งกาจได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครใน
ฐานะผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) แม้จะไม่ได้รับฟังอย่างต่อเนื่อง แต่ก็โทรศัพท์เข้ามา
ติชมแสดงความคิดเห็น และได้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Producer /
Co-Producer) โดยคุณเก่งกาจเคยเข้ามาช่วยเหลือคุณเหมวดี ปุจฉาการ อาสาสมัคร
นักจัดรายการวิทยุดูแลเรื่องการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในระหว่างการจัดรายการประมาณ
4-5 วัน

คุณ สุวิชา วรวงษ์ อาชีพครูโรงเรียนมัธยมวัดคลองตันราษฎร์บำรุง

คุณ สุวิชา วรวงษ์ ระบุว่าเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการได้เข้าร่วมประชุมก่อนการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2545 ซึ่งจัดขึ้นโดยกองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF ณ ห้องประชุมชั้น 3 อบต.นาดี อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แต่ทัศนคติและแนวทางการดำเนินงานไม่สอดคล้องกันจึงไม่ได้เข้าร่วมในเวทีอื่นๆและไม่ได้เป็นคณะกรรมการหรืออาสาสมัคร เป็นเพียงผู้ฟังที่ไม่ได้ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง (Passive Listener)และไม่มีส่วนร่วมกับทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในลักษณะใดๆ เนื่องจากเนื้อหารายการไม่ตรงกับความต้องการ จึงไม่ได้ใช้ประโยชน์จากเนื้อหารายการที่นำเสนอ

(1.3) กลุ่มผู้ฟังที่มีพฤติกรรมมารับฟังรายการที่รับฟังสัปดาห์ละ 6-7 วัน และฟังครั้งละมากกว่า 8 ชั่วโมง มีจำนวน 2 คน

คุณ ดวงใจ แสงทอง อาชีพเกษตรกร

คุณ ดวงใจ ระบุว่าเกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการรับฟังรายการไม่ทราบที่มาที่ไปของการก่อตั้ง แต่ชื่นชอบในรูปแบบ เนื้อหา และผู้ดำเนินรายการ ประกอบกับมีเพื่อน และคนในครอบครัว เข้ามาเป็นอาสาสมัครจึงติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง เพราะจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนำเสนอเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความต้องการทั้งสาระและบันเทิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับดูแลสุขภาพเบื้องต้น หรือการรักษาอาการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรง รายการหมออนามัยห่วงใยสุขภาพสามารถตอบสนองความต้องการได้ อีกทั้งผู้ดำเนินรายการมีรูปแบบการนำเสนอด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ปฏิบัติตามได้ไม่ยาก จึงสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ เช่นเดียวกับรายการเพลงที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังคือคุณดวงใจที่ต้องการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน เมื่อสามารถใช้ประโยชน์จากเนื้อหารายการที่นำเสนอได้จึงเกิดความพึงพอใจตามมา นอกจากนี้คุณดวงใจยังเป็นผู้ฟังที่มีความกระตือรือร้นติดตามรับฟังรายการอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งวัน ทุกวัน โดยพฤติกรรมที่เปิดรับสื่อของคุณดวงใจ คือจะนำทรานซิสเตอร์เข้าไปเปิดฟังในระหว่างทำสวนตั้งแต่เช้าจนเย็นและกลับมาฟังต่อที่บ้านจนกลายเป็นกิจวัตร ซึ่งสาเหตุของการติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง คุณดวงใจให้เหตุผลว่า เนื่องจากตนเองมีความรู้สึกผูกพันกับนักจัดรายการ ซึ่งนอกจากจะติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังเดินทางมาเยี่ยมเยียนนักจัดรายการ และเข้าร่วมกิจกรรมงานวันเกิดของสถานีอีกด้วย แต่ทั้งนี้ไม่ได้เข้าร่วมจัดรายการเนื่องจากมีภาระหน้าที่ของงานประจำที่ต้องรับผิดชอบมาก และไม่มีเวลาว่างอย่างสม่ำเสมอ

คุณ บุญนาค ปานคงคา อาชีพรับจ้างทั่วไป

คุณ บุญนาค มีการรับรู้เกี่ยวกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจากการเป็นผู้ฟังรายการ ไม่ได้รับรู้ความเป็นมาเป็นไปของทางสถานีวิทยุชุมชนปฐมสาคร ลักษณะการรับฟังคุณบุญนาคจะรับฟังรายการในระหว่างที่ทำงานทุกวัน โดยจะผูกทรานซิสเตอร์ไว้ที่เอวตลอดเวลา ซึ่งชอบรูปแบบ เนื้อหา และผู้ดำเนินรายการของทางสถานี เป็นผู้รับสารที่รับฟังอย่างตั้งใจ สามารถจดจำเนื้อหารายละเอียดของแต่ละรายการ ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในผังรายการ รวมถึงเอกลักษณ์ในวิธีการนำเสนอของนักจัดรายการ เพราะรับฟังมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน รูปแบบการดำเนินรายการและเนื้อหาที่น่าสนใจโดยภาพรวมตรงกับความสนใจ สอดรับกับความต้องการ และสามารถนำสิ่งที่นักจัดรายการบอกกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ ทั้งเรื่องราวสาระน่ารู้ที่นำไปปฏิบัติตาม ได้ง่ายเช่น เรื่องราวของวิถีลดลูกน้ำ ยุงลาย การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และเพลงเพราะๆ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการผ่อนคลายความเครียด คลายเหงาในระหว่างการทำงาน คุณบุญนาค เข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครในฐานะผู้ฟังที่เอาใจใส่ (Active Listener) มีการรับฟังอย่างต่อเนื่อง โทรศัพท์เข้ามาขอเพลง แสดงความคิดเห็น และเข้าร่วมกิจกรรมงานวันเกิดของสถานีเป็นประจำ

“มีปฐมสาครก็ดีเพราะทำให้เราไม่ใช่คนโง่ เราก็ได้รู้เรื่องนั่นเรื่องนี้ บางทีพูดเรื่องลูกน้ำ ยุงลาย ออกกำลังกายแล้วพูดก็ออกกำลังกายที่บ้าน”(บุญนาค ปานคงคา, ผู้ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

(2) ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครของกลุ่มผู้ฟังทั่วไป

มีผู้ฟังจำนวน 7 คน พึงพอใจและนำเนื้อหาสาระที่นักจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนำเสนอมาใช้ประโยชน์ เช่น การดูแลสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย ฟังเพลงเพื่อผ่อนคลาย ได้รู้ข่าวสารจากการติดตามความเคลื่อนไหวเหตุการณ์ในชุมชนที่นักจัดรายการนำเสนอ เป็นต้น

มีผู้ฟังจำนวน 3 คน ไม่พึงพอใจในรูปแบบและเนื้อหาที่น่าสนใจและไม่ได้นำเสนอ สาระที่นักจัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครนำเสนอมาใช้ประโยชน์ โดยมีความเห็นว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการนำเสนอเพลงมากเกินไป เปิดสายหน้าไมค์เป็นจำนวนมากทำให้เกิดความรำคาญ เสมือนเป็นพื้นที่ส่วนตัว ไม่ใช่พื้นที่สาธารณะ

(3) ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ฟังทั่วไปต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

- (3.1) เพิ่มรายการสาระให้มากกว่านี้ เช่น รายการเกี่ยวกับการเกษตร ข่าวสารที่เกี่ยวข้อง
ชุมชนความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ
- (3.2) เสนอให้นักจัดรายการพูดน้อยลง เปิดเพลงให้มากขึ้น
- (3.3) เสนอให้นักจัดรายการปรับวิธีการนำเสนอให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น
พูดสลับกับการเปิดเพลง แทรกสาระไปกับเรื่องราวที่สนุกสนาน
- (3.4) เสนอให้มีการปรับปรุงสัญญาณการออกอากาศให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- (3.5) เสนอให้มีการจัดผังรายการให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหลักในแต่ละช่วงเวลา
ให้มากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจเช็คการจัดผังรายการ และติดตามรับฟังรายการ
บางส่วน พบว่า การวางผังรายการส่วนใหญ่ของทางสถานีค่อนข้างมีความ
เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังอยู่แล้ว เช่น รายการธรรมะอยู่ในช่วงเช้ามีตั้งแต่
05.00 -06.00 น. หรือรายการเพื่อเด็กและเยาวชนอย่างรายการเยาวชนนักข่าว
จะอยู่ในช่วง 09.00-10.00 น. วัน อาทิตย์ ซึ่งเป็นวันที่เด็กหยุดเรียนอยู่บ้านก็จะ
สามารถรับฟังรายการได้ ซึ่งสิ่งที่ผู้ฟังเสนอแนะมา อาจจะต้องการให้การวางผัง
และเนื้อหารายการสามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนให้ได้มาก
ยิ่งขึ้น
- (3.6) เสนอให้มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนเพื่อสืบทอดความเป็นอาสาสมัครให้ยาวนาน

จากข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ฟังทั่วไปพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภิตา
สมจิตร (โสภิตา สมจิตร, 2549) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48
ใช้ประโยชน์จากข่าวสารที่วิทยุชุมชนนำเสนอ และกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาเท่ากับ 4.46
ใช้ประโยชน์ในส่วนของกรฟังเพลงเพื่อคลายเครียด ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง
ผู้ฟังทั่วไปที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจำนวน 10 คน โดยข้อเสนอแนะที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด 2 อันดับ
แรกคือ (1) ต้องการให้ทางสถานีเพิ่มรายการสาระความรู้ให้มากขึ้น เพราะต้องการใช้ประโยชน์
จากข่าวสารที่วิทยุชุมชนจะนำเสนอ โดยเฉพาะในเรื่องการประกอบอาชีพ หรือเรื่องเกษตรกรรม
และ (2) เสนอให้นักจัดรายการพูดน้อยลง เปิดเพลงให้มากขึ้น เพราะต้องการฟังเพลงเพื่อผ่อนคลาย

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร

กล่าวโดยสรุปจากข้อมูลข้างต้นของผู้รับสารทั้งกลุ่มผู้ฟังทั่วไปและกลุ่มผู้ฟังที่เป็นผู้นำชุมชนพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร ดังนี้

- (1) อาชีพ
- (2) ความใกล้ชิด ใกล้ของที่พักกับสถานที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชน
- (3) การรับรู้ที่นำไปในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน
- (4) รูปแบบวิธีการนำเสนอเนื้อหารายการ
- (5) ความคุ้นเคยกับผู้ดำเนินรายการ
- (6) สัญญาณการกระจายเสียง
- (7) การชักจูงจากคณะกรรมการและอาสาสมัคร
- (8) ความต้องการเฉพาะของผู้รับสารแต่ละคน

ทั้งนี้ปัจจัยแต่ละตัวไม่ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้รับสารเหมือนกันทุกคน เพราะพฤติกรรมการเปิดรับสารของแต่ละคนมีปัจจัยแวดล้อมมีความแตกต่างกัน ดังที่ได้แจกแจงรายละเอียดไว้ได้ทราบไปในการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านมา

4.3 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

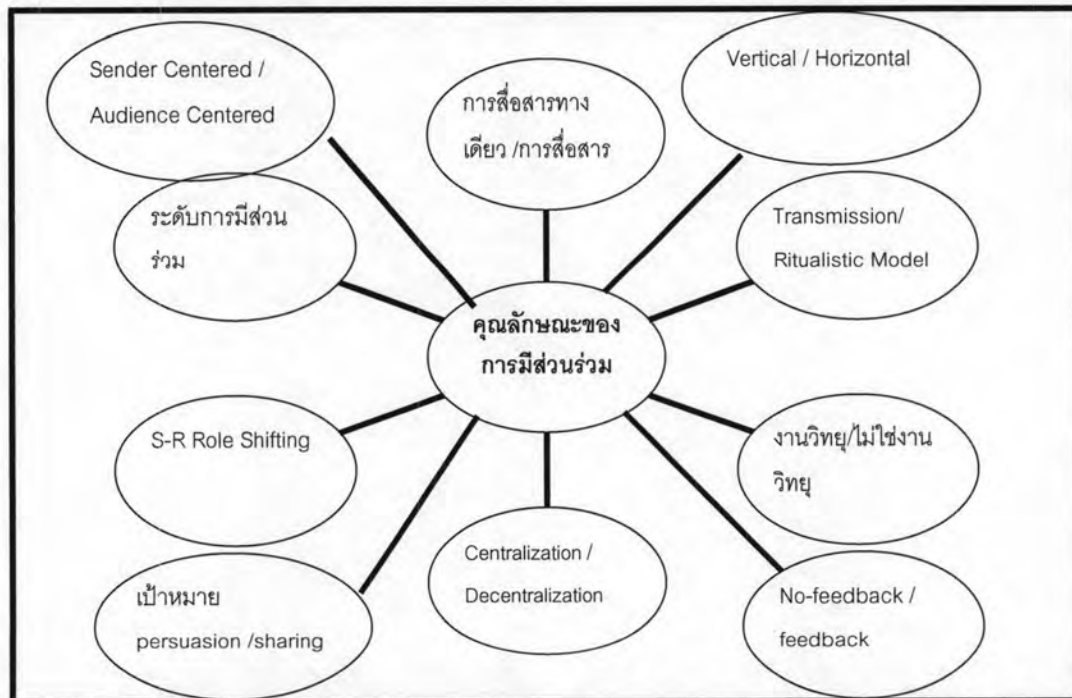
หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลในส่วนที่ 4.1 บริบทของชุมชน และส่วนที่ 4.2 การบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมาแล้ว ในลำดับถัดไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงปัจจัยอีกหนึ่งประการที่มีผลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร นั่นคือ การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานวิทยุชุมชน และเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืน เนื่องจากลักษณะการทำงานแบบอาสาสมัครต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งจากอาสาสมัครภายในวิทยุชุมชนเอง และจากคนภายในชุมชน สถานีวิทยุชุมชนจึงจะสามารถพัฒนาและดำรงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งการนำเสนอในส่วนที่ 3 นี้จะเป็นการตอบคำถามนำวิจัยในข้อที่ 2 เรื่อง การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครภายในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนลักษณะใดที่นำไปสู่การพัฒนาสู่ความยั่งยืนเพื่อความเข้าใจในประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากขึ้น ผู้วิจัยจะอภิปรายและขยายความประเด็นการมีส่วนร่วมตามกรอบทฤษฎีเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ตามที่ได้นำเสนอเอาไว้ในบทที่ 2 โดยจะแบ่งการวิเคราะห์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมออกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมภายในองค์กร ในฐานะคณะกรรมการและ
อาสาสมัครทั้งในส่วนของงานผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นๆนอกเหนือจากงาน
ด้านการผลิตรายการวิทยุ
- ประเด็นที่ 2 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในฐานะคณะกรรมการและ
อาสาสมัครทั้งในส่วนของงานผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นๆนอกเหนือจากงาน
ด้านการผลิตรายการวิทยุ
- ประเด็นที่ 3 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- ประเด็นที่ 4 ปัจจัยของการขยับสถานะการเข้ามามีส่วนร่วมที่ผ่านมา
- ประเด็นที่ 5 ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วม
- ประเด็นที่ 6 แนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นในอนาคต

ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมตามแผนภาพ
ที่ 11 ซึ่งได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 ดังแผนภาพด้านล่าง

แผนภาพที่ 11 เกณฑ์ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม (ณัฐมน บัวพรหมมี, 2551)

4.3.1 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมภายในองค์กรในฐานะคณะกรรมการและ อาสาสมัครทั้งในส่วนของงานผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นๆนอกเหนือจากงานด้านการ ผลิตรายการวิทยุ

หลักการบริหารจัดการวิทยุชุมชนพันธุ์แท้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งกับ
คณะกรรมการและอาสาสมัครไม่ว่าจะเป็นในส่วนของงานผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นๆ
นอกเหนือจากงานด้านการผลิตรายการวิทยุจะเน้นหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม(Participatory
Communication) เมื่อวิเคราะห์โดยพิจารณาตามแผนภาพที่ 8 เกณฑ์ในการวิเคราะห์การมี
ส่วนร่วม พบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องตามเกณฑ์
การมีส่วนร่วมหลายประการ โดยผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการมีส่วนร่วมจากการสื่อสารภายในองค์กร
ดังนี้

- (1) การบริหารจัดการงานแบบกระจายอำนาจ (Decentralization)
- (2) การสื่อสารสองทาง (two- way communication) ที่สอดคล้องกับ
แบบจำลอง Ritualistic Model
- (3) การไหลของข่าวสาร (flow of Information) จากทุกทิศทาง

(1) การบริหารจัดการงานแบบกระจายอำนาจ (Decentralization)

การบริหารจัดการงานแบบกระจายอำนาจในฐานะคณะกรรมการ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการ
บริหารจัดการสถานีมาตั้งแต่เริ่มต้นการก่อตั้ง และมุ่งเน้นการบริหารจัดการงานแบบกระจาย
อำนาจ (Decentralization)

พิจารณาจากผังโครงสร้างจะพบว่าคณะกรรมการที่เป็นแกนดูแลทั้ง 8 ฝ่าย เป็นบุคคล
ที่มาจากหลากหลายสาขาอาชีพ ทั้ง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกษตรกร ครู อบต. เป็นต้น
อำนาจการบริหารไม่ได้อยู่ที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ในปัจจุบัน(พ.ศ.2551)การปฏิบัติงานจริงไม่ได้มีการแบ่งแยกชัดเจน เนื่องจากจำนวนของ
คณะกรรมการน้อยลง จึงต้องมีการปรับรูปแบบการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่อย่างไร
ก็ตามการบริหารจัดการก็ยังมีลักษณะกระจายอำนาจ คือ มีการระดมความคิดเห็นกำหนด
แนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน

ในลำดับถัดไปผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ
กับการทำงานของคณะกรรมการอย่างละเอียด โดยหยิบยกข้อมูลจากตารางจำแนกบทบาทของ
คณะกรรมการมากล่าวอีกครั้งเพื่อจำแนกข้อมูลให้เห็นถึงมิติการกระจายอำนาจในการบริหาร
จัดการของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายที่มีระดับความเข้มข้นของการกระจายอำนาจที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 22 จำแนกบทบาทของคณะกรรมการ

งานด้านการผลิตรายการวิทยุ (Pre / Pro / Post Production)	งานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ (Production Related)
ฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ (Pre-Production)	ฝ่ายบริหาร
ฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการ (Post-Production) และจัดผังรายการ (Pre-Production)	ฝ่ายคณะกรรมการที่ปรึกษา
ฝ่ายเทคนิค (Pre / Pro / Post Production)	ฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด
	ฝ่ายเลขานุการ
	ฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี

จากตารางด้านบน จะเห็นได้การทำงานของคณะกรรมการสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วยงานด้านการผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ

คณะกรรมการที่ดูแลงานด้านการผลิตรายการวิทยุ

คณะกรรมการที่ดูแลงานด้านการผลิตรายการ ประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ และ คณะกรรมการฝ่ายเทคนิค

ในภาพรวมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานของคณะกรรมการที่ดูแลงานด้านการผลิตรายการจะมีการกระจายอำนาจให้กับบุคลากรคนอื่นๆของสถานีได้มีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นเป็นรูปธรรมมากกว่าคณะกรรมการที่ดูแลงานอื่นๆนอกเหนือจากการผลิตรายการ คือ มีส่วนในการลงมือทำ มิใช่การมีส่วนร่วมเพียงแค่การรับฟังหรือแสดงความคิดเห็น

พิจารณาจากการทำงานของคณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ พบว่า คณะกรรมการฝ่ายดังกล่าวกระจายอำนาจในการบริหารจัดการด้วยการมอบหมายให้อาสาสมัคร และคณะกรรมการคนอื่นมีส่วนช่วยพิจารณาคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาดำเนินรายการหน้าใหม่ เช่นเดียวกับกับคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการโดยมอบหน้าที่ให้บุคลากรคนอื่นๆได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยตรวจสอบ

การดำเนินรายการซึ่งกันและกัน สามารถตีขม เสนอความคิดเห็น แก่เพื่อนนักจัดรายการได้ โดยไม่ต้องแจ้งผ่านทางคณะกรรมการก่อนหากใช้เรื่องรุนแรง เช่น พุดไม่ชัด เปิดสายหน้าไมค์มากเกินไป เป็นต้น ในส่วนของการจัดผังรายการ คณะกรรมการและอาสาสมัครทุกคนมีบทบาทเท่าเทียมกันในการออกเสียงเพื่อกำหนดเวลาออกอากาศ และเสนอรูปแบบ เนื้อหารายการที่ตนสนใจ ให้กับคณะกรรมการพิจารณา

ส่วนคณะกรรมการฝ่ายเทคนิค ด้วยลักษณะงานที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะทางการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่บุคลากรคนอื่นๆของสถานีให้ลงมือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมจึงไม่อาจทำได้อย่างเต็มที่เหมือนกับคณะกรรมการคณะกรรมการฝ่ายคัดกรองผู้ดำเนินรายการ คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบการดำเนินรายการและจัดผังรายการ

คณะกรรมการที่ดูแลงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ

คณะกรรมการที่ดูแลงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ ประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร ฝ่ายคณะกรรมการที่ปรึกษา ฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี

ในภาพรวมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานของคณะกรรมการที่ดูแลงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการมีน้อย เป็นไปในลักษณะกระจุกตัวของการบริหารจัดการ เนื่องด้วยคณะกรรมการหลายฝ่ายในส่วนนี้การทำหน้าชงักงัน (Non-function) ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายคณะกรรมการที่ปรึกษา ฝ่ายประสานงานระดับจังหวัด และฝ่ายเลขานุการ

ทั้งนี้ยังมีคณะกรรมการที่ดูแลงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุอีกหนึ่งฝ่ายที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ นั่นคือ คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนและการเงินการบัญชี ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรคนอื่นๆได้มีส่วนร่วมในลักษณะของการรับรู้การดำเนินงานที่เปิดเผยโปรงใสตรวจสอบได้ และมีส่วนร่วมตัดสินใจเมื่อต้องเบิกจ่ายเงินกองกลางจำนวนมากกว่า 5,000 บาทไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ

การบริหารจัดการงานแบบกระจายอำนาจในฐานะอาสาสมัคร

ตารางที่ 19 จำแนกบทบาทของอาสาสมัคร

งานด้านการผลิตรายการวิทยุ (Pre / Pro / Post Production)	งานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ (Production Related)
เป็นผู้จัดรายการหลัก (Production)	เป็นผู้ประชาสัมพันธ์
เป็นผู้ร่วมจัดรายการ(Production)	เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณและเป็นผู้ร่วมจัดรายการในกิจกรรมเสริม
ตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสาร (Post-Production)	ตัวขยายผล / เครือข่าย
ประสานงานกับแหล่งข้อมูล(Pre-Production)	เป็นผู้รับความคิดเห็น
เป็นผู้รวบรวมวัตถุดิบ(Pre-Production)	

อาสาสมัครที่ดูแลงานด้านการผลิตรายการวิทยุ

อาสาสมัครที่ดูแลงานด้านการผลิตรายการ ประกอบด้วย อาสาสมัครที่เป็นผู้จัดรายการหลัก ผู้ร่วมจัดรายการ ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสาร ผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล และผู้รวบรวมวัตถุดิบ อาสาสมัครที่ดูแลงานในส่วนของการผลิตรายการนี้จะมีอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจของคณะกรรมการที่รับผิดชอบในส่วนองงานด้านการผลิตที่มีแนวทางในการบริหารจัดการแบบประชาธิปไตย ให้ทุกคนที่เข้ามาทำงานโดยเฉพาะอาสาสมัครนักจัดรายการสามารถกำหนดแนวทางในการทำงานของตนเองได้ เช่น นักจัดรายการสามารถคิดรูปแบบและกำหนดการนำเสนอเนื้อหาได้เอง นอกจากนี้อาสาสมัครยังสามารถทำหน้าที่ในส่วนอื่นๆอย่างอิสระได้อีกหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบการดำเนินรายการของเพื่อนนักจัดรายการคนอื่นๆ หรือรวบรวมข้อมูลที่สังเกตเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและติดต่อเพื่อขอเผยแพร่ข้อมูลเหล่านั้นผ่านทางอาสาสมัครนักจัดรายการได้โดยตรง

อาสาสมัครที่ดูแลงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ

อาสาสมัครที่ดูแลงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ ประกอบด้วย ผู้ประชาสัมพันธ์ ผู้สนับสนุนงบประมาณและเป็นผู้ร่วมจัดรายการในกิจกรรมเสริม ตัวขยายผล / เครือข่าย เป็นผู้รับความคิดเห็น

ในงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการอาสาสมัครก็ได้รับอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการงานแบบกระจายอำนาจของคณะกรรมการเช่นเดียวกับอาสาสมัครที่รับผิดชอบงานด้านการผลิตรายการ นอกจากนี้อาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะวางตัวเท่าเทียมกัน งานอื่นๆที่นอกเหนือจากการผลิตรายการทั้งหมดที่ได้กล่าวถึงไปในข้างต้น การบริหารจัดการจึงเป็นไปในลักษณะช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เป็นการกระจายอำนาจสู่บุคลากรทุกส่วนในสถานนี้อย่างทั่วถึง

(2) การสื่อสารสองทาง (two-way communication) ที่สอดคล้องกับแบบจำลอง Ritualistic Model

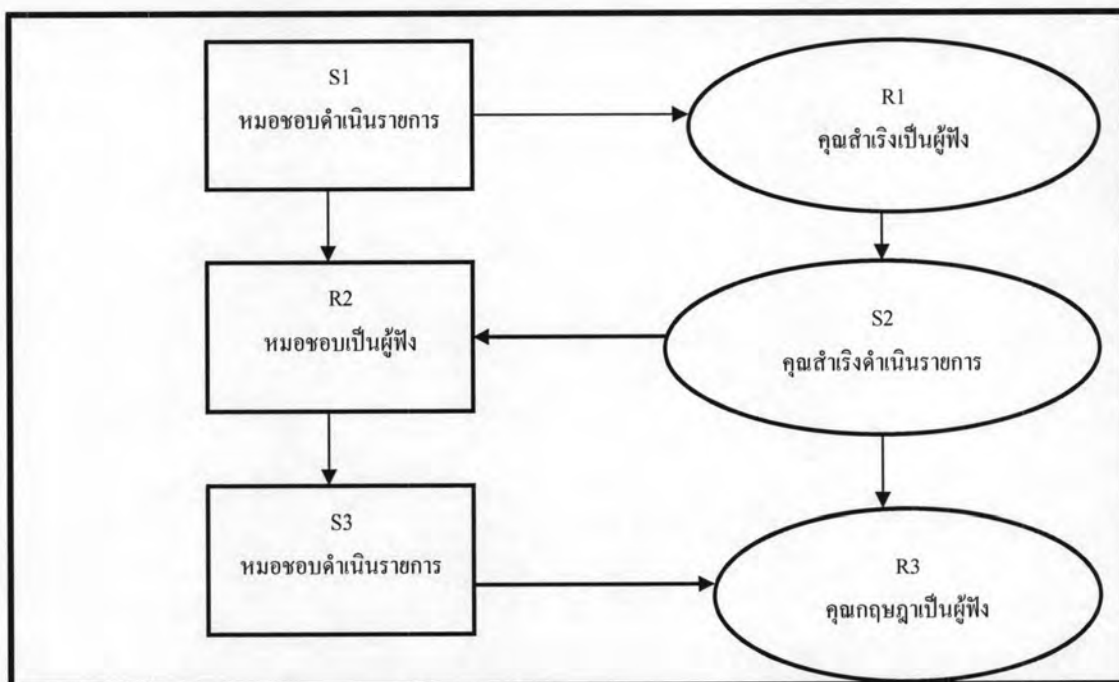
การดำเนินงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร มีความสอดคล้องกับแบบจำลองในลักษณะ Ritualistic Model ซึ่งเน้นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันไปมาไม่มีใครผูกขาดการเป็นผู้รับสารหรือผู้ส่งสารอย่างตายตัว ซึ่งลักษณะการสื่อสารแบบสองทางเกิดขึ้นกับคณะกรรมการและอาสาสมัครทั้งในส่วนของงานผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นๆนอกเหนือจากงานด้านการผลิตรายการวิทยุ ซึ่งแตกต่างจากแบบจำลองในลักษณะ Transmission Model ที่จะเน้นการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในแบบทางเดียว (one-way communication) โดยมีทิศทางจากผู้ส่งไปยังผู้รับสารเท่านั้น สถานะของผู้ส่งสารและผู้รับสารจะถูกกำหนดไว้อย่างแน่นอน ลักษณะการดำเนินงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะสลับบทบาทหน้าที่กันอยู่ตลอดเวลา

การสื่อสารสองทางภายในจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร

คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะเน้นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ที่เอื้อต่อปฏิกริยาตอบโต้ (interactivity) ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีการเปิดรับปฏิกริยาตอบกลับ (feedback) ตลอดเวลา สังเกตได้จากการประชุมระหว่างคณะกรรมการและอาสาสมัคร พบว่า คณะกรรมการและอาสาสมัครที่เข้าร่วมการประชุม มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนะสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติต่อกัน เช่นในการประชุมคณะกรรมการและอาสาสมัครวิทยุชุมชนปฐมสาครเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 คุณบุญยิ้ม น้อยนารถ คณะกรรมการวิทยุชุมชนปฐมสาครกล่าวเตือนนักจัดรายการคนอื่นๆว่า ควรลงชื่อในสมุดบันทึกเวลาการมาจัดรายการเพื่อที่การทำงานจะได้เป็นระบบเนื่องจากในระยะหลังอาสาสมัครนักจัดรายการหลายคนไม่ลงชื่อในสมุด ส่งผลให้ยากต่อการตรวจสอบเมื่อมีปัญหา กับนักจัดรายการโดยเฉพาะนักจัดรายการรุ่นเยาวชนซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองไม่แน่ใจว่ามาจัดรายการ

จริงหรือไม่ นอกจากนี้จากการศึกษาแบบแผนพฤติกรรมของอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร พบการสื่อสารสองทางอย่างชัดเจนกับอาสาสมัครที่ดูแลงานทั้งส่วนของการผลิตรายการวิทยุและงานอื่นๆ อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่ไม่ได้จัดรายการจะทำหน้าที่เป็นผู้ฟังคอยติชมเพื่อนักจัดรายการคนอื่นๆ ดังนั้นการทำหน้าที่ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารจึงมีลักษณะสลับบทบาทกันตลอดเวลา

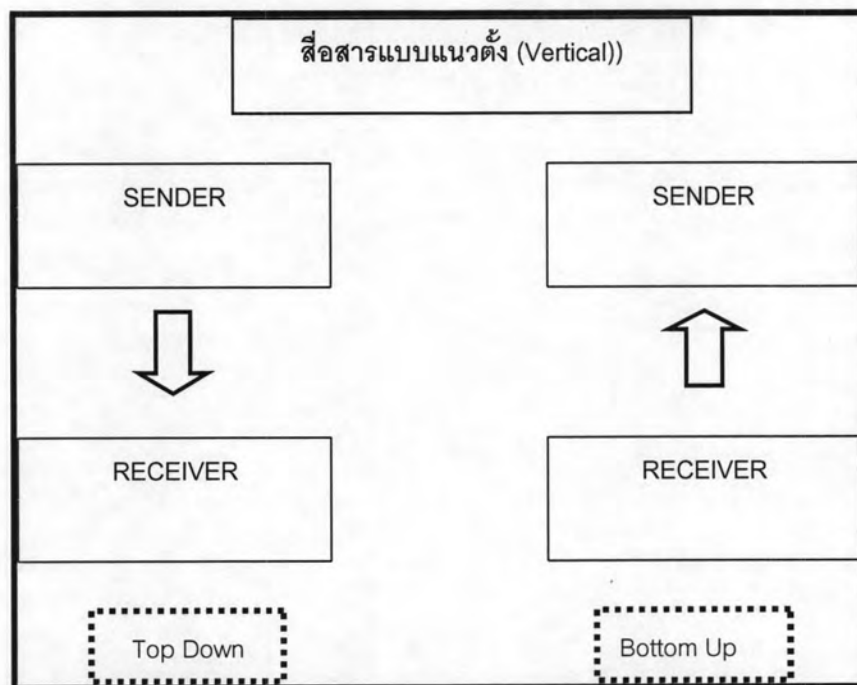
แผนภาพที่ 20 Ritualistic Model

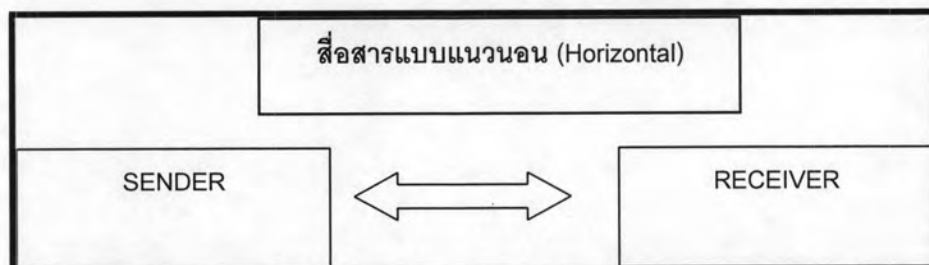
(3) การไหลของข่าวสาร (flow of Information) จากทุกทิศทาง

ในประเด็นต่อมาที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงก็คือ การไหลของข่าวสาร จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการไหลของข่าวสาร (flow of Information) จากทุกทิศทางทั้งจากบนลงล่าง (Top-Down) ล่างสู่บน (Bottom-up) และแบบแนวนอน (Horizontal)

แผนภาพที่ 21 การสื่อสารแนวตั้ง

แผนภาพที่ 22 การสื่อสารแนวนอน

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชนปฐมสาครมีการสื่อสารภายในองค์กรในรูปแบบการไหลของข่าวสารจากทุกทิศทางดังนี้

(3.1) การไหลของข่าวสารจากบนลงล่าง

การไหลของข่าวสารจากบนลงล่างอยู่ในลักษณะที่คณะกรรมการของ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชนปฐมสาครกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ จรรยาบรรณ เอาไว้ให้อาสาสมัครปฏิบัติตาม เช่น จะเข้ามาเป็นนักจัดรายการต้องผ่านการอบรมภาคทฤษฎีและปฏิบัติก่อน 30 ชั่วโมง เป็นต้น

(3.2) การไหลของข่าวสารจากล่างขึ้นบน

การไหลของข่าวสารจากล่างขึ้นบน สังเกตได้เมื่อคณะกรรมการและอาสาสมัครประชุมร่วมกัน อาสาสมัครจะเสนอข้อร้องเรียนต่างๆที่เคยได้รับเรื่องจากผู้ฟังมาบอกต่อกับคณะกรรมการ เช่น “ สัญญาณการกระจายเสียงไม่ชัด ปรับปรุงหน่อย ” “ นักจัดรายการหลายคนพูดยาวไปรวบรัดกว่านี้ได้ไหม ” เป็นต้น

(3.3) การไหลของข่าวสารในแนวนอน

การไหลของข่าวสารในแนวนอน คณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะมีการระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาในที่ประชุมระหว่างกัน อาสาสมัครจะได้รับสิทธิในการเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆในการแก้ปัญหาต่อคณะกรรมการได้อย่างเสรี

ตัวอย่างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและอาสาสมัครในการประชุมร่วมกัน

ภาพการประชุมคณะกรรมการและอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร
ประจำเดือนพฤศจิกายน 2551 เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551
ณ ห้องประชุมสถานีอนามัยตำบลเกษตรพัฒนา

สังเกตจากการประชุมคณะกรรมการและอาสาสมัครเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 ในที่ประชุมมีการนำเสนอประเด็นเรื่องของผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาแสดงความคิดเห็นตำหนิผู้ดำเนินรายการที่นำเสนอสาระมากเกินไป ต้องการให้เปิดเพลงให้มากขึ้น คณะกรรมการผู้นำประชุมคือคุณสุภิญญา น้อยนารถ ได้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการและอาสาสมัครของทางสถานีเสนอความคิดเห็นว่าควรแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างไร ซึ่งแต่ละคนก็พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเต็มที่ และได้ข้อสรุปว่า ผู้ดำเนินรายการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า นักจัดรายการของสถานีควรจะนำเสนอเรื่องราวสาระสอดแทรกลงไปรายการเหมือนเดิมแต่เปลี่ยนวิธีการนำเสนอให้เป็นที่ทางการน้อยลง พูดให้เข้าใจง่ายมากขึ้น เพื่อรักษาคุณค่าของความเป็นสถานีวิทยุชุมชนที่ทำประโยชน์เพื่อชุมชนต่อไป ซึ่งลักษณะการระดมการมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจในการบริหาร

จัดการเช่นนี้จะช่วยสร้างความรู้สึกให้อาสาสมัครทุกคนรู้สึกว่าได้รับการยอมรับ เพราะมีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งวัยวุฒิ หรือคุณวุฒิ รูปแบบการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมและบำรุงรักษาแรงจูงใจในการทำงานให้คงอยู่ต่อไป

4.3.2 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในฐานะคณะกรรมการและอาสาสมัคร ทั้งในส่วนของงานผลิตรายการวิทยุ และงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานด้านการผลิตรายการวิทยุ

ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะสรุปประเด็นการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและอาสาสมัครทั้งในส่วนของงานผลิตรายการวิทยุ และงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานด้านการผลิตรายการวิทยุ โดยใช้เกณฑ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน ดังนี้

- (1) การบริหารจัดการงานแบบกระจายอำนาจ (Decentralization)
- (2) การสื่อสารสองทาง (two-way communication) ที่สอดคล้องกับแบบจำลอง Ritualistic Model
- (3) การไหลของข่าวสาร (flow of Information) จากทุกทิศทาง

(1) การบริหารจัดการงานแบบกระจายอำนาจ (Decentralization)

สำหรับประเด็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในลักษณะกระจายอำนาจ (Decentralization) คนในชุมชนมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร เนื่องจากคณะกรรมการและอาสาสมัครของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร มีการสื่อสารกับผู้ฟังในลักษณะกระจายอำนาจ สังเกตได้จากการระดมความคิดเห็นและเปิดเวทีทำความเข้าใจกับคนในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง พบว่า แม้กลุ่มแกนนำที่สนใจและเริ่มต้นบุกเบิกงาน จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครจะเป็นกลุ่มผู้นำในตำบลเกษตรพัฒนา แต่กลุ่มผู้นำในตำบลเกษตรพัฒนามิได้รวบรวมอำนาจการตัดสินใจรวมศูนย์ไว้ที่ตำบลของตนเพียงอย่างเดียว ยังได้กระจายอำนาจและเปิดรับฟังความเห็นจากผู้นำชุมชนข้างเคียงที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงด้วย เพราะถือว่าคนในพื้นที่ที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงทั้งหมด เป็นผู้ฟังที่มีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิทยุชุมชนเท่าเทียมกับคนในตำบลเกษตรพัฒนา

กำนันสมจิตร์ รัศมี (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นภานุวัชร) กำนันตำบลเกษตรพัฒนาในขณะนั้น(พ.ศ.2545) และเป็นหัวหน้าสถานีตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2551) ได้จัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจและเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้นำชุมชนในอีก 6 ตำบลข้างเคียงที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง ได้แก่ ตำบลหนองนกไข่ ตำบลคลองตัน ตำบลเจ็ดริ้ว ตำบลหลักสอง

ตำบลคลองจินดา และตำบลลาดจินดา อีกทั้งยังมีการจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอีกหลายต่อหลายครั้งดังข้อมูลใน ส่วนที่ 1 ของบทนี้ ที่แสดงให้เห็นความเป็นมาของ จดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร

นอกจากนี้ในส่วนของเงินสนับสนุนในการก่อตั้งสถานี คณะกรรมการและกลุ่มแกนได้ พุดคุยทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงให้รับทราบถึงปัญหาทางการเงินที่เกิดขึ้น ในช่วงการก่อตั้งสถานี ผ่านเวทีประชาคมที่จะมีขึ้นทุกวันที่ 9 ของทุกเดือน ซึ่งเป็นเวทีการประชุม รวมทุกหน่วยงานในพื้นที่ในตำบลเกษตรพัฒนา ประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ช่วยสารวัตร เทศบาล วิทย์ชุมชน ตำรวจ ทหาร สาธารณสุข นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอบ้านแพ้ว ที่จะมา ประชุมรับรู้ปัญหาพร้อมกันด้วย (สมจิตร รัศมี , หัวหน้าจดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร , สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551) ซึ่งในปัจจุบันการประชุมในลักษณะดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่ แต่ว่าจดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาครไม่ได้ส่งตัวแทนเข้าไปมีบทบาทในการร่วมประชุม เหมือนแต่ก่อน

นอกจากนี้ แหล่งเงินทุนสนับสนุนในช่วงแรกจะมาจากคนทั้ง 7 ตำบลที่อยู่ในรัศมีการ กระจายเสียง และกลุ่มภายนอกชุมชนอีกเล็กน้อย ซึ่งการเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่รัศมีการกระจาย เสียงร่วมกันบริจาคเงิน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของสถานีร่วมกัน ส่งผลต่อ การบริหารจัดการงานที่เป็นอิสระ

(2) การสื่อสารสองทาง (two-way communication) ที่สอดคล้องกับแบบจำลอง Ritualistic Model

การสื่อสารกับกลุ่มผู้ฟังของจดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร สอดคล้องกับ แบบจำลองในลักษณะ Ritualistic Model ซึ่งเน้นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันไปมาไม่มีใครผูกขาดการเป็นผู้รับสารหรือผู้ส่งสาร อย่างตายตัว ผู้ฟังหลายคนมีการเปลี่ยนบทบาทเข้ามาเป็นผู้จัดรายการ พิเคราะห์จากบท สัมภาษณ์ของนักจัดรายการหลายคน เริ่มต้นเข้ามาจัดรายการจากการขยับสถานะจากผู้ฟังที่ ติดตามรับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง กระทั่งก้าวเข้ามาเป็นนักจัดรายการของทางสถานี

“เริ่มจากผู้ฟังก่อน แล้วขออยากทำ จะมาสมัครเองคนเดียวตั้งแต่ตอนแรกแล้วแต่ไม่ กล้า พอมีเพื่อนชวนมาทำก็เลยมาทำ แล้วในปีนี้ได้มาดูเรื่องบัญชีเพิ่มเติม” (กฤษฎา แก้วอรุณ , คณะกรรมการจดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

"ขอปะคะ ลองฟังดูแล้วก็อยากมาจัดบ้าง แล้วตอนแรกก็จัดก็เลยตามพี่มา แล้วก็เลยได้จัดมาถึงทุกวันนี้คะ" (จิราพันธ์ วรโชติ, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

"หนูก็ฟังรายการ แล้วแม่หนูก็จัดที่นี่ แล้วหมอเขาก็ชวน เพราะมันเป็นช่วงเวลาที่ว่างพอดี" (ประภาพรณ จันบางยาง, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

ส่วนปฏิริยาต่อบทบาทระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครมีรูปแบบรายการที่เอื้อต่อการสื่อสารสองทาง นั่นคือ รายการเพลง รายการนิตยสารทางอากาศ และรายการพูดคุยกับผู้ฟังที่เปิดประเด็นและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ขอเพลง หรือติชมรายการได้ ซึ่งโทรศัพท์นับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยขยายช่องทางการสื่อสารแบบสองทางระหว่างนักจัดรายการและคนฟังให้สามารถมีปฏิริยาโต้ตอบกันได้สะดวก รวดเร็วมากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ฟังจะเป็นการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางโทรศัพท์มากที่สุด จากการสัมภาษณ์นักจัดรายการพบว่าโดยเฉลี่ยแต่ละช่วงจะมีผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาพูดคุยประมาณ 10-20 สาย รองลงมาคือมาเยี่ยมเยียนเพื่อพูดคุยและเปลี่ยนความคิดกับผู้ดำเนินรายการที่สถานี

ทั้งนี้ในช่วงแรกเริ่มการก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครและการออกอากาศในระยะแรกประมาณปี 2545-2547 การบริหารจัดการผู้ฟังของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครมีความพยายามที่จะทำให้เกิดการสื่อสารสองทาง กระตุ้นให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการ ในลักษณะที่ผู้รับสารเป็นศูนย์กลาง (Audience Centered) ซึ่งได้ผลดีในช่วงแรกเพราะมีการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น และมีการบันทึกข้อมูลจัดทำรายงานการประชุมอย่างเป็นทางการ โดยลักษณะการบริหารจัดการดังกล่าวส่งผลให้เกิดการสื่อสารสองทาง

ในระยะต่อมาด้วยรูปแบบการเปิดรับความคิดเห็นของผู้ฟังมีลักษณะเป็นการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ คือไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นในลักษณะของการรับฟังคำติชมทางโทรศัพท์ หรือการรับคำตักเตือนแนะนำเมื่ออาสาสมัครหรือคณะกรรมการได้พบปะกับผู้ฟังแบบซึ่งหน้า ทำให้ข้อเสนอแนะบางประการไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ เนื่องจากความหลงลืม เพราะอาสาสมัครและคณะกรรมการจะได้พูดคุยอย่างพร้อมเพรียงกันในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของเดือน แต่ทั้งนี้อาสาสมัครและคณะกรรมการแต่ละคน อาจรับฟังความคิดเห็นมาล่วงหน้าเป็นเวลานาน แต่ไม่ได้มีการบันทึกรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้

บางประเด็นที่มีผู้เสนอแนะเข้ามาตกหล่นไปก่อนการประชุมรายเดือนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่คณะกรรมการแกนหลัก คือคุณบุญชอบ ทับไกร และคุณสุภิญญา น้อยนารถ มีภารกิจมากขึ้น ซึ่งทางคณะกรรมการที่เป็นแกนนำหลักไม่ได้สร้างตัวแทนคนรุ่นใหม่มาเป็นมือวางอันดับสองในการขับเคลื่อนหรือผลักดันการดำเนินงานของสถานี ส่งผลการดำเนินงานชะงักงัน เห็นได้ชัดจากการจัดประชุม เมื่อคณะกรรมการที่เป็นแกนนำมีเวลาว่างน้อยลง ทำให้การจัดประชุมมีความถี่น้อยลงด้วย ต้องเลื่อนออกไปเป็นทุกๆ 2 เดือน หรือ 3 เดือน ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนกลายเป็นปัญหาสะสม การแก้ไขไม่ทันท่วงที จากลักษณะการบริหารจัดการงานดังกล่าว มีผลทำให้รายการที่นำเสนอมีลักษณะยึดตัวผู้ส่งสารเป็นหลัก (Sender Centered) ไม่ได้กำหนดเนื้อหาจากผู้รับสาร ส่งผลให้เนื้อหารายการที่นำเสนอไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างครอบคลุม

(3) การไหลของข่าวสาร (flow of Information) จากทุกทิศทาง

ประเด็นต่อมาที่จะใช้เป็นเกณฑ์การพิจารณาการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง คือลักษณะการไหลของข่าวสาร

การไหลของข่าวสารจากทุกทิศทางเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนการมีส่วนร่วมของชุมชน อันจะส่งผลต่อความยั่งยืนและการพัฒนาของสถานี เนื่องจากข้อมูลที่มาจกหลายแหล่งและหลายทิศทางจะช่วยเติมเต็มเนื้อหาสาระและตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีรูปแบบการไหลของข่าวสารภายนอกองค์กร จากทุกทิศทางดังนี้

(3.1) การไหลของข่าวสารจากบนลงล่าง

มักเป็นบทบาทของวิทยุสาธารณะ หรือวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ เช่น การประกาศข่าว การถ่ายทอดข่าวสารจากหน่วยงานราชการสู่ประชาชน แต่ในกรณีของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีการไหลของข่าวสารในลักษณะจากบนลงล่างเช่นกัน โดยมากมักเป็นข่าวสารที่มาจากภายนอกชุมชน เช่น รายการพูดคุยภาษาภูมิภาค รายการประชาไทใส่เสียง หรือ CD. ปปส. เป็นต้น แต่ข่าวสารภายในชุมชนที่มีการไหลของข่าวสารในลักษณะจาก บนลงล่าง เช่น รายการสาระน่ารู้ชุมชน และรายการเปิดใจใสธรรม หรือประกาศข่าวฝากจากเทศบาล หรือสถานีอนามัย เป็นต้น ซึ่งรูปแบบของรายการที่มีการไหลของข่าวสารจากบนลงล่างมักมีรูปแบบการนำเสนอในลักษณะพูดคุยกับผู้ฟัง

(3.2) การไหลของข่าวสารจากล่างขึ้นบน

เป็นบทบาทในการแสดงความความคิดเห็นจากผู้ฟังไปยังผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งในกรณีของ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสภาครก็มีการไหลของข่าวสารในลักษณะจากล่างขึ้นบน ในลักษณะการร้องทุกข์จากชาวบ้าน ฝากประกาศแจ้งเตือนการกระชากสร้อยในงานวัด การโทรศัพท์เข้ามาขอเพลง หรือโทรศัพท์เข้ามาแสดงความความคิดเห็น เป็นต้น นอกจากนี้รายการ ที่นำเสนอในรูปแบบของรายการเพลง รายการนิตยสารทางอากาศ หรือรายการพูดคุยกับ คนฟัง ที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็น หรือขอเพลง ก็จะมีลักษณะ การไหลของข่าวสารจากล่างขึ้นบนได้เช่นกัน รวมถึงรายการประเภทข่าวประชาสัมพันธ์จากคนใน ชุมชน เช่น งานศพ งานโรงเรียน งานบุญ เป็นต้น

(3.3) การไหลของข่าวสารในแนวนอน

เป็นบทบาทหลักของวิทยุชุมชนที่สามารถเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างชาวบ้านและ ชาวบ้านด้วยตนเอง ซึ่งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสภาครเป็นพื้นที่สื่อกลางในการสื่อสาร ระหว่างกันของคนในชุมชนอยู่เสมอ ในลักษณะฝากความหวังใยระลึกถึงกัน ตัวอย่างข้อความ ในช่วงบ้านแสนสุขเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2552 โดยเรือดริววิทย์ ปิ่นแก้ว

“เป็นกำลังใจให้เด็กๆที่กำลังสอบด้วยนะ”

“ขออวยพรวันเกิดให้กับคนที่เกิดวันนี้ทุกคน”

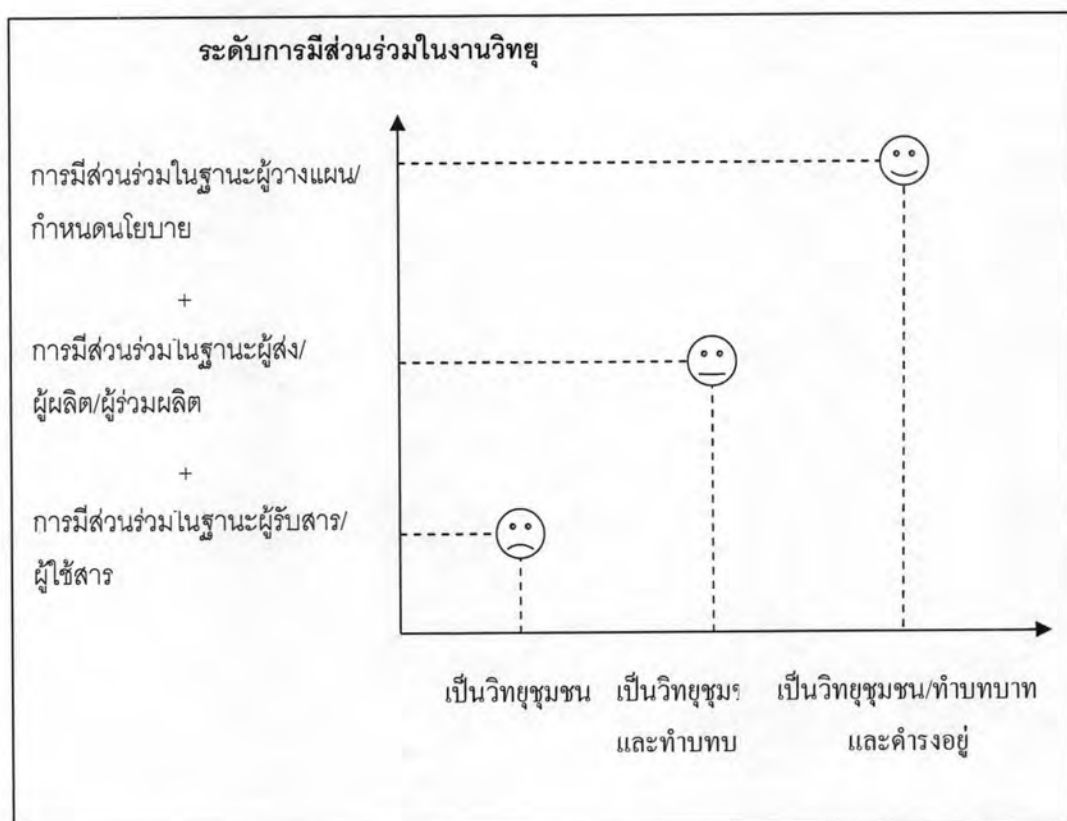
นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การใช้วิทยุชุมชนเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวบ้านที่เป็นอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้านกับคนในชุมชน กรณีการตรวจลูกน้ำยุงลาย หรือการตรวจวัดคุณภาพ ร้านค้าในชุมชน เป็นต้น

กล่าวได้ว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสภาครมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ฟังใน หลายลักษณะ ทั้งร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมเสนอแนะเนื้อหา รูปแบบรายการ กระทั่งเข้า มาร่วมเป็นอาสาสมัครของวิทยุชุมชน เนื่องจากเป้าประสงค์หลักของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุ ชุมชนปฐมสภาครเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชน และต้องการให้คนในชุมชนรู้ดีว่าจุดปฏิบัติการ เรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสภาครเป็นของทุกคน

4.3.3 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ในส่วนของ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนยังมีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงเพิ่มเติมเป็นประเด็นที่ 3 นั่นคือ เรื่องของการขยับระดับของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเหตุที่ผู้วิจัยต้องนำเสนอในประเด็นระดับของการเข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจาก ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับสถานภาพของวิทยุชุมชนด้วย ดังแผนภาพที่ 23 ด้านล่างที่แสดงความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมกับสถานภาพวิทยุชุมชน

แผนภาพที่ 23 ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมกับสถานภาพวิทยุชุมชน

จากแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมกับสถานภาพวิทยุชุมชน เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับข้อมูลของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครพบว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีระดับของการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ชั้น คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ ผู้ใช้สาร การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง / ผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน / กำหนดนโยบาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีอาสาสมัครที่สามารถไต่ระดับของการมีส่วนร่วมไปจนถึงการเป็นผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

นั่นหมายความว่า จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชนปฐมสาครมีสถานภาพเป็นวิเทศชุมชนที่ทำบทบาทและดำรงอยู่ได้

การนำเสนอข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมและการขยับการมีส่วนร่วม

ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

(1) เกณฑ์การมีส่วนร่วมดั้งเดิม 3 ระดับ

เกณฑ์การจัดระดับการมีส่วนร่วม ตามเกณฑ์ดั้งเดิมของจุมพล รอดคำดี แบ่งการมีส่วนร่วมเอาไว้ 3 ระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับที่น้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด ดังนี้ (เจริญเนตร แสงดวงแข, 2549)

(1.1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users)

(1.2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-Producer)

(1.3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบาย(Policy Maker /Planner)

(2) เกณฑ์การมีส่วนร่วมตามบทบาทการทำหน้าที่ของอาสาสมัคร ทีมงานผลิตรายการวิเทศชุมชนและงานอื่นนอกเหนือจากนั้น

(2.1) ผู้รวบรวมวัตถุดิบ

(2.2) ผู้แนะนำ / ประสานแหล่งข่าว

(2.3) เป็นผู้ร่วมจัดรายการ

(2.4) เป็นผู้จัดรายการหลัก

(2.5) เป็นจุดรับ feedback ชุมชน

(2.6) ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสาร

(2.7) ผู้ขยายผล / ขยายเครือข่าย

(2.8) ผู้ประชาสัมพันธ์

(2.9) เป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางและนโยบาย

(2.10) หนุนช่วยด้านงบประมาณและช่วยกิจกรรมเสริมต่างๆ

(3) การขยับระดับของการมีส่วนร่วมกรณีจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชนปฐมสาคร

สรุประดับการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อวิเทศชุมชน ออกเป็น

5 ระดับ ดังนี้ (1) การเป็นผู้ฟังแบบไม่กระตือรือร้นหรือ Passive Audience (2) การเป็นผู้ฟังแบบกระตือรือร้น หรือ Active Audience (3) อาสาสมัครที่เข้ามาทำงานอื่นนอกเหนือจากการจัดรายการ (4) อาสาสมัครนักจัดรายการ และ(5) คณะกรรมการ

ลำดับถัดไปผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดของเกณฑ์การจัดระดับการมีส่วนร่วมดังนี้

(3.1) เกณฑ์การมีส่วนร่วมดั้งเดิม 3 ระดับ

(3.1.1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร (Audience/Receiver/Users)

เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมที่มีความเข้มข้นในระดับที่น้อยที่สุด แต่เป็นระดับที่สามารถเปิดกว้างให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ตั้งแต่การเป็นเพียงผู้ฟังเฉยๆจนถึงขั้นให้ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ และร่วมกับกิจกรรมวิถุชุมชน ดังนี้

(1) รับฟังรายการอย่างต่อเนื่อง

แบบแผนพฤติกรรมของคนที่อยู่ในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงของ

จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนปทุมสาครจะนำวิทยุติดตัวเข้าไปฟังเวลาทำงานหรือลงร่องสวนด้วย ซึ่งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนปทุมสาครเป็นวิถุชุมชนแห่งแรกของจังหวัดสมุทรสาครและเป็นวิถุชุมชนแห่งแรกของตำบลเกษตรพัฒนา ดังนั้นจึงมีกลุ่มผู้ฟังที่เป็นแฟนประจำสถานีที่ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่องด้วยความรู้สึกผูกพันเหมือนเป็นเพื่อนเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต แต่ผลจากการที่คณะกรรมการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนปทุมสาครไม่มีการบริหารจัดการผู้ฟังอย่างเป็นระบบ การรักษาสถานผู้ฟังเก่า และขยายกลุ่มผู้ฟังใหม่จึงไม่สามารถทำได้เต็มที่ ประกอบกับปัญหาสัญญาณการกระจายเสียงไม่ชัดเจน เนื่องจากมีวิถุชุมชนใหม่ๆเกิดขึ้นมามากมาย และมีกำลังส่งที่แรงกว่าผู้ฟังเก่าบางคนจึงเริ่มหาทางเลือกใหม่ หันไปฟังวิถุชุมชนคลื่นอื่นที่มีความชัดเจนมากกว่า

“อยากเสนอให้เค้าปรับปรุงเรื่องคลื่น อยู่ตำบลเกษตรพัฒนาเนี่ยแหละพอไปขายของแถวสวนล้มหายไปแล้ว ฟังไม่ได้ที่อื่นเค้าไม่หาย” (พรชัย ตะเพียนทอง, ผู้ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

“ปกติก็ฟังปทุมสาครถ้าไม่มีถึงจะหมุนไปฟังคลื่นอื่น เพราะเดี๋ยวนี้มีหลายคลื่น อ้อมใหญ่ชัดมากเลย ของที่นี้บางที่ต้องหมุนหานิดนึง มหาชัย บ้านแพ้ว ก็มีวิถุชุมชนบ้านแพ้ว เค้าก็เปิดเพลงดี” (บุญนาค ปานคงคา, ผู้ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

(2) แสดงความคิดเห็นเข้ามายังรายการ

การแสดงความคิดเห็นเข้ามายังรายการ ผ่านทางโทรศัพท์ จดหมาย เดินทางมาหาที่สถานี หรือแสดงความคิดเห็นกับนักจัดรายการหรือคณะกรรมการโดยตรงเมื่อพบกัน ซึ่งผู้ดำเนินรายการมีความพยายามที่จะเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้โทรศัพท์เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะที่เป็นประโยชน์ จะได้เกิดการระดมความคิดและหาทางออกที่ดีร่วมกัน

แต่การดำเนินรายการในลักษณะดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากกลุ่มผู้ฟังไม่นิยม แสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ เช่น ปัญหาเสพติด ข้อกฎหมายน่ารู้ ปัญหาวัยรุ่นใน ชุมชน เป็นต้น แม้ว่านักจัดรายการจะมีความพยายามใช้กลยุทธ์ต่างๆ เช่น แจกของที่ระลึกเพื่อ จูงใจ แต่ก็ยังไม่สามารถดึงดูดการมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้ฟังส่วนมากนิยมโทรศัพท์เข้ามา ขอเพลง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าอาจเป็นเพราะ กลุ่มผู้ฟังใช้ประโยชน์จากวิทยุชุมชนเพื่อสร้างความผ่อนคลาย ในระหว่างการทำงานจึงนิยมฟังเพลงเป็นหลัก เมื่อมีการนำเสนอเนื้อหาอื่น ๆ จึงไม่สนใจ วิทยุชีวิตโดยทั่วไปของคนส่วนใหญ่ทำการเกษตร เมื่อมีการนำเสนอประเด็นปัญหาอื่น ๆ จึงมองว่า เป็นเรื่องไกลตัว และไม่เห็นความเห็นในการแก้ไขปัญหา

“โทรเข้าไปขอบ่อย พอได้คุยกับดีใจแล้วก็ชื่นใจ โทรไปหัวเราะกันสนุกก็คุยกับหลายคน” (บุญนาค ปานคงคา, ผู้ฟังรายการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2552)

(3) ร่วมส่งข้อมูลข่าวสารของชุมชนมายังรายการ

การร่วมส่งข้อมูลข่าวสารของชุมชนมายังรายการ เช่น ประกาศของหาย ประกาศแจ้งเตือนภัยวังรวางานวัด ประกาศแจ้งงานโรงเรียน หรือประกาศแจ้งงานศพ เป็นต้น

(4) ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่วิทยุชุมชนดำเนินการ

การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่วิทยุชุมชนดำเนินการ เช่น กิจกรรมงานวันเกิดสถานี ซึ่ง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ฟังและอาสาสมัครนัก จัดรายการของจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครให้ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และเป็น กิจกรรมหารายได้เข้าสถานี ซึ่งผู้ที่เข้ามาร่วมงานวันเกิดสถานีจะรู้สึกถึงความ เป็นคนกลุ่มเดียวกัน เกิดความรู้สึกผูกพัน และอยากติดตามรับฟังจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครต่อไป

“ก็เคยมาร่วมงานวันเกิด คนเยอะ 100 กว่าคน อบอุ่นดี” (ดวงใจ แสงทอง, ผู้ฟังรายการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

(5) ร่วมประชาสัมพันธ์วิทยุชุมชนฯ

ผู้ฟังรายการบางคนแม้ว่าจะไม่ได้เป็นอาสาสมัครหรือจัดรายการด้วยตนเอง แต่คนในครอบครัวจัดรายการอยู่ก็จะแนะนำเพื่อนบ้านให้ฟังรายการด้วย เท่ากับเป็นการ ประชาสัมพันธ์วิทยุชุมชนไปในคราวเดียวกัน

(3.1.2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer / Co-Producer)

เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับที่มีความเข้มข้นสูงขึ้นมา และอาจจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขใหม่ๆ เพิ่มเติมได้หลายรูปแบบตามความสนใจ และโอกาสที่เอื้ออำนวย ซึ่งการเข้าร่วมในฐานะผู้ผลิตรายการ หมายถึง การเข้ามาเป็นผู้จัด / ผู้ดำเนินรายการ โดยอาจเข้ามาจัด / ดำเนินรายการแบบถาวร หรือ แบบ “อาสาสมัคร” เป็นครั้งคราวก็ได้ และการเข้าร่วมในฐานะผู้ร่วมผลิตรายการ หมายถึงการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของรายการ เช่น เข้าร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการ วิทยากร หรือแขกรับเชิญของรายการ เป็นต้น

(1) ขั้นก่อนการผลิต (Pre-Production Stage)

การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ประกอบด้วยการเลือกผู้ดำเนินรายการ การเลือกประเด็นหัวข้อการเลือกแง่มุมที่จะนำเสนอ การตั้งชื่อรายการ และการรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ ซึ่งคณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาครจะให้อิสระในการดำเนินรายการแก่อาสาสมัครนักจัดรายการอย่างเต็มที่ โดยในขั้นก่อนการผลิตนี้อาสาสมัครสามารถวางแนวทางกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการที่ตนจะนำเสนอได้ด้วยตนเอง ตั้งชื่อรายการกำหนดประเด็นหัวข้อ และเนื้อหาที่จะนำเสนอเองด้วย รวมถึงเลือก วัตถุดิบที่จะนำมาประกอบการจัดรายการได้ด้วยตนเองตามความสนใจ เช่น เตรียมแผ่นซีดีเพลงมาได้เลย เพราะอาสาสมัครบางคนจัดเพลงลูกทุ่งย้อนยุค ซึ่งเป็นเพลงเก่าทางสถานีอาจจะไม่มีแผ่นซีดีตามที่ต้องการ อาสาสมัครสามารถนำแผ่นซีดีเพลงของตนมาใช้เปิดในรายการได้ แต่ทั้งนี้ควรมีอิสระในขั้นก่อนการผลิตต้องอยู่ในกรอบของจรรยาบรรณและธรรมเนียมของสถานีด้วย

“ใน 3 ชั่วโมงนี้เป็นของเรา เราจะให้อิสระในการทำรายการอย่างเต็มที่ แม้กระทั่งชื่อช่วง ชื่อรายการเราก็ต้องคิดเอง”(พรชัย ชาวบ้านเกาะ, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปทุมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

(2) ขั้นการผลิต (Production Stage)

การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ประกอบด้วยการเป็นผู้ดำเนินรายการ และการเป็นผู้ร่วมรายการ โดยวิธีการเข้ามาร่วมพูดคุยในรายการ และโทรศัพท์เข้ามารายงานข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งกลุ่มผู้ฟังของวิทยุชุมชนปทุมสาครที่ต้องการจะขยับสถานะเข้ามาเป็นอาสาสมัครต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ดำเนินรายการมากที่สุด แต่อาสาสมัครบางคนก่อนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ดำเนินรายการจะเริ่มจากการโทรศัพท์เข้ามาพูดคุย เสนอแนะข้อคิดเห็นกับผู้ดำเนินรายการก่อนเช่น กรณีคุณสำเร็จ พึ่งไพร ซึ่งได้กล่าวถึงไปบ้างแล้วในประเด็นเรื่องการก่อตั้งกองทุนกลุ่มคนรักสถานี จากกรณีของคุณสำเร็จสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการ

เปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างเต็มที่ซึ่งส่งผลดีต่อการดำเนินงานวิทยุชุมชน เพราะการที่คณะกรรมการนำข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ของผู้ฟังมาปฏิบัติ ผู้ฟังซึ่งเป็นเจ้าของความคิดจะรู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับวิทยุชุมชน กระทั่งอยากจะก้าวเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วงชิงคลื่นสถานีอย่างเต็มตัวต่อไป นอกจากนี้ยังมีกรณีของอาสาสมัครหน้าใหม่ที่มีความประสงค์อยากเข้ามาดำเนินรายการในระยะแรกจะยังไม่ได้เป็นผู้ดำเนินรายการหลักทันที แต่จะเข้ามาร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการก่อนเพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการจัดรายการให้เกิดความชำนาญก่อนที่จะลงมือผลิตรายการเอง

(3) ขั้นหลังการผลิต (Post-Production Stage)

การมีส่วนร่วมในขั้นนี้เป็นการร่วมประเมินรายการ โดยคนในชุมชนใช้วิธีการโทรศัพท์ การส่งจดหมายติชมแนะนำรายการและการเข้ามา ติชม รายการที่สถานีด้วยตนเอง ซึ่งขั้นตอนหลังการผลิตนี้ก็อีกขั้นตอนหนึ่งที่ผู้ฟังที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียงของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเข้ามามีส่วนร่วมมาก จากคำสัมภาษณ์ของคณะกรรมการและอาสาสมัครวิทยุชุมชน ดังนี้

“คือบางครั้งเราไม่ต้องเตือน คนฟังก็จะเตือนจะโทรมาบอกใช้ภาษาไทยไม่ถูกนะ หรือเรื่องนี้พูดไม่ถูกนะ เรื่องนี้เกินไประ เขาก็จะโทรมาบอกเรา” (สุภิญญา น้อยนารถ, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2551)

“คือรูปแบบรายการเราก็จะเล่าไปเรื่อยๆ เพราะเราอยู่ไหนเหตุการณ์นั้นตลอด เราก็เล่าไปยาวๆ บางคนบอกว่าหมอยาวเกินไปแล้ว เขาก็คือจะมีพีดีแบ็คกลับมามาตลอด” (บุญชอบ ทับไกร, คณะกรรมการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

(3.1.3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบาย (Policy Maker , Planner)

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบายนั้นหมายถึง การมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ ถือว่าเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีความเข้มข้นมากที่สุด แต่เป็นระดับที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด เนื่องจาก การเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ไม่เป็นที่รับรู้ และชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ ดังจะเห็นได้จาก คำสัมภาษณ์ของอาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครบางส่วน ดังนี้

“ไม่ได้สนใจเป็นคณะกรรมการเพราะว่าแต่ละคนก็มีหน้าที่ของตัวเองอยู่แล้ว หนูก็คิดว่าทำหน้าที่จัดรายการของหนูให้ดีที่สุด” (จิราพันธ์ วรโชติ, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

“ไม่อยากจะมาเป็นคณะกรรมการต่อนะ ผมไม่อยากจะเป็นผู้ว่า พวกนั้นเขาต้องรับผิดชอบเยอะมาก” (คุณ ธงชัย คล้ายแก้ว, อาสาสมัครจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

ดังนั้นกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในระดับการวางแผน และการกำหนดนโยบาย จึงมักเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น ซึ่งจำนวนคนทำงานในส่วนนี้มีน้อยไม่ใช่ปัญหาหลัก แต่ประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสนใจคือการสร้างระบบหมุนเวียนคณะกรรมการให้เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งในประเด็นเรื่องของการหมุนเวียนคณะกรรมการนั้น ในกรณีของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครยังไม่มีการวางระบบหรือสร้างแบบแผนที่จะทำให้คณะกรรมการสานต่องานกันจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างต่อเนื่อง

(3.2) เกณฑ์การมีส่วนร่วมตามบทบาทการทำหน้าที่ของอาสาสมัครแบ่งเป็น 2 ลักษณะ

(3.2.1) งานผลิตรายการวิทยุชุมชน

(3.2.2) งานอื่นนอกเหนือจากงานผลิตรายการวิทยุชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนสามารถทำได้หลายลักษณะพิจารณาจากบทบาทอันหลากหลายของอาสาสมัคร ดังข้อมูลที่แสดงอยู่ในบทที่ 4 ส่วนที่ 4.2 เรื่องการบริหารจัดการบุคคล หัวข้ออาสาสมัคร ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปบทบาทของอาสาสมัครเอาไว้ทั้งสิ้น 10 บทบาท ดังนี้

- (1) ผู้รวบรวมวัตถุดิบ
- (2) ผู้แนะนำ / ประสานแหล่งข่าว
- (3) เป็นผู้ร่วมจัดรายการ
- (4) เป็นผู้จัดรายการหลัก
- (5) เป็นจุดรับ feedback ชุมชน
- (6) ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสาร
- (7) ผู้ขยายผล / ขยายเครือข่าย
- (8) ผู้ประชาสัมพันธ์
- (9) เป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางและนโยบาย
- (10) หนุนช่วยด้านงบประมาณและช่วยกิจกรรมเสริมต่างๆ

สำหรับข้อมูลหน้าที่อาสาสมัครทั้ง 10 ประการ สามารถจำแนกโดยใช้เกณฑ์เรื่องประเภทของงานที่เกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุได้อีกด้วย

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับวิทยุชุมชนได้ทั้งในส่วนของงานที่เกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุ และงานอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการวิทยุ ดังนั้นการจัดระดับการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยใช้เกณฑ์บทบาทของอาสาสมัครอันหลากหลายจะทำให้เห็นภาพการขยับเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในมิติที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้สรุประดับการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อวิทยุชุมชน ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (1) การเป็นผู้ฟังแบบไม่กระตือรือร้นหรือ Passive Audience (2) การเป็นผู้ฟังแบบกระตือรือร้น หรือ Active Audience (3) อาสาสมัครที่เข้ามาทำงานอื่นนอกเหนือจากการจัดรายการ (4) อาสาสมัครนักจัดรายการ และ(5) คณะกรรมการ

ในกรณีที่ผ่านมาจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีลักษณะการขยับการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง 7 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1

การมีส่วนร่วมจากระดับผู้ฟังแบบ Passive Audience มาเป็นผู้ฟังแบบ Active Audience

แผนภาพที่ 24 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมกรณีวิทยุชุมชนปฐมสาครแบบที่ 1

คณะกรรมการ
อาสาสมัครจัดรายการ
อาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ
ผู้ฟังแบบ Active Audience
ผู้ฟังแบบ Passive Audience

ลักษณะที่ 2

การมีส่วนร่วมจากระดับผู้ฟังแบบ Passive Audience มาเป็นผู้ฟังแบบ Active Audience และมาเป็นอาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ เช่น คุณบุญนาค ปานคงคา เริ่มจากการเป็นผู้ฟังที่ไม่ต่อเนื่อง แล้วก็มี การขยับเข้ามาร่วมรับฟังอย่างต่อเนื่อง โทรศัพท์เข้ามาขอเพลง และร่วมกิจกรรมต่างๆของทางสถานี

แผนภาพที่ 25 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมกรณีวิทยุชุมชนปฐมสาครแบบที่ 2

คณะกรรมการ
อาสาสมัครจัดรายการ
อาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ
ผู้ฟังแบบ Active Audience
ผู้ฟังแบบ Passive Audience

ลักษณะที่ 3

การมีส่วนร่วมจากระดับผู้ฟังแบบ Passive Audience มาเป็นอาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ เช่น คุณเก่งกาจ ต้นทองคำ เป็นผู้ฟังแบบ Passive คือไม่ได้ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่ออาสาสมัครของสถานีชักชวนให้เข้ามาช่วยดูแลเครื่องคอมพิวเตอร์ในการจัดรายการก็เข้ามาช่วยเหลือประมาณ 1 สัปดาห์

แผนภาพที่ 26 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมกรณีวิทยุชุมชนปฐมสาครแบบที่ 3

คณะกรรมการ
อาสาสมัครจัดรายการ
อาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ
ผู้ฟังแบบ Active Audience
ผู้ฟังแบบ Passive Audience

ลักษณะที่ 4

การมีส่วนร่วมจากระดับผู้ฟังแบบ Passive Audience มาเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการ เช่นกรณีของคุณ พรชัย ชาวบ้านเกาะ ตอนแรกไม่ได้รับฟังอย่างต่อเนื่อง เป็น Passive Audience แต่เมื่อได้รับการชักชวนจากอาสาสมัครเดิมซึ่งเป็นคนรู้จักที่จัดรายการอยู่ก่อน จึงเกิดการขยับสถานะจาก Passive Audience มาเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการ

แผนภาพที่ 27 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมกรณีวิทยุชุมชนปฐมสาครแบบที่ 4

คณะกรรมการ
อาสาสมัครจัดรายการ
อาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ
ผู้ฟังแบบ Active Audience
ผู้ฟังแบบ Passive Audience

ลักษณะที่ 5

การมีส่วนร่วมจากระดับผู้ฟังแบบ Passive Audience มาเป็นผู้ฟังแบบ Active Audience และมาเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการ เช่น ในกรณีของคุณเหมวดี ปุจฉาการ

แผนภาพที่ 28 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมกรณีวิทยุชุมชนปฐมสาครแบบที่ 5

คณะกรรมการ
อาสาสมัครจัดรายการ
อาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ
ผู้ฟังแบบ Active Audience
ผู้ฟังแบบ Passive Audience

ลักษณะที่ 6

การมีส่วนร่วมจากระดับผู้ฟังแบบ Passive Audience มาเป็นผู้ฟังแบบ Active Audience มาเป็นอาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ และอาสาสมัครนักจัดรายการ เช่นกรณีของ คุณวรวิทย์ ปิ่นแก้ว เริ่มต้นจากการเป็นผู้ฟังที่ไม่ต่อเนื่อง มาเป็นผู้ฟังที่ต่อเนื่องโทรศัพท์เข้ามา แสดงความคิดเห็น และเข้ามาร่วมงานวันเกิดสถานีนำอาหารมาช่วยจัดเลี้ยง และเข้ามาเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการในที่สุด

แผนภาพที่ 29 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมกรณีวิทยุชุมชนปฐมสาครแบบที่ 6

คณะกรรมการ
อาสาสมัครจัดรายการ
อาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ
ผู้ฟังแบบ Active Audience
ผู้ฟังแบบ Passive Audience

ลักษณะที่ 7

การมีส่วนร่วมจากระดับผู้ฟังแบบ Passive Audience มาเป็นผู้ฟังแบบ Active Audience มาเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการ และมาเป็นคณะกรรมการ เช่น ในกรณีของคุณ กฤษฎา แก้วอรุณ คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครที่ดูแลฝ่ายการเงินและการบัญชี

แผนภาพที่ 30 การขยับระดับของการมีส่วนร่วมกรณีวิทยุชุมชนปฐมสาครแบบที่ 7

คณะกรรมการ
อาสาสมัครจัดรายการ
อาสาสมัครร่วมกิจกรรมอื่นๆ
ผู้ฟังแบบ Active Audience
ผู้ฟังแบบ Passive Audience

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบการขยับการมีส่วนร่วมในลักษณะที่ 1 คือจาก ผู้ฟังแบบ Passive มาเป็นผู้ฟังแบบ Active มากที่สุด และไม่พบรูปแบบของการขยับแบบก้าว กระโดดจากผู้ฟังเข้ามาเป็นคณะกรรมการ เนื่องจากการคนในชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ใน ส่วนของการทำหน้าที่ในฐานะคณะกรรมการจะต้องทำอะไรบ้าง โดยมากจะมองเห็นภาพการเข้า มาเป็นอาสาสมัครในมิติของการเป็นนักจัดรายการและมองว่าการเป็นคณะกรรมการต้องมีภาระที่ จะต้องรับผิดชอบมาก อีกทั้งยังไม่มี ความเข้าใจเรื่องขอบเขตการทำงานของอาสาสมัครและ คณะกรรมการเนื่องจากในระยะหลังการทำงานไม่ได้แบ่งแยกฝ่ายรับผิดชอบอย่างชัดเจน

ตัวอย่าง จากการสัมภาษณ์ คุณบุญชอบ ทับไกร ระบุว่า คุณสำเร็จ พิงไพร และคุณวรวิทย์ ปิ่นแก้ว เป็นคณะกรรมการ เพราะพิจารณาจากการเข้ามาช่วยเหลืองานของทางสถานี แต่เมื่อไป สัมภาษณ์ทั้ง 2 คน ระบุว่า ตนเองเป็นเพียงอาสาสมัครนักจัดรายการ ไม่ได้เป็น คณะกรรมการ ซึ่งปัญหาการสืบทอด หรือการปรับระดับการเข้ามามีส่วนร่วมจากอาสาสมัครให้เข้า มาเป็นคณะกรรมการนั้นเกิดจากการที่ไม่กำหนดวาระการทำงานของคณะกรรมการและไม่มี การเลือกตั้งคณะกรรมการขึ้นมาใหม่อย่างเป็นทางการ จึงไม่เกิดการหมุนเวียนหรือถ่ายโอน ภาระหน้าที่จากรุ่นสู่รุ่นอย่างจริงจัง แต่ทั้งนี้ข้อดีของการค่อยๆ ขยับการมีส่วนร่วมและเติบโต ตามลำดับขั้นก่อนที่จะมาเป็นคณะกรรมการ คือ จะมีความเข้าใจในระบบการทำงาน และมองเห็น ปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากคลุกคลีและเคยสัมผัสกับปัญหาในฐานะอาสาสมัครมาก่อน ดังนั้น การประสานความร่วมมือกับอาสาสมัครและคณะกรรมการคนอื่นๆ จึงเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

4.3.4 ปัจจัยของการขยับสถานะการเข้ามามีส่วนร่วมที่ผ่านมา

(1) เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น

คณะกรรมการและอาสาสมัครได้นำเอาความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากผู้ฟังรายการ มาปรับใช้รวมถึงเชิญชวนและเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ฟังได้เข้ามาร่วมประชุมด้วย ทำให้ ชาวบ้านรู้สึกมีสถานะภาพ และมีบทบาทในการร่วมขับเคลื่อนสถานี จนเกิดความรู้สึกว่าวิทยุชุมชน เป็นของเรา ไม่ใช่ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หลายคนจึงเข้ามาร่วมทำงานกับทางสถานีจากจุดนี้

(2) สถานที่ตั้งของสถานีเอื้อต่อการเข้าถึงของคนในชุมชน

เนื่องจากสถานีอนามัยเป็นสถานที่ที่คนในชุมชนคุ้นเคยและต้องเข้ามาใช้บริการอยู่แล้ว ประกอบกับบริเวณพื้นที่ด้านล่างของทางสถานีอนามัยจัดทำเป็นลานออกกำลังกายใช้เป็นสถานที่ เดินแอโรบิค พื้นที่ของสถานีอนามัยจึงกลายเป็นศูนย์รวมของชาวบ้านไปโดยปริยาย ทำให้คนที่ แวะเวียนมาที่สถานีอนามัยรู้จักและเข้าถึงวิทยุชุมชนมากขึ้น

“เป็นคนตำบลเกษตรพัฒนา ตอนแรกไม่รู้ว่ามีวิทยุชุมชนปฐมสาครอยู่ ตอนนั้นมาเดิน แอโรบิคที่นี้เรารู้ว่ามี ก็เลยฟังฟังได้ 2-3 เทียวก็เลยมาจัดเลย” (โชคชัย สุขสาคร, คณะกรรมการ จดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

(3) มีจุดเชื่อมต่อที่ดีระหว่างสถานีวิทยุชุมชนและผู้ฟัง

จดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครมีคณะกรรมการที่ทำหน้าเป็นผู้ประสานความเชื่อมโยงระหว่างผู้ฟังกับคณะกรรมการวิทยุชุมชน โดยคณะกรรมการมีทักษะในการเจรจา พูดคุย ชักชวน คนในชุมชนให้เข้ามาร่วมงานได้ ซึ่งคุณบุญชอบ ทับไกร หรือหมอชอบ ทำหน้าที่นี้ได้เป็นอย่างดี

(4) เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ปิดกั้น

จดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาครเปิดโอกาสให้กับคนทุกกลุ่มในชุมชนได้เข้ามาใช้พื้นที่โดยไม่ปิดกั้น หรือเลือกปฏิบัติ สร้างความรู้สึกให้คนในชุมชนเห็นว่า วิทยุชุมชนเป็นสังฆารณะเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของชุมชน และชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ใช่เครื่องมือแสวงหาประโยชน์ของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

4.3.5 ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วม

ในช่วงตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2551 เป็นต้นมาไม่พบการขยับสถานะ การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครอีกทั้งยังมีภาวะอาสาสมัครลดลงอย่างมาก ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสถานการณ์เช่นนี้เป็นปัญหาที่เกิดจากคณะกรรมการไม่ได้ดำเนินกลยุทธ์เชิงรุกในการเสาะแสวงหาอาสาสมัคร ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาเหตุไปแล้วในส่วนของการบริหารจัดการผู้ฟังโดยจะยกมากล่าวถึงอีกครั้ง บางส่วน

ปัญหาการดึงการมีส่วนร่วมของผู้นำในชุมชน เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

(1) ผู้นำชุมชนรุ่นก่อน ไม่ได้ส่งต่อความเป็นคณะกรรมการของวิทยุชุมชนปฐมสาครและไม่ได้ถ่ายทอดแนวทางในการให้ความสนับสนุนวิทยุชุมชนปฐมสาครแก่ผู้นำรุ่นใหม่ ดังนั้นเมื่อผู้นำรุ่นใหม่ ไม่รู้จักวิทยุชุมชนปฐมสาครอย่างลึกซึ้ง ถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการก่อตั้งจึงไม่ได้ติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากวิทยุชุมชน ส่งผลให้ไม่เกิดความตระหนักในคุณค่า และไม่เกิดแรงผลักดันให้เข้ามามีส่วนร่วม หรือให้การสนับสนุน

(2) ทางคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนปฐมสาครไม่มีการบริหารจัดการผู้ฟังอย่างเป็นระบบ ไม่มีการสานต่อความสัมพันธ์กับผู้นำรุ่นใหม่ การมีส่วนร่วมของผู้นำโดยเฉพาะผู้นำนอกพื้นที่ตำบลเกษตรพัฒนาจึงขาดตอน

ปัญหาการดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

(1) ไม่มีการประเมินผลเชิงรุก หรือจัดทำแบบสอบถามอย่างเป็นทางการ เปิดรับเพียงข้อติชมจากผู้ฟังซึ่งเป็นการประเมินผลเชิงรับ ซึ่งบางครั้งผู้ฟังอาจมีสิ่งที่ต้องการนำเสนอแต่ไม่กล้าพูด คณะกรรมการหรืออาสาสมัครจึงควรเป็นฝ่ายออกไปสอบถาม

(2) สัญญาณการกระจายเสียงไม่ชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถรักษากลุ่มผู้ฟังเก่าไว้ได้ เพราะเมื่อการรับฟังไม่ชัด ผู้ฟังก็จะหาทางเลือกใหม่ เปิดฟังคลื่นที่ชัดกว่า ทำให้การรับฟังเป็นไปแบบไม่ต่อเนื่อง ผู้ดำเนินรายการไม่สามารถสร้างความคุ้นเคยกับผู้ฟังได้ ผู้ฟังจึงไม่มีแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการขยายกลุ่มผู้ฟังหน้าใหม่ด้วย

(3) ปัจจัยทางเทคนิคและอื่นๆ อาทิ จำนวนคู่สายโทรศัพท์ที่มีอย่างจำกัด รวมถึงความห่างทางกายภาพของสถานที่ตั้งสำหรับกลุ่มผู้ฟังที่อยู่ในตำบลอื่นๆ

(4) ปัจจัยด้านความจำเป็นทางการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อสังเกตประการหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ การปลูกฝังหลักคิดให้ให้อาสาสมัครและคณะกรรมการรักในงานที่ทำและอยากทำต่อไปอาจไม่สามารถรังให้เกิดการร่วมงานอย่างต่อเนื่องได้เสมอไป จะสังเกตได้ว่าอาสาสมัครที่เป็นเด็กและเยาวชนในช่วงโรงเรียนปิดเทอมจะมีมากกว่าช่วงเปิดเทอม ในช่วงปิดเทอมจะมีอาสาสมัครที่เป็นเด็กและเยาวชนมาจัดรายการประมาณ 10-15 คน แต่ในช่วงเปิดเทอมโดยเฉพาะช่วงใกล้สอบจะมีเด็กและเยาวชนมาจัดรายการลดลงอย่างมาก เหลือเพียง 2-3 คนเท่านั้น นอกจากนี้อาสาสมัครรุ่นเยาวชนบางคนมีความจำเป็นต้องไปศึกษาต่อนอกพื้นที่ จึงไม่สามารถมาจัดรายการได้ เช่น ในกรณีของนางสาวประภาพรณ จันบางยาง และนายพรชัย ชาวบ้านเกาะ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งร่วมงานกับทางสถานีมานาน โดยคุณ ประภาพรณร่วมงานกับทางสถานีมากกว่า 4 ปี ส่วนคุณคุณ พรชัยร่วมงานมากกว่า 3 ปี จากบทสัมภาษณ์พบว่า ทั้ง 2 คนมีความชื่นชอบในงานวิทยุชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะคุณพรชัยที่ระบุว่าถ้ามีโอกาสก็อยากจะเป็นคณะกรรมการเพื่อพัฒนาสถานีต่อไป แต่เนื่องด้วยทั้ง 2 คน ต้องเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย จึงต้องขอลดเวลาการจัดรายการลง และขอยุติจัดรายการไปในที่สุด

(5) ปัจจัยด้านความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หรือติดภารกิจในการประกอบอาชีพหลัก เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งผลทำให้คนในชุมชน หรืออาสาสมัครที่จัดรายการอยู่แล้ว ไม่สามารถมาจัดรายการได้แม้ว่าจะอยากทำก็ตาม เช่น คุณดวงใจ แสงทอง ซึ่งติดตามรับฟังรายการของทางสถานีวิทยุชุมชนปฐมสาครมาอย่างต่อเนื่อง กล่าวว่

“อยากเข้ามาทำนะ แต่ว่าต้องทำงานช่วยที่บ้าน ไม่ว่างเลย” (คุณดวงใจ แสงทอง, ผู้ฟังรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2551)

กรณีคุณกฤษฎา แก้วอรุณ คณะกรรมการและอาสาสมัครนักจัดรายการ ซึ่งตอนนั้นขอหยุดพักการจัดรายการไว้ชั่วคราวเนื่องจากขยายพื้นที่การทำสวนทำให้ไม่มีเวลา แต่ยังคงช่วยดูแลเรื่องการเงินและเข้าประชุมรายเดือนกับคณะกรรมการและอาสาสมัครคนอื่นๆอยู่ ซึ่งคุณกฤษฎา ระบุว่า “หากสวนใหม่ที่ขยายงานอยู่ตัวก็จะกลับมาจัดรายการอย่างแน่นอน” (กฤษฎา แก้วอรุณ, คณะกรรมการจัดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนปฐมสาคร, สัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2551)

4.3.6 แนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นในอนาคต

(1) ทำแบบประเมินผลผู้ฟังอย่างเป็นทางการ

คณะกรรมการวิทยุชุมชนปฐมสาครควรเริ่มต้นทำแบบประเมินผลผู้ฟังอย่างเป็นทางการ ในลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างสม่ำเสมอ ทุก 3 เดือน โดยกำหนดว่าการประเมินผลเป็นหน้าที่หนึ่งที่อาสาสมัครต้องช่วยกันทำ โดยศึกษารูปแบบและลอกเลียนลักษณะการร่างแบบสอบถาม หรือการตั้งคำถามจากงานวิจัยของนักศึกษาที่ได้มอบไว้ให้ทางคณะกรรมการได้เรียนรู้ แต่ปรับวิธีการวิเคราะห์ให้ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องใช้โปรแกรมคำนวณ

ทั้งนี้วิธีการที่ดีที่สุดในการบริหารจัดการผู้ฟัง คือการประเมินผลอย่างเป็นทางการ เนื่องจากการประเมินผลที่ทำอยู่ในปัจจุบันมีลักษณะไม่เป็นทางการ และไม่มีการบินทักเป็นลายลักษณ์อักษรจึงยากต่อการนำมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของสถานีให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ครอบคลุม

(2) แก้ไขปัญหาสัญญาณการกระจายเสียงไม่ชัดเจน

สำรวจความชัดเจนของสัญญาณการกระจายเสียงในพื้นที่ที่อยู่ในรัศมีการกระจายเสียง เพื่อปรับปรุงสัญญาณการกระจายเสียงให้มีความคมชัดมากขึ้น

(3) สร้างกลไกการหมุนเวียนอาสาสมัครอย่างเป็นระบบ

กำหนดเงื่อนไขว่าเมื่ออาสาสมัครหน้าเก่าจำเป็นต้องหยุดจัดรายการไป หน้าที่ประการหนึ่งก่อนหยุดดำเนินรายการที่ควรทำก็คือ จะต้องพยายามชักชวนอาสาสมัครหน้าใหม่เข้ามาทดแทนให้ได้ เพื่อที่การดำเนินงานของสถานีมีความคล่องตัวดังเดิม

(4) จัดการอบรม ทำความเข้าใจ และปลูกฝังแนวคิดที่ว่าอาสาสมัครทุกคนสามารถ

ร่วมกันขับเคลื่อนสถานีวิทยุชุมชนด้วยกันได้

เพื่อกระตุ้นการขยับสถานะของอาสาสมัครให้ก้าวเข้ามาเป็นคณะกรรมการหน้าใหม่ ปลูกฝังและสร้างความเข้าใจว่างานด้านการกำหนดนโยบายหรือขับเคลื่อนสถานีให้ก้าวหน้ามิใช่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการเท่านั้น แต่เป็นความรับผิดชอบของอาสาสมัครทุกคน อีกทั้งงานของคณะกรรมการไม่ใช่งานที่หนักมากเกินไปเหมือนที่อาสาสมัครหลายคนเคยเข้าใจ หากทุก

คนร่วมมือร่วมใจกันช่วยเหลือ และมีการกระจายงานอย่างเป็นระบบ การผลักดันให้อาสาสมัครก้าวเข้ามาเป็นคณะกรรมการอาจประสบความสำเร็จมากขึ้น

(5) จัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

จัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เหมือนเดิมโดยปลูกฝังและสร้างภาวะผู้นำให้แก่อาสาสมัคร หรือเลือกตัวแทนผู้นำการประชุมสำรองไว้ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องเลื่อนการประชุมเมื่อคณะกรรมการที่เป็นผู้นำการประชุมติดภารกิจ ซึ่งการจัดการประชุมจะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมภายในของอาสาสมัครด้วยตนเอง อีกทั้งการประชุมที่เปิดโอกาสให้คนฟังได้เข้ามามีส่วนร่วมเหมือนระยะแรกนั้น จะเป็นกลไกหนึ่งในการแสวงหาอาสาสมัครจากผู้ฟังที่มีความกระตือรือร้น แต่ทั้งนี้ต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ฟังเข้ามาร่วมการประชุมกับอาสาสมัครและคณะกรรมการให้มากขึ้น

(6) จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์กับผู้นำ

จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มผู้นำชุมชนอื่นๆที่อยู่ในพื้นที่รัศมีการกระจายเสียงให้มากขึ้น จัดการประชุมทำความเข้าใจ หรือเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเหมือนที่เคยทำในยุคแรกเริ่มการก่อตั้ง หรือใช้พื้นที่ในการจัดงานวันเกิดสถานี เชิญผู้นำในชุมชนต่างๆที่อยู่ในรัศมีการกระจายมาทำความเข้าใจ พูดคุย เพื่อสร้างความคุ้นเคย และประสานความร่วมมือให้เกิดความต่อเนื่อง